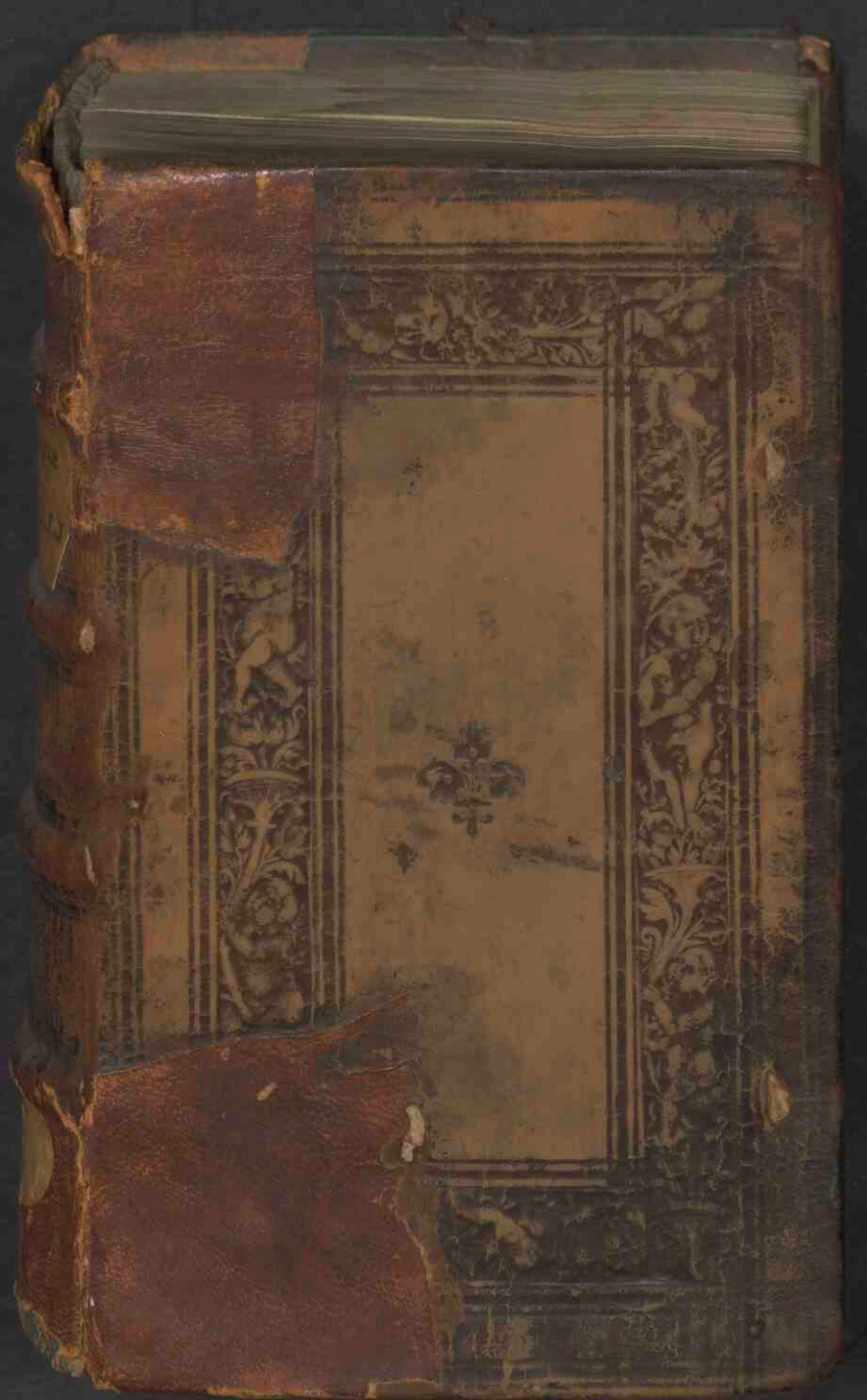

Pii II. Pon. M. Asiae Europaeq[ue] elegantiss. descriptio

<https://hdl.handle.net/1874/453134>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

P. II. H. A. & C. v. r. q. u. e
Descriptio.
GALFACI CAPELLI
Commentarii.

f. oct.

112

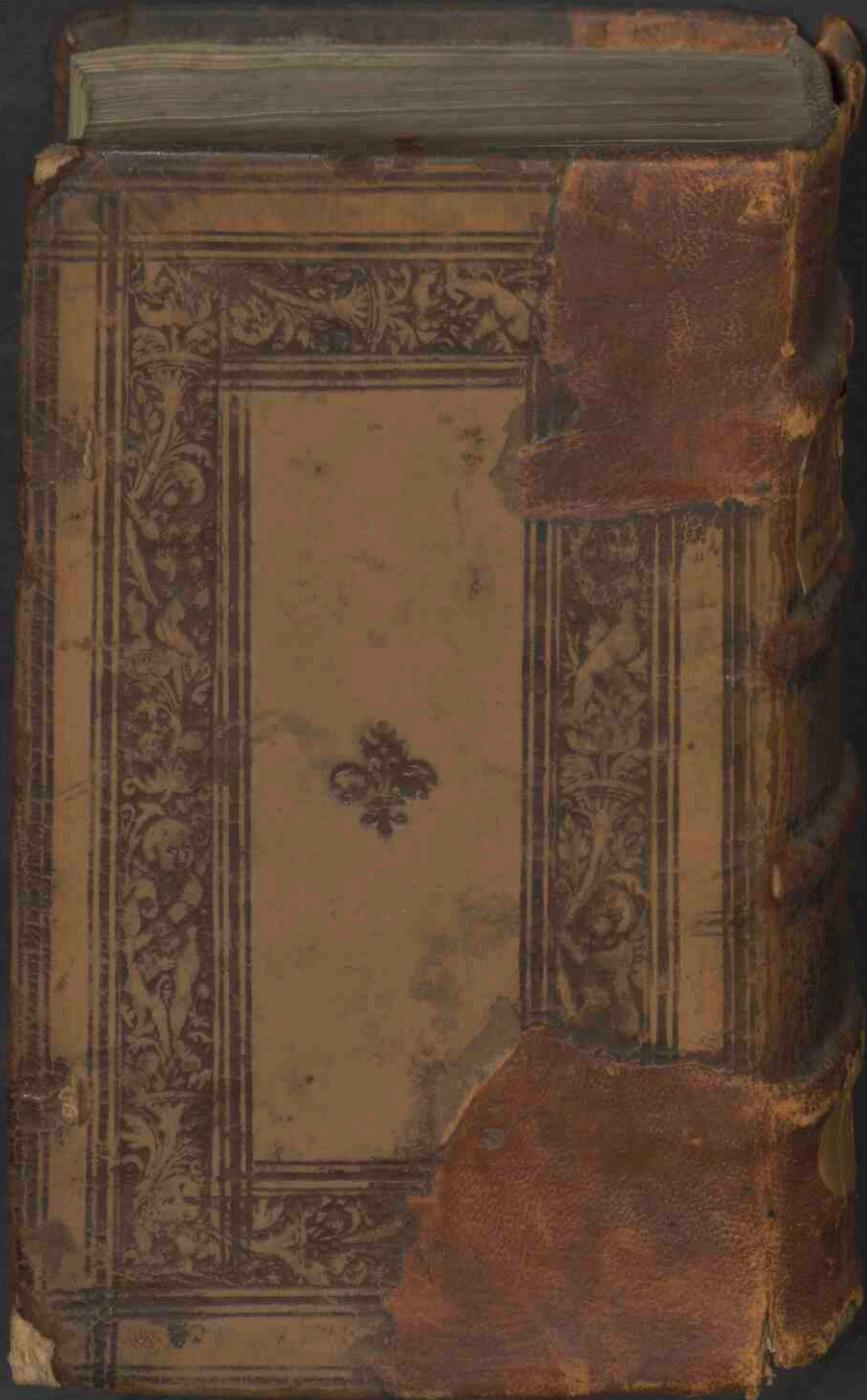

80

X

ΕΠΙΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗ

sanatet in breui morbo

Constituta sunt color latitudinis
anur p enapordm i spu
vntostate abq macurade
aur tempore d' aur floua ue

112

Geographi et Itineratores

Octavo n°. 112.

Qua ordi nocet ei nocet p n
Rege sua egit pleas letes
aleuetur ex eo ad p euapm g
Remde tuo no det alia pec

per similitudo

No

[Faint handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

AB. Tact 112 (Rariora)

N. 80. b.

220, nn

PII. II. PON. M.

ASIAE EVRO
 pæq; elegantiss. descriptio
 mira festiuitate tum uerex
 tum recentium res memo
 ratu dignas complectens,
 maxime quæ sub Frederico.
 III. apd Europeos Chri
 stianicum Turcis, Prutenis,
 Soldano, & cæteris hosti
 bus fidei, tum etiam int sese
 uario bellorum euertu com
 miserunt.

Cum Priuilegio
 Imp. ad quadriennium.
 Anno dñi 1531

INDEX OPERIS.

A Camas promontorium	262
Adraſtię genus hominum erat anguigenę dicti quod cognatione cum ſerpētibus habere dixe- runt.	174
Aegeę oppidum.	258
Ager lecti.	188
Alabanda vrbs.	232
Albania regio.	341.40
Albani homines paſtorales & inertes.	40
Albanorum ſex & viginti linguę.	41
Albanorum origo.	42
Albertus rex Bohemię, eiꝯſq; ſtatura	295
Alexandria vrbs.	187
Alexander pontem ex vrtribus fecit atq; hoſtem inſequu- tus eſt.	32
Alopecia inſula, glacię & frigore oppreſſa	59
Amafus fluiuiꝯſ vnde oriatur.	395
Amafonum varia geſta & mores.	44.38
Amynthas a ſcœmina illuſus	150
Andera, varięq; vrbes illi adiacentes.	193
Anglia inſula, olim Britannia dicta.	423
Animalia os plutoniꝯſ inſtrantia ſtatim moriuntur.	226
Antiochia vrbs.	233
Antropophagi qui humanis veſcuntur carnibus vbi habi- tent.	16.29
Aquila Marſorum vrbs.	484
Arca Noe poſt diluuium primum in montibus Armenię re- ſedit.	99
Argentus eiꝯſq; ſitus	114
Aria & Hircania regiones in quibus vitę reperitꝯſ mirę magnitudinis.	33
Arumphię populi, & nonnulla miranda quę apud illos re- peritꝯſ.	25
Armenia maior eiꝯſq; montes & regiones.	96
Armeni quo tempore Chriſtiani facti ſint	113
Armeniorum opulentiã atq; veſtitus	102
Armeniam variꝯſ reges inuaſerunt.	105
Armenię minoris ſitus.	119
Armenia pulcherrimos habet fluiuios.	100
Aſię minoris quanta longitudo & latitudo.	114
Aſia in ſex precipuas diuiditur partes, & quę ſunt illę par- tes.	14.15

INDEX OPERIS.

Asie, Aphyricę, Europe limites & termini qui sint.	ii. 12
Alyla apud Romanos tot sunt quot Cardinalium do- mus.	215
Astypaleęa insula	229
Acarmania.	339
Babylis mons altissimus & Ioui sacer.	243
Attilas vino plenus suffocatus est	69
Austria regio, & res nōnullę in ea geste.	354
B Adensis Marchionatus res geste.	412
Baioaria regio, & vnde gēs ea originē habeat.	408
Baioarię rex Lodonicus cōtra patrem bella sus- cepit	410
Barbarus quis proprie dicatur.	235
Barbarus quis intelligatur ab apostolo Paulo & Roma- nis.	235
Bargylia ciuitas.	229
Bellum apud Cypzum insulam factum.	263
Bellum ab Hymia de Turcis illatum.	321
Bithynia regio, deq; varijs eius vrbibus.	152
Boetia regio, eiusq; descriptio.	336
Bohemia regio.	390
Bonontenses populi.	444
Bxariani populi senio aut morbo confecti canibus viui ap- ponebantur.	29
Brunsvica oppidum Saronię.	383
Bulco Opiliensis delicijs ac voluptatibus vsque adeo de- ditus erat vt neq; superos esse putaret neq; inferos.	363
C Abyza ciuitas.	234
Campus Halysius	188
Caria vrbis.	227
Carie vrbis varij casus fuerunt.	227
Cares postea Leleges dicti	234
Carica signa quid sint.	234
Carni populi.	346
Carinthia regio eiusq; mos in nouo principe creādo.	347
Calymna ciuitas.	238
Cappadocia regio, & in quot diuidatur partes.	118
Castabala vrbis in qua Dianę templum extitit quod mu- lieres sacre ingressurę: super prunas nudis incedebant pedibus.	123

INDEX OPERIS,

Cathaonia regio: deq; Pyramo fluuio	127
Cannus ciuitas.	237
Cauae a thorace quid sit.	225
Charonium antrum horribile.	225
Clazomenę vrbs Jonię.	221
Cerasa vnde sint appellata.	131
Cerue parturę in Diane insulam tranant.	218
Cherronesus in quot partes diuidatur	116
Cherronesus Dozica z Bithynica bafes sunt Asię	236
Chius insula.	220
Cilicia duplex Trachea z campestris.	249
Cilicia quas sub se habeat ciuitates.	250
Cyprus insula.	259
Cyprus quas sub se insulas z ciuitates cõtineat.	260
Cyprii virgines suas quas nuptiu tradere volebant primũ prostituebant.	262
Colchis ciuitas in quanta olim gloria fuerit.	54.55
Colophon ciuitas.	217
Colophonem addidit quid sit	217
Colophon quantum distet ab Epheso.	218
Constantinopolis vrbs altera Roma dicta.	306
Cõstantinopolim Mahumetes oppugnauit z cepit.	327.328
Cõstantinopolis quoro a natiuitate Christi anno destru- cta sit.	330
Clodoueus Francorum regum primus Christianus.	401
Coxyeum antrum in quo crocus optimus nascebat.	253
Croatia.	344
Cofdras nonaginta millia Christianorum interfecit, z par- tem crucis domnicę secum asportauit.	83
Cos insula fertilis z vino abundans.	228
Cos hodie longoum dicitur	229
Cuma vrbs maxima.	196
Cunani homines hebetes sunt habiti.	197
D acia regio.	387
Dalmacia	344
Dardania.	177
Deiotarus generum z filiam iugulauit.	
Dioscurias ciuitas z quot gentes apud eam conuenire di- cantur.	56
Dordracũ ciuitas hollandię ditissima.	394
Duorum fratrum pulchra de morte contentio.	134

INDEX OPERIS,

E Zeusa insula.	153
Ephesus vrbis.	213
Ephesi Beatus Joannes multa signa edidit & mortuus est.	216
Epicureorum deus voluptas fuit.	230
Epirus regio xiiij. gentes continet.	340
Epirotarum vrbes septuaginta a paulo Aemilio funditus sunt deletę.	340
Epistola Soldani ad Lodouicum.	271
Esedones ossa capitum suorum parentum auro cincta in poculorum vsu habent.	23
Eugenius pontifex summus	464
Exemplum de honorandis parentibus.	126
F Amagusta vrbis.	263
Fauentia.	484
Foemine in Bohemia & Hungaria tenuerunt imperium.	48
Ferri & eris fabricam Telchines primum inuenerunt.	239
Ferrarienses populi, disputatioq; apud eos inter grecos & latinos facta.	443
Florentini, variet; apud eos res gestę	448
Fortunate insule vnde nomen habeant.	202
Francia nobilis prouincia.	399
Francozum origo & primi reges.	400
Franconia regio.	404
Franciscus Britonum dux fratrem in carcere necat.	421
Fratrum Teutonicorum ritus.	374
Fratrum Teutonicorum religio diuisa.	276
Fredericus Marchio Brandeburgensis regnum Polonie recusauit.	364
Fredericus comes nimio concubine accensus amore pro- prium interemit prorem.	431
Fredericus Barbarossa imperator dum lauat in amne ab- sorbetur.	120
G Adilonetica regio.	129
Salatia.	145
Salatharum gentes tres fuerunt.	145
Sandaueses supra viginti millia ciuium amittentes Phi- lippo duci Burgundie se submiserunt.	422
Senueses populi, deq; crebris eorum in principatu Reip.	

INDEX OPERIS.

mutationibus.	428
Senienses ciues ex altissimis fenestris in forum precipitati sunt.	264
Sens Atocorum	17
Serre oppidum	219
Snidus promontoriũ & ciuitas, & qui in ea claruerint.	237
H Alonnesus insula.	219
Harmena ciuitas ignobilis, vnde adagium factũ est: cui nullũ erat negotium Harmenam muniuit.	142
Hassia regio	392
Hellas olim Græcia & Attica dicta.	336
Henochoi populi.	62
Heneti populi	140
Heraclia.	140
Herostratus fame gratia Diane templum incendit.	214
Hircani populi vxores permutabant vbi duos aut tres eis concepissent liberos.	33
Hispania in quinque regna diuisa est.	425
Hollandia insula.	392
Hungaria regio ab alijs Pannonia dicta.	292
Hungarię corona sacra a regina clam subtrahitur.	295
Hungari bellũ aduersus Turcas duce Ioanne gesserũt.	312
Hungari genus Scytharum.	70
Hunni populi ex mulieribus & demonum semine nati	68
Humana gloria fluxa & fragilis.	171
Hierapolis vrbs.	226
I acobus Cyprus Soldano foedum prestitit iuramentum.	267
Iacobus a Soldano veste purpurea induitur.	271
Iassus vrbs.	230
Iberia regio.	49
Iberi quando Christi fidem susceperint, deo eorum vestitu & victu.	51
Iberiam Georgiani Christicolę incolunt.	53
Icaria insula, & vnde nomen habeat.	212
Ida regio, eiusque flumina.	183
Ilium quo in loco fuerit.	179
Ilyricę gentes apud quas Manichęi Heretici degũt.	343
Insignis ciuitas.	166

INDEX OPERIS.

Joannes apostolus omnium ecclesiarum Asię gubernator exiit.	216
Tonia minoris Asię regio.	205
Tonia duodecim habuit colonias.	206
Tonica ciuitas.	219
Tosias dicitur Asculanus.	481
Tsus oppidum.	258
Tstria quę nũc Schlaunia dicitur	345
Tulianus cardinalis a latronibus occiditur.	320
Turamentum Jacobi Cypri.	274

T Adiflaus alberti imperatoris filius Hungarię rex declaratur	298
Lapathus ciuitas.	260
Larissa ciuitas.	197
Larisse in Asia tres reperiuntur.	197
Legati Jacobi Cypri ad pium papam is.	274
Lesbos Aegei maris insula, et quot in ea vrbes, quę in ea cla- ruerint.	199
Leuce oppidum.	222
Liburnia vbi sit.	344
Literarum monumenta etiam intereunt.	12
Lituania regio.	365
De Lituanis mira narratio.	370
Liuonia semiferos homines in vna sui parte continet.	371
Lunenburgium oppidum Saronię, vbi optimum sal coqui- tur.	386
Lycaonia vbi Sanctus Bartolomeus predicauit.	184
Lycia insula tres et viginti vrbes in se continens, et earum vrbium descriptiones	243
Lycij beatum Christophorum martyrio affecerunt.	247

M acedonia regio, eiusque vrbes, montes et flumi- na.	333
Macedonia prouincia, et mira de ea a Nicolao Ueneto narrata.	223
Magnesia ciuitas.	223
Magnesię crucifixus est Daphites grammaticus.	223
Mahumetani quantam simulacro crucifixi intulerunt igno- miniam.	329
Mahumetes in Hungariam ad Saum vsque fluium exerci- tum duxit.	337

INDEX OPERIS.

Mahumetes sub papilla vulnere atus trepidus aufugit.	332
Malius vrbs.	257
Mantuani populi.	442
Mare an circumnavigari queat	4
Marium & sinuum diuersitas.	6
Massagete populi solem pro deo colunt.	21
Mastix vbi nascatur.	220
Mazaca.	125
Media regio, deq; montibus & fluminibus in ea iacentibus.	87
Media magna terra est equis pascendis apta.	90
Medorum mores in ducendis vxoribus.	94
Medorum regibus pauciores habere vxores q̄ septē non licebat.	94
Mediolanenses & nonnullę res geste eorum	431
Mediolanenses tyranii in carcerem coniecti & postea inde exempti sunt.	437
Mendacium Historię contrarium.	1
Mycale mons.	225
Myasa vrbs.	230
Miletum ciuitas & qui in ea claruerint.	108
Mimas mons altissimus.	219
Mysi populi	163
Mithridatis Eupatoris laus & facta insignia.	280
Mithridates matrem, fratrem, filios tres impuberes, & tres filias interfecit.	281
Mulieres in Asia clarissimę.	282
Mundi forma rotunda.	5
N	
Napolis.	213
Nicea vrbs metropolis Bitlynię.	157
Niceę famosa illa synodus tempore Constantini imperatoris celebrata est, & impium Arrij dogma rescisum	157
Nicolaus quintus	465
Nissa ciuitas.	224
Noruegia regio.	387
Norimberga vrbs.	406
O	
Onę incolę equinos habent pedes.	37
Oence oppidulum.	212
Olbus ciuitas.	255

INDEX OPERIS.

Os plutonium.	226
Othonianorum progenies.	284
P alescepsis ciuitas et qui in ea claruerint.	190
Pannonia	213
Pamphylia regio et de ciuitatibus in ea cōtētis.	247
Pamphylia Christi euangelium suscepit sed postea ad Mahumetis dogma sese conuertit.	249.
Paphus urbs.	262
Paradisus terrestris ubi sit.	8
Parthia regio.	72
Parthi exules dicti sunt.	74
Parthorum sepultura aut auium aut canum laniatus fu- it.	75
Parthorum res geste.	78. 79
Parthis fidem Christi Thomas apostolus denunciauit.	87
Pecila Petra.	253
Pelincus mons.	210
Peloponnesus eiusque forma.	337
Peregrini Christiani pro Christi fide lapidibus sunt obrui- ti.	266
Phanagoria ciuitas	62
Phoenix mons altissimus	236
Philippus Burgundus classem in Turcas instruxit.	316
Phiscus oppidum.	237
Phrigia maior urbesque in ea iacentes.	159
Phulia regio, deus eius gentis moribus.	392
Phisii liberi, armis exercitati, robusti et proceri sunt corpo- ris. moribus aut victu, atque vestitu plane foedo et bar.	391
Phisiorum summa auctoritas.	329
Pigella oppidum.	213
Pinara vna ex maximis Lycie ciuitatibus.	245
Piside populi.	150
Plumbinum oppidum.	458
Polonia regio.	362
Pontus regio, eiusque figura	127
Porte Caspie ubi sint, quantaque earum longitudo et latitu- do.	93
Prospectus lunę apud Hyperboreos.	26
Pruteni populi.	372. 395
Pythagoras Calcophontis cōfabulatoris sui animam diu no- ctuas secum degere dicebat.	215

INDEX OPERIS.

Q ue malis artibus acquirunt diuturna nō sunt.	
Qui primum populi Asiam coluerint.	277
Qui post cladē Iliacā in Asia venerint.	278
Quo iure Soldanus Cyprium et Turca Rhodum pertinere sibi dicant.	276
R es humane varietate et mutabiles.	167
Rhodus insula eiusque amplitudo.	218
Rhodus quibus nominibus antea fuerit nominata.	239
Rhodi aurum pluit, cum Pallas ex Ionis capite nasceretur.	240
Rhodi qui viri claruerint.	241
Roma urbs, de quibus pontificibus aliisque viris nonnullis qui in ea claruerint.	461
Rhuteni populi.	379
S icet populi, de quibus alijs sibi adiacentibus.	20
Samus Aegæi maris insula.	209
Sami urbis situs.	209
Samus vino infelix est.	210
Sardanapali epitaphium.	255
Sardis ciuitas, et de his qui in ea claruerint.	170
Sardis fuit vna ex septem ecclesijs que Christi sacra recepit.	170
Sarmate quibus populi, de quibus vrbibus sub illis contentis.	37
Saxonia, de quibus fluminibus, gentibus et oppidis in ea contentis.	378
Sarones unde originem habeant.	24
Saxonie ducibus parua Saxonie portio patet.	378
Sclesia prouincia.	362
Scotia regio, vbi dies aliquando trium est duntaxat horarum.	424
Scythæ quibus populi eorumque origo.	65
Scytharum natio barbara est et vita eorum foedissima.	66
Scythotauri pro hostijs aduenas cedunt.	23
Seleucia prima Syriæ ciuitas.	258
Senenses populi.	45
Sera urbs metropolis Asiæ de quibus hominibus in ea habitantibus.	16
Sericum unde oriatur et quomodo fiat.	17
Sidina regio magne fertilitatis.	132

INDEX OPERIS.

Sigismundus rex Hungarię ecclesiam in tres partes diuisam ad unitatem redegit.	293
Smyrna ciuitas.	227
Soldanus Aegypti Cyprum inuasit & regem captiuum adduxit.	265
Soli ciuitas.	254
Stiria regio.	351
Stratonicia vrbs.	232
Suetia regnum.	387
Suitensium crudelitas.	413
Syracori populi.	58
T znais vnde oriatur.	19
Tarsus ciuitas.	256
Tarsus Paulum apostolum produxit.	257
Taurus mons eiusq; longitudo & latitudo.	11
Telmessus oppidum.	245
Telmessus promontorium.	245
Termessus vrbs.	233
Tenedus insula.	185
Terra in quinque zonas diuiditur.	3
Terrę longitudo & latitudo quanta sit & quot eius climata.	7
Terra habitabilis in tres partes diuiditur.	9
Tentones tria millia Turcarum occiderunt.	302
Thamerlanes se iram dei & orbis vastitatem esse dixit.	86
Thracia eiusq; populi.	305
Thiana vrbs.	123
Timotheus Pauli apostoli discipulus ephesiorum episcopus.	
Traiectum vrbs.	393
Traiectensis episcopus quadraginta millia electorum viro- rum cogente necessitate ad bellum ducit.	393
Trallis vrbs.	224
Trallis vna ex septem ecclesijs fuit ad quas Beatus Joannes scripsit Apocalypsim.	224
Tragelaphon animal vbi inueniatur.	54
Trapezuntij Christiani.	139
Transsyluana regio vltra Danubium.	301
Tria genera hominum extiterunt post diluuium.	178
Turcarum origo, propagatio, victus, & vestitus.	308. 238
Turcę consternati ab Hungaris pacem petierunt.	316

INDEX OPERIS.

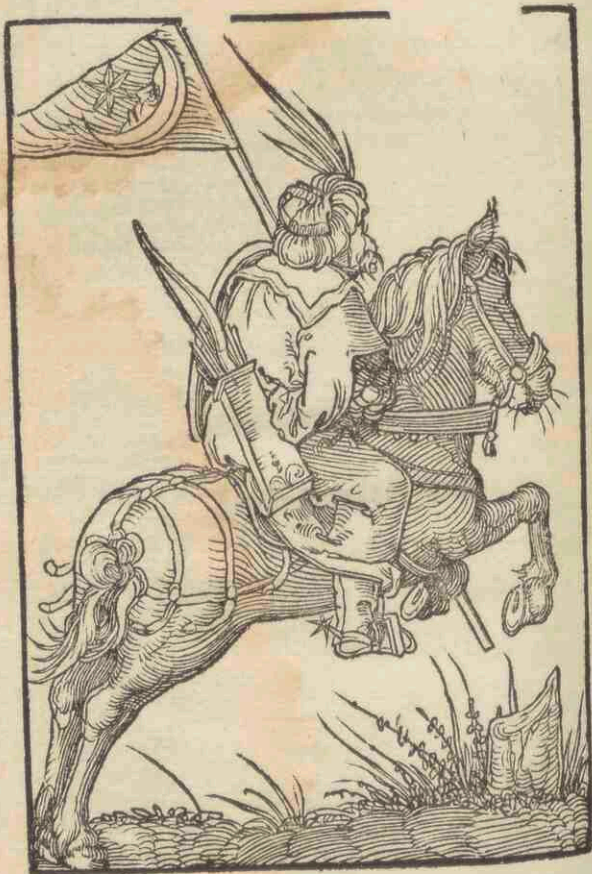
Turcarum in bello ornatus.	317
Turingia regio deq; oppidis z templis in ea.	352
Tuscorum origo.	38
V alachia regio.	203
Venetum z Sennensium de priori concessu contentio.	264
Veneti populi.	440
Vestphalos Carolus magnus ad Christi fidē coegit.	396
Viterbium vrbs.	452
Vuittemberg.	386
Verba legatorum Mahumeti ad Soldanum.	273
Viricus comes Cilicę a Polonis in carcere maceratus.	296
Ambria regio.	473
Urbinares duces Odonem z prothonotarium Carpensem propter suam in foeminas libidinē interfecerunt.	482
Urbs ea mortua est vbi mortui ambulant.	238
X anthus fluvius.	245
Xanthus ciuitas in qua S. Nicolaus episcopatu habuit.	245
Xenarches ruina domus oppressus est.	252
Z ela vrbs diues.	133
Zelotica regio.	133
Zephirium promontorium Cilicę.	254
Zenicetus pirata se cū tota domo cōcremauit.	254
Zogori populi.	62
Zogori cū pueris z vxoribus Europam pernagant, suntq; fures insignes.	63
Zona torrida an sub se habeat habitationes.	8

FINIS.

ERRATA.

- Folio. 236. versu. 16. que.
Folio. 240. versu. 2. eo peracto.
Folio. 258. versu. 4. succedit.
Folio. 22. versu. 27. anreas.
Folio. 350. versu. 3. a fine reliquit.
Folio. 253. versu. 3. a fine prouincia.
Folio. 397. versu. 23. mentio.

PII .II. PON

TIFICIS MAXIMI IN

historiam rerum ubique gestarum lo-
corumq; descriptionem

Præfatio.

VAECVNQVE mortales agunt siue priuatim siue publice: calumniæ subiacent, nec diuinis operibus maledica lingua parcit. tantum sibi humanus arrogat intellectus. Quid nos speremus historiam cum ueterum aliquorum tum nostrorū temporum tradituri? An fugiet laborem nostrum malignus interpres? Minime quidem, nec tantum nobis arrogamus. Vnde hoc inquiet occium pontifici maximo? quod in scribendo tempus absumpsit, Christianæ plebi detraxit: Cur non utilius sese exercuit? tempora nostra & res uulgo notas inculcat. quis fructus? quæ legendi uoluptas? Nec uera prodit, nec prodita ita exornat, ut auditorem delectent. Verum qui scripta nostra fastidit, prius legat deinde uituperet. Non ingentia solum facta, sed tenuia quoq; nouisse sæpe ex usu fuit. nec tempora nostra non admiranda minoribus uidebuntur. Quod si lectorem scribentis elegantia non tenebit, uarietas rerum & nouitas abire non sinet. nec liber tã ineptus est, qui non afferat aliquid emolumentum. nec nos falsa pro ueris astruemus, scientes nil tam contrarium esse historiæ quàm mendacium. Nugas in fabulis, in historia uerum quærimus & seriū. Nec nos plebem suo tempore fraudauimus, qui nec rem diuinã

Nil tã
contra
riū hi-
storiæ
q̄ men-
daciū.

negleximus, ne consistoria seu publica seu secreta pretermisimus, nec supplices audire contempsimus. Sed nostrum senium sua quiete priuauimus: ut ea memoriae mandaremus quae digna cognitu nostra pertulit aetas, cum breui ueterum recensione. Nocturni sunt hi labores. nam quae somno debebantur horarum maximam partem scribendo consumpsimus. Fatemur, melius suas uigilias expendisset alius, sed dandum fuit aliquid menti, quae his lubricationibus oblectata est. Nec nos latet Damasos, Gregorios, Leones, Bonifacios, Innocentios, & alios quos pluribus ex nostris antecessoribus longe utilius ocio suo fuisse uos. Sed neque hoc nostrum non frugi est. Historiam enim texuimus quam nostri maiores uitae magistram appellauerunt. Ne ab re, siquidem prudentia est quae uitam ducit. Prudentiam uero, multarum & magnarum rerum cognitio parit, quam nemo inter scriptores melius historico tradit. Sed quid contendimus tanquam maledicis occursuri clausurisque ora: frustra nitimur, & in dextro & in sinistro latrant itinere canes. nullius uita sine reprehensione cucurrit. Communem sortem aequo animo ferre decet. Quodcumque de nobis iudicium fuerit: non inuiti subibimus, quam in hac historia nec optimorum speramus laudem, neque pessimorum timemus uituperium, neque qui nobis detraxerit id gloriae assequetur, ut omnes ei consentiant & fortasse futura aetas id approbabit, quod nostra reiecerit. Scribendi ordo sic erit. Quae per nostrum auum gesta sunt memoratu digna (quantum cognouimus) enarrare curabimus, prisca nonnulla praemittentes, quae uel cognitionem maiorem rerum, uel ornatum afferant. Digeremusque singula per sua loca, & ab orientali plaga facientes initium, per medias prouincias narratione deducta, ad occidentales nostrasque oras remeabimus. De lo

Historia uita mai-

Ordo libri.

eorum gentiumq; natura & situ, quæ uidebuntur necessaria, inserentes. Et quoniam rerū quas scribimus, quasq; mortales agitant: campus est ipse terrarum orbis, quatenus colitur cum interiectis & circumfusis aquis, pauca de ipso in communi attingenda sunt, priusquam partem eius & locorum historiam aggrediamur.

De mundo in uniuerso, forma eius
& plagis terræ.

CAPVT PRIMVM.

VNDI formam omnes fere consentiunt rotundā esse. Idemq; de terra sentiunt, quæ in medio rerum cōstituta, grauiā quæq; ad se trahit, aquis maiori ex parte submersa. Sunt qui arbitrantur quatuor eius plagas apparere, quas magnus interfecet oceanus, duobus amplissimis fluminibus eas ambiens, quorum alterum Zodiaco subijciatur, alterum ab aurora dextra leuāq; per polos defluens extra columnas Herculeas cōiungatur, atq; in hunc modum totius terræ quatuor portiones. uelut ingentes insulas mergere, quæ cælo subiecte benigno mortalium habitationes admittant. Parmenides terram sicut & cælum in quinque zonas partitus est, quarum duas polis propinquiores nimio rigore frigoris, & tertiam quæ cursui solis obijceretur, excedenti æstu inhabitabileis existimauit. Reliquas hinc atq; inde inter torridam & gelidas felici temperamento culturā

Terra
in quin-
que
zonas
parti-
tur.

recipere, quam plures, cum Græci tum Latini, secuti sunt. Pleriq; unam tantummodo terræ partem emerisse tradiderunt, inter septentrionem & æquinoctialem circum, idq; diuinam mentem hominum causa statuisse, digna sententia quam Christianus approbet. Huius figuram alij sphaericam, alij oblongam faciunt, his Claudius Ptolemæus cōsentit, & probabilior uidetur opinio. Hominis terram omnem quam incolimus abluui oceanō prodidit, neq; alienum est insulam eam esse: nam quocunq; accedere ad extrema terræ mortalibus permissum est, mare inuenitur, quod oceanum appellamus, & hunc nostræ habitabilis terminum qua; uersum existimant. Ptolemæus habitationem nostram à quatuor orbis partibus terra incognita claudit, quamuis plerisq; in locis oceano terminari affirmet.

An mare circūnauigari queat sententiæ.

Caput II.

Circumnauigari an hæc insula queat, dubitatū est. Strabo Gnosius australe pelagus propter intolerabilem æstum, boreale quoniam frigore concretum esset, minime nauigari posse putauit. Iulius Solinus iubæ testimonium adducit, qui uniuersæ partis terræ meridiana, quam plurimi propter solis ardorem peruiam negauerunt. (facta uel gentium uel insularum commemoratione, ad confirmandæ fidei argumentum) omnē mare quod ab India usq; in Hispaniam retro Aphricam cingit, nauigabile affirmauit, adiectis stationū locis, & spaciōrum modo præscripto. Plinius Veronensis scribit in Arabico sinu, res gerente Cæsare Augusti filio, signa nauium ex Hispaniensibus naufragijs fuisse recognita, & Hannone florente, Carthagini potentia circūuentum,

à Gadibus ad finem Arabiæ: eam navigationem scripto prodidisse: Cornelium quoq; nepotem autorẽ facit, per Eudoxium quendam sua ætate cū Lathyrū regē fugeret Arabico sinu egressum Gades usq; profectum commemorat: Cæliumq; Antipatrem à se uisum, qui ex Hispania commercij gratia, usq; in Aethiopiam nauigari. De septentrionali oceano maior contentio est, quem tamē magna ex parte Diui Augusti auspicijs: circa Germaniā nauigatū constat usq; ad Cimbrorum promontorium: Caspia uero littora Macedonum armis Seleuco & Antiocho regnantibus ita explorata & per nauigata sunt, ut paruo breuius, quàm totus hinc atq; illinc septentrio sit remigatus. Plinius Nepotis testimonio utitur: qui Metello Celeri Galliæ proconsuli donatos à rege Sueuorū Indos affruit: qui ex India commercij causa nauigantes tempestatibus essent in Germaniam arrepti. Nos apud Othonem legimus, sub imperatoribus Teutonicis Indicam nauim & negociatores Indos in Germanico litore fuisse deprehenos, quos uentis agitato ingratissimā orientali plaga uenisse constabat, quod accidere minime potuisset, si ut plerisq; uisum est septentrionale pelagus in nauigabile concretūq; esset, à columnis Herculeis Mauritaniæ atq; Hispaniæ & Galliarū circuitus, totusq; ferme occidens hodie nauigatur. Orientem nobis incognitum, cum religionum atq; imperiorū diuersitas, tū barbaries immensa reddidit. Veteres tamen nauigatum produunt, & oceano qui extremas amplectitur terras, à suis littoribus nomina indiderunt, Hispanicum, Gallicū, Germanicum, Scythicum, Caspium, Sericum, Eoum, Indicum, Libycum, Atlanticum appellantes.

*Eudoxius.
Cælius
antipater.*

Metellus Celer.

De marium & sinuum diuersitate

DE MVNDO

te secundum uarios autores.

Caput III.

Strabo habitabilem nostram circūfluam esse dicit, & ab exteriori mari multos in se sinus admittere, e quibus aquilonarem, modo Caspium, modo Hyrcanū uocat, duos ab australi pelago effundit in uiscera terræ, Persicum & Arabicum tradit, & illum aduersum maxime Caspio. Quartum hos magnitudine superare: qui mare nostrum quod interius appellamus efficit. Omnes autem ab extremo mari angusto æstu influere. Straboni multi consentiunt. Ptolemæus plurimum aduersatur, qui omne illud mare quod Indicum appellatur cum suis finibus Arabico, Persico, Gangetico, & qui proprio uocabulo magni nomen habet, undiq; terra concludi arbitratus est. Hyrcanū quoq; quod & Caspium nominat, ab omni parte terra cinctum tanquam insulæ similitudinem ex opposito ducat: nostrum tantummodo pelagus ab exteriori per arctissimas fauces terram irrumperere, quod cum finibus sibi adiunctis usq; in Euxinum & Mæotim paludem exit. Herodotus etiam Caspium mare ait per sese esse: neque cum alio quoquam misceri longitudinis quindecim dierum cursu nauis quæ remis agatur: latitudinis ubi amplius, octo. Baltici sinus nemo ueterum meminit: Oceanum esse crediderunt, eius partem qui Germanicus appellatur, sed ambitur hic etiam continenti, nec magnis circa Daniam ostijs ab Oceano irrumperens sinum amplissimum efficit, mulasq; & ingentis circumfluit insulas. Iordanus huius maris mentionem facit, sed errat: quamuis Gothus cum priscis oceanum esse putet. Albertus Magnus ingentem hunc sinum esse cognouit: homo Germanicus qui nationis suæ limites non ignorauit.

De longitudine & latitudine &
climatibus terræ.

Caput III.

TOcius terræ siue ambitum siue diametrum quæ-
re, furor. longitudinem habitabilis ab ortu u oc-
casum. septuaginta millium stadiorum extendi prodiū
est. Latitudinem ab Austro in Boream triginta millibus
minorem esse Straboni uisum. Ptolemæus de latitudine
consentiens longitudinem uariam prodit, quàm sub ar-
cu æquinoctialis circuli nonaginta milliū stadiorū esse
cōtendit, totūq; ambitū noti orbis stadijs centū octogin-
ta millibus constare censet. Latitudine terræ quatenus
habitati existimarūt, maiores nostri in septē climata di-
uiserunt, Quorū primum ab insula Meroe usq; Syenē per
millia passuū quadringēta & quadraginta protendit. A
cuius fine secundum incipiens in Alexandria Aegypti fi-
nitur, quadringentis passuum millibus amplum. Terti-
um in Rhodo desinit, huius latitudo trecentis & quin-
quaginta millibus passuum extensa est. Quartum Rho-
diense appellant, eiq; trecenta millia passuum latitudinis
tribuunt. Quintū Romanū ducentorum & quinqua-
ginta quinq; millium. Sextū ad Borysthenem usq; annē
producent, ducentis & duodecim millibus patens. Septi-
mum ad Rhipheos monte isper millia passuum centum
& octoginta quinq;. Atq; ita omniū climatiū latitudo su-
praicies centena centū quadraginta duo millia passuū
complectitur, quemadmodum his uisum, qui de terræ
climatibus scriptitarunt. Longitudo climatum ab ortu
in occasum protrahitur, tantumq; alterum ab altero
superatur, quantum ab æquinoctiali circulo procul
abest. Haud tamen his climatibus omnis habitabilis

*Terra
in. 7.
clima-
ta.*

continetur. Siquidem longe ultra Meroen degere homines, & Ptolemæus, & multi alij prodiderunt, & ultra septimum clima: quod Riphæis montibus terminatur, magna pars Germaniæ sita est, & tota Noruegia, ipsaq; Britannia insula atq; Hiberniæ, in quibus maximi dies, haud minus quam duas deuiginti horas assument: quos in septimo climate horis terminari quindecim tradiderunt.

An sub æquinoctiali circulo ac torrida zona sint habitationes.

Caput V:

ANuero sub æquinoctio habitatio sit, dubitatum est. Heratosthenes per benignam ibi temperiẽ esse arbitratur. Idem sentit Polibius, qui solum illud sub lime asserit: & hymbribus irrigatum. Possidonius sub æquinoctiali montana esse negauit. Quidam æquinoctialem circulum extra omnẽ terram, per oceanũ ferri putauerũt. Sic em̃ Homero uisum est, qui solis equos ex oceano bibere, & sidus ipsum inde nutriri putauit: quẽ secutus est Macrobius. Nec magnus Albertus ab hac sententia procul fuit, qui tantum humoris sub torrida zona consumi existimauit, quantum sub polis assidue gigneretur: quibus in locis ab excellenti frigore aquas ex aere perpetuo generari asseruit. Ptolemæus aduersus est, qui Taprobanae insulae partem sub æquinoctio collocat, & multas Aethiopum gentes. Nonnulli paradysum terrestrem sub ea caeli parte sitam crediderunt quibus sacrarum relictatur autoritas literarũ, quæ Tigrim & Euphratem fama notissimos amneis ex Paradiso defluere commemorat, quos à septentrionali plaga in Persicum deuolui finem non ignoramus. Minime tamen propinquitas solis directiq; sideris radij habitationem impedi-

Tapro
bana.
Paradi
sus ter
restris.

unt, locorum opacitate opitulante, & noctium humiditate, quæ diebus per omne tempus æquales existunt, esse tamen sub æquinoctio, & per omnem torridam zonã multas uastitates, & terras humore carenteis, ac prorsus humane naturæ incõmodas nemo negauerit, quantum circa lucos & amneis Aethiopũ populi degant. Plinius refert Dalionem quendam & Aristocleonem, & Bionem, & Basilidem ultra Meroen longe subuectos. Simonidem uero, qui Aethiopiã descripsit, in Meroe quinquennio moratum, quam insulam per noningenta & septuaginta duo millia passuum, ultra Syenem Aegypti sitam esse affirmat, sicut Neronis exploratores renunciare. Apud Syenem uero conuersionem solis æstiuam ponunt, & ibi torridam incipere zonam, ab æquinoctia li tractu gradibus quatuor & uiginti distantem, hoc est stadijs duodecim millibus: quæ passus efficiunt quindecies cetera millia, ex quo fit, ut paulo ultra medium, inter æquinoctium & Syenem iacentem Meroen accipiamus. Ptolemæus ultra æquinoctium Agisimbain regionem habitata[m] ponit, & Lunæ monteis, ex quibus Nili paludes oriuntur, & Antropophagos Aethiopus per gradus circiter sexdecim, atq; in hunc modum, per decies cetera millia passuum, cultura hominum trans æquinoctium inuenitur, quod spacium non minus terræ quã duo climata complectitur.

Partitio nostræ habitabilis in Asiam, Africã & Europam treis principales parteis & ubi coniungantur.

Caput VI.

Consensu omnium receptum est, totius habitabilis treis precipuas existere portiones, quarum præ

magnitudine, prima est Asia, secunda est Aphrica, tertia Europa. Asia coniungitur Aphricæ, (sicut Ptolemæo uisum est) per dorsum Arabiæ, quod mare nostrum ab Arabico sinu disiungit. Nemo id negat, sed adiicit ille alio in loco coniungi per terram incognitam: quæ indicum pelagus circumplectitur, in qua sententia pene solus est. Omnes enim quos offendimus de situ orbis scribentibus, mare Indicum ad austrum & orientem sine terminis ponunt, & partem oceani esse uolunt, sicut ab his traditum est, qui ab Arabico sinu in Atlaticum mare, & ad columnas Herculis nauigarunt. Europæ & Asiæ cõiunctio fit per dorsum, quod inter paludem Meotim & Sarmaticum oceanum excurrit super Tanais fluuij fontis. Aphrica nusquam per sese Europæ coheret, hinc fretum Herculeo, illinc Asia interiacente discreta. Fuerunt qui eam ab Asia disiungere uoluerunt, id terræ intercideremeditari, quod inter rubrum & nostrum pelagus medium est, cuius latitudinem non amplius quam mille & quingentorum stadiorum esse dixerunt. primusque omnium Sesostris Aegypti rex id efficere, cogitauit. Mox Darius Persarum, deinde Ptolemæus sequens, qui fossam eduxit, latitudine centum pedum, altitudine triginta: longitudine passuum triginta septem millium, & quingentorum. Ultra progredientem metus inundationis deterruit excelsiore tribus cubitis rubro mari comperto, quam terra Aegypti. Plinius omissam fossionem asserit, ne mare immissum aquam Nili corrumpere, quæ sola potus præbet Aegyptiis.

Qui Aphricæ, Europæ, Asiæ limites: et de diuisione Asiæ per Taurum montem,

Nliamnem plerique limitem esse inter Asiam & Aphricam uolunt. Melior per maria certiorq; partitio est, ita ut peninsulam Aphricam accipiamus, undiq; mari cinctam præter Hiscinum: qui à Pelusio in Arabicum sinum excurrit. Nec usquam septentrionalior est Alexandria: quæ triginta & uno gradibus ab æquinoctio distat, nisi fortasse promontorium aliquod aut in nostrum, aut in Atlanticum pelagus paulo amplius procumberet. Europa per Hispaniam, Italiam, & Peloponesum australior est, parallelum qui per Rhodum ducitur attingens, in septentrionem per Germaniam & Noruegiam maxime protensa. Quinto & sexto climate felix ulterius non a deo benigna Asia & ad septentrionem & ad meridiem extenditur. Australiora eius latera Meroc sunt opposita, quamuis aurea Chersonesus in India ad æquinoctialē usq; circulum protendat, partes eius magis Boreales ad Scythas pertinet, intra & ultra Imaum montē, quæ ad parallelū usq; per Thulē proferunt. Taurus mediū quodam modo scindit, qui ab occidenti in orientē excurrans, partē ad aquilonē, partē ad meridiem relinquit. Græci alterā interiorē nocant, alterā exteriorē. Latitudo montis pleriq; in locis stadiorum tria millia continet. Longitudo quātū Asia, stadiorum circiter quinq; & quadraginta millia, ab ora Rhodiensi usq; ad Indiæ & Scythiæ extrema orientē uersus caput eius inter Cariā Lyciāq; confurgit: quibus in locis modo Cadim mōs, mō Cragus appellat, neq; altitudine, neq; latitudine memorabilis, multæ sunt eius partes: et multa illi nomina uetustas indidit. Progressus intra cōtinentē quantū Lyciæ fines extendunt: tū primū & attollit promontoriū Masicitū ad dexterā emittit quod in mare Pāphiliū usq; procubens Pāphiliā ipsam Lyciāq; dissiūgit, mox ad septentrionē uergēs, Celenorū est

ficit iugum, quod ad magnam Phrygiam Lycaoniamq; respicit: transmissa uero hinc atq; inde Pisidia Ciliciam attingit: & Antiochia à sinistris relicta in duo cornua diuiditur, quorum dextrum Tauri nomen retinet, sinistrū Antitaurum uocant, qui septentrionem uersus incedens minorem Armeniam à maiori determinat, relicto ad sinistram iugo uersus Euxinum pontum, cui Scordisco est nomen, & orientalia Cappadociæ à minori Armenia seiungit. Ex Tauro uero cum ad extrema Ciliciæ peruenit, Amanus oritur, qui Syriā à dextris relinquēs ad Euphratem usq; uersus orientem digreditur, nec interruptus (ut Straboni placuit) nomen amittit: sed multum in altum latumq; crescens, multifidus efficitur. Pars australior Taurus est, qui Armeniam à Mesopotamia determinat, pars septentrionalior in multos quasi ramos scinditur. Ptolemæus post scissionem Euphratis Amanum montem iterum appellat Taurum, inter Armeniā, Mesopotamiamq; protensum, donec rursus ab amne Tigridis interruptitur, ultra uero Niphatem nominat, cui Assyria in dextro latere subiacet, & Adiabena regio, qua dimissa ultra Capri amnis fonteis, Niphates in duas scinditur parteis: Ea quæ ad septentrionem uergit, Caspios monteis efficit: qui ad Hyrcanum pelagus deferuntur. Quæ uero ad meridiem inclinat, Choatras mōs appellatur: qui iuxta Assyriam aliquādiu progressus, in austrum rursus in duo cornua diuiditur, quæ Medorū prouinciam includunt. Septentrionale nunc Zageius mons, nunc Orontes appellatur, Australi Parthoatras est uocabulum, quo Media disiungitur à Perside. Coniunguntur iterum hæc inter se cornua circa finem Mediæ ad orientem, & iterum disiunguntur, Ragianam Sigrianamq; terram includentia. Circa finem uero Sigria

hæc denuo propemodum coherent, ita ut portam quan-
 dam uideantur efficere, quæ in Parthiã iter aperiat. Nam
 & Parthia Tauro cingitur: cuius pars septentrionalis Co-
 ros uocat. Inter Hyrcaniam Parthiamq; discurrens ori-
 entalis Masdoranus, qui Parthos ab Aria separat, Au-
 stralis Parthoatras sicut circa Persidem Mediamq; nomi-
 natur, hic Parthos à Carmania prohibet. Coros autem
 Hyrcaniam prætergressus promontorium nõ paruum
 à se dimittit, quod ad Hyrcanum mare procumbens Mar-
 gianam ab Hyrcania separat. Ipse inter Margianam &
 Ariam dilapsus Sariphus appellatur, ex quo brachium
 aliud excurrit septentrionem & occidentem uersus, Ba-
 ctrianam à Margiana disiungens, quod ubi ad Hyrcanum
 prope pelagus peruenit, rursus ad orientem septen-
 trionemq; decurrit: usq; Iaxartem fluiũ. Ipse uero post-
 quã Bactrianã, Ariamq; transmisit, Paropamisus uoci-
 tatur, à quo regio quæ ad austrum uergit, Paropamis-
 dum nominatur, eius conclusa iugis. Vtius iam Indiã
 ingressus Caucasus dicitur, quod nomen ab Alexandri
 militibus accepisse uideretur. Eius gloriæ causa & per adu-
 lationem, quæ regum comes est, tanquam ille Caucasi iu-
 ga & Promethei miracula transcendisset: hæc altissima
 uidentur, & admodum lata Indiæ montana, quæ ad Sa-
 cas pertingentia Comedorum nominantur; deinceps
 Imaus incipit, & usq; ad fonteis Gangis extendit, ex quo
 dorsum deriuatur, quod in septentrionem uergens, in
 oceano procumbit, & iuxta Ptolemæi traditionem Scy-
 thas in duas partes diuidit: multosq; ramos producit,
 qui Boreales Asiæ partes multifariam partiuntur. Is ubi
 per aliquantum spatium Gangem prætermisit, & ad ex-
 teriorem Indiã peruenit Emodus nominatur, qui cir-
 ca finem Indiæ in duos ramos diuiditur, usque in eorum

excurrentes pelagus, alteri Ortorocoras nomen est: & Seras respicit, alteri Semantinus ad Sinas terrarum ultimos, medij inter utrunq; Semantini degunt, & ipsi orientium extremi, ac pene incogniti, sic Taurus se habet totius Asiae diuisor, cui per Antitaurum & Caspium montem Caucasiam iuga, & quaecumq; per Asiam motana excelsa propemodum coniuncta sunt. Nec male existimassetur, si quis per iuga Syriae, quae de Tauro deriuatur, & dorsum Arabiae quod inter mare nostrum Arabicumq; decurrit, Trogloditarum monte usq; ad eos qui lunae uocantur, & deinde per iuga incognita in Atlantem usq; peruenire posse affirmauerit, rursusq; Hispaniarum monte Pyreneis contineri, & illos per motana Galliarum gelidas Alpes attingere. Ex quibus huc Apenninus Italiam omnem intersecat, illinc per Istriam & Dalmatiam usq; in Peloponnesum & in Thraciam altissima iuga decurrunt: & inter Rhenum ac Danubium dorsum affurgit, quod ex alpebus deriuatum per Germaniam, Sarmatiamq; dilapsum, supra fonte Tanais ad Riphaeos monte attingit, & per illos Caucasos iungitur, exinde per Caspium Antitaurum, deniq; Taurus ipsa comprehenditur. Ultra quem regnare magnum Antiochum Romanum permisere, ex quo fit ut totius continentis una montium series intelligatur, quamuis plerisque in locis tumor non satis appareat.

Generalis distributio Asiae in sex praecipuas partes.

Caput VIII.

Asiae partes, alij plures, alij pauciores efficiunt, nostra descriptio sex trimodo continebit. Treis circa Iaurum, & totidem ultra. Prima intra Taurum & oceanum septentrionalem, ab oriente sole usq; ad Hyrcanum

pelagus extendet, popinario cultro similis, continebitq; Scytharum plurimas gentes, quæ ultra Imaum montem, citraq; habitant, cum quibus & Bactriani memorantur, & Gordiani & Sacæ, & Massagetæ & ultimi ad auroram Seres, & qui sinum circum habitant Aracenum. Secunda ab eodẽ Hyrcano mari usq; ad amnem Tanaim & paludem Mæotidem proferetur, habens à septentrione terram incognitam in oceanum uersa, à meridie pontum Euxinũ: & qui ab eo in Hyrcanũ pelagus excurrunt Moschicos montes. In hac Albani, Iberes & Colchi collocabuntur, atq; alij quãplures populi, quos uno uocabulo Scythas appellant. In tertia parte Romanis inuicta uiribus Parthia claudetur Medorumq; terra, & utraq; Armenia, & quicquid hodie minor Asia appellat, inter Euxinũ & Hellespontũ, & Cilicũ pelagus Histino claudit, qui ab Issico sinu in Phasidem uergit. In quarta designabit India cum Sinarum populis ad orientem extremis, & insulam Taprobanae, quæ ad meridiem sita circulũ æquinoctialẽ trãscendit. Quinta ab Indo fluuio usq; ad amnẽ Tigrim intra Taurũ & mare Indicũ sinũq; Persicũ iaces, Paropamisadas, Aracosios, Arianos, Drãgianos, Gedrosianos, Carmanos, Persas, Assyrios, & Susianos complectet. Sex a eadẽq; postrema ab ipso Tigride amne, usq; ad Issicũ sinũ nostraq; pelagus extendetur, omnia cõplexa quæ à Tauro monte in Persicum & Arabicũ sinũ, atq; in Aegypti septentrionalia uergunt. His in locis priores ad orientem Mesopotamij occurrent, Babylonij ac Chaldæi, quibus contermina est Arabia deserta. Ad occidentẽ triplex Syria collocabit Palæstina, Comagena, ac Phœnicia cũ Cilicia, & Pamphylia ac Lycia, & cũ his Arabia Petrea. Ad meridiem felices Arabes inuenientur inter sinum Persicũ Arabicũq; conclusi.

arduis montibus à reliquis sui nominis gentibus diuisi
usq; ad insulam prope Dioscuriadem in Indicum pro-
tensi pelagus.

De Seribus populis.

Caput IX

HAec nobis totius Asiae certior cōmodiorq; par-
titio uisa. nunc parteis partium attingere oportet.
Seres ut ante diximus ad orientem aestiuum ultimi
reperiuntur: quibus ad ortum terram incognitam Pro-
lemæus & alij eorum, oceanum posuere ad meridiem,
Emodi mōtes & Otorocoras Indos ac Sinas excludūt.
A septentriōe Antropophagi iacent Scythæ, quibus hu-
mana corpora cibi sunt: & ut Ptolemæo uisum est igno-
ra terra: ut alijs scythicus oceanus, ab occidente scyrhan-
natio. Montes apud Seras excellentes Annibi, Auzaci,
Casi & Asmirgi, ex quibus Tagurus assurgit. Amnes no-
minat Ptolemæus Oertadem & Bantifum. Plinius Ve-
ronensis Psitaram, Cambrim, & cui nomen est Lanos.
Inter urbeis metropolim Serā ponunt, Otorocorę mon-
ti uicinam. Inter gentes maximam Effedonum esse di-
cunt: quæ Taguri iuga montis, & adiacentes incolit cam-
pos. Iulius Solinus sicut & alij complures mare Hyrcan-
num ad Scythiam oceanū habere ostium dixit: ibiq; ab
exordio eiusce plagæ uersus orientem à dextris profun-
das iacere niues, mox longa deserta. Post Antropopha-
gos gentem asperrimam & esferatam, quę dimidiam fer-
me itineris partem in penetrabilem reddidit, usq; ad iu-
gum mari imminens, quod Tabin Barbari uocant. Ul-
tra quod, post lōginquas solitudines morę tractu, quæ
spectat aestiuum orientem, & ultra inhumanos situs ad
Seres demum perueniri: homines inter se mites & quie-

tissimos, sed qui per alios mortaleis refugiunt, hos
 aquarum aspergine inundatis frondibus arborum
 uellera liquoris adminiculo depectere, & lanuginis
 tenerum subtilitate, humorem ad obsequium do-
 mare asserit: & hoc esse illud Sericum in usum pu-
 blicum damnosæ uanitatis admissum. Ex quo poti-
 us est ostendere corpora quàm uestire, quod primo
 fœminis, postea etiam uiris luxuriæ persuasit ambi-
 tio. Mercatores fama est primum eorum fluiuium
 pertransire, atq; in eius ripis nullo linguæ commer-
 cio negociari: sed oculis tantum rerum precia exti-
 mare, aurumq; offerr e: cum Seres sua tradât, nostra
 non emant. Strabo Apollodori Adramiœtini utens
 testimonio scribit, Menandrum ac Demetrium qui
 ex gente græca post Alexandrum in Bactria regna-
 uerunt, res orientales aggressos, longe ulterius quàm
 Alexander processisse, & usq; ad Seras & Faunos im-
 perium protulisse.

Velle-
 ra ab
 arbori-
 bus de-
 pecta.

Sera
 sua tra-
 dūt no-
 stra nō
 emunt.

De gēte Atocorum, Ciconib. pop. seu
 ut alij uolunt Sementinis, & quæ de Ma-
 cino puincia denarrauit Nicolaus Venet^o

Caput X

His Atacenus annectitur sinus, & gēs Atocorū,
 quibus remperiei prærogatiuam miram di-
 cunt aeris clementiam subministrare, & arcere affla-
 tum noxiū colles, qui salubri apricitate, secluso un-
 diq; obiectu pestilentes auras prohibent, atq; ideo
 par illis, & Hyperboreis uitæ genus esse crediderūt.
 Plinius tradit Homerum de his priuatim uolumi-
 na cōdidisse, sicut de Hyperboreis Hecatūm. Inter
 hos & Indos nonnulli Ciconas locauerunt. Ptole-

maus Semantinos posuisse uidetur, qui Seras inter
 & Sinas orientales existunt, ad quos nulli nostra
 rum hodie perueniunt, immensa barbaries iter
 claudit, & imperantium multitudo, quã nemo pro
 barit pacis amicus, & qui orbis situm nosse cupiat
 ignota esset terrarum maxima pars, nisi Romanorũ
 principatus, & Alexãdri potentia orbẽ aperuisset.

Nicolaus tñ quidam Venetus cognomẽto comes,
 nostra ætate in hac loca peruenit, si vera sunt quæ
 ab eo narrata feruntur: is ait mare Indicũ vltra Gan
 gem cũ mense toto nauigasset ad Ratham flumiũ se
 peruenisse, eoq; sex diebus nauigato, ciuitatẽ inue
 nisse, quæ noĩe fluminis appellaretur. Exin per de
 sertos habitaculis mōtes, q̃s Tauri partem fuisse cre
 diderim, decem & septẽ diebus in campestria descẽ
 disse, quibus duabus hebdomadibus magno labo
 re peragratis flumẽ offendisse Gange maius, quod
 ab incolis Daua diceretur: atq; in eo mensis nauiga
 tione peracta ciuitatẽ nobilissimã appulisse, stadio
 rum centũ viginti circuitu patentẽ, cui nomen Dua:
 hic lasciuientis fœminas, & supra modũ libidini de
 ditas esse affirmat. Viros aut̃ vxore vnica cõtentos
 esse. Prouinciã Macinũ appellari, elephantis refer
 tam, quorũ decem millia rex ad bellũ nutriat, ipse al
 bo vehatur Elephanto: cui catena aurea gẽmis di
 stincta, colloq; circũdata, ad pedes vsq; pendeat. Vi
 ros ac mulieres stilo ferreo varijs coloribus figu
 risq; corpora pingere, idola omneis colere, surgen
 tes è lecto ad orientẽ se solem verrere, iunctisq; ma
 nibus orare, in oratiõẽ trini dei opem petere. Serpẽ
 tes assos in cibũ pro delicijs habere, rubeasq; formi
 cas pipere cõditas, paruulis gammaris similes. Ani

Nicola
 us Ve
 netus.
 de Ma
 cino.

x. mil
 lia ele
 phantũ
 ad bel
 la nu
 trium
 tur.

mal hoc in loco nasci fuillo capite, bouis cauda, vni
co in fronte cornu, eoq; cubitali, colore & magnitu
dine elephãtis, quibus cum bellũ continue gerit: id
cornu veneno medetur, atq; idcirco in honore est.

Qua regio ad Cathaũ vergit, boues albos nigrosq; *Boues*
gigni equina cauda, sed pilosiore ad pedes vsq; pro *equina*
tenfa: pilos caudæ subtilissimos, in modum plumæ *cauda.*
volatilis, magno in precio esse, quos equites in ca
cumine lancearũ suspendentes egregiæ nobilitatis
insigne ducunt. Hęc de Macino Nicolaus tradidit:
quã prouinciã ad orientẽ versam inter Indiæ mon
tes, & Cathaium collocans, haud dubie regionẽ Se
ricam denotasse videtur, quæ Scytharũ gentibus & à
septentrione, & ab occidente iungitur. Scythas autẽ
orientales nostra ætas in Cathaio ponit, magno Ca
ni subiectos: sic em̃ illi suum imperatorẽ appellant.
Sed illud difficile est credere, quod de amne Dua cõ
memorat, quem Gange maiorem dixit, cui veteres
cuncta cedere flumina tradiderunt. Nec illud dignũ
fide, decem millia elephantũ belli causa regem alere,
nec notũ esse aut fama clarum: sed longinquitas re
dargui non facile potest.

De Sacis pop. quos & Nomadas ap

pellant.

Caput XI.

Post Seras occidentem versus Sacę sunt, & Mas
fagera, & Taburei, & Suebi, & vltimi ad septẽ
trionem Alanorũ. Ptolemæus Massageras du
plices esse dixit, alteros Hyrcano mari vicinos, &
Margianæ regioni, alteros inter Sacas posuit. Sacarum
gentem ab occasu Comedo monte & amne
Iaxarte conclusit: à septentrione Scythia, quæ intra

*Excursiones
gentis
Baccharum.*

Imaum est & Ascantici montis iugo, ab oriente Seris, ad austrum montibus indicis: Sacæ Nomades sunt, qui carentes urbibus nemora & speluncas habitant. Fama est Sacæ gentem usq; in Hyrcaniam & Parthiam prædari solitam, quamuis multa & deserta siccaq; regio interiacet. Parthos amore pacis tributa illis pependisse, id erat permittere, ut fratis temporibus in agros excurrent, & prædā agerent, cum præter conuenta facerent, bellum gerebatur, rursusq; pax fiebat: fuitq; Nomadum uira ita instituta, ut semper uicinos infestarent, rursusq; reconciliarentur. Sacæ multas inuasiones fecere, modo propinquas, modo longinquas: Bactrianam occuparunt, & optimam Armeniæ regionem, quæ postea Sacasina ab eis est appellata. Inuaserunt & Cappadocas, qui ad Euxinum uergentes Pontici nominantur. Sed cum ex spolijs festa celebrarent, Persarum imperatores eos funditus deleuere. Sunt qui tradant Cyrum Persarum regem ducto aduersus eos exercitu prælio superatum, sed fugientem eo in loco castrametatum ubi impedimenta reliquerat, bonis omnibus & præsertim uino instructa, indeq; postquam exercitus paulum quieuerat, relictis uesperitabernaculis progressum quantum sibi commodum uisum fuit, cõsedisse: Ingruenteis Sacas & castra uiris deserta, ac rebus uoluptuosis plena comperienteis, immodice se impleuisse: Cyrum conuersum uino lentos, atq; attonitos ad interuersionem cecidisse, diemq; illum patriæ deæ consecrassè, Sacamq; nominasse: quæ cum celebrabantur positis die ac nocte bacchanalibus, uiri simul ac mulieres eo usq; potabant, donec stupore comprehenderentur, tamq; sim-

*Sacæ
uicti à
Cyrro
rege.*

plex purissimaꝝ diuinitas sc̄dissimis hominũ moribus oblectaretur, & Sacarum Massagetarumꝝ gentes Athasios & Corasmos esse putãt, ad quos Spithamenes ex Bactrianis ac Sogdianis confugit, unus ex Persis, qui Alexandro resistere conati sunt. Citius ad insequendum Spithamēnem ab Alexandro missus, barbaros pugna superauit, illi per deserta tamdiu fugerunt, donec Alexandrum ipsum aduersus se uenire cognouerunt. Tunc autem placari hostem, Spithamēni caput amputauerũt, & Alexandro miserunt, nec amplius ab eo uexati sunt.

De Massagetis, ubi & de adolescente q̄ tempore Pij papæ solem adorabat.

Caput XII.

Post Sacas ad septentrionem Massagetae reperiuntur: & ipsi Nomades Scytharumꝝ genus, qui uirtutem suam maxime in bello aduersus Cyrum ostenderunt. Horum alij monteis habitãt: alij campos, alij paludes, & quae sunt in paludibus insulas. Margũ amnem per hos labi dicũt, quẽ alij Araxen uocant, eumꝝ plureis in partibus diuidũt: & uno tantum ostio Hyrcanum ingredi pelagus, reliquis in oceanum septentrionalem exonerari. Ptolemæus Margum fluuium duobus fontibus ex montibus Sariphis descendere tradit, & per Massagetas, qui Margianis uicini sunt, ac Derbitas in Oxum deferti amnem, qui iuxta Ribios Hyrcanum pelagus ingreditur. Massagetae equum soli maectant, eumꝝ tantummodo deum putant, multos hic error antiquorum præcipitauit, inter quos fuit Dion Prusentant.

*Vrbi-
nus a-
dole-
scens
solis
cultor.*

*Massa
getarū
obscœ-
nus
mos.*

fis, Plinius Veronensis, Macrobius, & omnis ferme illa ætas, quæ à Vespasiano Cæsare vsq; ad Traianū cucurrit, & Adrianum. Nuper quoq; in arce quæ sub ipsa Adriani mole magnificētissime structa est, Vrbinas quidam adolescens repertus est huius stultitiæ sequax, alioqui non iguarus: qui cum arcem prodere conaretur, essetq; deprehensus, votum Christo vouit ei se crediturum, relicturumq; solis cultum, si libertatem, atq; impunitatem assequeretur. Sed raptus ad supplicium stultum se fuisse testatus est, qui ab eo salutem sperasset, qui seipsum saluare non potuisset, tanquam Christus Iesus & dominus noster crucem tulisset inuitus, qui pro nostra vita sua sponte moriens, mortem occidit. Stultus adolescens sub nostro pontificatu sui sceleris poenas dedit, laqueo suspensus, & in Tiberim proiectus. Massagetis mos fuit singulis, vxores singulas ducere, neq; tamen alienis abstinebant, cum quibus suspensa è curru pharetra in propatulo coibant. Fœda gens & brutis simillima, apud quem genus mortis maxime optimum iudicabatur, vt senio confecti, in frustra caderentur, & cum carnibus ouillis promiscue ederentur: eos qui morbo decederent, vt impios abijcientes, tanquam dignos, qui à feris deuorarentur. Equites ac pedites inter eos optimi fuere, arcu, gladio, thorace ac securi ænea vtentes: auteas zonas, aurea equorum frena ac pectoralia habentes. Ferri parum apud eos fuit, argento carebant, ære & auro abundabant, insularum cultores, herbarum radices edebant, & agrestes fructus, ex quibus pocula exprimebant. Vestis erat arborum cortex, qui paludes inhabitabant, piscibus vescebantur.

tur, phocæ coria è mari prodeuntium induebant. Montani pomis sylueſtribus alebantur, non auſi oues occidere, cum paucas haberent, eiſq; lactis & lana gratia parcerent. Campeſtres & ſi regionē late patentem occupabant, non tamen agros excolēbāt, ſed ex ouibus piſcibuſq; viuebāt. Bellicoſi hoīes quī ſimplices & in contractando minime verſuti.

De Antropophagis, Eſſedonibus, Arimaſpis, & id genus immaniū hominum.

Caput XIII.

His ad Orientem ac Septentrionem Antropophagi ſunt, quibus execrandi cibi humana viſcera eſſe creduntur, & circa hoſ triſtiſſima ſolitudo, & mare quod Tabin vocant, & Eſſedones, qui oſſa capitum ſuorum parentum auro cinctā in poculorū tradere miniſterium aſſerunt, & Scythotauri qui pro hoſtijs cædunt aduenas. Iulius Solinus in hac parte terras eſſe locupletes, ſed inhabitabiles dicit. Nam cum auro & gemmis aſſuant, Gryphes tenere vniuerſa teſtatur, alites ferociſſimos & ultra omnem rabiem ſauientes, quorū immanitate obſiſtente, rarus pateat ad diuites venas accessus. Diſcerpere enim homines, tanq̄ genitos ad plectendam auaritiæ temeritatē. Arimaſpos cū his dimicare gentē monoculā, ſi credere par eſt, vt intercipiāt lapides. Smaragdis hic primā eſſe, quibus tertā dederit Theophraſtus dignitatē, quibuſq; nihil vident oculi iocūdius. Chriſtallū quoq; optima hinc auferri, cuius fruſtū Liuii Auguſti ad pondus centū & quinquaginta librarum inter Capitolina donaria dicauerit. Sub Maſſageris, Tapirenis, & Alanorū

Gryphes
auri cu
ſtodes.

occidentem versus, vsq; amnem Ras & Asiaticos Sarmatas, Ptolemæus q̄ plurimas Scytharū gentes enumerat. Quibus ad meridiem Iaxartes fluuius & mare caspium occurrit, à septentrione terra incognita iacet. Iaxartem apud Sacas oriri arbitratur, & in septentrionem fluere: postea ad occidentem verti inter Scythas & Sogdianos, demumq; ad meridiem inclinātem, Hyrcanum ingredi pelagus, multa & magna flumina vna trahentem: quæ partim Sogdij, partim Noroxi, Aspisiij & Tapuri mōtes effundunt. Ras vero amnem Hyperboreos emittere mōteis existimat, qui modo in orientem, modo occidentem versus, postremo ad meridiem tendens Hyrcanias auget aquas. Inter Iaxartem, & Ras duogentia ponit flumina, Rhimmū, qui & ex Rhimmicis oritur iugis, & Daixem Noroso monte cadentem.

Qui pop. inter Iaxartem fluuium & Hyrcanum mare incolunt. & de habitantibus sub polo Arctico, & Hyperboreis populis.

Caput XIII.

INter hos montes, & Iaxartem fluuium, Hyrcanūq; mare, Orgasos, Erimnos, Asiotas, Norobes, Noroffos, & Catagas, Scytharum populos collocat: transmonteis autem septentrionē versus Galactophagos, Aspisios, Thabrenos, Samnitas, Parnardos, & alios q̄ plures, & Albanos iuxta montes qui admodum septentrionales sunt, ab Australi parte Saxonibus locum præbet, ex quibus fortasse orti sunt qui Germaniam incolunt, q̄uis suam ori-

Origo
Saxo-
num.

ginem ex Macedonibus repetant: à Boreali parte
 Neffæis & Subocis sedes dedit, qui non minus ad
 septentrionem vergunt q̄ Thule. In cuius parallelo
 Scythas Alanos descripsit, & hyperboreos Sarmat-
 ras, quibus ad austrum monteis collocat Hyperbo-
 reos, & Asiaticos facit, q̄q̄ pleriq; Europæos esse tra-
 diderint, nonnulli hoc genus hominum vltra Aquil-
 onem iacere putauerūt, gentemq; beatissimā esse,
 quam alij mediam stauerunt intervtrumq; solem
 Antipodum occidētem, & nostrum renascentem,
 Iulius Solinus aspernari rationem dixit tam vasto
 mari duos orbeis interfluente & in Europa circun-
 scripsit, apud quos mundi cardines essent, & extimi-
 siderum ambitus nox, quæ vna sex mensium, & vna
 totidem dies, magnam his de cælo clementiam con-
 cessam esse, auras spirare salubreis, nihil noxij status
 habere, domos esse nemora, victum arbores mini-
 strare, discordiam nescire, egritudine nō inquieta-
 ri, ad innocentiam omnibus æquale vorum esse, mor-
 tem accersire, & voluntario interitu obeundi tardi-
 tatem castigare, consueſse olim primitias frugū per
 virgines Apollini Delio missitare, quibus perfidia
 hospitem violatis, Pontificio intra fineis suos rece-
 pto, missionem neglexisse. Fabulosa hæc, nam quis
 credat? virgines tam longo terrarū tractu tantasq;
 montium fluminumq; ac mariū difficultates singu-
 lis annis penetrare potuisse, aut gentē esse quæ trans
 aquilonem habitet nobis cognitam? Diodorus He-
 catæo teste vtens, oppositam Zeltis iuxta oceanū
 esse insulam dicit, haud multo Sicilia minorē pone
 arctos, habitariq; ab ijs qui Hyperborei appellan-
 tur, eo q̄ vento Boreæ sunt expositi, insulam valde

*Sacra
Apollinis.*

fertilem in qua fructus annui bis nascitur. Latonā in ea natam fabulantur, & Apollinē ibi præ cæteris dijs coli, esseq; homines eius insulę veluti quosdā sacerdotes Apollinis, cuius laudes & hymnos quotidie in cantu celebrent. Lucū præterea ingentē, templumq; Apollinis, forma rotunda, multis donis atque ornamenti cumulatū. Urbem ei sacrā cuius incolę maiori ex parte citharædi existant, continueq; in templo sonāt, & hymnos canant: habere hyperboreos propriā linguam, & Gręcis, maxime Delijs atq; Atheniensibus, societate ac benevolentia iunctos à priscais tēporibus cœpta. Gręcos em̄ quosdā olim ad Hyperboreos transisse ferūt, & dona sumptuosa in templo apposuisse Gręcis literis inscripta. Ex Hyperboreis vero Abarmi venisse in Græciam, amicitiamq; cū Delijs antea cōtractā firmasse aiūt, & Lunā apud hyperboreos videri parū à terra distantem, ac terrestres quosdā veluti cumulos habentem in se manifestos, deumq; Apollinē, per annos vndeuginti adiri insulā, in quibus astorum reuolutiones perficiātur: imperare ciuitati, temploq; præesse Boreadas. Borei progeniemq; per genus recipit principatū, quæ omnia tanq̄ fabulosa referens Diosdorus videtur contemnere.

*Prospectus
lunæ apud
hyperboreos.*

De Arimphæis populo non absimilibus Hyperboreis, Cataio, & quæ de his locis enarrat Nicolaus Venetus.

Caput XV.

Hyperboreis similes Arimphęos esse dicunt, Asiaticos Scythas, qui baccas edunt, comas

viri & foemine tondent, nullū ledunt, quietē amant, nec leduntur ab alijs, fugientes ad eos tuti sunt tanquā a sylo regatur, sacri, omēs habentur. Sic forsitan olim fuit, nūc gentis huiusce nulla cognitio. Iaxartē fluiū nōnulli Tanaim esse crediderūt, qui Asiā ab Europa disternat, inter q̄s fuisse Policetū Strabo cōmemorat, cuius errorē Alexandri comites secuti sunt, qui eum transmissio Tanai aduersus Europæos Scythas belligerassē tradiderūt. Sed Dimas dux Seleuci & Antiochi satis idoneus vero autor, hunc transuectus amnē, ac titulos omniū supergressus, aliū esse q̄ Tanaim deprehendit, ob gloriā sui nomīnis altaria ibi Apollini Didymeo ædificauit, & hoc esse colliminiū inter Scythas & Persas ostendit, non q̄ Persia Scythas attingat, sed q̄ imperiū Persarū per Bactrianos & Gordianos ad Iaxartem vsq; fluiū protendatur. Iaxartis nomen à Bactrianis inditum ferunt. Plinius à Scythis vocatum Scythim tradit, hic aræ conditæ feruntur ab Hercule ac Libero patre, Cyro quoque & Semiramide, & postremo ab Alexandro: quas profectiois metas ad septentrionem ostenderūt, qui nostra ætate orbis situm figurant. Cathaium his in locis designant, quæ ultra Iaxartem commemorauimus, multasq; prouincias & multa regna circumscribunt, quibus vnus præsit imperator, qui apud eos Can appellatur. Nicolaus Venerus apud eum se fuisse affirmat, & Urbem inuenisse, quæ duo de triginta millibus passuū pateret in quadrū Gambaleschiā nomine, in cuius medio arx munitissima & ornatisima haberet, in qua rex habitaret, & ex qua muri arcuati ad quatuor vrbis angulos protēderent, per q̄s accessus regi eēt,

Magnus
Can
imperator.

si quid in vrbe tumultus excitarerur, ad arces quæ
 ipsius in angulis eminent, quarum quælibet passuū
 quatuor millia in ambitu continet, & omnis generis
 arma tormētaq; bello apta concludit. Afferit in-
 super & alteram se vrbem reperisse quindecim dies
 itinere ab hac distātem, Neptai appellatam, nostro
 æuo aut paulo ante ab imperatoribus eius gentis
 conditam, cuius ambitus triginta millibus passuū
 contineatur, eamq; populosissimam esse omnium.
 In vtraq; ciuitate domus, palatia, templa, cæteraq;
 vrbiū ornamenta, Italicis similia esse affirmat: ho-
 mines modestos atq; vrbanos, & multis diuitijs af-
 fluenteis: quod si credimus magna profecto morū
 mutatio facta est, ab his quos antiqui prodiderunt,
 qui Scythas fermē omneis pastores esse affirma-
 uerunt, & propemodum intractabileis: nec horri-
 da septētrionis ora eos admittit mores, quibus vel
 Græcia olim claruit, vel Italia nunc floret: aut certe
 Cathaiū ipsum quod tantopere laudant, minus
 septentrionale est q̄ pictura demonstrat. Nam quic-
 quid vltra Iaxartem colitur: si Ptolemæo fides est,
 vltra septimum clima protenditur: & parallelū trā-
 scendit, qui per Borysthenem describitur: nisi respō-
 deat aliquis magni Canis imperium, & vltra & ci-
 tra Iaxartem extendi, ac Gordianos, Bactrianos, &
 alias genteis, vsq; ad Indiæ atq; Ariæ monteis com-
 prehendere: quod facile persuaderi potest his, qui
 Scytharū res gestas aliquādo legerunt: à quibus ma-
 gnā Asiæ partem olim subactam fuisse, constat:
 nec imperia suos tenent perpetuo limites, sed pro
 fortunæ varietate, nunc magna sunt, nunc parua.
 Strabo in hac parte Scythiæ, ad occidentem, quā Pro

Iomæus Ras fluuio terminauit, Hyrcani pelagi fauces collocauit: ab vtraq; parte cultas: De quibus potest differemus.

De Sogdianis & Bactrianis.

Caput. XVI.

Inter Iaxartem & Sariphos Paropamissisq; montibus Sogdiane & Bactriani iacent, Oxo discreti fluuio: Sogdiani ad Iaxartem magis accedunt: Bactriani ad Paropamissi iuga, per quos fluuius Ochus dilapsus, in Oxum fertur. Bactrianis ad occidentem Margiani sunt. Sogdianis montes Oxij, quos inter rumpit Oxus, per Ribios & Derbitas, in Hyrcanum cadens pelagus. Margianis ad occidentem Hyrcania occurrit, quæ nomen pelago dedit olim, sicut Strabo asserit. Sogdiani & Bactriani, nec vita multum, nec moribus à Nomadibus differebant: quibus Bactriani mitiores essent. Nec vera locus Onesicritus existimatur, qui Bactrianos senio, aut morbo confectos, apponi canibus viuos scripsit: ad hoc ipsum de industria enutritis, quos patria lingua sepulchraleis vocabant: quam legem sustulerit Alexander, quem ferunt alij octo, alij duodecim vrbes in Bactriana & Sogdiana condidisse, nonnullis euersis: quarum Cariata fuit in Bactriana, vbi Callisthenes comprehensus est, & in vincula coniectus, qui diuinos honores Alexandro negauit exhibendos esse. In Sogdiana, Paracanda, & Cyra, vltimum Cyri opus ad Iaxartem flumen conditum, quod Persici imperij confinium erat: nec pepercit Alexander memoriae Cyri, quibus illi coleret, propter continuas oppidanorum rebelliones. In Bactriana Petram Sifmetræ altitudinis stadiorum quindecim cœpit, cuius

ambitus octuaginta continebatur: in superiore parte planam ac feracem, ut viros quingentos alere posset. In ea Alexander & hospitio sumptuose acceptus est, & Rosanam Oxiartis filiam duxit uxorem. In Sogdiana secus Oxum Aria mare petram occupavit, quæ duplo altior fuit Sifimetra. Xerxes in his locis urbem condiderat, & Branchidas in ea collocaverat: propterea quod dei pecunias ac thesauros qui apud Didyma erant, sibi tradidissent: & secum e patria sponte migrassent. Alexander eos sustulit, prodicionem & sacrilegium exosus, quæ scelera nulla non ætas improbavit. Per Sogdianam amnis labitur: qui postquam multam regionem irrigavit, in desertam arenosam terram euadit, atque ibi absorbetur: quemadmodum in Ariana fluuius Arius, qui regioni nomen dedit. Macedones propter Alexandri gloriam hunc amnem nobilitarunt: qui apud Ochum flumen olei fontem inuenientes, multi fabulati sunt: tanquam miraculum fuerit, nitrosam & aluminosam terram, sulphure ac bitumine intermistam, id liquoris fundere: hunc fluuium alij per Bactrianam labi dicunt (quos Ptolemæus secutus est) alij secus eam: Alij ab Oxo diuersum usque ad ostia, atque australiorem: & ambos in Hyrcanum mare decurrere. Alij ab initio diuersum, & deinde in vnum coire. Oxus, sicut Ptolemæo videtur, in Caucaaso Indiæ intrare, prope Paropamisades fontem habet: & in septentrionem longo flexu directus, maiori demum in occasum vergit: multa & magna flumina in mare Caspium secum ferens, inter quæ Ochus est, per quem nauigasse Pompeium crediderim, sicut ante diximus, cum descendit

**Fons
olei.**

in Oxum: nam & Ochi fontes in Paropamisso mon-
 te reperiuntur. Oxi alueum multis in locis, sex septē
 ūe stadiorum latitudinem habere tradiderunt. Ale-
 xander Bessum insequens, hunc amnem ponte ex
 vtribus factō traiecit, misitq; Ptolemæum Lagi, *Pōs ex*
 cum parte exercitus, qui Bessum à Barbaris dereli- *utri-*
 ctum in villa quadam interceptit, & nudum ac cate- *bus fa-*
 naligatum adduxit. Quem cum Alexander vidis- *ctus.*
 set: interrogauit cur regem suum simul & propin-
 quum & benefactorem Darium interfecisset: ad
 quem Bessus non solum sibi soli id agere visum
 fuisse respondit, sed omnibus qui circa Darium
 erant, vt inuenirent sibi salutem ab Alexandro: qui-
 bus dictis publice sustigatus est, & in Bacra remis-
 sus, vt ibi moreretur. Sogdianam à septentrionali
 parte Iaxartes claudit amnis: inter quem & Oxum
 duos fluuios decurrere Ptolemæus scribit, Poleti-
 metum & Iaxartem: qui ex montibus Oxij in Hyr-
 canum mare descendunt: Inter Oxij & Iaxartis
 ostia nonnulli octuaginta parasangas esse dixerūt,
 Persicum autem parasangam: alij sexaginta stadio-
 rum fecere. alij ter centorum quadraginta: qualem
 amplitudinem vix omnem Scythiam crediderim
 continere. Eratosthenes his aduersus est, qui (vt ait
 Strabo) ab Oxij fluminis ostio, apud Hyrcanos
 sito, vsq; ad Iaxartem fluuium, duo millia & qua-
 dringenta stadia intercurrere affirmat. Alexander
 de suo nomine vltra Oxum amnem duas vrbes
 condidit: alteram versus septentrionem, alterã ver-
 sus oriẽtem, in Vandabanda regione, ab Hyrcania
 vsq; in Sogdianã ad orientẽ eunti solẽ, intra Taurũ

& Iaxartem fluvium, quæcunq; gentes occurrunt: primo Persis, deinde Macedonibus, postremo Parthis, subiectæ fuerunt. Romanorū signa raro apud eas visa sunt, quæ quis magis nauigationem per Oxum & Hyrcanum pelagus Varro commemoret: quæ ultra Iaxartem ad septentrionem recedunt intactæ remansisse videntur: In quas Alexander expeditione aggressus, propter Bessum & Spittamemem, qui ad eos confugerant, Besso captiuo ad eum deducto, & Spittamemem à Barbaris interempto, destitit ab incertis: cuius in Bactrianam reuersi horrendum scelus commemoratur, occisi inter bibendum Cliti amici veteris & collatanei fratris, non aliam ob causam, nisi quia Philippi laudes pertinacius tueretur: sed vixit magis quam hominis fuisse crimen poenitentia docuit, mox secuta, quando ægre retentus est, ne se occideret, occisor amici: Bactria sub imperio Macedonum, qui Persas deleuere, usque ad secundum Seleucum Antiochi nepotem retenta est. Tunc vero Theodorus præfecturæ titulum mutauit in regnum, & se regem vocauit, reliquitque successorē sui nominis, qui cum Arsace Parthorum rege contra Seleucum se coniunxit, regnumque tutatus est, quod sub Eucratide ad magnam gloriam peruenit. Is enim cum obsidionem Demetrii regis Indorum pateretur, audacia inaudita cum trecentis militibus sexaginta hostium millia assiduis eruptionibus vicit, & quinto mense liberatus, magnam Indiæ partem in potestatem suam redegit. Vnde cum se reciperet, à filio, quem regni socium fecerat, in itinere interfectus est: qui velut hostem non patrem interfecisset, per sanguinem eius currum egit: & corpus abigi insepultum iussit: & in

Bactriam Sogdianorū Indorū & aliorum bellis fatigati, tandem velut exangues oppressi sunt.

De Aria & Hyrcania, & mirifica harū regionum uite.

Caput XVII.

ARiabactriana cōtermina est ad meridiem, & monti subiecta, qui Bactrianam habet, et Hyrcania sex millibus fere stadiorū abest: ipsi autem Arianae ad Austrum Arachosia subiacer, vsq; ad Indum flumen: de quibus alio loco dicitur. Margiana Bactrianis ad occidentem adiacet, & campis defertis ambitur: fama est Antiochum, cui Sother cognomentū fuit, loci naturam admiratum, magnā terrae partem muro circumclusisse: cuius ambitus mille & quingētorū fuerit stadiorum, & urbem Antiochiam condidisse. Vites hic optimas inueniri, quarum truncum vix duo viri complecti queant, racemumq; duorum ferē cubitorū. Ptolemæus Tapyros vltra Margianos ad orientem posuit: Strabo inter Derbitas & Hyrcanos habitare puauit: quibus mos fuerit, proprias vxores alijs viris nuptui cōcedere, cum duos tresue filios ex eis suscepissent, quemadmodum apud Romanos Cato indigenti Hortensio Martiam concessit. Hyrcaniam valde opulentam esse dicunt & magna ex parte planā, præclarissimis vrbibus adornatam, quarū Talabrotam, & Samariam, & Charram, & Tapen, paulo supra mare sitam extollunt. Opulentiae signum adducunt, quod vitis vini metretam afferat: ficus, sexaginta modios: frumentū ex semine nascatur, quod cadit ex culmo: in arboribus mellificetur, perfluatq;

Vites
mirae
magnitudinis

Mos in
permis
tandis
uxoribus.

Attēde
Hyrcaniae fe-

mel ex folijs, nec in his opus sit diligentia: illud admiratione dignū, quod ab Eudoxo, & ab alijs de Hyrcania scribitur, ripas quasdam cauernosas stare ante mare humili interiacente littore, & superioribus rupibus flumina decurrere, tanta vi delata, vt cum ad ripam peruenerint, aquam in mare iaculentur, subiectum littus aspergine intactum relinquentia, vt etiam exercitui vnda tecto peruiū sit: indigenas in eum locum epulandi & sacrificandi gratia sæpe descendere, & interdum in antris discumbentes, interdum sub ipso fluctu apricantes, alio atq; alio modo oblectari, cum simul hinc mare pateat, hinc litrus propter humorem herbidū floridumq; cōspiciatur: Nobilitatem huius gentis hinc licet intelligere, quod vicino mari ab ea nomen est inditum. In

*Cōgreg
sus
Thale
stris
cum
Alexā
dromā
gno.*

Hyrcania res gerenti Alexandro, Thalestris regina Amazonū, quam alij Minitheam vocāt, cum trecentis mulieribus occurrit, trigintaquinque dierū interconfertissimas gentes itinere facto, liberos ex rege quaesitura, cuius cōspectus aduentusq; omnibus admirationi fuit, propter insolitū fœminis habitum, ob hoc tredecim diebus prolis gratia cum rege daretis, vt est visa vterq; implese, discessit. Hoc mare quod Hyrcaniā abluit, Ptolemæus (vt ante diximus) lacū esse affirmat, vndiq; terra conclusum: cuius septentrionalia Scythæ occupant, Australia Medi atque Hyrcani, qui & orientis partē attingunt, cū Margianis, Derbitis, ac Rhibijs: occidētia Armenij, Albaniq; ambiunt, quorū pars septentrionē attingit. Polyctetus quoq; vt affirmat Strabo lacum esse, & dulces aquas habere, & serpentes nutrire, hoc pelagus asseruit: in eo vero maxime errauit, quod vnum est.

*Polycte
terror*

se cum Mæotica palude existimauit: inde coniecturam faciens, quia Tanais in ipsum emittit, non animaduertens duos inueniri huius nominis amnes, vt ante diximus. Quod si Mæotidi iungeretur Hyrcanus sinus, nequaquam lacus esset, cum Mæotis ab Euxino ponte marinas aquas accipiat: Pontus vero per Hellespontum, & mare nostrum ab Herculeo freto falsis impleatur vndis. Plinius Veronensis, Iulius Solinus, Strabo Capadorus, Priscianus Cæsariensis, & alij complures, Hyrcanum pelagus oceani Borealis sinum esse tradiderunt, ex quo liceat vsque in orientem & mare Indicum nauigare: aiuntque ab oceano meridiem versus recedere, ab initio arctum, in progressu dilatatum: & praesertim in vltimo recessu, vbi à quinque millia ferme stadiorum latitudine patet: & ostij vtramque ripam tenere Scythas: reliqua littora aut Scythas, aut similes Scythis: quales Hyrcani sunt, Albani, Clusi, Narisci, ac Mardi. Magnitudinem huius maris Patrocles pontico similem existimauit. Plinius autore Claudio, refert id terrae spatium quod inter Mæotim & Hyrcanum iacet pelagus centum quinquaginta millia passuum continere: idque perfodere excogitasse Nicanorem Seleucum, quo in tempore à Ptolemæo Ceruano sit interfectus. Verum alij trecenta septuaginta quinque millia passuum id esse existimant. Cornelius Nepos ducenta quinquaginta millia: quod alij ceterum & quinquaginta millibus passuum, alij paulo amplius contineri dixerint, magno errore: neque enim retro Mæotim ad Boream Hyrcanus offerret sinus, vti illis visum est: sed Pontico mari ad orientem

occurrit, Histinumq; Colchi, Iberi, & Albani inter
 duo maria obsident. Nec longum iter ab Euxino
 Ponto per hunc Histinum & Hyrcanum pelagus,
 ad Indiam transeunti peragendum, Plinius existi-
 mauit: quem secutus Solinus Pompei eum magnum
 octo diebus ex India ad Bactros vsq; Alierum flu-
 men peruenisse affirmat: quo influit Oxum, per
 quem mare Caspiū ingressus ad Cyri amnis ostia
 penetrauit: qui armeniaē & Iberiaē fines interluit: à
 Cyro vero diebus non amplius quinq; terreno iti-
 nere, subuectis nauibus ad alueum Phasidis pertent
 disse: atq; inde in Pontum Sororia, Strabo dicit, qui
 multas Indiaē merces teste Aristobolo in Hyrcanū
 mare per Ochum amnem deuehi tradidit: deinde in
 Albaniam, atq; per Cyrum & sequentia loca in Eu-
 xinum & Ochum in Oxum putat exonerari: quae
 duo flumina Hyrcaniam irrigare censet: & Niseam
 partem esse Hyrcaniaē, per quam Ochus decurrit:
 quem Aristobolus nauigabilem esse retulit, & oīm
 fluminū maximum quae ipse in Asia viderit, præter
 indica. Sed hoc iter multo breuius eo est: quod per
 Aegyptum & Arabiam multasq; alias gentes ducit
 in Indiam: neutrum tamen hodie nostratibus est ap-
 pertum: qui terrae formā nostra tempestate figu-
 rant, Ptolemæo consentiunt, & lacus speciem Hyrcano
 concedunt. Solinus Xenophontem Lapsace-
 num autorem facit, à littore Scytharū, & quo sinus
 irrumpit Hyrcanus Abaltiam insulā triduo nauiga-
 ri: cuius magnitudo immensa, & penè similis conti-
 nenti existat: nec longe Oenas separari, quas qui ha-
 biteant, viuant ouis auium marinae, & auenis vult-
 go nascentibus, propter quas & alias constitutas

Oenas
 incolae

quarum indigent humana vsq; ad vestigium forma in equinos defināt pedes. Feruntur & alia ple-
raeq; quæ tanq̃ fabulosa relinquimus: apud Hyrcanum pelagus, definit Asiæ prima pars.

De secunda Asiæ parte & Sarmatis generatim,

Caput XVIII.

Secunda incipit in occidentali littore, quæ vsq; ad paludem Meotidem & amnem Tanaim extenditur, inter mare Ponticum & oceanum septentrionalem. Ptolemæus hanc partem ab orienti Ras flumine claudit & Hyrcano mari, cui negavit in oceanum patere exitum: & omnes Sarmatas Asianos appellavit: qui hanc terram incolerent: præter Colchicos, Iberos, & Albanos, atq; alios qui circa Caucasum Coraxemq; montem ad meridiem facti sunt. Sarmatas autem in plurimas gentes, & multa nomina diuisit. Vltimos ad septentrionem hyperboreos posuit: & sub eis Basilicos: deinde Zachatas, Suardenos, Chenides, & magis ad meridiem per Hierbidorū numerosum genus: quorū sedes illic esse ostendit, vbi Ras fluuius ad occidentem solem, & Tanais ad orientem maxime vergunt, sibiq; inuicem propinquiores existunt. Sub his versus meridiem & ultra Hippicos montes, Syracenos collocavit, Iaxamatas, Perseffios, & Melandanos, apud quos Mithridatis regionem fuisse arbitratur. Rursus ad orientem Ras flumini proximos, & ultra Ceraunios montes Sapotheinos posuit, & sub illis

paululū australiores Scymmitas & Amazonas de
 quibus postea dicemus, quando imperiū fama est
 eas q̄ maximum obtinuisse: Ceraunios montes par
 tem esse Caucaſi, verſus Septentrionem vergentē:
 quibus proximi ſiut ad orientalem plagam Vali,
 Serbi, Diduri, & Vdg, ad occidentalem Sacani & Tu
 ſci prope Sarmaticas pilas: vbi à Caucaſijs iugis Ce
 raunia videntur obrupta. Forſitan & hinc Tuſcorū
 genus ortum, qui Hetruſcos ex Italia pepulerunt.
 Tria flumina in Hyrcanum pelagus ex Caucaſio
 monte cadere Ptolemæus oftendit: Hudonem qui
 ſeptentrionalior eſt: Alontem & Saonam: & inter
 ea Olondas & Iſondas collocat: & citra Saonam
 Gerros: Inter Caucaſiū montem, & Vardanum
 amnem, Sananeis & Agoritis ſedes dedit. Vltra
 Vardanum verſus Pſatim fluuium & Boream, Co
 napſenos, Arinchios, Metibos, Zinchos, & Aſturi
 canos memorat. Vltcrius Tirambas & Marubio
 flumini proximos Themeotas, fluuios ex Aſia in
 Mæotim magnos decurrere, præter Tanaim octo
 dinumerat, Inter quos Vardanus australior eſt, Ma
 rubius ſeptentrionalior: cui proximus eſt Rhombi
 tes maior: deinde Theofanus: poſtea Rhombites
 minor, de hinc Acticies & Vardano propinquior
 Pſatis. Multa ē inter veteres diſcordia: q̄ inde naſci
 arbitramur: quia nec montium, nec fluminum, nec
 gentium nomina perſeuerant: & prouinciarum re
 gnorumq; termini multam varietatem accipiunt à
 Strabone: qui ſub Tyberio Cæſare vixit vſq; ad Pro
 lemæum Alexandrinum: qui per tempora Antoni
 ni Pij ſitum orbis deſcripſit. Haud equidem magnū
 tempus eſt: & tamen tanta nominum variatio in-

tercessit: vt paucissimos Scytharum populos ex his nominari videamus apud vnum, quos nominauerit alter. Sed ad rem redeamus. Strabo Cyrum a nem, & Araxem, & Hyrcanum pelagus ab occidentali plaga immittere arbitratur: & Araxem per Armeniam, Cyrum per Iberiam & Albaniam decurrere: & ab ostio Cyri per Albanos, Iberas, & Colchos, à mari in mare tria fere stadiorum millia esse, & Histini rationem obtinere huius partis quam describimus. Possidonius hanc Histinū mille & quingenta stadia continere putauit: quantum inter Pelusium est & mare rubrum, tantundemq; spacij à Maotide in oceanum esse censuit: indignus fide quis Pompeio familiaris fuerit: & res eius scripserit.

Possidonius notatur

De Albanis, & de bonitate soli sui, & simplicitate gentis, & prisca eorum superstitione.

Caput XIX.

Albani in hac descriptione primi occurrunt, quos pastores fuisse constat, & Nomadico generi proximos, non tamen vagos atque incirco minus bellicosos. Inter Iberas & mare Caspium habitant, ab ortu solis mari coniuncti, ab occasu Iberiæ finitimi, & reliquis lateribus. Boreale Caucasus montibus munitur: qui campis imminentes, & mari plurimum coniuncti Ceraunia vocantur, vt Strabo putauit, & complures alij: quauis Ptolemæus (vt ante diximus) aliter sentiat: australe latus Armeniam contingit, quæ partim campestris est, partim montana: sicut &

Cambisena, ad quam Armeni simul & Iberi & Albaniani coniunguntur. Cyrus per Albaniam fluit: & alia flumina quæ quibus eum augent fecundiorè quæ terram exhibent, mare tamen confundunt propter limum quem afferunt. Raxes prope emittit, aiper ex Armenia cadens, sed quem limum propellit alueum peruium faciens, eum Cyrus repellit: Homines in Albania inertes fuisse feruntur: nam qui ibi militarunt, Cyclopicam eos degere vitam dixerunt: & terram omnis generis fructum etiam domesticum afferre, & stirpes omnes, & ea quæ semper virent: & quibus ne minimam quidem cultam habeat, bona tamen omnia sine satiatione & inaratam gignere: multisque in locis semel satam, bis terque fructum reddere: ac primo quod modios quinquagenos, idque minimerenouatam, aut ferro proficissam, vineas ineffosfas manere, quinque annis putari, in bimatu nouellas fructum ferre, adultas tantum reddere, ut pars maxima in palmitibus relinquatur: mira res, cum Ptolemæus Albaniam in sexto climate ponat. Pecora cum staturam hominum pulchram & magnam esse. Simplex mortalium genus, minimeque cauponarium: nummi usum magna ex parte ignorauerunt: neque numerum ultra centenarium nouere. Commercia inter se meribus facere: in ceteris quæ ad vitam pertinent inertes, exquisitorum ponderum ac mensurarum totiusque ciuitatis & agriculturæ prorsus ignari: si quando ad bella prodierunt expediti & armati, ut Armenii fuere. Exercitum maiorem emittere consueuerunt quam Iberes: nam peditum ad sexaginta millia, equitum ad viginti duo millia contra Pompeium magno suo

Albaniani inertes

Attende huiusce terre feracitatem.

damno armauerunt. Iaculatores sunt & sagittarij
 clypeos & thoracas habentes, & quemadmodum
 Iberi firmas galeas, hos Nomades ab exteris defen-
 derunt, sicut Iberas & iisdem de causis. Aliter vero
 saepe eos adoriebantur: nec sinebant agriculturam
 exercere. Deos Albani solem & lunã gent. li demen-
 tia coluere. Lunæ templū Iberiæ proximum sum-
 ma religione colebant: cuius sacerdos honore post
 regem secundus habebatur, & sacris seruis, & sacrae
 regioni praerat: quæ multa fuit & hominibus ple-
 na. Seruorū quidã afflati numine videbãtur, & quo
 dammodo diuinare: qui plurimū numine corrept^o
 fuit, diu per sylvas solus errauit: exin sacerdos com-
 praehensum sacra catena deuinxit, ac per annū sum-
 ptuose aluit: postea ad sacrificium deæ cum alijs ho-
 stijs mactandum produxit: tumq; negocij quidam
 gnarus sacram hastam tenere, qua mos fuit hoīem
 mactari, ex multitudine procedens illam in conser-
 uii afflati per larus adegit, & cadente seruo quædam
 diuinationis signa captauere, atq; in commune præ-
 tulere, corporeq; in locum quendã delato, omnes su-
 per illud transiere: sic enim stulta natio & à dæmo-
 nibus possessa, expiari, si quid peccati fuerat, arbi-
 trabatur. Senectus honore præcipuo apud Albanos
 fuit, non parentum modo, sed etiam reliquorū: cū
 mortuis pecunias defodiebant, nec aliã defunctorū
 curam gerebant. Strabo sex & viginti linguas Alba-
 norum fuisse tradit, & totidem aliquando reges, po-
 stea ad vnius imperiū cuncta rediisse: terram serpen-
 tia quædam lactifera gignere, & scorpios, & arane-
 as, quarum quædã ridendo mori cogunt, quædam
 flendo desiderio suorū, quemadmodum de Taran-

*Serui
 numi-
 ne af-
 flati de
 uina-
 bant.*

*Senec-
 tus in
 honore*

*Arane
 arū mi*

*ra na-
tura.*

*Albani
inde
orti.*

tulis in Calabria rumore est. Et Caspianam & Albanos pertinere aiunt, eiusdem nominis cum gente Caspia, quæ postea obscurior facta est, & mare Caspium attingit. Ingressus ex Iberia in Albaniam per Cambisenam paruit, regionem asperam & siccam, quamuis flumine Alazanio pars eius irrigetur: Albani & eorum canes excellentes venatores fuere, studio magis quam arte: originem eorum ex Iasone ductam existimant, qui cum Armenio Theffalo in Colchos nauigauit, & vsque ad mare Caspium, per Iberiam & Albaniam processit, & Armeniæ ac Iberiæ multum peragrauit: sicut Iasonia, & alia compluria monumenta testantur, Trogus Pompeius Albanorum originem Italicam dicit, asserens Albanos Herculem ex Italia ab Albano monte, cum Gerione extincto, armenta eius per Italiam duceret, securos fuisse: & originis Italicæ memores, exercitum Cnei Pompeij bello Mithridatico fratres salutauisse. Albania sub imperio Persarum fuit, postea Macedonum, deinde Romanorum: sed Traianus imperator his regem dedit, nunc non satis certum est cui pareant, quamuis sub regno Magni Canis degere credantur, ab his Albani orti sunt: quorum pars hodie in Peloponnesso, pars in Macedonia sedet, iuxta Pyrrachium, quorum dux est Georgius Scanderbei, qui multa per nostram ætatem aduersus Turcas pro Christi nomine prælia gessit, magnanimus & inuictus copiarum ductor, in Gothorum exercitu fuere, cum illi Græcorum imperium affligerunt: deinde longæ militiæ affecti tedio, in Adriatico littore confederunt.

De Amazonibus & Gargarenfibus, &
ex quibus prolem fufcipiebant.

Caput XX.

THeophanes qui cum Pompeio militauit, & Albaniam procurauit, Inter Albanos & Alazonios habitare Gelas & Lelegas dicit: & inter hos & Amazonas, Mermandalim delabi fluuium: Metrodorus Scepsius & Ipsicrates locorum non ignari (vt Strabo refert) Amazonas feptentrionem verfus Gargarenfibus finitimas tradiderunt, fub radicibus montium Caucafiorum, qui Ceraunia vocantur: cum quibus & Ptolemæus fentit: qui eas (vt diximus) inter Ras fluuium & Ceraunia iuga collocauit: quanuis de Ceraunijs paululum difcordare videatur: de Amazonibus multi meminerunt, & apud Græcos, & apud Latinos, non Poetæ folum, qui fabulofa tractant, verum etiam hiftorici, quos à vero recedere turpiffimum eft, Trogus Pompeius, Iuftino teftè, duos regios iuuenes ex Scythia pulfos perfactionem optimatum, iuuentutem ingentem vſque in Cappadociam & amnem Thermoodontem fubiectosque Themifcyræ campos, fecum traſſiſſe affirmat: ibique per multos annos fiintimofpoliare aſſuetos, poſtremo conſpiratione populorum trucidatos: Sed vxores cum vidiffent exilio ſuo additam orbitatem, arma ſumpſiſſe: finesque ſuos ſum mouentes primo, mox etiam inferentes bella, defendiſſe: nubendi quoque vicinis animum omiſſiſſe, feruitutem non matrimonium appellantes: & ne feliciores alijs aliæ viderentur, viros qui domi remanferunt interfeciſſe, vltionem

De Amazonibus
ex Trogo

Nubere ſeruire appellat.

cæſorum coniugum excidio finitimorū conſecutaſ:
 deinde pace armis quæſita, ne genus interiret, cum
 circumſtantibus populis concubitū iniuiſſe: ſi q̄ ma-
 res naſcerentur interficientes, fœminas nō ocio aut
 lanificio, ſed armis & equis & venationibus exercē-
 tes, inuſtis infantium dexterioribus mammis, ne ſa-
 gittarum iactus impedirentur: vnde Amazones di-
 ctæ ſunt. Duas quorum hiſ reginas fuiſſe Martheſi-
 am & Lampedonem, quæ vicibus bella gerent, &
 ſe Marte genitas prædicarent: à quibus magna pars
 Europæ ſubaſta ſit, & vrbes condiderint. Sed cum
 partem exercitus domum dimiſſent, reliquas quæ
 ad tuendum Aſiæ imperiū remanſerant, concurſu
 barbarorū cum regina Martheſia interfectas: In cu-
 ius locum filia eius Orithyia ſucceſſerit, cui præter
 ſingularem belli ſcientiam, eximia in om̄e æuū vir-
 ginitatis admiratio fuerit. Herculem cui imperatū
 erat, vt arma reginæ Amazonū ad regem deferret,
 tanq̄ impoſſibile id eſſet, eo profectum longis no-
 uem nauibus, comitante principum Græciæ iuuen-
 tute, inopinātes aggreſſum, voti compotem factū:
 duas tunc ſorores regnum tenuiſſe Anthiopem &
 Orithyiam, quæ foris bellum gerebat, cum Hercu-
 les ad littus Amazonū applicuit: Quæ domi manſe-
 rant repentino tumultu excitatas arma ſumpſiſſe,
 ſed facilem victoriā hoſtibus dediſſe, cæſas captasq̄
 fuiſſe, & in hiſ duas Anthiopæ ſorores Menalippē
 & Hippolytem: Theſeum captiuam Hippolytem
 vxorem duxiſſe, ex qua genuit Hippolytū, qui no-
 uerçæ fraude periit: Herculem Menalippem capti-
 uam ſorori reddidiſſe, & præcium arma reginæ acce-
 piſſe, atq̄ ita functū imperio ad regem rediſſe. Sed

Hercu-
 les in
 Ama-
 zonis.

Orithyiam vbi comperit forori bellum illatū, & raptorem fuisse Atheniensium principem, hortatā in vltionem comites, auxiliū à Sigilo Scytharū rege petiisse: ex cuius genere orta esset, ab illo filium Panaxagorum auxilio missum: sed ante praeliū dissensionē orta, ab auxilijs deterras, bello ab Atheniensibus victas fuisse; receptaculū tamen habuisse castra fortiorum, quorū auxilio intacta ab alijs gentibus, in regnum redierint. Post Orithyiam regno potitam fuisse Panthasileam, cuius troiano bello magna virtutis documenta extiterint: qua interfecta, & assumpto eius exercitu, paucas quæ domi remanserant ægre se aduersus finitimos defendisse, vsq; ad Alexandri magni tempora: cum Thalestris (vt ante diximus) ad eum in Hyrcaniam venit. Hæc Trogus de Amazonibus. Sed quid Diodorus de his scribat nō incongrue referendum est. Sic enim duorū autorū, qui magni habentur, quanta sit vel concordia vel discordia, cognoscemus: Diodorus penes Thermoontem fluuiū primo gentem Amazonum fuisse ostendit, quæ viris similes corporeis viribus, & bellicis artibus præstarent. Earum reginā, exercitu mulierum coacto, nonnullas vicinas gentes expugnasse, filiamq; genuisse, quam Martis filiam appellauerit: viros ad texturam, & muliebria exercitia deputasse: lege edita, vt solæ sceminæ in re militari erudirentur: viris interdicta essent arma: maribus qui ex eis nascerentur, quo bello inutiles fierent, crura & brachia debilitasse: sceminis dextram inussisse mamam: à regina urbem præclaram in ostio Thermoontis fuisse conditam, & Themiscyram appellatam: atq; in ea insignem regiam magno splendore

*Item de
eisdem
Amazonib.
ex Diodoro.*

erectam, ab hac propinquas gentes vsque ad Tanai-
 im fluuium domitas fuisse: cui in pugna cadenti fi-
 lia successerit matre præstantior, quæ ultra Tanaim
 exercitu traducto, omnes eius oræ gentes ad Thra-
 ciam vsque deuicerit, domumq; reuersa magnifica
 deis templa construxerit: & ad alteram fluminis
 partem versis armis, Asiamque vsque Assyriam bel-
 lo subegerit. Multis post seculis, vulgata Amazo-
 num per omnem orbem virtute, Herculi Semeles
 ac Iouis filio, ab Euristeo mandatum fuisse, vt Hip-
 polytæ Amazonis balteum ad se deferret: Hercu-
 lem illato bello, acieque profligatis Amazonibus,
 victam Hippolytam cum balteo cepisse: quo præ-
 lio Amazonum regnum ceciderit. Siquidem bar-
 baræ gentes contempto earum nomine, & iniuria-
 rum memores, adeo Amazones continuis bellis
 contriuerunt, vt ipsarum nomen & genus exingue-
 retur: quanuis paulo post Herculis expeditionem,
 Panthasilea troiano bello ab Achille interfecta fue-
 rit: quibus in rebus quantum à Trogo differat Dio-
 dorus diligens lector facile metietur. Ephorus Ama-
 zones inter Mysiam Cariam ac Lydiam prope Cu-
 mam patriam suam, habuisse sedes arbitratur: forsi-
 tan aliquando ibi habitauerunt, vbi Ephesum, Smyr-
 nam, Cumã & Magnesiã cõdidere, Sed Aeolibus &
 Ionibus postea cessere, cū quibus ante Troianū bel-
 lum Priamus in societate Ionū belligeravit, vt Ho-
 merus affirmat. Sunt qui Gargarenles cū Amazo-
 nibus è Themiscyra in vltioriē Scythiã migrasse fe-
 runt, postea ab illis discissos, cū Thracibus & Euboi-
 bus quibusdã errabundis aduersus eas bellū gessis-
 se. Quo composito his inter se conditionibus cõue-

Epho-
 rus de
 Ama-
 zonib.

nisse, vt in filiorū prole cōmunicarent, viuerent autem vtriq; separatim. Amazonum alias his intentas fuisse, quæ ad arationē infitionemq; pertinebāt: alias equorū venationē, ac bellorū curā gessisse: arcu, securi, & pelta vtētes, galeas & subligacula & alia operimenta ē ferarū pellibus confecisse, duos his annis menses fuisse sacros, quibus montem proximū conscendebant, qui eas à Gargarensibus disiungit, quo & illi more peruetusto conuenientes sacrificabant, & prolis gratia cū mulieribus coibant: idq; obscure, & inter tenebras in quascunq; inciderent. Quæ si feminam peperissent, apud se retinebant: si mares, Gargarensibus tollendos reddebant. Vnde propter ignorantiam, valde se inuicem diligebant, cum qualibet affinem sibi quāmlibet existimaret. Strabo de Amazonibus nō satis certam sententiā fert, & quod Thalestris regina, prolis gratia, cum Alexandro in Hyrcania permitta fuerit, incertum dicit: & rerum scriptores inter se discordare: nec fide dignum esse, Clitarcum, qui Thalestrim scribit à Caspijs portis & Thermodoonte profectā, ad Alexandrum venisse: cum Caspiæ portē supra sex millia stadiorum distent à Thermodoonte, nec verisimile censet, vel exercitum, vel ciuitatem, vel gentem vnam ex solis mulieribus constitisse, quæ sua custodierint, & aliena inuaserint. Vicinisq; subactis, vsque in Ioniam processerint, & exercitum trans Pontum in Anticam miserint: quod perinde sit, ac si quis dicat viros tunc mulieres fuisse, & mulieres viros: suo autem tempore paucos fuisse, qui traderent, vbi Amazones essent, & id quidem sine demonstratione, Nobis non impossibile videtur,

Strabo
de A-
mazo-
nib. nō
satis re-
cte sen-
tit.

Vbi *fœmina principatum olim habuerint.* quod prisci scriptores de Amazonibus tradiderunt qui & in Bohemia tenuisse fœminas principatū legimus, & in Hungaria Marina viriliter imperasse: quæ non reginam, sed regem se appellauit. In regno Neopolitano duas Ioannas rerum potitas scimus, quarum altera nostra ætate, altera paulo ante, res magnas gessit. Sed puella Franciæ, de qua suo loco dicemus, non parum dubie: atis assert: cuius ductu sæpe Anglorum copiæ nostro æuo profligatæ fuerunt, sub Claudio imperatore secundo, qui de Gothis magnificentissime triūphauit: decem mulieres ante currum ductæ fuerunt, quæ in bello captæ virilem habitum gestabant, & Amazonū genus esse putabatur: nunc de his nulla cognitio apud nos est, nec affirmare tam vetusta, neque negare, audemus: nec miramur antiquissimarum rerum scriptores inter se discordare, quando nec nouissima vno modo referuntur. Ex his quæ prisci scribunt, illud constare videtur, Amazonas primo Themiscyrā, & subiectos Thermodonti campos, & imminentes montes incoluisse: postea inde pulsas in Scythiam migrauisse, vnde illarum erat origo: atque id asserere Trogius videtur, qui Albanis vicinas Amazones dicit, & Thalestrim reginā inde ad Alexandrum venisse putat in Hyrcaniā. Mermedonas amnis, ut Straboni videtur, montibus descendens, per Amazonū regionem, & Syracenā, & loca intermedia, quæ deserta sunt, in Mæotim emittit: quod multū est Ptolemæo aduersum, qui aquas per Amazonū agros fluētes in Rasfluuium, & Hyrcanum pelagus decurrere quodāmodo indicare videtur, nisi montes aliqui ex Amazonibus in occidentem inclinent. Ex quibus Mæo-

medonas ortus, longissimo cursu Mæotim perquirat: nonnulli, qui nostro tempore orbem figurauerunt, Amazones insulam habitasse designant, quã fluuius efficit, quem Edil appellant: hunc esse Ras arbitramur, cuius supra meminimus.

De Iberia, Iberis, uictu, uestitu, & re-
pub. eorũ, & quomodo, quouẽ tempore
Christi fidem susceperunt, q' q' Georgia
ni nunc appellentur.

Caput XXI.

IBeria post Albanos ad occidentem occurrit, cui ad Septentrionem Nomades adstant, & Caucasij montis accolę: ad meridiem Armenia est, ad occidentem Colchis. Tota regio Caucasij montibus circumdatur: nam cubiti quidam fertiles ad meridiẽ procurrunt, qui vniuersam Iberiam comprehendentes, sese ad Armeniam & Colchidem coniungunt: planitiem in medio relinquentes fluminibus irriguam, præsertim Cyro, qui ortum ex Armenia trahens planitiem ipsam ingreditur, & Aragũ amnẽ à Caucaſo defluentem, atq; alias aquas in se recipiens, per angustam fluminis regionem euadit in Albaniam, inter quam & Armeniam, multus in latus per vberes campos compluribus fluminibus auctus, è quibus Alazonius & alia tria nauigabilia sunt, in mare Caspium erumpit. Quatuor aditus in Iberiam ducunt admodum difficiles, ex Colchide *Phasis* per medios Sarapanos itur, & angustias montis, *ubi 120* quas Phasis excurrit, centum ac viginti pontibus *pontib.* transmeandus: hic amnis propter flexiones asper *trāsme* ac violentus, ex Iberia in Colchidem fertur, conual *andus.*

lium torrētibus multo hymbri adactis, & propter imminentes mōtes arētus, q̄ plurimis impletur fontibus. In campos aut delatus, alia & alia in se recipit flumina: ē quibus est Glaucus & Hippius, quibus autētus ac nauigabilis factus, exiit in pontū: secus eum vrbs iacuit eiusdem nominis, & lacus non procul: aditus igitur ex Colchide in Iberiam huiusmodi est, petris, munitioibus, flumitibus, & cōuallibus clatus: nec minus difficilis ex Nomadibus patet, septētrionem versus, trium dieꝝ itinere: deinde angusta regio, circa flumen Aragam, dieꝝ quatuor: cuius viæ finem murus inexpugnabilis munit. Ex Albania primo aggressus est per petram excisam, dehinc per stagnū quod amnis efficit, cadens ex Caucasō: Ex Armenia per angustias itur, quæ secus Cyrum sunt, atq; Aragam, qui priusq̄ inuicem concurrant, duas vrbes natura munitas ambierunt: quæ saxis impositæ sedecim inter se stadijs aberant, propter Cyrum, Armozicam, propter Aragam seu Samoram. Pompeius ex Armenia mouens, hoc itinere vsus est, & post eum Canidius. Iberiæ campos agricolæ habitant, homines ad pacem intenti: Armenico & Medico cultu montanā regionem pars eorū maxima ac bellicosa Scytharum more viuētes, quorū cognati sunt, & contermini: agriculturam tamen exercent, & cum tumultus ingruerit, multa ex se atq; Nomadibus hoīm millia contrahunt: fuitq; Iberia maxima ex parte vrbibus & habitatoribus plena, & tecta fictilia habuit, & fabrefactas ædificiorum structuras, & fora, & publica ornamenta, & ad sextum clima pertinet, sicut Albania. Quatuor olim genera hoīm apud Iberas fuere. Primū, ex quo re-

*Tecta
fictilia*

ges duo deligebantur: alter, qui propinquitate & arate antecederet: alter, qui iura daret, & exercitum duceret. Secundum sacerdotū, qui iura finitimorum curarent. Tertium militum & agricolarum. Quartū, vulgi, quod regibus seruebat, & omnia quæ ad vitam pertinent ministrabat: his omnia per familias erant communia, rem tamē tenebat qui senior erat. Magnus Pompeius Iberiam Romano imperio subiecit, quam sub Constantino Cæsare, Helena filio verbi dei fœdera, & fidem futuri regni suscepit. Mulier captiua tanti boni causam præstitit: quæ cum vitam pudicam duceret, & dies ac noctes in oratione consumeret, admirationi Barbaris fuit: quibus sciscitantibus, cur tantopere se affligeret, ita se suum deum colere respondit, qui Christus esset. Nihil ex hoc amplius admirati barbari, quā nouitatem nominis, mulierculam in honore habuerunt. Mos gentis erat, paruulos, cum ægrotarent, per vicinas domos à matribus circumferri, remedia exquirentibus. Mater quædam cum puerum aliquandiu circumlisset, nec salutare quicquid inuenisset, captiuam adiens eius opem petijt: illa se humani nihil scire testata est, sed deum quem coleret Christum desperatam ab hominibus salutem posse conferre: paruulumque cilio suo superimponens, & orationem ad deum fundens, sanum matri reddidit. Impleuit urbem facti rumor, & ad reginam perlapsus est, quæ dolore quodam afflictæ, ad captiuam se ferri curauit: cum illa regiam domum ingredi recusasset, reddita est regi na sanitati, atque admonita ut in Christum crederet, & eum coleret, qui salutem præbuisset: rogauit regina ut Christianus efficeret, quod quæ ille promississet,

Miraculū captiuæ mulieris pro Christiana fide apud Iberiā factum

Regina sanata i restituitur.

segnistamen erat, nec sapius ab vxore commonit⁹
 baptizari curabat: non tam fidei hostis, q̄ dubius.
 Contigit eum in altissimas syluas ire venatum, quo
 cum peruenisset, coorta subito tempestate, ita tene
 bræ cuncta operuere, vt nec ipse comites cerneret,
 nec cerneretur ab illis: ignarus quid ageret, promil
 sionis coniugi factæ recordatus est, Christumq; ro
 gavit, vt si deus esset, ex tantis eum periculis eripe
 ret: nec mora dies reddita mundo est, & rex ad vrbe
 incolumis perductus, qui reginæ quæ gesta erant
 miraculi loco exposuit: vocatur captiua, audit con
 siliium eius, illa reiicienda idola, & Christum colen
 dum dicit: eiq; supplicandum, & basilicam faciendâ:
 conuocato populo rex Euangeliū prædicat, & nõ
 dum sacris initiatus, fit suæ gentis apostolus: credit
 viri per regem, fœminę per reginã, constituitur tem
 plum magni operis, & eleuato pertinaciter muro:
 ambitu, columnæ collocantur: Sed prima ac secun
 da erecta, tertia nullis machinis erigi potest, nullisq;
 viribus: cum ad noctem vsq; laboratū esset, receden
 tibus om̄ibus, sola captiua apud templū in oratione
 perseverat: postera die, prima luce, redeunte popu
 lo, columna reperta est, supra basim in aere suspen
 sa, quantum esset vnus pedis spacium: magnifica
 uerunt omnes deum, veramq; captiuae fidem reco
 gnouerunt: quibus mirantibus ac stupentibus, sen
 sim supra basim suam, nullo contingente, deposita
 est, & summa cum libratione descendit: mox reli
 quæ columnæ magna facilitate erectæ & collocatæ
 sunt: perfectum templum: & populi fide confirma
 ta, suadente captiua, totius gentis legatio ad impe
 ratorem Constantinum mittitur, res gesta exponi

Rex
 Euāge
 liū suis
 prædi
 cat.

Colū
 na in
 aere di
 uinitus
 suspen
 sa.

tur, & sacerdotes petuntur, qui cœptum erga se minus impleant. Ferunt Constantini non minus hoc nuncio læratum, quam si gentes Romano imperio incognita, & ignota regna, vicisset, Iberis iocundissimo vultu satiffecisse. Ruffinus in ecclesiastica historia hæc sibi Bacchurii ipsius gentis regem narrasse affirmat, virum fidelissimum, cum Hierosolymis secum humaniter degeret: veri periculum ad eum referendum est. Iberas hodie Georgianos appellat, quorum legatio ad nos venit, cum ex Mantua Romanam rediissemus: colunt & hi hodie Christum, quibus procul ab apostolica sede veritatis magistra, & barbaris circumfusi gentibus, non omnem Euangelij puritatem seruant.

Georgiani Christi cole.

De Colchis, & quæ flumina Colchidæ claudunt, de melle amaro, & de Tragelapho, & quantum Colchis olim claruit.

Caput XXII.

Colchis (vt placere Ptolomæo videmus) monte Coraxe à septentrione clausa est, quæ Caucasij partem esse ostendit, & Nomades excludere: ab oriente, Iberia: à meridie, Phasi flumine, & Armenia montibus: ab occidente, Euxino ponto, in quæ Hippum flumē cadere arbitrat: & inter eius ostium & amnem Phasim, duo flumina decurrere in pelagus Cariustum & Ganeum: & post Hippum, ultra Dioscuriadem, septentrionem versus, Coraxem fluuium in idem mare exonerari, qui ex monte sui nominis oriatur. Strabo vero Hippum cadere in Phasim asserit, & Colchidem, magna ex parte ad mare protensam, Phasim irrigare, ingentem fluuium:

qui ortus in Armenia Glauco & Hippon in se recep-
 pris, vsq; ad Sarapanos nauigetur: exinde pedestri
 itinere curribus vectos, quatruido in Cyrum profi-
 cisci: ad Phasim vrbem iacere eiusdem nois Colcho-
 rum emporium, quod ex alia parte amni procingi-
 tur, ex alia lacu, ex alia mari: hinc biduo triduo uic
 missum, Sinopemq; nauigari: littora hæc & flumi-
 nis ostia amœnissima esse, regionem fructibus &
 omnibus quæ ad fabricandas naues pertinent, abũ-
 dare. Mel tamen frequentius amarum esse: linum,
 cannabem, cæram, & picem gignere: linificium vul-
 gatum & multum, in peregrina exportari loca: pro-
 pter quod cognationem inter Colchos & Aegypti-
 os esse quidam voluerint. Plinius Veronensis, ani-
 mal ceruo simile, barba tantum & armorum villo-
 distas, iuxta Phasim amnem, & non alibi nasci affir-
 mat: quod Tragelaphon vocatur: Secus Phasim
 Leucothoæ fanum fuisse, quod Phrixus condide-
 rit, atque illius oraculum vbi aries non mactaba-
 tur, id olim diues habitum, deinde à Pharnace, &
 paulopost à Mithridate Pergameno direptum: nã
 læsa religione, etiam diuina patiuntur, nec coli pos-
 sunt, vt Euripides inquit: vana garrulitas quæ reli-
 gionem pauperibus aufert: Deus & in opum & di-
 uitum pater est, neq; aliud ab homine q̄ voluntatẽ
 requirit. Quantam olim Colchis claritatem habue-
 rit, fabulæ declarant, Iasonis exercitum innuentes,
 qui ad Medos vsque processit, ac prius etiam Phri-
 xi expeditionem, postea cum reges succederent, &
 regionem haberent in prouincias diuisam, medio-
 criter agebant. Cum vero Mithridatis Eupatoris
 potentia vehementer esset adaucta, tota ei regio pa-

ruit: à quo semper aliquis ex amicis regionis praefectus & administrator mittebatur. Strabo refert Moaphernem matris suae patrum Colchis administratorem fuisse: sed, Mithridate sublato, regionem omnem quae suberat, euersam, & multis distributam. Polemonem postremo Colchidem habuisse, atque eo mortuo coniugem eius Pithodorim, quae & Colchorum, & Trapezuntis, & Pharnatiæ, & vltiorum barbarorum regnum tenuit. Strabo existimat montem Caucasum Pontico mari & Caspio imminere, Histinumque munire interiacentem: Iberiam quoque & Albaniam ab eodem monte disteminari, qui Sarmatas ad septentrionem dimittit. Ptolemæus quoque Caucasia iuga inter Iberos & Colchos procurrere arbitratur, & ab utrisque gentibus disiungere Sarmatas: Eratosthenes eundem esse Caucasum & Caspium existimauit, & ab eo quasi cubitos quosdam ad meridiem procurrere, qui complectens Iberiam Armenis & Moschitis montibus coniungantur. Secadissæ quoque & Pariatæ. Idemque sentire Ptolemæus videtur, & hos esse Tauri partes, qui australe Armeniæ latus efficit: & ab eo quodam modo obruptas. Septentrionem versus vsque ad Caucasum & maritimam Euxini oram procurrere.

De Dioscuriade, & apud eam linguarum uarietate, & aurati uelleris ficta fabula, de uictu & uestitu eorum, qui apud Dioscuriadem conueniunt,

*In Phasi-
m
cursus
carinis
ultim?*

*Quot
apud
Dioscu-
riadē
gentes
cōueni-
re dicā-
tur.*

QVæ à Colchide in Themiscyram tendit, Dioscuras & Sebastopolis à Ptolemæo vocata est. sicut Straboni placet, orientalis finum totius Euxini pelagi signum obtinet, & extrema nauigatio appellatur. Vnde illud quod in prouerbio dicitur, in Phasim vbi cursus carinis vltimus, sic intelligendum est: non quod Poeta qui Iambicum fecit de flumine dicat, nec de vrbe eiusdem nominis, quæ ad flumen iacet, Sed de tota Colchide. Nam de Phasi, vsq; ad intimum Dioscuriadis recessum sexcenta esse stadia putant, & Dioscuriadem initium Histini tenere, qui duo inter maria eminent. Ptolemæus vero Iambicum intellexit ad verbum, & intimum Euxini finum ad orientem in Phasis ostio terminauit, ibiq; Histinum incipere ostendit. Dioscuriadem vero septentrionalem Ponti ripam tenere, non procul ab amne Cor axe. Dixerūt aliqui qui res parum animaduertunt, septuaginta, & quibus minor vericura fuit, trecentas gentes apud Dioscuriadem conuenire solitas, omnes diuersarū linguarū: propterea quod sparsim & impermiste, ob asperitatem atque intractabilitatem habitent: quarū plerāq; pars Sarmatæ sint. Vniuersæ tamen Caucasæ, inter quas Phthiraphagorum natio fuit, cui nomē à sordibus datum est, quibus proximos Seranes esse Strabo putauit, nihil fama meliores, quāuis robore præstarent, vicinisq; gentibus dominarentur, eosq; Caucasi extrema obtinere, quæ imminent Dioscuriadi. Ptolemæus Saonam fluuium quendā memorat, qui ex Caucaso cadit in Hyrcanum pelagus, à quo Soanes dici potuerunt. Sed hi Albanorum extrema versus

Septentrionem colerent, ij quos Strabo nominat Colchis imminebant, qui ad Euxinum pertinent. Ferunt his regem fuisse, & trecentorū virorum collegium: & quibus inordinatam gentem, bellicosam tamen, ducenta hoīm millia in exercitum cogere con-
 fuisse. Torrentes apud eos aurum detulisse, quod perforatis tabulis, ac lanosis pellibus excipiebant: atq; hinc aurati velleris confictam fabulam, & fortasse Iberes his contermini eodem noīe vocantur, quo occidentales, ab auro quod apud vtrosq; inuenitur. Soanes veneno ad spicula mirifice vtebātur, cuius tanta vis fuit, vt etiam odore ad modum lederet. Reliquæ gentes quæ circa Caucasum iacuere. tenem habuisse regionem feruntur. Mosticos montes partim Colchi habuere, partim Iberes atq; Armeni. Polignium quod Phrixus in Iberia condidit, id Cessa postea dicta est, locus optime munitus. Altissimæ veri Caucaſi partes ad austrum verſæ, quæ Albaniam, Iberiam, & Colchos, & Heniochos respiciunt, ab his habitantur, quos apud Dioscuriadem conuenisse relatum est: nam salis gratia frequentius conueniebant: horum alij montium tenuere cacumina, alij in collibus habitauere, ferina carne & lacte viuentes: montiū vertices hyeme sunt inaccessibiles, æstate caligas bubulas in tympani modum latas calceati per glaciem ac niuem ascendunt barbari, & cum oneribus super pelle dilapsis, descendunt ad montis ima.

De Syracoris & Troglodytis, & nominum mutatione, & de pellibus quæ ab hisdem manant.

Caput XXIII.

Descendentiregio septentrionalior occurrit, mitior tamen quæ Syracorum iungitur cæpis. Insunt etiam Troglodytæ quidam, qui propter frigora habitant in cauernis, & pane abundât. Post eas Cheanitæ reperiuntur, & Polyphagi, & aliorum quorundã vici agriculturã patientes: dein ceptus Nomades inueniuntur, Paxani, & Nabiani, qui inter Maotim Caspiumq; habitant: mox Syracorum Aorsorumq; nationes, quas superiorum Aorsorum exules fuisse putant, magis ad septentrionem expositas. Abeatus Syracorum rex, dum Pharnaces Bosphorum haberet, equitum misit viginti millia. Spadines rex Aorsorum totidem superiores. Aorsi plura cum terræ haberent, & maxima ex parte oræ Caspiæ imperarent, vnde camelis iter agentes, Indicas & Babylonias merces, ab Armenijs Medisq; accipiebant: atq; propter opulentiam auro adornabantur. Strabo Aorsos Tanaim accoluisse tradit, Syracorum Archedeum amnem, qui ex Caucaso fluens, emittit in Maotim. Ptolemæus Aorsorum in hac plaga nusquam meminit, Syracorum mentionem facit, quos vltra Hippicum montem prope Ras fluiuium iacere ostendit: sed mutatis temporibus gentes quoque situs, & nomina mutant. Tanais (vt ante diximus) Europæ atque Asiæ terminus est, ferturq; à septentrione Nilo contrarius, paulo tamen orienterior originem eius incertam aliqui putant. Ptolemæus ex montibus Riphæis prodire arbitrat, qui magis australes sunt quàm Hyperborei. Nos hominem allocuti sumus Verona oriundum, qui per Poloniam & Litanam, ad fontes Tanais

peruenisse se affirmavit: eosq; transcendisse, & oëm illam Barbariæ borealem perscrutatum. Is aiebat paludem esse non admodum magnam, ex qua Tanais nasceretur, qui duobus ostijs Mæotim ingreditur, quæ stadijs intra se circiter septuaginta distare feruntur. Theophanes Mithyleneus ex Caucasii montibus oriri Tanaim existimavit, & in septentrionem diu currere. Postea conuersum ad meridiem, in Mæotim emittere. Ferunt Græcos qui Bosphorum habitauere ad flumē Tanaim urbē condidisse, quam postea Polemo rex depopulatus est, cum minus obtemperaret. Commune in ea emporium erat Nomadum, Asiæ atque Europæ, & eorum quæ in Bosphoro lacum nauigabant: quorum alij mancipia, pelles, & si quid aliud est Nomadicum vehabant: alij vestem, vinum, & cætera, qui miris vitæ sunt propria onerabant. Nunchis locis propinquū est Venerorum castellum, quod Tanam vocant, vnde & nobilissimæ pelles feruntur, & mancipia, quæ à Scythijs emunt, quos appellant Carcaffos.

Tanais duobus ostijs Mæotim ingreditur.

De Alopétia in Mæotide insula, quæ mistorum hominum domicilium continet, quætaue opprimatur glaciæ & frigore.

Caput XXV.

IN Mæotide insulâ memorant Alopétiam, quæ mistorum hominum domiciliū fuit, stadijs centū à veteri emporio distans ab ostio Tanais, quod magis orientale est: ad sinistram terrestri itinere pergenti, post octingenta stadia magnus Rhombites

occurrit, vbi piscatio multa, & condituræ apta: pari deinde interuallo minor Rhombites se offert, nõ adeo piscibus abundans. Ptolemæus Rhombitem maiorem & minorem duo flumina esse dixit. Strabo promontoria significare videtur, qui populos ab eis Rhombitarios nominari asserit, & maiores insulas habere stationibus plenas, minores operarios esse, & omnes vocari Meothas non minus quàm Nomades bellicosos, & in gentes plurimas diuisos: quorum qui Tanaim accolerent, agrestiores essent: qui Bosphoranis cohærent, mitiorem vitam agerent. A minore Rhombito in Anticetam flumen, & Tyramben, stadia esse sexcenta dixerunt: hinc in vicum Cymbricum, centum ac viginti: vnde soluebant, & lacum nauigabant. Ex quo fit vt longitudo Mæotis per trecenta fere miliaria esse videatur à Bosphoro Cimmerico vsq; in ostium Tanais. Cimmericum vrbs in Cherroneso orientali fuit, quæ fossa & aggerem Histinum claudebat: Nam Cimmerici potentiam olim maximam in Bosphoro habuere, à quibus Cimmericus appellatus est. Hi à Ponti mediterraneanam regionem habitantes, vsq; in Ioniam excurrebant: sed à Scythis ex his sedibus pulsi sunt. Scythæ à Cræcis qui Panthicapeum & alias in Bosphoro vrbes habitauere, à Cimmerico vsq; in vicum Achilleum stadia viginti numerabantur. Templum hic Achillis fuit, iuxta quod angustissimum ostij Mæotidis fretum, ad stadia viginti, vel paulo plura patet: hinc ad Satyri monumentum, stadia nonaginta esse dixerunt. Id fuit in promontorio quodam positum, hominis in Bosphoro clarissimi ac potentissimi, cui proximus fuit Vicus petreus, à quo vsq; in Choro-

Satyri
monu-
mentum.

tundam, stadia excurrunt centum & triginta, atq;
 ibi finis est Bosphori, qui Cimmericus appellatur,
 cuius longitudo stadiorū est ducentorū ac viginti,
 in cuius initio in parte Asiæ Achilleum fuit, in parte
 Europe Minetum, versus Mæotim: versus Euxinū
 in Asia Cyrocondama, in Europa vicus noīe Aera *Mæo-*
 Panthicapensis agri, quæ duo loca septuaginta sta- *tis fri-*
 dijs inter se distabant: huc vsq; glacies pertendit, cū *gore*
 riget hyems Mæotide adeo frigore concreta, vt pe- *cōcre-*
 dibus permeetur. In his angustijs multi fuere por- *ta pedi-*
 tus, & supra Chorocundā locus Chorocundamen *bis*
 tis appellatus, qui decem stadijs à vico emittebat: In *perme-*
 mari pars Anticetæ fluminis abrupta lacum influ- *atur.*
 ens insulam efficiebat, quæ hoc lacu & Mæotide &
 flumine vndiq; abluebatur, & mari Anticetam non
 nulli Hypanim vocauerunt, quemadmodum & flu-
 uium Borystheni proximum.

De Phanagoria, de Gigātibus Venerē
 adorantibus, de Polenionis regis morte.

Caput XXVI.

VLtra hunc locum nauiganti versus Orientem
 Phanagoria olim occurrit, ciuitas memora-
 tu digna, & Cepæ, Hermonassa, & Apaturū Ve-
 neris sanum. Phanagoria & Cepæ in insula fuere:
 quicunq; olim Bosphori potentibus obediebant,
 Bosphorani appellabantur, & alij Asiani, alij Euro-
 pei: horum metropolis Panthicapeum fuit, Asiano
 rum phanariū, sic enim postea Phanagoria est ap-
 pellata, earum rerum emporium quæ ex Mæotide,
 & vltiore barbarorū regione importantur, earū
 vero quæ mari aduehuntur, Panthicapeum. In Pha

*Fabu-
la Ve-
neris
Apathu-
rie.* nagoria templum fuisse infigne tradunt, Veneris Apaturiæ fabulã afferentes: quod cum gigantes Venerem adorirẽtur, illa Hercule inuocato, tamdiu in lateribus quibusdam latitauerit, donec gigantes sigillatim dolo excipiens, occidendos exhibuerit Herculi. Nulla enim mulier tam sui corporis prodiga est, vt vim libenter admittat, & sæpe dolis potentia succumbit. Inter Phanagoriam & Gorgophiã quingentorum stadiorũ spacium ponunt, quod Aspurgitani habitauerunt, & ipsi Meoræ: quos cum Polenio rex simulata amicitia adoriretur, nec id eos lateret, sed contra instructi exirent, captus interemptusq; est, pœnasq; cogitati sceleris dedit. Bosphoranorum duces ad Tanaim vsque imperium protulere, præsertim Pharnaces Cassander ac Polenio regionem à freto vsque Gorgophiam Syndicam appellauere.

De Zogoris & Heniochis, de lemborũ magnitudine, eorum maritimis furtis, de Enochiorum regum pluralitate.

Caput XXVII.

Post Gorgophiam Achæi, Zogori, & Heniochi, sequuntur, montana & importuosa colentes loca, quæ Caucaſi partes sunt. His vita ex maritimis latrocinijis fuit, lembos exiles ac leues habentes hominũ viginti quinque capaces. Fama est Phthiotas, Achæos, ex Iasonis exercitu Achaiam hanc habitasse, Laconas vero Heniochiam: quorum duces Rhaccas & Amphisastrus fuerint, Castor & Pollucis aurigæ: ij mari dominabantur more piratarum, prædam Bosphoranis vendentes, & ab eis comea-

tum accipientes, lembos humeris impositos in syl-
 uis cum mare nauigari non poterat, occultentes, te-
 nue solum arantes: Vicini principes eorum iniuri-
 as vlcisebantur, sed Romanorum subditi propter
 negligentiam præfectorum sæpe intulsi fuerunt. He-
 niochi quatuor reges habuere, cum Mithridates
 Eupatorè paterno regno fugiens, Bosphorano-
 rum regionem permeauit, quæ quidem ipsi peruia
 fuit. Zogorum vero terram, propter locorum diffi-
 cultatem atque asperitatem accedere diffisus, ægre
 maritima ora profectus est: sæpe mare ingressus,
 quousque in Achæorum agrum peruenit, quibus
 adiutoribus iter ex Phaside consumauit, ad quatu-
 or fere millia stadiorum. Hanc Zogorum terram *Zigari*
 eam esse arbitramur, ex qua populi exierint, qui no- *cū pue-*
 stra ætate cum liberis & vxoribus Europam perua- *ris et*
 rantur, Zigari appellati: insignes fures, & inter no- *uxori-*
 stros homines Nomadum more viuentes: A Cho- *bus Eu-*
 rocundame orientem versus recta nauigatio est, ad *ropant*
 stadia centum & octuaginta, vbi Sindicus portus, *perua-*
 & ciuitas cuius meminit Ptolemæus: de hinc ad qua- *gatur,*
 dringenta stadia sunt ea quæ Barha nominatur, vi- *suntq;*
 cus & portus vbi: Sinope austrum versus, huic oræ *fures*
 plurimum videtur opponi. Ptolemæus hic amnem *insti-*
 Pscam ingredi mare arbitratur, & hic Achæos esse, *gnes.*
 Strabo Arthemidorum secutus Certetarum oram
 esse tradit, octingentorum & quinquaginta fere sta-
 diorum, quæ stationes & vicos habeat: dehinc
 Achæorum regionem stadiorum quingentorum. po-
 stea Heniochorum mille, dehinc Pitherintem tre-
 centorum fere ac sexaginta, vsque Dioscuriadē: to-
 taq; nauigatio à Chorocondame vsque huc, stadia

complectitur tria millia centum & quinquaginta. Qui Mithridatica conscripserunt (vt Strabo refert) prius Achæos posuere, deinde Zigos, mox Heniochos, post Certetas, & Moschos, & Colchos, & Phthiophagos: qui vltra hos habitauere, Toonas, & alia circa Caucasum paruas gentes, quæ australia Caucaſi occupant, loca Euxini: quæ Ponti, septentrionale latus: vltra Caucasum vsq; ad oceanũ innumerabiles iacent gentes, quas ab occidente Tanais claudit, ab oriente (vt Ptolemæo placet) Ras fluit: vt Straboni, Plinio, & multis alijs, longissimus Caspij maris sinus: omnes qui hanc terram incolũt Scytharum nomine continentur, quos Ptolemæus Sarmatas appellat: quos bifariam paritus est, & alios Asiaticos vocat, à Tanai vsq; ad flumen Ras: alios Europeos, qui Germaniam inter & Tanaim iacēt. Scythas vero vltra & intra Imaum montem collocat, vt à nobis ante relatũ est. Scriptores alij Scytharum nomen multo maius efficiunt, quos à germanico limite, vsq; ad ipsos Seras, & orientale pelagus occupare arbitrantur: & sicut habitabilis terræ australia Aethiopibus tradiderunt, pari modo septentrionalia Scythijs, quos cum Sarmatis cõfuderunt.

De Scythijs, eorum origine, de sedibus incertis, eorum uictoria, & qualiter in hos triumpharint Romani.

Scytharũ origo ex Diodoro.

Caput XXVIII.

Diodorus Scytharũ gentem apud Araxim flumen originẽ habuisse putat, paruamq; ab initio nationem fuisse, & modicæ terræ cultricem, ac propter ignobilitatem à vicinis contempnam,

naſtamq; deinde regem quendā bellicoſum, & mi-
 litari virtute præcipuum, agros ampliãſſe monta-
 nos quoaduſq; ad Caucaſum, campeſtris vero vſq;
 ad Oceanũ & Mæotidem, flumenq; Tanaim. Fabu-
 lam quoq; adducit: Natam apud Scythas ex terra
 virginem, vmbilicotenus hominis forma, reliqua
 viperæ, quæ pueræ genuerit noie Scytham, qui oim
 ante ſe clariffimus euadens, nomen ex ſe populis
 vocabulum indiderit, inter cuius poſteros duo fra-
 tres extiterint, ſumma virtute, alter Pluto, alter Na-
 pis appellatus, qui magnis rebus geſtis, regno inter
 ſe diuiſo, alteros populos Plutones, alteros Napas
 vocitauerunt. quorum progenies regiones vltra
 Tanaim, vſq; ad Thraciam ſubegerit: verſiſq; dein-
 de in alteram partem armis, ad Nilum Aegypti per-
 uenerit: redactis in poteſtatem omnibus, quæ inter
 mediæ erant, gentibus: & vſq; ad orientis Oceanũ,
 & mare Caſpium imperiũ protenderit: multosq; re-
 ges habuit memoria dignos. Scytharũ autem popu-
 los Sacas, alios Maſſageras, alios Arimaſpos, alios
 alio noie vocari dicit: Coloniasq; plures ab eis de-
 ductas fuiſſe, ſed duas maximas, vnam ex Aſſyrijs
 inter Paphlagoniã ac Pontum, alteram ex Medis
 pone Tanaim flumen, cuius populũ Sauromatas
 appellauerint: qui multis poſt annis, imperio late
 diſſuſo, magna ex parte vaſtata Scythia, eam peni-
 tus deſertam cultoribus reddiderint. Troguſ Pom-
 peius Scythas cum Aegyptijs de generis vetuſtate
 contendiffe dicit, eiſq; datam palmã tanq̃ loco edi-
 tiori natis. Parthos & Baſtrianos eorum ſobolem
 eſſe. Scythiam ab vno latere Ponto, ab altero Riphæ-
 is montibus, à tergo Aſia & Phaſi flumine clauſam:

*Fabule
 de Scy-
 this.*

Victo-
ria Scy-
tharū
narū.

multū in longitudinem & latitudinem patere hoī-
bus, inter se nullos fines, neq; recta, aut certas sedes,
& armēta pecora semper pascētibus, & per incultas
solitudines errare solitis. Iustitiam genti ingenijs, nō
legibus, cultam: furtum iuter eos grauissime vindi-
cari, argentum & aurum pariter aspernari, ac cære-
ri mortales appetunt, lacte & melle vesci, ferarū pel-
libus vestiri. Darium regem Persarum ab his turpi
fuga submotum, Cyrum cum omni exercitu a regi-
na eorum trucidatum, Alexandri magni ducem So-
phiriona pari ratione cum copijs vniuersis deletū,
Vesoim regem Aegyptiorū exercitu cum omni ap-
paratu belli relicto repulsum, ac fugatum. Scythas
ab Aegypto paludes prohibuisse, qui reuersi Asiam
domuerint, vectigalemq; fecerint, ac per mille &
quingentos annos tenuerint, vsq; ad Ninum regē
Assyriorū: Romanorū arma audierint, magis q̄ sen-
serint. Pulchre Trogus, sed arbitramur Græcos eū
aliquos secutum, quibus mos est omnia in maius
extollere. Scytharum natio barbara est, nec iusti
nec recti tenax, scēdissima apud eos vita, religionū
mille modi, idola & serpentes colunt, in libidinem
profusi, aurum non concupierunt donec fuit igno-
tum, vbi splendorem eius conspicati sunt, nihil non
auri causa patrauerunt, & propter regnum sæpe patri-
cidia commiserunt, neq; inter se iusti, neq; cum alijs ve-
races, cui plus virium est, huic & iuris magis, poten-
tiæ omnia cædunt. Nec Romani intactos eos reli-
quere, neq; Græci: Alexander vltra Iaxartem flumi-
nem eos cecidit: successores eius plurimis cladibus Scy-
thas affecerunt: Cneus Pompeius magnos Scytha-
rum exercitus fudit, qui Mithridati suppetias tulerunt.

runt, in Septentrionem Scythicum iter tanquam in mari stellis secutus, & omnis Albania atque Iberia, ab eo domita est: Regem Colchorum Orodem, potius sub ipso Caucaſo caſtris, iuſſit in plana deſcendere, quarum prouinciarum, & ſi Græca origo fuit, in Scytharum tamen mores populi declinauerant: Imperante Claudio Mithridates Bosphoranus, amiſſis opibus vagus, poſtquam Didium Romanum ducem, ac robur exercitus abiſſe cognouit, ſpreto Cothi iuene, ac rudi & nouo rege, cum Iulio Aquila equite Romano, nationes ſibi allexit: & perſugas, & coacto exercitu regem Dandariorum exturbauit, & imperio eius potitus feſtinauit in Bosphorum, Aquila & Cothis, quia Iorſines Saracorum rex hoſtilia reſumpſerat, ad Eunonem, qui Adroſcorum genti præcellerat, legatos miſere, eumque ſibi ſociarunt: Pellitur hoſtis, veniturque Soxam Dandanice oppidum, quod deſertum à Mithridate præſidio muniuit, & in Saracos pergunt, & tranſgreſſi amnem Pandam, circumueniunt urbem Huſpediam, eamque excidunt. Iorſines rex Saracorum, diu penſitato, Mithridati ne rebus extremis, an primo regno conſuleret: poſtquam præualuit gentilis utilitas, datis obſidibus, apud effigiem Cæſaris procubuit: magna gloria exercitus Romani, quem inuictum & victorem tridui itinere abſuiſſe ab amne Tanai conſtitit, Mithridates nullo in armis ſubſidio fratrem Cothim proditorem atque hoſtem metuens, ad Eunonem cõfugit, qui eum, impetrata tantum uita ad Claudiu miſit. Multi præterea imperatores, & apud urbem Romam, & apud Conſtantinopolim, de Scytharum

Dandariorum rex exturbatus.

*Multa
rū gen
tū im-
perium
tanq̄ in
utile
Roma-
ni reie-
cerunt.*

gente gloriosissime triumpharunt. Quod autem ad interiora eorum, & vltima versus boream non est itum, paupertas soli fecit, & itineris asperitas, atque intolerabile frigus, & nullū vincētis præmiū. Multos Romani populos (vt Appianus tradit) sese spōte dedentes reiecere, quod nullo esset emolumento eorum imperium: quis arma sumat, & cum mortis periculo dimicet, cum sciat victoriam sterilem esse: id perinde est, ac si quis laudis causa cum bestijs pugnam ineat. Nec Scytharū robur insuperabile est, magis q̄ elephantum & taurorum, quos ingenio vincimus: sed in his inest aliquid vtilitatis, Scythas illos exteriores si prælio superaueris, non tam tibi q̄ illis viceris pane alendis, qui multis est incognitus, vbi eorum seruitia quæras. Fatemur tamen ab his exisse q̄ plures, qui res magnas gessere. Facile em̄ migrant quibus sterilis sedes est, & melioris soli fama multos trahit.

De Asiaticis, Scythis, & eorum ferocitate, unde Attilas, de eorum fœditate, & quomodo Hungaros uelint esse Scythas: quomodo uē quidam Hungaria lingua sint loquentes.

Caput XXIX.

*Huni
ex qui-
bus na-
ti.*

EX Asiatica Scythia migrauerunt in Europā Huni, feroces populi, quos Iordanus, & alij nonnulli, ex mulieribus magis & dæmonū semine natos crediderunt: qui transmissa Mæotide, omnē barbariem inter Tanaim & Danubium, occupauerunt: ex his magnus ille Attilas ortus est, qui subacta

Pannonia, Italiã ingressus, Aquileiam subuertit, & in Germaniam transiens, plurimas vastitates edidit, ac transmissio Rheno, in agris Catelaunicis memorabile illud praelium commisit, in quo supra centum sexaginta millia hominũ cecidere: & quis victus esset, id tamen solacij tulit, quod Theodoricum Gothorum præstantissimũ ducem obruncatũ cognouit. Is domũ reuersus, dum nouis nuptijs uerã dat, vino plenus, effuso è naribus multo sanguine, suffocatus est: de quo etiam in posterioribus nonnulla erunt dicenda. Scytharũ quoque genus est Turcarũ fecissima gens, qui ut Heticus Philosophus tradit, in Asiatica Scythia ultra Pyriceos montes, & Taraconras insulas, contra Aquilonis uera sedes patrias habuere. Natio truculenta & ignominiosa in cunctis stupris, ac lupanaribus fornicaria: comedit quæ cæteri abominatur, iumentorũ, luporum, ac uulturũ carnes, & quod magis horreas, hominũ abortiuas diem festum nullum colunt, nisi mense Augusto Saturnalia: Romanorũ imperium admirata magis, quàm experta est: Octauiano Augusto in auro littorico censusum dedit, & id quidem sponte, nam cum vicinas gentes annua illi tributa reddere animaduertisset, nouum diem ac temporũ exortum esse deum arbitrata, munera illi quorannis misit. Otho historicus, qui Phrisingenfis fuit episcopus, tradit Turcas imperantibus Græcis, ac regnante apud Francos Pipino, annis ab hinc supra sexcentis, Caspias portas egressos, cum Auaribus ferocissima pugna, multis utrinque desideratis, conflixisse. Nicolaus Segundinus multa eruditione præditus, græcas ac latinas literas apprime callens, de Turcis ad nos scribens, Asiatis

Grædis
Hunorũ
strages.

Attilas
uino
plenus
suffocatus est.

Nicolaus
Segundinus
ad
Pium
Papam
de
Scythis

eos Scythas illos esse fateatur, qui Pontum Cappadociamq; transgressi, ad reliquas finitimas gentes sensim illapsi sint: ij more latronū clandestinis quibusdam excursionibus, vires sibi vendicantes, occupatis montibus & claustris oportunis, vnde per occasionem irruptiones facile fieri possent, vsque adeo emergere, atq; animis sublatis sunt, vt palam iam, & pari Marte aduersum finitimos de agri possessione certarent, & deniq; procedenti tempore Galatia, Bithynia, & vtraq; Phrygia, in potestatem redacta, omnem Asiam quæ minor vocatur, vltra citraq; Taurum, ad oras vsq; Ionix & littora græci maris occupauerint: & vnum quendam principem, sed alios alij duces, & varia auspicia, quasi per factiones secuti, de quibus alio loco dicendum erit. Ferunt & Hungaros, qui Danubij ripas incolunt, Scytharum genus esse, non quasi ab Hunnis ortos quod propter verbi cognationem aliqui crediderunt, sed ab alijs Hungaris, quorū Iordanus meminit, qui Nothos eos dicit, suo tempore fuisse, propter commercium pellium Mardurmarū. Fuit autem Iordanus sub imperio Iustiniani, quo tempore nondum Pannoniam Hungari attigerant, longe post Hunnos, Gothos, ac Longobardos, Hungari Scythiam egredi, ad Danubium peruenere: Pulsisq; prioribus incolis, aut sub iugum missis, regnum sibi fecere: de quibus suo loco dicemus. Noster Veronensis, quem supra diximus, ad ortum Tanais peruenisse retulit populos in Asiatica Scythia, non longe à Tanai sedes habere. rudes hoīes, & idolorū cultores, quorū eadē lingua sit cum Hungaris Pannoniā incolētibus, voluisseq; cum plerisq; sacrarū literarū professoribus, vi

ris religiosis, & ex ordine beati Francisci, qui linguã
 illam nossent, eo proficisci, & sanctũ Christi Euãge-
 lium prædicare: sed prohibitũ a dño, quẽ de Mosca
 vocauit, qui cũ esset græca perfidia maculatus, egre-
 ferebat Asiaticos Hungaros, latinæ cõiungie eccle-
 siæ, & nostris imbui ritibus. Fuerunt & qui Gothos
 ex Asiatica Scythia erupisse putarũt, quorũ est per-
 uulgatũ nomen præsumptio, hinc oritur q̃ Alani in-
 ter eos militauere, & ṽ q̃ in Hispaniã transiere, ibiq̃
 sedes obtinere, in quibus hodie Catelani tanq̃ Go-
 thi, Alani vocantur: Alanos autẽ Ptolemũs in Asi-
 atica Scythia vltra Hyperboreos mōtes collocat, ad
 septentrionẽ maxime vergentes. Iordanus Europe-
 os fuisse Gothos affirmat, quẽ sequi nõ pudet, suã
 gẽtis initia referentẽ: neq̃ alienũ fuerit, Alanos post-
 quam in Europam migrassent, cũ Gothis societate
 inisse, ex qua facta sit Catelanorũ natio. Multa de
 Gothis inter res Europeas dicenda erunt, quẽ nunc
 relinquimus, illud conclusisse sat fuerit, non idcirco
 Scytharũ genus in aliena prorupisse, quia ceteris vir-
 tute præstarẽt, sed auiditate melioris agri, & quod in
 patrio solo nutriri nõ possent. ¶ Sequit̃ Asiã ad no-
 stram supputationẽ tertiũ membrũ, cui Parthia da-
 bit initiũ, quĩs recta in orientẽ iter habenti Aria oc-
 currat, & Paropamissadũ regio, quæ mōranæ sunt,
 & in eodẽ parallelo qui per Rhodũ est cum Parthia
 continent: sed nobis placuit quinto loco de illis age-
 re, qui post Indiã ad occidentẽ primi reperiuntur.
 Nos Parthiã in hac descriptiõẽ, Mediãq̃, & vtranc̃q̃
 Armeniã, ac magnã minoris Asię Cheronesum cõ-
 præhẽdem⁹: quĩs aliq̃ vltra citraq̃ Taurũ iaceant, &
 nonnulla in ipsis montium cacuminibus sita sint.

De Parthis, apud eos uario terræ motu, sermone misto, de eorum uario incessu, & de regum uaria successione, atq; in bellis multa nunc regni populatione, nunc autem auctione.

Caput XXX.

Parthis ut Ptolemæo visum est, ab ortu Ariam habet, & Masdoranum mōtem: ab occasu Medianam, & quibus dissecatur iuga: ad meridiem Carmaniam desertam, & Parcoachiaë montis sublimē verticem: à septentrione Hyrcaniam: & qui medius intercurrit mons coronis, regiones in ea quatuor collocat: Comissenam quæ Hyrcanis imminet: Thabienam, quæ ad Carmaniam respicit: Patauricena, quæ Arsam: & Sindacam, quæ Medianam inuētur. Ciuitates cōmemorat plures, de omnibus qui eam irrigent nullam efficit mentionem, quæuis Bagradam in ea ortum indicare videatur, qui longo itinere per Carmaniam desertam & Hippophagos, non longe à Sureis Persicum illabitur sinū. Strabo fluminibus irriguos Parthiaë campos esse commemorat, quos partim Arius, partim Margus, inundet. Iulius Solinus Parthiam Rubro mari à meridie claudit, à septentrione Hyrcano salo, non Parthiam hoc pacto, sed Parthicum circumscripsit imperium, quod in duo deuiginti regna diuisum dixit, & vndecim superiora ab Armenico limite & Caspio littore incipientia, ad terram Scytharū porrecta, quibus cōcordes essent reliqua septem inferiora. Sic enim vocat ab ortu Arianos habere, à meridie Carmaniam, ab

Solin^o
de Par
thia.

*Parthi
exules
dicti.*

verum bellacem, & à Scythis ortam, quæ propter præclara belli facinora, adeo polluerit, semper aliquid finitimis adimens, vt tandem ad Euphratem propagarit imperium, & vim Scythis attulerit, Bactrianæ partem eius auferens, & propter imperij magnitudinem cum Romanis vario Marte contenderunt, Scytharum exules crediti, quod ipso vocabulo manifestari Trogus affirmat: nam Scythico sermone exules Parthi dicuntur: ij Asmorum & Medorum temporibus, inter orientes populos obscurissimi fuere: postea quocunq; imperium orientis translatum est, veluti vulgus sine nomine, præda victorum fuere, & Macedonibus triumphato oriente, serui erunt. Parthia frigidissimos habet montes, & planities admodum calidas, administratio gentis post defectionem Macedonici imperij, sub regibus fuit: proximus maiestati regum, & populorum ordo, ex hoc duces in bello, & in pace rectores habuerunt: sermo his inter Scythicum Medumq; medius, & ex utrisq; mistus: vestis olim sui moris, posteaq; opes accessere, luxuriæ materia, vt Medis, prælucida ac fluida: armorum patrius, ac Scythicus mos, exercitiū non vt aliæ gentes liberorum, sed maiorem partem seruorum habuerunt: quorum vulgus nulli manumittendi potestate permissa, ac per hoc omnibus seruis nascentibus indies crescit, hos pari liberos suos cura, & equitare, & sagittare, magna industria docent. Locupletissimus vt quisq; est, ita plures in bella equites regi suo præbet: aduersus Antonium cum equitum quinquaginta millia Parthi duxissent, soli quadringenti liberi fuere, præliari in acie cominus, aut obsessas expugnari vrbes, ignari. Pugnauerunt au-

tem procurrentibus equis, aut terga dantibus saepe fugam simulantes, vt incautiores aduersum vulnera insequentes haberent. Signum his in praelio non tuba, sed tympano dabatur, nec pugnare diu poterant, de quibus Lucanus: Pugnauis, bellumq; fugax, turmaeq; vagantes. Et melior cessisse loco quam pellere miles. Illita terra dolis, nec martem cominus vnquam Aufa pati virtus, sed longe tendere neruos: Et quaecunque velint permittere vulnera ventis. Caeterum intolerandi fuissent, si quantus erat impetus, vis tanta & perseverantia fuisset: plerumque in ipso ardore certaminis praelia deseruerunt, vt cum maxime te vicisse putas, tunc tibi discrimen subeundum sit, munimentum ipsis equisque loricae plumatae fuerunt, quae vtriusque toto corpore texere, auri, argentiq; nullus, nisi in armis, vsus: vxorea dulcedine libidinis, singuli plures habuere, nec vlla delicta adulterio grauius vindicarunt: ob quam rem foeminis non conuiuium virorum tantum, venumetiam conspectum iterdicebant, carne non nisi venatibus quaesita, vesciebantur. Equis omni tempore vectabantur, illis bella, illis conuiuia, illis publica, ac priuata officia obibant: super illos consistere, mercari, colloqui. Hoc denique discrimen inter seruos liberosq; fuit, quod serui pedibus, liberi non nisi equis incedebant. Sepultura vulgo, aut auium, aut canum, laniatus fuit. Nuda demum ossa terrae obruerent, in superstitionibus, atq; cura deorum praecipua omnibus veneratio. Ingenia genti timida, seditiosa, fraudulenta, procacia: quippe violentiam, viris, mansuetudinem mulieribus, assignabant: semper in externos, aut in domesticos, motus inquieti: nam taciti ad faciendum, quam ad

*Serui
pedibus
Liberi
equis
omni
tempore
incedebant.*

Oriēta
le impe
rium
quoti-
es mu-
tatum.
De re-
gna
Parthi
ci ini-
tio.

dicendum promptiores. Secunda atq; aduersa silen-
tio tegebant, principibus, metu, non pudore pare-
bant. In libidinem proiecti, in cibum parci, fides di-
cti promissiq; nulla, nisi quatenus expedit. Libet hic
paulo altius ordiri, & res Parthicas quæ memorabi-
les fuerunt, longius attingere. Orientis imperiū pri-
mo Assyriorū fuit, postea Medorū, deinde Persarū,
quarto loco Macedonum, quos Parthi simul & Ro-
mani debellarūt: seu verius hodie domestica & exe-
cranda parricidia, post mortem Alexandri magni
Parthiam tanq̄ vilem & inopem nemo Macedonū
dignatus est. Ob quam rem, Stragonori externo so-
cio eam tradiderunt. Exin, Macedonibus inter se ci-
uili bello contendentibus, Parthi Eumenem secuti
sunt, & eo victo, ad Antigonum transiere. Post hūc
à Nicanore Seleuco, & Antiocho, & successoribus
eius possessi sunt. Demum vero à Seleuco, Antio-
chi nepote, defecerunt impunitatem assecuti, quia
Seleucus cum Antiocho fratre, de regno contende-
bat, quo tempore & Theodorus Bactriæ præfectus
defecit, quem Strabo Eucedamū appellare videtur:
qui cum se regē appellare iussisset, exemplū toti
orientis populis præbuit, vt à Macedonibus defice-
rent. Nullum est enim imperiū, quod ciuilis discor-
dia non euertat. Parthianæ defectionis auctor Ar-
saces fuit, cui alij Bactrianā originem præbent, alij
Scythicam, & qui Scytham fuisse putant, ex paruis
ortum affirmant, quos Dahas credūt, & Dahis pro-
fectos, qui vltra Mæotim habitauere Xandros siue
Parios dictos: nonnulli Dahas circa ostium Caspij
maris posuere, ex quibus ortus Arsaces cum ple-
risq; Nomadibus Ochum accolentibus Parthiam

inuasit, atq; obtinuerit: Trogus incertę originis dicit, qui solitus latrocinij & rapto viuere, ac cępta opinione quod Seleucus a Gallis in Asia victus eēt, cum prædonum manu Parthiam ingressus, Mandragoram regionis præfectū oppresserit. & imperiū gentis inuasit: duarumq; ciuitatū imperio potit⁹, parato grandi exercitu, aduersus Theodotum Bactrianorū, & Seleucum Persarū regem, se tueri conaretur. Theodoro cito mortuo, filius eius eiusdē nominis, pacem & fœdus cum Arsace percusserit: nec multo post, cum Seleuco rege ad defectores persequendos veniente congressus, victor euaserit. atq; is dies Parthorū imperij initium fuerit, qui ab eis solemniter habetur. Ex quo libertas genti orta, reuocato deinde Seleuco, nouis in Asiam motibus, dato laxamento, regnū Parthicum formā accepit, & recte viuendi normam, constitutis magistratibus, qui belli pacisq; munera sub rege gererent. Arsaces quasi constitutoq; regno, matura senectute decedit, cuius memorię hunc honorem Parthi tribuerunt, vt omnes deinde reges suos Arsaces appellauerint. Huius filius & ipse Arsaces noīe, aduersus Antiochum Seleuci filium centum millibus peditū, & viginti millibus equitum instructū, tanta virtute pugnavit, vt ad postremum in societate eius reciperetur. Tertius Parthis rex Priapatius fuit, & ipse Arsaces dictus, qui actis in regno quindecim annis decessit, Mithridate & Phraate filijs relictis: quorū maior Phraates, more gentis hæres, Madros validā gentem bello domitā regno adiecit, nec multo post decessit, instituto fratre hærede, quibus multos reliquisset liberos. Quo tempore Eueratides apud Bactros

Seleucus a Gallis in Asia victus.

regnavit (de quo supra meminimus cum de rebus
 Bactriæ ageremus) Mithridates aduersus Medos
 bellum gerens, victoria demum potitus, ac virib⁹
 auctus, Pharsacem Mediæ preposuit, & Helimeon⁹
 gentem regno suo adiecit, rege ipior⁹ in prælio supe
 rato. Imperiumq^{ue} Parthor⁹ a monte Caucaſo, vsq^{ue}
 ad flumen Euphraten, protulit: nec minor Arsace
 proauo gloriosa senectute decessit, relicto Phraate
 filio herede, qui cum bellū inferre Antiocho regi sta
 tueret, Scythar⁹ motibus ad sua defendenda reuoca
 tus est, profectusq^{ue} aduersus Scythas Hymerū quē
 dam ad tutelam regni reliquit, qui oblitus vicarij of
 ficij, tyrannica crudelitate Babylonios, multasq^{ue} ali
 as ciuitates importune vexauit. Ipse autem Phraa
 tes Græcos secum contra Scythas adduxit, quos pri
 us in bello aduersus Antiochū gesto, superbe crude
 literq^{ue} tractauerat: ij cum inclinatam Parthor⁹ acie
 vidissent, arma ad hostes tranſtulere, insigni proditi
 one contumelias vlti: Phraates obruncatus est, &
 in eius locum Arthabanus patruus constitutus, Scy
 thæ victoria contenti, populata Parthia, in patriam
 redierunt. Arthabanus bello Thegarijs illato, vlti
 rarus in brachio statim decedit. Mithridates filius
 succedit, cui res gestæ magni cognomē dedere. Mul
 ta enim bella cum finitimis summa virtute gessit, &
 cum Scythis prospere dimicauit, vltor⁹q^{ue} iniuriæ pa
 rentum fuit, ad postremū Arcoadisti Armeniorum
 regi bellum intulit, deinde propter crudelitatem a
 senatu Parthico pulsus est. Frater eius Herodes cū
 regnum vacans occupasset, Babyloniam quo Mi
 thridates confugerat, diu obsedit: & fame coactos
 in deditiōem oppidanos compulit, & Mithrid-

*Hero-
des fra
trē oc-*

ASIAE PARTE.

79

tem in conspectu suo adductum, trucidari iussit: Deinde cum Romanis bellum gessit, Crassumq; cū filio & omni exercitu deleuit: huius filius Pacorus missus ad persequendum Romani belli reliquias, magnis rebus in Syria gestis, reuocatur in patriam: patri suspectus, nam quem non timeat, qui fratrem occidit? Exercitus Parthorum illo absente in Syria relictus, à Cassio questore Crassi cum omnibus du- cibus trucidatur: Post hæc ciuili bello Parthi Pom- peianarum partium fuere, cum Crassi alterum fili- um in partibus Cæsaris esse, audirent, victo Pom- peio auxilia Bruo & Cassio aduersus Augustum & Antonium misere, & post belli finem rursus Pa- coro duce, inita cum Labieno societate, Syriam & Asiam vastauere: castraque Ventidij, qui post Caf- sium, absente Pacoro exercitum Parthicum fude- rat, magna mole aggrediuntur. Sed ille simulato ti- more diu continuir, & insultare Parthos aliquantif- per passus, ad postremum in securos lætósque par- tem legionum emisit, quarum impetu fusi Parthi in diuersa abiere. Pacorus cum fugientes suos abdu- xisse Romanos secum legiones putaret, castra Ven- tidij aggreditur: ille reliqua parte legionum emissa, vniuersam Parthorū manum cum ipso Pacoro in- terfecit. Herodes audita nece filij, diu sine cibo fuit, nec aliud loquebat, nisi Pacorū: erant em̄ triginta fi- lij, ex diuersis pellicibus, quarū quælibet suum filium loco Pacori substituendum petebat: Dum Hero- des deliberat, vnus ex filijs Phraâtes eum interfecit, pœnâsque occisi ab eo fratris exegit: sed Phra- âtes multo sceleratior patre, vniuersos fratres

cidit et Crassū cū filio exerci- tu dele- uit.

Cassi Par- thos truci- dauit.

Hero- dis. 39. filij.

suos trucidat, nec filio suo parcat, veritus ne illum
 optimates sequerentur, qui sibi erant infesti: hinc
 Antonius propter auxiliū Bruto missum, cum sede
 cim validissimis legionibus intulit bellū: sed graui-
 ter multis prælijs vexatus, & amoris impatiēs, quo
 Cleopatram ardebat, à patria refugit. Phraates inso-
 lentior ea victoria redditus, à populo in exilium pel-
 litur, nec multo post tempore Scytharū auxilio in re-
 gnum restituitur. Nullius est enim tanta nequitia quā
 non inueniat adiutores, si quid auferre vtilitatis pos-
 se videtur. Substituerant interim Parthi Tyridatē,
 qui audito Scytharū aduentu, cum magna amicorū
 manu ad Octavianū in Hispaniam belligerantem
 confugit, obsidem Cæsari Phraatis filiū ferens, quē
 negligentius custoditū rapuerat, pariturus se omni
 tempore Romanis affirmans, si ad recuperandū re-
 gnum adiuuaretur. Phraates, & ipse legatos ad Ce-
 sarem mittit seruum suum Tyridatem, & filium re-
 mitti postulat: Cæsari his cognitis, neque contra Tyri-
 datem se Parthis dixit, neque aduersus Parthos Tyri-
 dati auxilia daturum. Phraati tamen filiū sine pre-
 cio remisit, & Tyridati quo ad manere apud Roma-
 nos velleret, opulentū sumptum præberi iussit. Sed fi-
 nito Hispaniensi bello, cum in Syriam ad compo-
 nendum orientis statum venisset, metū Phraati in-
 cussit, ne bellum Parthiæ inferret: Itaque tota in Par-
 thia captiui, siue ex Crassiano, siue ex Antonij exer-
 citu collecti, signaque cum his militaria Augusto
 remissa: sed & filij nepotesque Phraatis obsides Au-
 gusto dati: plusque Cæsari magnitudine noī sui fe-
 cit, quā armis alius imperator facere potuisset. Misit
 tamen Augustus antequā moreretur, aduersus Parthos,

*Cæsari
 Phraa-
 ti filiū
 sine
 precio
 remisit*

rebus nouis studentes, Germanicū Drusi filium, Ca
 ligulae patrem: qui anno quarto Tyberij Cæsaris, de
 illis clarum triumphum egit. Sub Nerone Parthi Ar
 meniam sustulerunt, & Romanas legiones sub iu
 gum misere, ægreq; Syria retenta est. M. Antonio &
 Aurelio Commodo imperiū tenentibus, Vologe-
 sus rex Parthorū graui eruptione facta, non Arme-
 niam modo, sed Cappadociam, Syriamq; vastauit.
 Antonius tamen per duces suos eum repressit, ac
 Seleuciam Assyriæ urbem super Hydaspem fluuiū
 sitam, & multa hoīm millia in deditionem accepit,
 & cum fratre de victoria Parthica magnifice trium-
 phauit. Traianus qui vsq; ad Indos imperium pro-
 tulit, Parthos pluribus bellis vicit, eisq; non modo
 australia regna, sed Armeniam quoq; abstulit. Sub
 Hadriano Cæsare, qui Traianū secutus est, iterum
 res Parthicæ auctæ sunt, & Euphrates vtriusq; im-
 perij limes factus, contenderunt cum Seuero Cæsa-
 re Parthi: & ab eo superati sunt. Aurelius Bassianus
 cognomēto Caracalla, inter Edissam & Cannas cō-
 misso cum Parthis prælio, interfect⁹ est. Helius iam
 pridius non in prælio, sed cum ex prælio recessisset,
 ad requisita naturæ, insidijs eum à Macrino præfe-
 cto occisum dicit: Deinceps ad orientale imperiū,
 nunc Parthicum, nunc Persicum appellatum reperi-
 mus: quibus imperio Persico Macedones finem im-
 posuerunt. Sed scriptores non tam gentem, quæ im-
 peraret, quā locum cui imperabatur, intuiti sunt: ideo-
 que Persarum reges, pro Parthis acceperunt. Au-
 relius Alexander Xerxem regem Persarum maxi-
 mo prælio superauit. Gordianus Parthis bellum in-
 tulit, qui iam moliebantur erumpere, feliciterq; præ-

*Germanicus
 Drusi
 filius de
 Par-
 this tri-
 umpha-
 uit.*

lijs ingentibus eos afflixit: rediens autem, nō longe
 à Romanis finibus, interfectus est, fraude Philippi
 qui post eum imperauit. Valerianus, qui septimo
 & vigesimo loco post Augustum imperio præfuit,
 à Sapore rege Persarū captus, luminibus orbatus,
 ignominiose in Persarū seruitute consenuit: id offi-
 cij apud eos sortitus, vt Sapore equum ascendente,
 incuruatus regem non manu sed dorso leuiaret, Sub
 Galieno Parthi Mesopotamia Syriaq; potiti sunt:
 sed Odenatus his recuperatis, vsq; ad Thesiphontē
 penetrauit. Carus Narbonensis secundus & trigesi-
 mus ab Augusto, Persas prælio vicit, Senem & The-
 siphontem notissimas vrbes cepit: & cū castra sup
 Tigrim flumē haberent, nō armis hostium, sed icēta
 fulminis interijt. Maximianus, aduersus Narseum
 Persarū regem, inter Gallnicū & Carras, congressus
 superatus est, fugitq; ad Diocleianū in Mesopota-
 miam, à quo turpiter receptus, & admodū reprehē-
 sus, instauratis viribus, iterq; cū Narseo Ormisade &
 Saporis auo in Armenia maiore pugnauit: Victor
 q; pulso Narseo castra eius diripuit, vxores, soro-
 res, & liberos cepit, & cū ingenti præda ad Dioclecia-
 num redijt. Constātius magni Constantini filius, à
 Persis multa & grauiā damna perpeffus est: videbat
 ramē superaturus in fine, nisi ad ciuile bellū contra
 Iulianū redire cōpulsus esset. Iulianus rerę potius,
 Parthis intulit bellū, oppida aliquot & castella eorū
 in deditiōnē accepit, & vi expugnaui: Assyriā po-
 pulatus est, castra apud Thesiphontē stratiua aliquā
 diu habuit, rediensq; victor, dum se incōsultius præ-
 lijs inserit hostili manu interfectus est, sicut Eutropi-
 us refert, qui eius expeditioni interfuit. Nōnulli ciui-
 nitus interemptū asserunt, qui ex Christiano ad gen-

tilitatem redisset, propter quod mox ut vulneratū se intellexit dixisse fertur, vicisti Galilæe (sic enim apostota per irrisionē appellabat Christū, Iouinianus duobus filijs victus, pacē cum Sapore Parthorū rege necessariā, sed ignobilē fecit, abbreviatis imperij finibus: & parte superiore Mesopotamię tradita, quod ante eum annis trecētis & duobus de viginti, ex quo Romanū imperiū conditū erat, nusquam acciderat. Iustinianus Parthos bella mouētes per suos duces pluribus prelijs superauit, postea apud Euphratē eius exercitus victus est: Sed per Bellisariū resarcita sunt damna, & fœdus cū Parthis initum. Zeliordes Hunorū rex intra Scythiā manentiū, cum viginti millibus aduersus Iustinianū Cosdroam adiuturus aduenit: sed suspectus ab eo habitus, multis vulneribus confossus, interfectus est.

De Cosdroa tyrāno & uictoria Heraclij, crucē dñi ablatā ac iterū esse restitutam, de Maumethe pseudopropheta, nec non insigni uictoria Tharmerlanis Parthorum ducis, Caput XXXI.

Sub Foca imperatore Cosdroas Mesopotamiā occupauit, & paulo post Palestinā cū Hierosolyma, & nonaginta millia Christianorū interfecit, partēque crucis dñicę secū asportauit, Heraclio imperiū tenente: & deū in Aegyptū arma vertit, Alexandriāque occupauit: nec moratū Aphricā ingressus est, & Carthagine capta, imperio potitū est Libyæ. Heraclius pacē ab eo petijt, etiā cū dedecore imperij, neque petrauit a supbiēte rege. Itaque duxi eū oīa bella fortunę cōmittēs, ille ex Azoto Syrię fugit. i Persidē

*Cruce
domini
Hierosolymā
repor-
tata.*

relictis ducibus, qui Romanorū impetum morarentur. Heraclius flexo ad sinistram itinere, & superato monte Tauro, in Persidem transiit, vicitq; Sabbarum & Saym duobus praelijs: & tertio Razatenem alium ducem superatum, interfecit, & vigintiseptē militaria signa intercepit. Cosdroas Medarsē filium regni consortem appellauit, Syrochio praterito, qui natu erat maior: propter quod captus ab eo cum Medarse & vxoribus in carcerem coniectus ē, atq; deinde cum filio necatus. Syrochius Heraclio victori captiuos reddit, & crucem domini, & insuper munera dedit. Hoc tempore Maumethes Pseudopropheta exortus est, qui Arabes ad defectionē compulsi: Crux domini Hierosolymam reportata est. Heraclius non multo post in hāresim lapsus, per desidiā languens, Saracenorum vires tum primum nascentes propagari & crescere sinit, qui sub falsa lege Maumethis imperium erexere. Arabes enim cum Parthos in suam perfidiam trahere non possent verbis, armis eos agitauerunt. Decesserat primo regni sui anno Syrochis, eiusq; filius successerat Adheser, cui pariter infra annum defuncto Orminda, successus est, quem Arabes praelio superatū interfecere, eiusq; imperium obtinuerunt. Arabes autē tantis victorijs aucti: nam & Romanorū arma longe propulerant, Antiochia occupata, & in Aphricā manus iniecerant, transmissa Aegypto Saracenorum nomen assumpsere: atq; ita & Parthi, & Persæ, & Arabes, & Aegyptij, & multæ aliæ gentes in Saraceni cum nomen transiere: neq; postea nomen Parthiciū auditum est quasi magnū, vsq; ad tempora nostra, anno circiter decimo priusq; nasceremur. Thamer-

lanes genere Parthus, gregarius miles, adeo inter suos vimentis & corporis agilitate excelluit, vt breui multarū gentium dux fieret: quibus Parthorū imperio potitus, Scythas, Iberos, Albanos, Persas, Medosq; sibi subegit: Mesopotamiam inuasit, atq; Armeniam, transitoq; Euphrate, cum quadringentis millibus equitum, sexcentis millibus peditum, oēm Asiam quam minorem appellamus, obtinuit. Regē omnium potentissimū Pazaitem Turcarū dñm, cū pari equitum numero, & magnis peditum copijs, fines suos tutantem, apud Armenos praelio superatum, ducentis millibus hoīm interfectis, viuum cepit, caueatq; in modum ferē inclusum, per omnem Asiam circumtulit, egregium & admirandum humanarum rerum spectaculū. Castra eius in vrbe modum ordinata fuere, statuto cuiq; arti loco, atq; in partes suas distributis exercitijs, vt oīa impromptu essent: ad vitæ vsuū necessaria summa semper rerum copia inueniebatur, cum nullus esset latrocinij locus, tutoq; oīa comportarentur: nulla vnq; seditio, nullus tumultus inter milites fuit, aduersam fortunam nunq; expertus est. A Tanai flumine vsq; ad Aegyptum, vniuersam Asiam percurrens, Smyrnas, Antiochiam, Sebastiam, Tripolim, Damascū, multasq; validissimas vrbes vi cepit, diripuit, atq; incendit. Soldanum Aegypti bello superatum, vltra Pelusium repulit: Aegyptum ingredi parantē v astę solitudines & deserta loca auerterūt, virum belli artibus insignem, ad ea maxime obeunda promptū quæ ardua & dura cæteris videbantur: Damasco capta, cum arcis antiquæ expugnatio difficilior videretur, constructa è regione altera, quæ antiquam al-

Pazai
tes rex
cauea
includus per
omnem
Asiam
circumfertur.

titudine superaret, vi cepit: quis multa suorum cæde.
 Capha vrbs est Genuensium, Colonia in Taurica
 Cherroneso, non procul à Bosphoro Cimmerico
 hanc cum Thamerlanesinuadere statuisset, Scythas
 negociatores premisit, qui pretiosissimas animalium
 pelles minori quàm consueuerunt precio venundarent,
 sciens aurum abscondi posse, pelles suffodi non posse:
 moxque bello indicto, admotis vrbi machinis, ex-
 pugmata vi atque armis ciuitate, & auro & pellibus po-
 titus est. In obsidionibus vrbiū, prima die albo ten-
 torio utebatur, secunda rubeo, tertia nigræ: qui sese
 dabant in albo sedenti, salutem consequebantur. Ru-
 beus color moriendum patribus familiarum indicabat:
 niger ciuitatis excidium, & omnia in cinerem conuertenda.
 Fama est populosa cuiusdam ciuitatis, que prima
 die ditionem neglexisset, pueros puellasque omnes in
 candida veste ramos oliuæ præferentes exiuisse, vt
 principis iram placarent: illum omnes ab equitatu con-
 culcari atque conteri iussisse, & urbem captam incendi.
 Interrogatum aliquando ab homine Genuensi, qui ei fami-
 liaris esset, cur tanta crudelitate vteretur: Commo-
 tum ac veluti furentem, distorta facie, ac spirantibus
 ignem oculis, respondisse. Tu me hominem esse arbitra-
 ris: falleris: ira dei ego sum & orbis vastitas: caueto
 ne posthac mihi occurras, nisi velis interrogationis
 tuæ poenas dare. Abijt Genuensis, neque vltius ocu-
 lis Tyranni obiectus est. Ferebant qui Thamerlanem
 viderunt, eum Hannibali fuisse similem, secundum ea
 que de Pœno scribunt: nihil eius animo seuerius, ni-
 hil magis quam latrocinia vindicasse, vt ipse vnus esset,
 qui latrocinari impune posset. Quærebat tanquam vir-
 tutis opus quibuscum bellum gereret. Deletis regibus

Distin-
 cta co-
 loribus
 tento-
 ria
 quid in
 dicent.

Diræ
 tyranni
 respon-
 sio.

ac tyrannis permultis, vastatis pluribus prouincijs, onustum de victarū gentium spolijs exercitū in patriam reduxit: & ciuitatē Marchantē condidit, quā varij generis captiuis repleuit, & hostiū spolijs exornauit. Quod si aliquod excellens ingeniū eius acta reperissent, inter clarissima ducū gesta legerentur: vita functus, duos filios reliquit regni successores, qui discordia laborantes effecerunt, ne Parthorum imperiū rursus posset emergere. Thomas Apostolus Euangelium Christi, ad Parthos detulit, per quē Medi, Persā, Hyrcani, & Bactriani nostrā fidei sacramenta receperunt. Corpus eius alij in India, alij in Mesopotamia sepultum asserunt.

Thomas
Apostolus

De situ Mediæ ac diuisiōe generatim,
de montibus eius, fluminibus, Atropatia
regione: & lacu Spantha. Ca. XXXII.

Media vulgati noīs terra post Parthiam ad occidentem occurrit: quæ (sicut Ptolemæo placet) à septentriōe Hyrcano mari terminatur, ab occasu maiori Armeniæ & Assyrig parte, à meridie Perside, ab oriente Hyrcania ac Parthia, quæ montibus excluditur: Hyrcaniā Charindas disternat fluuius: inter Persidem ac Mediā Parcoatras excurrit mons: Assyriam choatras excludit. Armeniā Caspia iuga, & Cambisus amnis. Sagrus & Orontes altissimi mōtes interiora Medię percurrunt: Ex Orōte Straton oritur in Hyrcanū defluens pelagus, ex Zagro Amardes in idem mare decurrens. Eleucus quoque fluuius, ex Australi parte Zagri descendens, Mediæ magnam partem irrigat, & Parcoatram scindēs montē, per latissimas terras in Persicū

*Media
regio-
nes.*

defluit sinum. Cyrus annis Choatra monte dimis-
sus, inter Cambisem & Amardem in Caspium labi-
tur mare. Regiones quatuor memorantur apud
Medos: Propatena quæ occidentalis est, & ad septē-
trionem vergit inter mare Caspiū & Zagrum mon-
tem: ad quam Magarsi, Mardi, Marundg, Cadur-
chi, & Cadusij pertinere videntur: Elimeis, quæ ad
septentrionem vergens orientem respicit: & Tapu-
ros, ac Tribuces populos. Daritis magna in conual-
le iacet: hinc Parcoathia inde Oronte clausa. Syro-
media regio tota montana est, & ad orientem ver-
git, cōiuncta Parthiæ, & Ragianæ regiōi, Parcoathiæ
mōtis infidet iuga, & ad meridiē respiciēs superemi-
net Perfidiæ & Parethaciæ regiōi, quā nonnulli Me-
diæ tradiderūt. Oppida supra quinçingenta memorāi,
quorū noīa referre plus tediū q̄ vtilitatis habet, tm̄
est q̄d Ptolemę⁹ nobis de Media tradit. Strabo dicit
Mediā multū & olim potentē regionem, in medio
Tauro sitam esse, qui circa hæc loca multifidus, & cō-
ualles magnas comprehendit. Mediā in duas par-
tes diuiserunt, quæ alteram maiorem vocauēre, al-
teram Antropatiā. Maioris metropolis Ecbatana
fuēre, magna ciuitas, & imperij Mediæ caput, quæ &
Parthi postea vsi sunt. Nam reges ibi æstatem age-
bant, cum sit frigida: hycem vero Seleutiæ, quæ se-
cus Tigrim est, prope Babylonem. Atropacia ab
Atropato duce noīata est, qui obstitit, ne ea Mace-
donibus subigeretur, vt maioris Mediæ pars. Is po-
stea rex declaratus, regionem hanc à Media seque-
strauit: cuius successores regnū continuantes, cum
Armeniorum regibus affinitatem contraxēre: dein
de cum Syris, & postremo cum Parthis. Atropacia

Armeniae & Macianae ad orientem sita est, Mediae vero maiori ad occidentem, vtrinque ad aquilonem habitantibus, circa Hyrcani maris recessum; & Matranam ab Austro iacet. Araxis fluuius Armeniam & Atropaciam determinat à Zeumate, quod est iuxta Euphratem, quousque in Atropaciam perueniat octo millia stadiorum esse feruntur. Maior Media ab oriente Parthia terminatur, & Cossorum montibus, & Parscitacinis, qui etiam montani sunt, & Iatrones, ac Persis continui. Sed hos Ptolemaeus Mediae ad Austrum opponit, à septentrione Cadusis, & ab alijs supra Hyrcanum mare habitantibus, qui à Ptolemaeo inter Medos collocantur, & ut Patrocles ait, ad quinque millia stadiorum orae montanae circa Caspium occupant mare, loca tenuia & aspera incolentes, ab austro Apollomatide (quae Sitacinam veteres appellarunt) & monte Zagro, apud quem Masabatica est, quae ad Mediam pertinet: Quidam ad Helimeam dixerunt pertinere. Ptolemaeus, quae Sitacinam regionem & Apolloniatem, quantum ad Mediam meridionalem facit, non nihil tamen occidentis illis attribuit, & Zagrum montem per Mediam assurgere: Mediam ostendit ab occidente Atropacis, & Armeniorum quibusdam Media concluditur. In Atropacia lacus est nomine Spantha, in quo sales nascuntur & congelascunt: eius regionis loca opulenta sunt, praeter septentrionalia, quae montana aspera sunt & frigida. Apollonides ait, ex ea regione equitum decem millia, peditum quadraginta millia ad bellum cogi posse. Multa eis cum Parthis & Armenijs praelia fuerunt, tenueruntque dignitatem suam, si quid amiserunt, forti manu recuperantes. Amicitiam cum Parthis,

10. mil
lia equi
tam, et
peditum
40.
millia
Atro-
pacia
ad bel-
lum co-
git.

Gaza & cum Romanis quesuere. Regia eorum æstiuale
oppidū Gaza fuit in campo sita, & Vera castellum munitis-
ab An- simum, quod Antonius in Parthica expeditione ob-
tonio sedit. Id ab Araxe stadijs abest duobus millibus &
obsessū quadringentis, vt Adelphius refert, qui Antonio fa-
 miliaris fuit, & illius in Parthos expeditionem con-
 scripsit, in qua non affuit modo, verumeriã præfuit.

De Media magna, & solo equis pascen-
 dis apto, ex hac uestros equos genus habere
 re, de herba, quæ Medica uocatur, equorū
 nutritura, abundantia.

Caput XXXIII.

Media magna ex parte alta & frigida, cuius-
 modi sunt montes Batanis imminentes, &
 qui apud Ragas & Caspias partes consurgunt, &
 omnes deniq; septentrionales partes, vsque in Ma-
 tianam & Armeniam, huiusmodi sunt. Regio vero
 quæ sub Caspijs portis, & in humili, & in concauo
 solo iacet, opulenta est: & omnia fert, præter oleam,
 quæ & sibi nascatur, arida tamen & sicca est. Me-
 dia sicut Armenia eximie pascendis equis apta est,
 vnde pratum quoddam est, quod Hippoboton vo-
 catur, per quod iter faciunt, qui ex Perside & Baby-
 lone in Caspias portas proficiscuntur: in eo pasci di-
 cuntur equarum quinquaginta millia, regium id ar-
 mentum est. Velcos equos, quibus reges utebantur,
 optimos ac magnos, alij hinc genus habere, alij ex
 Armenia dixerunt: quibus propria forma quædam
 fuit, quemadmodum Parthicus præ Grecis cæterisq;
 qui apud nos sunt. Herba quæ præcipue nutrit equos,

Hippo-
boton
pratū.

eo quod ibi abundet, proprie Medica vocatur. Longitudo ac latitudo Mediae penè par, maxima eius longitudo ea videtur, quæ est à Zagri transitu, qui vocatur Medica porta, per Sigrianâ ad Caspias portas, stadiorum quatuor millium supra centum. Tota Media inter quartum & quintum clima continetur: Parallelus qui per Rhodum est, australia eius attingit, secundum Ptolemai descriptionem: parallelus qui per Hellespontum, septentrionalia, circa Hyrcanum mare percurrentis. Dicitur fuisse Medorum terram (sicut Vergilius ait) ex tributo licet intueri, quod Persis pendebant: duplo enim maius fuit, eo quod à Cappadocibus exigebatur quos asserit Strabo, præter argentum, mille & quingenta millia pendisse quotannis: Græcas urbes in Media Macedones condidit, Laodiceam, Apamiam, & Rhagam, quæ apud Rhagas est, & prius Aropus nominata fuit. Parthi Arsaciam ædificaverunt, quæ australior est, quàm Caspiæ portæ, quingentis fere stadiis (ut Apollodorus Adriamittinus ait) Ecbatanam Mediae caput Plinius à Seleuco rege conditam dicit, à portis Caspijs per viginti millia passuum distantem. Idem Margianam regionem quæ Strabo videtur à Media seicungere, inter Medos collocare videtur, apricitatis inclytæ: quæ sola in eo tractu vitifera fit, vndique montibus inclusâ amœnis: ambitu stadiorum mille quingentorum penè inaccesso, ob incommodum arenosæ solitudinis, quæ per centum viginti millia passuum vndique versus circumfusæ est: cuius amœnitatem Alexander magnus versus eadeo miratus est, ut ibi primam condiderit Alexandriam, quam mox à Barbaris excisam,

Mira-
lacus
Are-
thusæ
natura

Antiochus Seleuci filius reformauit, & de nuncupa-
tione suæ domus dixit Seleuciam: cuius vrbis cir-
cuitus, in stadia septuagintaquinque diffundit, Mar-
gus fluuius eam interluit. In hanc Orodes Roma-
nos Crassiana clade captos deduxit, nostri imperij
magnū dedecus. Iulius Solinus Tigrim fluuium in
Armenia regione caput attollere dicit, in loco edi-
to, ex lucido conspicuoque fonte: nec ab exordio sta-
tim totum esse, primo pigre fluere, non cum suo no-
mine: At cum fines Medorū inuectus sit, Tigrim sta-
tim vocari (ita enim Medos sagittam nominare)
Arethusam lacum influere grauiā pondera sustinē-
tem, cuius pisces nunquam se alueo Tigridis immisce-
ant, sicut nec amnici stagnū attingant Arethusā, p-
quod dissimili colore volucris met cursu: Mox Tau-
ro resistente in profundū mergatur, quem subterla-
bens in altero eius latere emicet, vluas, & purga-
menta plurima secum trahens, identidem abscondi-
tur: & Adiabenos Arabasque præterfluens, Mesopo-
tamiā amplectitur: & amnem nobilissimū Hydaspem
accipiens, Euphratem quoque defert in sinum Persi-
cum. Sed Ptolemæus nihil ad Mediam pertinere Ti-
grim demonstrat, quæ in Armenia fontes habere
fateretur. Apud Cordicam montem multi inter Me-
dos latrocinium exercuere, sicut Cadusi, Mōrani, &
Amardi, & Tapirdi, & Circitij, & huiusmodi plures.
Nam Zagrus & Niphates montes has gentes spar-
sas habuere, quæ Circitij, & Amardi, in Perside &
Armenia essent eodem nomine appellati, & eandem
formam seruantes. Cadusi peditū multitudine non
multum ab Acianis superabantur, iaculatores opti-
mi existentes. Coffei olim aduersus Sufios & Baby-

Ionios, Helimeorum socij sagittariorum tredecim millia exhibuere. Nearchus tradidit quatuor fuisse gentes, quæ illis in regionibus atrociniū exercebant. Mardos, qui Persis erant finitimi: Vxios & Helimeos, qui Persis ac Susijs imminebant: & Cossæos, quæ Medis, atque omnes tributū regibus pēdisse, Cossæos tamen cum rex æstate Herbatanis peracta, Babylonē descendere, dona accepisse: quorum audaciam Alexander contuderit, hyeme eos adortus, Sed Ptolemæus Mardos & Helimeos boreales facit Hyrcano mari vicinos, & inter Medos connumerat. De portis Caspijs multa memoria est. Nemo tamē satis explicat ubi terrarum existant. Quidam Amazonas portis Caspijs egressas, ad Alexandrū venisse in Hyrcaniam prodidēre: sed illæ Caucasix fuerunt, per quas transitus est ex Iberia in Scythiam. Neronis quoque principis comminatio ad Caspias portas (vt inquit Plinius) ad eum transitū respiciebat, qui per Iberiā ducit in Sarmatas. Verum mons Taurus tribus locis interruptus, quasi portis quibusdam pertrāsitur in Armenia, in Cilicia, & in Media: sed ille tantūmodo Caspiæ portæ appellatur, quæ apud Medos existunt, quemadmodū ex Ptolemæo, Plinio, & Strabone licet intelligere: ac per has transitus est ex Babylone ac Perside, ad mare Caspium, & hinc foras Caspiæ dictæ sunt: & quod aliquæ gentes vicinis insident montibus, appellatæ Caspiæ. Iuga vero Caspia pcul hinc absunt, & ad Armenios vltioresque populos pertinent. Portæ autem Caspiæ (vt Iulius Solinus tradit, Pliniū secutus) panduntur itinere manu facto, millibus octo passuum longo. Nam latitudo vix est plaustro permeabilis, in his angustijs, & il

Porte
Caspie

Quanta
por
tis Cas
pijs lō
gitudō
et lati
tudo sit

Iud difficile, quod præscisorum laterū saxa liquentibus inde salis venis exundāt: præterea octo & viginti millia passuū tractus omnis, quoquo inde pergitur, humus arida, nullis puteis aut fontibus sine præsidio sitit, eum serpentes vndiq; gentiū cōueniētiæ à verno statim die illuc confluunt: ita periculi ac difficultatis concordia, ad Caspias portas accedere nō nisi hyeme conceditur.

De Medorum in Venerem profusiōe,
de uxorum pluralitate, & Medea quæ hic
regnavit.

Caput XXXIII.

HAEC de situ Mediæ dicenda reperimus, mores gentis diuersi, montanorū ingenia ferociora sunt, qui campos habitant mitiorem agunt vitam, illi regem eligere consueuerunt, qui fortissimus esset, vt qui præda & latrocinio viuerent, isti sapientiam genusq; sequebatur: Magna ex parte Armenis similes, omnes in Venerem profusi, regibus multas habere vxores mos fuit, nec pauciores q̄ seprem mulieres quoq; pulchrum sibi existimarunt, vt viris nubere compluribus, paucioribus q̄ quinque calamitosum putauere. Equitandi & sagittandi magnū his studium, à quibus & stola reperta est, & cultus, & ornatus: & religiosa à subditis in reges saluatio: & tiara & cithara: & pileus & manicatæ tunicæ, quibus postea Persæ vsi sunt, qui subactis Medis in eorum mores transuere: nam qui propemodum nudi videbantur, leuissimis induti vestibus, muliebria gestare, & velamentis contegi passi sunt,

Medeã quã ibi regnavit, ferunt eam prius vestẽ com-
 monstrasse, quã cũ pro rege exiret, faciẽ suã occulta-
 bat. Medi à Medio dicti sunt, Aegei regis Athenien-
 sium & Medæ filio. Scribit em̃ Trogus Pompeius
 Iasonem, cũ victa Colchide domũ rediisset, rursũ
 à Pelæ filijs Thessalia pulsum, cũ ingenti multitudĩ
 ne, comite Medea vxore, quã repudiatã miseratiõẽ
 exilij rursũ receperat, & Medo priuigno, Colchos
 reperisset: socerũq; regno pulsum, restituisse: magna
 bella cũ finitimis gessisse, captasq; ciuitates, partim
 regno socii adiunxisse: partim populis, quos secũ
 aduexerat, assignasse: primũq; humanorũ post Her-
 culem, & Liberũ patrẽ, qui reges orientis fuisse tra-
 dunt, eam celi plagã domuisse, q̃ ad septentrionẽ &
 orientẽ vergit. Post eius mortẽ Medũ priuignũ vir-
 tutis eius æmulũ, in honorẽ matris Medeã urbẽ cõ-
 didisse, regnũq; ex noĩe suo Medorũ constituisse, sub
 cuius maiestate orientis imperiũ fuerit: Paruẽre ta-
 men Medi Assyriorũ regibus, vsq; ad Sardanapalũ.
 Sed Arabaces Medis præpositus, ignauum regem
 aspernatus, Medis ad defectionem persuasis, victo
 Sardanapalo, imperium ad Medos transtulit: quod
 sub Astyage in magno culmine fuit: Cum iam per
 trecentos & quinquaginta durasset annos, Cyrus
 ex filia nepos Astyagis Medorum extinxit imperi-
 um, & ad Persas detulit, victo Astyage: quem re-
 gno Mediæ priuatum, maxime genti Hyrcanorum
 præposuit, non tam victorem, q̃ nepotem agens.
 Post Persas Medi Macedonibus paruẽre, deinde
 Parthis, quanuis pars eorum Romanam amicitia-
 am secuta sit, & aliquando victicia Romanorum
 signa Mediam pertransuerint. Thamerlanes his

imperavit, hodie sub magno Cane degere creduntur
cuius imperiū quāvis latissimū esse tradit, nostratibus
tamen in accessum ac pene incognitum est.

De Armenia, quae Tigris in ea nascatur.

Caput XXXV.

A Armenia maior post Mediam ad occidentē
occurrit: Ea, quātum ex Ptolemæo licet intel-
ligere, à septentrione Colchidē habet, Iberiam, &
Albaniam: ab occasu magnū Euphratis cursum, &
Cappadociam, minorem Armeniam, & Syriā Co-
magenem relinquit à dextris, & versus Euxiū Mo-
schios montes: ab oriente partem Hyrcani maris,
ac Mediam, qua montes assurgunt Caspij: à meridie
Mesopotamiam, atque Assyriam: Montes in Arme-
nia memorantur, Moschici, qui supra partem Pōni-
ad Cappadociam se efferunt: Pariades, in quo fon-
tes habent Euphrates & Araxes: Antitaurus, qui ab
Euphrate scissus, & Mediam percurrens, Armeniā
postremo Albus appellat: Cordica, ex quo Tigris
oritur, & in paludem Tospitis defertur: Taurus ac
Niphates, qui Mesopotamiam atque Assyriā ab Ar-
menijs determinat: Caspij qui vergunt ad Medos,
& Caucasij, qui septentrionalia Iberiam versus, Al-
baniamque concludunt. Flumina quatuor nominan-
tur. Cyrus qui monte ortus Caucaso, à sinistris Ibe-
riam, Albaniamque dimittens, Armeniā à dextris, in
Hyrcanū defertur pelagus, Araxes, ex Pariade (ut
diximus) cadens, diu ad ortum excurrit, deinde ad
septentrionem flectitur, & longum iter emensus, in
duos diuiditur amnes: alter, borealem tenēs viam,

Mōtes
Arme-
nie.

Flumi-
na Ar-
mie.

in Cyrum cadit: alter, ad orientem versus, mare Caspium perit. Euphrates eodem monte dimissus, ad Moschicos vsq; montes, & Cappadocū limitem, in occidentem excurrit, ibi versus ad austrū, non paruum iter efficit: & Antitaurum offendens, apud Armeniam minorem, eum intersecat: pergensq; recta in meridiem, Melan in se fluuiū accipit, ex Argamonte cadentem: Deinde Taurū attingit, quo scisso, Syriam à dextra, Mesopotamiā à sinistra cadēs, in Arabiam vsq; desertam prolabitur, multū in meridiem prouectus. Deinde in orientem ac septentrionem vergens, Babyloniam Mesopotamiamq; disterminat, rursusq; auroram petens, nō procul à Seleucia, in meridiē flectitur: peractōq; nō paruo cursu, apud Apamiam denuo in orientem currens, miscetur Tigri: & cum eo in austrum flexus, Persicum ingreditur sinum. Tigris quoq; in Armenia nascitur, ex monte Cordica, de quo alio loco dictū est, secundum Iulij Solini conscriptionem. Nos (si deus dabit) alio loco secundum Ptolemæū de ipso dicemus, & paulo inferius secundū Strabonem. Regiones Armeniorū nomen habent prope Moschicos montes, Cotharena inter Cyrum & Araxem. Thorena vltra pariadem montem, versus Boream, Sacapena apud Euphratem, qua vergit in Cappadociā Basilicene: & iuxta eam, orientem versus, Obordma: apud Antitaurū, in Boreali parte, Sophena: & illi cōtigua Astanetis, ad ortum inter Album, & Niphatem montem Cagrandanena & Corea, circa Chordicam montem. Gordena & Tospitis, circa paludē eiusdem nominis: & demum Anzitena, inter Taurum & Antitaurū: Nō procul ab Euphrate paludes

Armeniarum
regiones.

tres inueniuntur, quæ magnæ existunt: Tospitis, quæ Tigris ingreditur. Arfissa, quæ non procul à Caspijs montibus inuenitur: & huius limitis, Araxi fluuio proxima oppida, quæ plura referuntur: verum sine dignitate à Ptolemæo, qui tantum noia ponit. Paralleli qui per Byzantiũ & Hellespontũ fertuntur, mediani quodammodo Armeniã interfecant: quæ nunquã australior est parallelo qui per Rhodum deducitur, neque illum attingit à quarto climate, in sextum vergens, quod minime ascendit: Tantum est quod nobis de Armenia Ptolemæus insinuat. Profusior & suauior Strabo est, quem referre haudquaquam pigebit, secundum quem Armenia nusquam extra Taurum ad Austrum porrigitur: sicut nec Media. Australes Armeniæ partes Taurum obijciunt, qui eam ab omni regione dirimit. Quæ inter Tigrim est atque Euphratem, Mesopotamia dicta.

De Armeniæ montibus uarijs, quæ circa
Noe in montibus Armeniæ hæserit, &
quanta niue hi sunt obruti.

Caput XXXVI.

Orientales maiori Mediæ, & Atropaciæ sunt contiguæ: septentrionales, montes sunt Paracoathiæ Caspio mari imminentes. Item Albani, & Iberes, & Caucasus, qui gentes has circuit, & Armeniæ, & Moschicis, & Colchicis montibus coniungitur: usque ad eos, qui Tibareni appellantur. Ab occasu sunt gentes hæc atque Pariadra, & Cidissa, usque in Armeniam minorem, & fluuialem Euphratis regi-

ASIAE PARTE

onem, quæ Armeniam à Cappadocia dirimit: & Comagena: Montana fere, sed aspera est Armenia paucis exceptis Mediam versus, ac propterea cum diluuium defecit, arcam Noe in montibus Armeniæ terra primū hæcisse, sacra tradit historia. Taurus mōs ab vltiore Comagenorū & Medianorū regione incipiens, in Armeniam erigitur. Masius quoq; ex Mesopotamia & austro Armeniā irrumpit, inter quæ & Antitaurū est Sophina regio, cuius regia est Carthocerta. Antitaurus autem ab Euphrate, Taurō initium sumens, ad orientales Armeniæ partes definit: cui ad alteram partem Acilesina est, inter Taurum & Euphratis Mesopotamiam sita, priusquam is ad austrum deflectat. Masio, orientem versus, iuxta Gorgodilenam Niphates mons imminet: dehinc Abus quem Ptolemæus Album appellare videtur, ex quo Euphrates & Araxes fluunt: Deinde Nibarus vsq; in Mediam extenditur. Multi montes & multi colles sunt in Armenia, in quibus non facile vitis nascitur: multæ etiam conualles, aliæ modicæ, aliæ opulentæ, quemadmodum campus Araxinus, per quem Araxes fluit. Est & Sacasena regio, quam existimo Sacapenam vocari à Ptolemæo, Albanæ & Cyro flumini finitima. Deinde Gorgarena, fructibus ac domesticis arboribus affluens, & his quæ semper virent: fert etiam oleam. Faunena quoq; Armeniæ pars est, & Orchisena, quæ equis abundat. Corzena, & Cambisena, quæ septentrionales & valde niuales sunt, Caucasus montibus & Iberiæ & Colchidi contiguæ: vbi iter agentes, in summis montium cacuminibus, niue obrui dicuntur, quæ ibi plurima cadit: ob quam rem baculos secū

Arca
 Noe.
 in montibus
 Armeniæ
 post diluuium
 resedit.

Aquã
in niue
cõgela
ta mire
contine
ri.

ferunt, quos in summã niuem dilapfi, respirãdi gratia exerunt, & vt eo signo auxilium à transeuntibus consequantur: quapropter saepe effossi feruantur. In niue glebas quasdam concauas cõgelascere prodiderunt, aquã optimã tanq̃ in tunica continentes.

Qui flumiñ sint in Armenia, & de Arsinno lacu, aqua quæ in illo propter celeritatem impermissa feruet, de equorum apud eos bonitate, & eorumdem opulentia.

Caput XXXVII.

Multi amnes sunt in Armenia: sed clarissimi Phasis & Lycus in mare Ponticũ exeuntes. In Caspium, Cyrus & Araxes emittunt. In rubrum mare, Euphrates & Tigris. Araxes ex monte Abo descendens, ad orientem illatus, vsq̃ in Arropaciam ad occasum septentrionẽq̃ deflectit: & primo Azara præterlabitur, deinde Artaxata Armeniae vrbes: postea per Araxinum campum, in mare Caspium emittit. Euphrates à boreali Tauri parte, qua Abus vocatur, exoriens, primo per Armeniam fluit, occidentem versus: deinde ad austrum flexus, inter Armenios & Cappadocas, Taurũ recidit: egressus vero cum prope Syriam peruenerit, ad hyemales ortus reuertitur, vsq̃ ad Babylonẽ, & ad Tigrim Mesopotamiam efficit, & ambo in Persicum sinũ finiunt. Arsinus lacus est in Armenia, quem etiam Toarim vocant, nitrosus, vnde vestes dilacerat ac rumpit, & propterea eius aqua non bibitur: per hunc lacũ Tigris fertur, & à montana regione iuxta Niphatem ruens, propter celeritatem vndam impermissã feruat, vnde & nomen habet: nam Medi (vt ante dixi-

mus) sagittam Tigrim vocant. Lacus hic varios pisces fert: in interiore lacus recessu flumen in voraginem quandã incidens, longo spatio subter terram delatũ, iuxta Calonetim exoritur: inde iam ad Opã & Semiramidis murũ defertur, à dextris Gordicos & totam Mesopotamiam relinquens, e contrario Euphrates à sinistra eandem regionẽ habet: cum vero inter se iam appropinquarent, ac Mesopotamiam fecerint, alter per urbem Seleuciam fertur, Persicũ sinum versus: alter per ipsam Babylonem. Mantianis lacus, qui Ceruleanus interpretatur, in Armenia magnũ nomen habet, & post Mçotim maximũ creditur: qui vsq; in Atropaciam progreditur, & salis habet fontes. Armeniae claræ urbes habitæ sunt: Artaxata, quã Hannibal Artaxiæ regi condidit: & Araxata, ambæ prope Araxem: Araxata iuxta fines Atropatiæ: Artaxata, apud Araxinũ campũ bene habitata, & regionis eius caput, iacens in flexu quodam, qui peninsulam facit, pro muro flumẽ opponens præter Histinũ, quem vallo & fossa diuisum habuit, nec procul ab urbe castella quædam munitissima fuerunt Barbisa & Olana, vbi Tigranis & Arrabassithesauri custodiebãtur: regionis latitudinem Theophanes schœnorũ centum esse tradidit, longitudinẽ duplam, quadragenũ stadiorũ: Schœnũ faciens, in quo veritatem transgredi videtur. Est ta men veritati proximũ ponere longitudinem ab illo dictam, latitudinem dimidium vel paulo plus: Effodiebantur & auri metalla apud Armenios in Sispiretidæ regione apud Cambala, ad quæ Alexã der Memnonem cum militibus misit. Fuerunt & alia metalla, eius scilicet quæ Opandix dicitur, quã

Arme
nia pa-
scendis
equis
apta.

Armenium colorem vocant, Calthę uirgultis persi-
mitem, ut scniculum est. Nec minus Armenia pas-
cendis equis apta ẽ, quã Media. Vnde Nisei equi,
quibus Persarum reges utebantur, hinc fuisse cre-
duntur: & Armeniã præfectus quorannis regi Per-
sarum viginti millia pulloꝝ in Phœbeis sacris mitte-
bat. Artabazus Antonio, præter alios equos, Cata-
phratorũ instructorũ sex millia ostendit, quando in
Mediam cum illo simul irrupit: quorum equorum
non Medi solum & Armenij studiosi fuere, sed etiã
Albani: nam & illi cataphrattis utebantur.

De opulentiã Armeniorũ, auctiõẽ, Tha-
naide dea, de uestitu atq; Sarapetis popu-
Caput XXXVIII.

O Pulentos fuisse Armenos hinc documentũ
sumitur, quod cum Pompeius Tigrani pa-
tri Artabazi sex millia talentorũ argenti scripsisset,
mox Romanorũ copijs viritim distribuit, mi'iri qui
quagenas dragmas, ceturioni millenas, singulis præ-
fectis prouinciã & Chiliarchis talentũ. Tradunt Ar-
meniam, cum prius parua esset, ab Artaxia & Zalia-
dra auctam, qui magni Antiochi imperatores fue-
re: quo superato, alter Sophinã, & Acisenum, & O-
domantidi, & quibusdã alijs locis: alter regioni, que
circa Artaxata est imperantes, multũ cõualuere: &
vicinis loca plurima abstulerunt: Medijs, Caspianã,
& Pharnitem, & Basoropedam: Iberibus, circũ mō-
tanam Peadri regionẽ, & Corzenam, & Gogare-
nam: trans Cyrum Chalybũ gentibus & Mosinoi-
cis, Parenitam, & Xerxenã, quæ Armeniã minori
conterminã, vel eius partes sunt. Cathaonibus,

Adiffienam, & regionem quæ circa Antitaurum est: Syris vero, Thamonitam: adeo vt cuncti lingua vtantur eadem. Armeniorum mores non multum à Medis alieni fuerunt, & circa religionem quidam Armenij Mediq; Persarum ritum sequebantur. Coluerunt tamen Armenij Thanaidem quandam deam præcipuè & singulari cultu, eiq; plurima templædificauerunt, tū in Acilesina, tū in alijs locis: dedicabantq; illi nō solū seruos ac seruas, verū etiā nobilissimos hoīm filias, quibus lex fuit, vt diu apud deā prostitute nuptui darent, nec erat qui talibus renueret cōiugari. Armeniacā vestē .i. longas tunicas ex Thessalia sumptā putāt. Equitādi quoq; studiū tam Armenijs q̄ Medis Thessalicū esse. Armenius ex Armenia Thessaliæ vrbe, quæ inter feras iacet, & Larissam iuxta Beida, vnus ex numero ducū Iasonis re-collecta multitudine, quæ amisso Iasone rege, passim vagabatur, Armeniā occupauit, eiq; nomē & mores dedit: ob quā rem maxime circa vestitum Armenij Thessalos secuti sunt, qui longas vestes gestauerunt, cū inter oēs Græcos valde Boreales eēt, & frigida incoletēt loca. Dicunt etiā Thraces quidā, Sarapata appellari. i. decapitatores, vltra Armeniā habitasse, prope Guramos ac Medos, mōtani homines, Brachati indociles & immanes.

Armeniorū
vestit⁹

De regib. & tyrānis qui Armeniā uicissim inuaserūt, atq; grauiſſima inter se prælia commiserunt.

Post vetustiores illos Armenij successores, Persæ Armeniam inuaserunt, postea Macedones, qui Syriā Mediamq;

Caput XXXIX.

g iij.

habuere: postremus Orontes & Hidarni genere,
 vnus ex septem Persis: Postea ab imperatoribus ma-
 gni Antiochi, qui cum Romanis bellum gessit. Ar-
 taxia & Zariadra (quorum paulo ante meminim⁹)
 in duas partes diuisa est: hi enim permittente rege
 imperauerunt: quo superato, Romanos adorti ac
 reges appellati, magnū sibiipsis nomen fecere: è ge-
 nere Artaxiæ fuit Tigranes, is qui eam habuit, quæ
 proprie Armenia est appellata. Ea Medis, Albanis,
 & Iberibus cōtigua erat, vsq; in Colchidem & Cap-
 padociam, quæ iuxta Euxinum est. Ex Adriada fu-
 it Arthanes Sophinus, qui australes partes habuit,
 eas maxime, quæ vergunt ad occidentem: hic à Ti-
 grane deletus est, qui quæ rerum omniū potitus, va-
 ria tamen fortuna vsus est. Nam in initio apud Par-
 thos obses fuit, deinde septuaginta Armeniæ valli-
 bus in precium datis, reuersus est. Auctus vero ea
 loca recepit, & Parthorū regione vastata, Perinium,
 & loca circum Arbela, Atropatinum quoq; & Gor-
 dicum regulos, & cum his reliquā Mesopotamiam
 subegit. Præterea Syriam, Phœniciam vi cepit. Eu-
 phratem transgressus elatusq; animo penes Iberiā
 urbem ædificauit quam Tigranocerta appellauit,
 inter Iberiam & Euphratis pōtem prope zeugma
 Medie, hominibus duodecim Græcarū urbium à se
 uersarum, in ea congregatis. Sed Lucullus qui ad-
 uersus Mithridatem bellū gessit, continuo subsequen-
 tus, habitatoribus in sedes suas dimissis, opus quod
 adhuc erat imperfectū facto impetu demolitus est,
 atq; in paruum vicum redegit, Tigrane ex Syria ac
 Phœnicia pulso, victus in ponto à Lucullo Mithri-
 dates, desperatione rerum suarum coactus, ad Tie-

granem Armenia regem confugerat: Lucullus in Armenia profectus Mithridatem & Tigranem, & ingentes vtriusq; regis copias pluribus prelijs fudit. Sed ne summā victoriæ imponeret, seditio militū impedimento fuit. Cn. Pompeius ei suffectus, Pharnacem Parthorū regem aduersus Tigranem armavit, Tigranemq; filium aduersus patrem bellū gere re suavit: ipse Mithridatem nocturno prælio aggressus, victum ac profligatum in Bosphorū profugere compulit, moxq; Tigranem in deditioem accepit: & adepta Syria, Phœnice, ac Cilicia, in Armenia regnare permisit. Artabazus aut Tigranis filius, q̄ diu mansit in amicitia populi Romani, tam diu fortunatus fuit: Postea vero q̄ Antoniū in Parthico bello hostibus prodidit, perfidiæ pœnas dedit. Expeditionem em̄ Antoni in Mediam, nō loci natura grauem reddidit, sed viarum dux Arrabazus rex Armeniorum, quem ille sibi insidiantem consilij participem fecit, ac bellicæ sententiæ compotem. Ingressus Mediam Antonius cum legionibus peditū decem & octo, & sexdecim millibus equitum, bellū intulit Parthis: & cum duabus legionibus amissis nulla re prospere cedente retro rediret, insequentibus Parthis, ab Arrabazo per devia & aspera loca deductus, multa incommoda perpeffus est: quis & desiderium Cleopatrarū maioris incommodi causa fuerit. Nolēs enim in Armenia hyemare, octo millia hoīm tempestatibus amisit. At cognita quis sero Arrabazani fraude, eum cepit vincitumq; duxit Alexandriam, & contumeliose per urbem circumlatum, postremo in carcere necari iussit, regnumq; Armenia filio suo ex Cleopatra Naro concessit; Mithridates tamen

Lucullus Mithridatem et Tigranē belouicit

Antonius ab Arrabazo proditus.

alius ex genere Tigranis Armeniã obtinuit, quem
 Cæsar Augustus captũ vincitumq; Romã deduxit
 eius Pharasmenes Iberorũ rex, regnante Claudio,
 nũciauit Parthos qui Armeniã occupauerant, inter
 se discordes esse, magnisq; bellis implicitos, facile
 posse Armenia detrudi, si Mithridates eo mitteret.
 Annuit Claudius, Mithridates in orientẽ profectus,
 Armeniã occupat vi militis Romani, fuso qui preli
 um committere ausus erat. Demonacte præfecto
 paululum cunctationis attulit rex minoris Arme
 niæ Chotis, sed illo literis Cæsaris coërcito, cuncta
 in Mithridatem fluxere, atrociorẽ q̃ nouo regno
 conduceret. Bardanes qui Gotharze expulso Par
 thorum imperio potitus erat, Armeniã recuperare
 aggressus, a Iulio Marso Syriæ legato bellum mini
 tante cohibitus est. Nec diu post, inter Armenias &
 Iberos bellum exortum est, quod etiam Parthos ac
 Romanos inuoluit. Pharasmenes (vt diximus) Ibe
 ris imperabat: frater eius Mithridates Armeniis,
 præsidio Romanorũ. Radamiscus Pharasmenis fili
 us simulata aduersus patrem discordia, tanq̃ nouer
 cæ odijs impar, peragre ad patrum primoresq;
 Armeniorum ad res nouas illicit: deinde spe recon
 ciliationis ad patrem reuertitur, paratasq; insidias
 aperit. Pharasmenes bellũ Mithridati indicit, causas
 confingens, quod sibi aduersus regem Albanorũ &
 Romanos noluerit opem ferre, copiasq; filio tra
 dit, qui subita irruptione Mithridatem campis exu
 tum in castellum Gorgoneas compellit, militibus
 & loco tutum. Cælius Polio militibus præerat, &
 cum eo centurio Casperius viri Romani: oppugna
 tur frustra castellum, sed auaritia præfecti spem ho

fiti facit. Centurio resistit, tempusq; pacificatur, ut
 ad praesidem Syriae Quadratum res referatur. Po-
 lio impatiens, milites corrumpit, ut pacem flagitent:
 compulsus Mithridates diem locumq; foederi acci-
 pit: Ibi mox catenae & compedes ei iniiciuntur. Pha-
 rasmenes cui regni cupido fratre potior ac filia fu-
 it, non ferro aut veneno, sed multa grauiq; veste
 opertos & humi proiectos, Mithridatem ac vxo-
 rem necari iussit: filij quoque trucidati sunt, quia pa-
 rentum caedibus illachrymauerant, atque ita perfi-
 dus rex neque fratri, neque filiae, neque nepotibus
 pepercit. Quadratus qui Syriae praerat mittit ad
 Pharasmenem, iubetque a finibus Armenijs filium
 abstrahere. Iulius pelignius ignaui animi ac ridicu-
 lo corporis iuxta despiciendus, Cappadociae procu-
 rator erat, Claudio perquam familiaris: is contra-
 ctis auxilijs provincialium, tanquam recuperatu-
 rus Armeniam, dum socios magis quam hostes pre-
 datur, abcessu suorum & incurfantibus Barbaris
 praesidij egens ad Radamiscum venit, donisq; eius
 euictus, vltro regium insigne sumere cohortatur,
 sumentiq; adest auctor & satelles. Eluidius priscus
 legatus cum legione montem Taurum transgres-
 sus, redire in Syriam iubetur. Vologesus Partho-
 rum rex, materna origine ex pellice Graeca natus,
 fratrem suum Tyridatem in Armeniam deducit:
 pulsusq; sine Acie Iberis Artaxata & Tigranocerta
 Armeniorum vrbes occupat, fratrique tradit: sed
 hyeme superueniente parum prouisis comeatibus,
 & tabe exorta ex Armenia recedit. Radamiscus
 reuertitur, truculentior q̄ antea: qui dum vastare
 agros pergat, & multa crudelitate vtiatur, subiectos

*Mithri-
 dates
 cum
 uxore
 uestib^o
 suffoca-
 tur.*

*Radamiscus
in fuga
uxorē
semine
cum re
liquit.*

conspiratione in periculum adductus, pernicitate equorū cum coniuge simul militante saluatur: quæ grauida, primā vt cunq; fugam, & metum hostilem mariti charitate tolerauit: post, festinatione continua vbi quatitur vterus, & viscera vibrantur, orat, vt morte honesta contumelijs captiuitatis eximata Radamiscus amplecti, alleuare, adhortari: modo virtutem admirans, modo terrore æger, ne quis relicta potiretur. Postremo violentia amoris & facinorum non rudis distringit Acinacem, vulneratamq; ad ripam Araxis trahit, fluminiq; tradit, ne corpus etiam auferretur, ipse præceps per Iberos ad patriū regnum peruadit. Interim Zenobiam (id mulieri nomen) placida illuue spirantem, ac vitæ manifestā aduertēre pastores, & dignitate formæ haud degenerem reputantes, obligant vulnus: agrestia medicamina adhibentur, cognitoq; noīe & casu, in urbē Artaxatam ferūt: inde publica cura deducta ad Tyridatem, comiterq; excepta, cultu regio habitata est. Nero qui Claudio successit, cognitis quæ in Armenia gesta erant, legiones orientis iuuentute supplet, & prope Armeniā collocari iubet. Mittitur Corbulo, qui partem exercitus ab Humidio Quadrato suscipiens, rebus afflictis consular: exoritur in tempore æmulus Vologeso filius Bardanis: abcedunt Armenia Parthi, tanq̄ differrent bellum: traduntur obfides nobilissimi ex familia Arsacidarū, & prior solitaq; reuerentia in Romanū populū à Vologeso innouatur, gloriā facti Quadrar^o in se trahit, cuius cetero obsides acceperit: Corbulo sibi v̄dicat, q̄a nō pri^o cōuersus rex obsides dederit, q̄ ipse dux bello delectus, spes eius ad metā mutauerit: sed nō diu po-

stea bellū resumit, cū Vologesus Tyridatē fratrem in Armenia regno solidare vellet & Corbulo dignū duceret, parta à Lucullo & Pompeio recipere: Armenij dubia fide vtraq; arma inuitabant, situ terrarum, similitudine morum, Parthis propiores, cōnubijsq; permitti, ac libertate ignota, illuc magis ad seruitium inclinantes. Tyridates ope Vologesi fratris adiutus, Armeniam infensat, vbi Romanis fidos esse arbitratur. Corbulo praesidiū impartitur oppresis, & regem Antiochum proximas sibi praefecturas petere monet. Pharasmenes interfecto filio Radamisco, quasi proditore suo, quo fidem iu Romanos testaretur, vetus aduersus Armenios odium Pompeius exercebat. Tyridates spe delusus, per oratores quaeritur, cur datis obsidibus, Armenia petatur. Corbulo suadet ad Neronem mittat, regnumq; petat, tractatur de colloquio, neq; conuenitur. Interea Corbulo oppidū Volandum, vi capit, & trucidatis puberibus, militi diripiendū concedit. Artaxatā caput gentis Armeniae, cuius Mœnia (vt ante diximus) Araxis abluit, vltro se dedentibus oppidanis, cum sine valido praesidio retineri non posset, igne deleuit, ac solo æquauit. Barbaros ad speluncas cōfugientes, fumo & igne cōsumpsit. Mardos suo more latrocinijs Armeniā infestantes, immixtis Iberis vastauit, hostilemq; audaciam externo sanguine vltus est. Tigrano certa petens aureā coronam à ciuibus oblatam accepit, dataq; populo pace, praesidiū quod ferox iuuentus clauserat, non paruo certamine expugnauit. Hyrcanorū legatos qui ad principē Romanū socierate contra Parthos oratum ierant, regredientes, ne transgressi Euphratis ostium, cu-

Corbu
lo Ar-
taxatā
solo
æqua-
uit.

stodijs circumuenirentur, dato praesidio ad littora
 maris Rubri deduxit. Vñ vitatis Parthorū finib⁹, ad
 primas sedes remeauēre. Tyridatē per Medos extre
 ma Armeniē intranrem, abire procul, & specie belli
 amittere coēgit. Interea Tigranes ex nobilitate Cap
 padocū regis Archelai nepos, qui diu Romae obfes
 & vsq; ad seruilē patientiā dimissus fuerat, ad capes
 sendū Armeniæ regnū, à Nerone delectus, cū praesi
 dio Romanorū militū Euphrate transmissio Arme
 nia potitur, rebusq; secūde cedentibus, Adiabenos
 conterminā nationē vastat. Monabazus quē penes
 Adiabenorū regimē erat, auxiliū à Parthis petit. Ty
 ridates quoq; Armenia pulsus ne deseratur, Volo
 gesus & Adiabeno & fratri⁹ auxilia decernit. Mone
 semq; aduersus Tigranē ducem declarat, qui & si
 in famam sui praerit, non tamen incautū Tigranē
 offendit: cui Corbulo, qui iam Syriam acceperat,
 morte Hinnidij legati vacuā, duas legiones auxilio
 miserat: reliquas pro ripa Euphratis locauerat. Ti
 granes igitur in Tigranocertam sese recepit, copia
 defensorum & magnitudine mœniorum valida,
 quorum partem Nicepharius amnis haud spernen
 da latitudine ambit, ibiq; obsessus est. Corbulo Ca
 sperium centurionē ad Vologesium mittit, qui obsi
 dionē solui iubeat: reperitur rex apud Nisibim op
 pidū, septē & triginta millibus passuum à Tigrano
 certa distans: qui acceptis Corbulonis mādatis, mis
 surum se ad imperatorē Romanū legatos dicit, su
 per Armenia petenda, & firmanda pace: & nihilo
 minus Monesem Tigranocertam dimittere iubet.
 Scripserat pauloante Corbulo, vt proprius dux ad
 res Armeniæ mitteretur. Nero Cesenniū Petum cū

**Tigra
 nes ob
 sidetur**

quatuor legionibus, & Galatarum Cappadocumq; auxilijs eo transmisit, legatis Parthorum absque spe vlla remissis. Renocauerat praesidia ex Tigranocerta Corbulo, & Parthi urbem inuaserant: Petus transmissio Tauro in Armeniam gloriabundus exercitum duxit. Captisque quibusdam castellis gloriae ac praedae non parum nactus erat: si aut gloriam cum modo, aut praedam cum cura, habuisset. Sed corrupto qui captus erat comite, & instante iam hyeme, reduxit exercitum. Magnifica de se ipso Caesari scribens, quasi iam bellum confecisset. Parthi interea in Syriam irrupere conati, a Corbulone, cum Euphratis transitu prohiberentur, in Armeniam verterunt. Nesciuntque Petum atq; improuisum magno & infenso agmine inuadunt. Petus quasi praelio certaturus obviam procedit, deinde amisso centurione & paucis militibus, quos visendis hostium copijs praemisera, trepidus remeavit. Tria milia peditum, proximo Tauri iugo imponens, quo transitum regis arceret. Alares quoq; Pannonios robur equitatus in parte campilocauit, coniugem & filium in castello (cui Arsamasota nomen erat) data in praesidium cohorte, abdidit. Sed Vollogesus nihil mutato consilio, vi ac minis alares exterruit, legionarios obtinuit, ipsumq; Petum obsedit, qui cognito periculo missis ad Corbulonem precibus, auxilium petijt, sed minime expectauit. Nam dum Corbulo per Comagenam & Cappadociam in Armeniam ducit, ad colloquium cum Vollogeso veniens, praesente Monabazo Adiabeno, ita conuenit, vt liberatis obsidione legionibus, ois militibus finibus Armeniorum decederet, Castellatq; & com

*Petus
magni
fica de
se ipso
Caesari
scripsit*

meatus Parthis traderentur, fieretq; copia Vologeso mittendi ad Neronem legatos. Petus vna die quadraginta milliū spatium emensus, desertis faucibus ad ripam Euphratis, Corbulonem obuium habuit: Pauca inter se locuti sunt, Corbulo irritū laborem questus est, potuisse Parthos deleri, si expectatus fuisset. Petus integra vtriq; cuncta respondit, committerent aquilas, & victi inuaderent Armeniā abcessu Vologesi infirmatā. Corbulo non ea imperatoris mā data dicere, incertumq; esse an Syriā Parthi repeterent, eo quod reuersus est Petus, qui Capadociam hybernauit. Vologesus Corbuloni mā dat castella trans Euphratem facta, detrahat amnemq; vt olim mediū reddat: ille Armeniā diuersis praesidijs vacuā fieri ex postulat: vterq; parer. Inter haec legati Vologesi Romā veniunt, Armeniā petentes, cuius possessionem diu potentiae populorū arbitri Parthis tradidissent offerentes Tyridatem, accipiendo diademati in urbem venturū. Nero, vt intellexit vacuam Romano milite Armeniā, & Parthos petere quod habebant, bellum maluit, reuocarosq; cum ignominia Peto, Corbuloni eam potestatem dedit, quam olim Cn. Pompeio bellū piraticum gesturo traditam ferunt. Corbulo congregato magno exercitu, Euphratem transmittere parat. Tyridates, & Vologesus, legatos ad eum de pace mittit, nec Corbulo superbe respondet, tempusq; tractando trahit. Interim Magistanas Armenios, qui prima a Romanis defecerant, suis sedibus pellit: Castella eorum excidit, plana edita validos atq; inualidos pari metu complet: Vologesus inducias petit, Tyridates locum diemq; colloquio poscit, tempus pro-

*Petus
cum
ignomi
nia re-
uocat.*

pinquum, locus in quo nuper obsessa cum Peto legiones erant, ubi ad colloquiū vētum est, viso Corbulone rex prior equo desilit, nec cunctatus Corbulo, sed pedes vterq; dexteras miscuere: Romanus laudat iuuenem, quia omissis praecipitibus consilijs salutaria capesceret, ille de nobilitate generis multa praefatus, deniq; irurum se Romam dicit, laturūq; nouum Caesari decus, non aduersis Parthorum rebus supplicem Arsaridem. Tum placuit Tyridatē ponere apud effigiem Caesaris insigne regiū, nec resumere nisi manu Neronis. Paucis inde diebus interiectis, magna vtrinq; spe, inde eques compositus per turmas, & insignibus patrijs: hinc agmina legionū strere, fulgentibus aquilis, signisq; & simulacris deūm, in modum templi. In medio tribunal sedem curulem, & sedes effigiem Neronis sustinebat. Ad quam progressus Tyridates, cesis ex more victimis, sublatum capiti diadema imagini subiecit, magnis apud cunctos animorum motibus, quos angebat insira adhuc oculis Romanorum caedes aut obsidio. At nunc versus casus iterum Tyridatem ostentui gentibus quasi captiuū dedit, atq; in hunc modū, quis Armeniam Parthi possiderent, Romanis tamen auspicijs imperabant.

Quo modo Armeni Christiani sint effecti, & Tyridates gentis illius rex, sit ad baptismum conuersus.

Caput XL.

IN temporibus autem religiosi principis Constantini, Armeni Christiani effecti sunt. Aiunt enim Tyridatem tunc gentis illius regem, ex quodā

Tyridates et Corbulonis colloquium.

mirabili signo circa domum suam diuinitus ostenso, Christi baptismum suscepisse: qui simul omnes suae ditioni subiectos, vna præceptione iussit, vt similiter deo colla summitterent. Ex quo factum est, vt ad finitimas quoq; gentes Christianum dogma transiuerit, & multitudine dilatarū fit: quorum cōmercio etiam Persæ rudimenta fidei susceperunt, si cut postea suo loco dicet. ¶ Cherronesus deinceps scribenda est, magna illa & illustis Armeniæ maiori continua, & ad Hellespontum vsq; porrecta, quam pleriq; Asiam vocauere, non illam cui in orbis terræ diuortio tertiam dedimus partem, sed minorē ac propriā, & in ea cōprehensam, quāuis angustioribus inclusa limitibus, tertio loco proxima ponit.

Quanta sit longitudo, quantāue latitudo Asiæ minoris.

Caput XLI.

MArcus Agrippa (vt est apud Pliniū) minorē Asiam in duas partes diuisit, vnā inclusit ab oriente Phrygia ac Lycaonia, ab occidente Aegeo mari, Aegypto à meridie, à septentrione Paphlagonia: cuius longitudinē quadringētis & septuaginta millibus passuū patere voluit, latitudinē trecētis & viginti: alterā terminauit ab oriente Armenia minore, ab occidēte Phrygia, Lycaonia, ac Pamphylia: à septentrione, prouincia Pontica: à meridie, Pamphylia mari, longā quingētis septuagintaquinque millibus passuū, latā trecētis vigintiquinque millibus. Quo iudice nusq; Asia Euxinū attingit: modo Paphlagonibus, modo Pōticis gētibus, septentrionē obsidentibus: Nonnulli Asiam inter Euxinū & Taurū conclu-

fere, ab Hellesponto Aegeoꝝq; mari, ad Halyn vsque
 fluuiũ & Cappadocię limites extensam, vniuersas i
 medio gētes complexã, quibus Cræsus imperauit:
 quę Herodotus gentiũ dũm appellat, quę cis Halyn
 existunt. Alij lõge minorẽ propriã Asiam tradidẽ-
 re, præcipue Ptolemęus. Cherronesum vero Trique
 tram pleriq; dixerũt, tanq̃ minima estimatio eius la-
 teris facienda sit, per quod ducit Isthmus: qui tamẽ
 nusq̃ tria millia stadiorũ complectit, quous Plinius du-
 centa millia passuum ei attribuerit, Arthemidorum *Plinius*
 forsitan securus, qui mille & quingenta stadia po- *nota-*
 nit: Verum Isthmi lineam, alij à Sinopenſi ora, alij *tur.*
 ab Amysenſi in Cilicum pelagus & Issicum sinum
 producant: quæ descriptio magnã Cappadocię par-
 tem extra Cherronesum collocat. Nobis melior
 Ptolemæi sententia visa est, qui Cherronesi huius
 Isthmum paulo vltra Trapezuntem incipiens, per
 Moschicos montes, ad Euphratem producit: ac
 fluuium ipsum per Antitaurũ & occurrentes mino-
 ris ac maioris armenię campos, ad Amanũ vsq; re-
 cte fluentem sequitur, donec Syriam attingat. Exin
 lineam in occidentẽ per eiusdem Amanũ montis iu-
 ga, vsq; ad Issicum sinum reflectit, nec nobis quicq̃
 obliquatã lineã abiecerit: nam & qui ab Amyſo in
 Issicum sinum Isthmũ accipiunt lineã nõ rectam se-
 quuntur, minus qui à Sinopico sinu, cui nõ Issicum
 sed Pamphylum pelagus è regione opponitur, &
 Trachę Cilicię litr^o: reliqua Cherronesi latera mari
 vndiq; alluũt. Aquilonare Põtico, ab ostio Bosphori
 vsq; i Colchidẽ. Australe, primo Doriẽſi, post Lycia
 co, mox Pãphylico: dein Cylico, & postremo Issico:
 Occidentale q̃q; multinomiũ euerberat mare. Intra

Byzantium & Chalcedonē Bosphorus Thracius appellatur: ubi latius se pelagus effundit. Propontus est: rursus in angustijs, Hellespontus: exin magis ac magis patens, Aegeum pelagu, cui succedit Icaru: & deniq; nō procul à Creta Myrtoum. Multi in q̄libet latere sinus, & multæ peninsulæ, sed nobiliores in occiduo. Longitudo lateris aquilonaris octo millium stadiorū est, reliquū aliquanto minor. Tota Cherronesus septentrionalior est. parallelo qui per Rhodum ducitur, australior est qui p̄ Byzantium: Si Paphlagonū & aliorū quorundā pleraq; loca exceperis, terra magna ex parte ad quintū pertinet clima, propter quod temperata est & frugifera, pecori salubris & homini.

In quot sit diuisa Cherronesus.

Caput XLII.

PTolemeus totam Cherronesum in partes octo diuisit. In prima Pontum & Bithyniam loca moratarū, limites confudit. Secundo loco Asiam circumscripsit, & propriā nominauit. Phrygiam ei Mysiamq; & alias pleraq; prouincias admiscens: tertio Lyciam: quarto Galatiam, cui & Paphlagoniam, & Lycaoniam, & Pisidiæ partem adiecit: quinto Pamphyliam, sexto Cappadociam. septimo minorem Armeniam: cuius partes ita designauit, vt intra Cappadociam haud dubie contineri videat. Vltimā omniū Ciliciam fecit, suos cuiq; parti terminos assignans, quos prout commodū fuerit, referemus. Strabo plurimas partes fecit, & multas gētes, multasq; nationes commemorauit, de quibus suis

locis quum necesse fuerit explicabimus. Nobis ap- *Cher-*
 tissima totius Cherronesi triplex partiti- *ronesi*
 Prior & nobilior pars est Asia, quae ab Hellesponto *triplex*
 vsq; ad Halyn & Cappadociam porrigitur, & à mō *parti-*
 te Tauro in septentrionē versa Ponto procumbit *tio.*
 Euxino. Altera est Cappadocia, quae incipiens vbi
 Asia desinit, orientem versus ad Euphratē vsq; pro
 currit, & ab Euxino Antitaurum superans, vsq; ad
 Taurum & Amanum montē in meridiem extendi-
 tur. Tertia est omnis plaga, quae à summis Tauri iu-
 gis, vsq; ad mare in austrū vergit: haec rursus trifariā
 diuiditur. Nam Lycia in hac parte continetur, & Ci-
 licia, & Pamphylia: similiter & Asiam partimur &
 Cappadociam. Asiam enim propriā seorsum poni-
 mus, & Bithyniam, & Galatiam, & minori Cappa-
 dociae minorem Armeniā, & oram ponticam sub-
 trahimus, facillima haec partitiō quae vel gentes re-
 spicit, vel fluminū ac montiū naturales terminos.
 Verum reges ac populi qui rerum potiti sunt, pro
 sua quicquid libidine atq; imperij magnitudine prouin-
 ciarum limites aut extenderunt, aut coarctarunt: quae
 res locorum cognitioni maxime aduersa, scriptores
 non modo obscuros, verū etiam inter se contrari-
 os reddidit. Conandū tamen est, vt quae à maiorib;
 tradita sunt cognoscentes quum fieri potest, noua
 etiam non ignoremus. Magnā igitur Cherronesum
 (vt promissum est) conscripturi, à Cappadocia su-
 memus initium, quae orientalis est, Armeniae pro-
 xima. Exin reliquas partes prosequemur: nec insu-
 las memoratu dignas omitemus, quae Asiae pro-
 pinquae sunt.

In quot sit diuisa Cappadocia.

Caput XLIII.

Cappadocia mutationes plurimas accepit. Persæ in duas satrapias diuisere, Macedones ex satrapijs regna constituerunt, & partim Cappadocia quæ Taurum versus est, proprie Cappadociam nominarunt, alteram Pontum, Euxino expositam. Cappadocia fines (quemadmodum Ptolemæo placet) occidentem versus Galatæ occupant, & Pamphyliorum aliqui: ad meridiem Cilices, per Taurum montem, & Syriorum quidam, & Amanum vsque ad Euphratem: ad orientem Moschici montes assurgunt, & Armeni occurrunt Euphratis accolæ: septentrionem Euxinus claudit ab Amyso vsque ad Aspori fluminis ostia. Paria propemodum Strabo de limitibus Cappadocia refert: Macedones, & qui post eos in Cappadocia regnauere, de tem præfecturas constituerunt. Cæsar & senatus qui Archelao vita functo regnū in prouinciam redegerunt, vnam addidere: eas nominare nihil suauitatis habet, quarum aliquæ ad minorē Armeniā pertinent, aliquæ ad ipsam propriam Cappadociam: cui etiam Isuriæ pars coniuncta est. Sed diximus Cappadociam tres partes habere, has nunc prosequi oportet: & primo de minori Armenia dicendum est, quæ orientem respicit, Euphrati & maiori Armenia contermina. Australe eius latus ad Syriam spectat & Amanum montem: boreale, ad Cidissia iugum vsque pertendit Pharnacia & Trapezanti vicinum, quæ ad occidentem vergunt, propria Cappadocia excipit.

De situ minoris Armeniæ, quomodo
deum coluit, quanuis in errores nonnun-
quam lapsa.

Caput XLIII.

IN Armenia minori (sicut Ptolemæo videtur)
non parua pars est Antitauri, & Melitina re-
gio, quæ persimilis est Comagenæ. Sola enim ex
omni Cappadocia domesticis arboribus tota con-
sita est, & oleum fert, & Monoraticum vinum,
quod cum Græco decertat. Hæc inter Cathaoni-
am & Euphratem iacet Comagenæ continua, &
Sophinæ opponitur, maioris Armeniæ regioni ad
modum fertili. In hac Strabo ciuitatem nullam esse
dixit, sed castella in montibus munita, asseruitque
minorem Armeniam satis felicem esse, & semper à
potentioribus occupatam fuisse, quemadmodum
Sophinam: occupatores autem interdum cum cæ-
teris Armenijs amicitiam habuisse, interdum per
sefe vixisse: qui & Chaldæos & Tybarnos sibi subie-
cere, mōtanos populos, qui Cidissiam incolentes me-
dij fuerunt inter Pontū & minorē Armeniā. Mithri-
dates Eupator quinq; & septuaginta castella apud
eos construxit, & opes suas in illis velut inexpugna-
bilibus collocauit. Sed manus humana quæcunque
facit, eadem destruit, nec vllū est hoī tutū in terra re-
fugiū. Mithridates in his arcibus tandē à Pompeio
clausus ē, & tamdiu immorat⁹, donec p̄ obsidionē ī
Bosphorū fugere cogeret. Pōpei⁹ circa hæc loca ī Ar-
menia minori Nicopolim cōdidit, q̄ postea optime
habitata ē. Melas flui⁹ ex Argeo mōte descendēs,
p̄ minorē Armeniā ī Euphratē exonerat: Ptoleme⁹

Nono-
raticū
vinum.

plurimas ciuitates, & aliquot prouincias minoris Armeniæ commemorat: quarum australiorẽ Orbis senam dicit, Amanõ monti propinquã, & magis septentrionalem, Orbalisenam orã Ponticæ continuam, Cathaoniam quoq; minori Armeniæ dedit, sed nos Strabonem secuti, eam Cappadociæ relinquimus. Successu temporis minor Armenia Taurum transcendit, Ciliciamq; complexa est: cuius Turcæ nostra ætate sub Caramanno duce, imperium tenent. Armenia tamen minor, proprium ducem habet Christi cultorem, qui ad nos anno superiore legatum misit aduersus Turcas suppetias petitũ. Armenij enim post accepta fidei sacramenta nunquã Christum negauere, quibus procul ab Apostolica sede constituti in errores aliquos inciderunt. Gotfrido autem & reliquis Christianis ducibus, qui Hierosolymam petierunt magno adiumento fuere, cõmentus ministrantes, & hostiũ consilia atq; itinera ostendentes. Fredericus imperator cognomẽto Barbarossa, qui primus eius nominis imperauit, traiectis in Asiam copijs, minorem Armeniã occupauit, gesturusq; res maximas videbatur, nisi lauandi gratia perspicuum amnem ingressus, absorptus aquis dispersuisset, & vanas hoim cogitationes ostendisset. ¶ Cappadocia quæ maior & propria dicitur, ab orienti minore Armenia terminatur, ab occidente Lycaonia & parte Galatiæ, à meridie Tauro monte, ex quo boream versus vsq; ad Comana Ponti & Amasiorum australia protenditur. Apud veteres separati fuerunt à Cappadocibus Cathaones, tanq; alterius linguæ genus. Ariarates eos Cappadociæ addidit, qui primus Cappadocũ rex est appellatus, Illi

*Fredericus
barbarossa
dum lauauit
in amne
absorptus
dispersit*

postea vsq̄ adeo in Cappadocū linguam ac mores
transiūre, vt nulla peregrinē gētis signa remāserint.

**De Cathaonia, & de Pyramo fluuio,
eiusq̄ alueo.**

Caput XLV.

Cathaonia plana est, lata, & concaua, & omnia
fert præter ea quæ semper virent. Montes, cū
aliq̄, tum Amanus à parte australi, quæ à Tauro Cili-
ciæ quodāmodo auulsus est, & Antitaurus in con-
traria abruptus eam intercludunt, vt Straboni vide-
tur. Sed Ptolemæus Cathaoniā inter Taurū & An-
titaurum collocat, vt qui Taurū nō ante Amanum
vocat, q̄ Syriam attingat. Strabo etiam in Cilicia
Amanum appellat, & Cathaoniæ contra nothum
opponit. In Antitauro, qui per Cappadociam ad se-
pentrionem inclinat, & orientis non nihil apprehē-
dit, conualles profundæ & angustæ sunt. In his Co-
mana ciuitas fuit, & Bellonæ fanum, & sacrorū ser-
uorum, quos numine afflatos putabant, ingens
multitudo. Strabo cum ibi peregrinaretur, supra
sex millia se inuenisse testatur viros ac mulieres: tan-
ta illic hoīm turba obsequio dæmonū mancipata
erat. Cathaones urbem incolere, qui & si regi sub-
diti erant, sacerdoti tamen parebant: qui & fani &
sacrorum seruorū magna ex parte dñs habebatur,
ex progenie regum electus, & secundo loco post re-
gem in honore habitus. Sacrorū genus Orestem cū
sorore Iphigenia è Scythia Taurica illic attulisse pu-
tabant: quæ Dianæ Tauropolæ vocabantur. Credi-
tus est hic Orestes lugubrem comā deposuisse, atq̄
hinc vrbi nomen datū. Eam Sarus annis interfluit,

qui per Tauri cōualles deuolutus, ad Cilicum campos, & subiectū pelagus excurrit. Pyramus amnis vt Ptolemęus existimat, in Orbisena prouincia, quā minori Armenię dedim⁹, caput attollit: vt Strabo, apud Cathaoniam ē media planicie, qui mox exortus nauigabilis est: nec diu currens memorabilē fossam ingreditur, per quam aqua purissima magno spatio occulte sub terram fertur, deinde in summū exoritur, tanta vi, vt immergi superne vix hasta possit: cū Tauro se adiungit, mirum in modum contrahitur fluuius, & mira est montis cęsura, per quā aquę ducitur alueus, imminētes flumini petrę vtrinque rē vsq; ad montis summa pertēdentes, duorum triumue iugerum spatio cōcauę sunt, solum quod intreriacet totum saxeam, valde profundum, & angustam rupturam in medio habet, vt eam canis ac lepus saliat: & fluminis quidem alueus ad labrū vsq; plenus est, latitudine aquę ductus par, qui propter obliquitatem & angustias & vallis profunditatem, tanq̄ tonitru procul exauditur: montes egressus tantum limū in mare deuoluit, partim ex Cathaonia, partim ex Cilicię campis, vt non ab re carmina illa in modum oraculi ferātur: Tēpus erit rapidis olim cum Pyramus vndis: In sacram veniet congesto litore Cyprū. In Sargausina prætura, quę Lycaonię vicinia est, oppidū fuit Herpa apud flumen Carmaal, quod in Ciliciam emitit, & Argus munitio alta iuxta Taurum, & Nora, quę postea Noraxus dicta est, in qua Eumenes obsessus dum restitit, & postea Sisimis thesauros habuit, is qui Cappadocum imperiū adortus est, cuius regia fuit Cadena, in modum vrbs ædificata, & in montibus Lycaonię sita.

Sauera quoq; olim vicus fuisse dicitur, qui postea magnifice edificatus, regionis metropolis extitit: in Morimena regiōe Iouis fanum celebre fuit, in quo sacrorum seruatorum fere tria millia habitabant, qui cū crederent se deo seruire, demoni famulabantur. Sacerdos eius sacram regionem habuit admodum fertilem, ex qua prouētum annuum accepit talentorum quindecim, & durante vita sacerdotium tenuit, quemadmodum Comanus secundus post illum in honore habitus.

De Thianensi prætura, quot Cappadocia præturæ, ubi Asiae fanum in quod nudæ mulieres nudis pedibus primores ingrediuntur.

Caput XLVI

IN Thianensi prætura Thiana vrbs fuit Taurō subiacens, qui apud Cilicas portus est, ad quas montium cacumina in Ciliciam ad Syriam tendentia facillima sunt & omnibus communia, Ptolemæus Thianam urbem & præturam ab ea dictam ad borealeis Antitauri parteis collocavit: hæc vrbs aggeri Semiramidi subiacuit optime munito, nõ procul hinc Castabala fuērunt: & Cibistra oppida monari propinqua. In Castabalis fuit Dianæ Perasiæ fanum in quo sacras mulieres super prunas nudis ingredi pedibus illesas crediderunt, tātum præstigia demonū potuere. Perasiam id est translatitiā iccirco deã dixere quia eius sacra per Orestem è Scythia aduecta, sicut Comana putauerunt. Regionem iuxta Taurū Eusebiã vocauere, magna ex parte planã

Sacræ mulieres super prunas nudis ingrediebantur pedibus

& fertilem inter præturas Cappadociæ, quas vñd-
 cim esse diximus: vnã Cilicam Strategiam appella-
 runt, quæ vltra Antitaurũ versus boream iacet. In
 hac mons est Argeus oĩm altissimus Asiæ minoris
 centro proximus, cuius cacumina semper niue albi-
 cant, è quibus dicunt qui eo ascendunt, q̄q̄ paucissi-
 mi sunt, sereno cælo æquor vtrunq; perspicere Ifficum
 scilicet & Ponticum. Mazacam sub Argeo sitã Cap-
 padoces matrem vrbiũ habuere, quæ etiam Euse-
 bio nuncupata est, & magna Cæsarea: hæc ad ciuita-
 tis habitationẽ incommoda fuit, nam & sicca & de-
 bilis erat, & immunita, sed hoc fortasse de industria
 factum, ne freti mœnibus ciues nimis confiderent,
 planiciem habitantes arduis collibus clausam. Cir-
 cumsstantia loco omnino sterilia & inculta erant, q̄-
 uis campestria arenis plena & petris, & paulo vlti-
 rius igne exusta: solumq; per multa stadia incẽsum,
 quapropter necessaria è longinquo non sine peri-
 culo afferebatur.

De Argeo, & quomodo Cappadocia lignis careat, & de Argei situ.

Caput XLVII.

NAm cum tota fere Cappadocia lignis care-
 at: Argeus tamen syluosus est, sed loca syluæ
 subiecta ignes habent, & gelidis aquis plena sunt:
 nec tamen aut ignis aut aqua in summũ exit, & solũ
 herbidum est, & quibusdã in locis palustre, ex qui-
 bus per noctem flammæ consurgunt. Locorũ gna-
 ri caute ligantur, reliquis periculũ est præsertim pe-
 cori in obscuras ignis fossas infidenti. In Mazacea
 fontes habet mellis, loco humillimo: sed plus dani

Ignis
 fossæ.

affert quæ emolumentum, cum non aptum habeat exitum, & in lacus ac pecudes diffusus, urbis aërem æstate corrumpat, & lapidicinis non parum noceat, alioquin vtilissimæ paludes ipsæ sæpe ardere visæ sunt. Rex Ariarates vt regioni consuleret, angustijs quibusdam obstructis ad quas Melas exitum in Euphratem habet, proximam planiciem totam lacu diluit: atque insulas quasdam tanquam Cycladas comprehendens, ibi per hyemem immorabatur. Clausura vero adimum rupta, aqua soluta est: intumefactusque Euphrates habitationes ac confra multa deleuit, obquam rem ijs qui damnum passi erant, trecentis talentis mulctatus est à Romanis. Idem circa Herpam conrigit Carmalæ exitu obstructo, & ore deinde rupto, cum aqua quædam Cilicum loca deuastasset: sæpe enim contra euenit quæ cogitamus, & damnum ferimus vbi sperauimus lucrum. Elegerunt autem reges Mazaciorum loca ad habitandum, quæ totius regionis media erant: & lignis ac lapidibus abundabant: & herba qua plurimum ad alenda pecora indigebant, aliog incommoda, sed moribus & vicinis munita castellis.

De Mazaca, de exemplo quomodo parentes uereri debent pueri hic gesto, quibus abundet Cappadocia, Onichitum lapidem in ea inuentum.

Caput XLVIII.

Distat Mazaca à Ponto stadijs octingentis austrum versus, ab Euphrate paulominus quæduplum, à Cilicij portis sex dierum itinere. Mazaceni Charonde legibus utebantur, assumentes aliquem legis peritum, qui leges eis interpretaretur, quem ad

*Decem
fratres
à ma-
tre ui-
dua
maledi-
cti tre-
more
quatie-
bantur*

modum apud Romanos iurisconsulti, atq; ita ciuitatis duplex erat seruitus iurisconsultorū & regum: nam populi qui legibus viuunt, his proculdubio seruiunt, qui leges interpretantur. Mazacinos Tigranes Armenius male affecit: omnes enim transtulit in Mesopotamiā & Tigranocerta magna ex parte ex his coluit, postea captis Tigranocertis, potētiore reuersi sunt. In hac vrbe (sicut Aug. in libro de ciuitate dei scribit) decē fratres fuere septē mares & tres feminæ, inter suos ciues nō ignobiles: qui cū matri viduæ parū obtemperarent, ab ea maledicti sunt, moxq; diuinitus ea pœna coerciti, vt horribiliter omnes membrorum tremore quaterētur, ex quibus duo ad Augustinū peruenēre. Paulus frater & Palladia soror, & apud memoriam beati Stephani martyris orantes sanitatem consecuti sunt: quo exemplo, & parentes vereri, & sanctos Christi martyres venerari docemur. Gabadania regio cāpestris ē, & ceteris australior: nam Taurū subit, & vix vllam fructiferarū arborū producit, sed pascua habet optima, sicut reliqua Cappadocia, presertim apud Gargauram & Morimenā. Tota Cappadocia frugibus abundat maxime frumēto & pecore omnis generis, quæ cū Ponto australior sit, frigidior tamē est: in ea Sinopica nascitur rubrica omniū optima, quæ cū Iberica decertat: & appellata est Sinopica, quia mercatores eo illā deferebant, priusq̄ Ephesiorū emporium tam celebre esset, q̄ postea factum est. Archelai inquisitores Onichitum lapidē in Cappadocia, & crystalli crustas inuererunt. Cappadorus amnis (vt Plinius ait) genti nomen dedit, antea Leucosyri dicebantur, de quibus in Ponticis rebus mētio fiet.

Alexander qui post Narcisum Hierosolymitanæ presuit ecclesiæ, vir doctrina clarus, & morum sanctitate conspicuus ex gente Cappadocū fuit, & pontificatum in patria sua gessit, ad Hierosolymam peregrinationis causa petens diuina illic voluntate retentus est, non ambitione propria, vt multi hodie ad meliores ecclesias migrant.

De Ponto, quare Cappadocia aliquando dicta, Leucosyris, cuius sit figuræ Pötus

Caput XLIX.

Sequitur Pontus qui (vt Strabo ait) ab occidente, à Haly flumine clauditur, ab orienti Colchide, à meridie minori Armenia, & ipsa propria Cappadocia: nec termini in hac parte satis certi ostenduntur. Boream Pontus immittit, à quo nomen acceptum Ptolemæus (vt ante diximus) Bithyniæ Pontumq; commiscuit: quauis & circa Trapezundum Pontum mentionē videatur afferre. Mithridates Eupator Ponti rex cōstitutus, ab Haly flumine vsq; ad Tybarnos, & Colchos, & Armenios regnauit: & cis Halyn quasdam Paphlagoniæ partes, vsq; Amasirim & oram Heracliam possedit, Pontumq; appellauit, cui minorem Armeniā adiecit: atq; his finibus eo sublato Pompeius prouinciā accepit, qui distributis inter principes secū militantes his, quæ versus Armeniam & Colchidem sunt, reliqua in vndecim gubernatiōes diuisit, & Bithyniæ adiecit, vt ex vtriusque vna efficeretur prouincia, quam Ptolemæus videretur describere. Paphlagonum quosdam his regendos dedit, qui erāt à Philemone, quemadmodum Galatas his qui erant genere tetrarchæ,

Postea Romanorum duces alias atque alias partitiones
 fecerunt: nam & reges & principes constituerunt,
 & ex ciuitatibus alias deliberarunt, alias principibus
 tradiderunt, alias sub Romano populo dimiserunt:
 quibus ex rebus haud mirandum est, si Pontus ipse ali-
 os atque alios accepit terminos: & aliquando à Bos-
 phoro Thraciæ usque in Colchidæ procurrat, aliquan-
 do in Heraclia finem accepit, aliquando alibi: nos in
 hac descriptione Strabonis limites amplectemur,
 ab Halys fluuio auspicantes: hic fontes habet in ma-
 iori Cappadocia, iuxta Cambisenam, & multus ad
 occidentem fertur: postea ad septentrionem conuersus,
 Leucosyros in dextera, Galatas & Paphlagonas in
 sinistra relinquit: & in Euxinum exit, non procul à Ga-
 dilone: Cappadoces (vt diximus) Leucosyri prius ap-
 pellabantur, ad differentiâ Syrorum qui extra Tau-
 rum sunt, colore adusto, & albiores essent nomen
 adepti: his sedes apud Halys fluuium Euxinumque fu-
 erunt. Pindarus ait Amazonas, Syrium hastatumque
 exercitum duxisse, significans Themiscyræ habita-
 tores. Themiscyra enim Amysinorum Leucosyrorumque
 fuit, qui post Halys orientem versus in Ponto erant.
 Pontica regio haud multum lata fuit, & formam quo-
 dammodo pyramidis habuit: tanto magis arcta ac
 & reducta, quanto in orientem ulterius procedit. Nam
 circa Pharnaciam, & Trapezuntem, plurimum à mi-
 noribus Armeniæ montibus coercetur: apud Ha-
 lys & Galatas & Paphlagonas determinat basin
 habet: nec tamen hæc latitudo amplior est sexcentis
 aut octingentis stadiis, à mari usque in Cappadoci-
 am: huius oræ partem Amysinum habuerunt, partem
 Pompeius Deiotaro dedit, vt ea quæ Pharnaciæ &

Trapezunti proxima sunt, in Colchidem & Armeniam minorem, atque horum regem fecit, cum paternam tetrarchiam haberet: hic est pro quo apud Iulium Cæsarem orauit.

De Gadilonetica regione,

Caput L.

Post Halys ostia versus auroram Gadilonetica occurrit regio usque ad Saramenam tota campestris, & iustrum omnium ferarum: oues in ea pellis & lanae mollioris fuerunt, quod in tota Cappadocia & Ponto perrarum dicunt. Inerant & damae quae alibi rarae sunt: post Gadilonem Saramenam posuere, & Amysum ciuitatem insignem, distantem a Sinope stadiis noningentis: hanc prius Milesij condidere: postea princeps Cappadocum reformauit. Deinde Athenienses Pyreum vocantes habitauerunt. Eupator templis exornauit, & partem muris instruxit. Lucullus obsedit. Pharnaces traiecto Bosphoro uenit. Iulius Cæsar libertate donauit. Straton tyrannus inuasit. Marcus Antonius regibus dedit: Augustus Cæsar post bellum Acciacum libertati restituit, qua diu bene uisa est. hæc regionem optimam habuit. & Themiscyram possedit, antiquum Amazonum domicilium, & Sydinam.

De Themiscyra campo, & quomodo Pontus regio sit fertilis, & in ea uiri docti orti sint.

Caput LI.

Themiscyra campus est ab Amyso sexaginta stadiis distans, qui pelago alluit: & monti adiacet arboribus pleno, & aquis irriguot ex quibus flu-

men vnū efficitur cui Thermodoōti nomē est. Id cā
 pūm percurrit, & Amazonū fabulis clarū habet. Est
 & alterū flumē, huic equale, eandē planiciē irrigans,
 noīe Iris, cuius fontes in ipso Ponto reperiunt. Iris
 mediā Comanorū Ponticorū urbē perfluit, & in oc-
 cidentē versus Daximoneticā felicē campū p̄meat:
 postea apud Garuirā illustrē quondā regiā, quē iam
 pridē corruiit, ad septētrionē conuertit: dein rursus
 ad aurorā, & Silace fluuio atq; alijs amnibus assum-
 ptis, ad ipsa Amasię mœnia egredit̄ in Phanaroēas
 Villicus ex Armenia minori descendēs, & cū eo cō-
 currens nomen amittit. Postremo per Themiscyrā
 actus, in mare deuoluit. Planicies Themiscyrę semp̄
 rosida & herbida est, equorū boumq; nutrit, miliū
 & panicū multū producit, nec vnq̄ fame vexat. Præ-
 ter montana regio agrestibus pomis abundat, vug,
 pruna, mala, & nuces sponte in syluis enascunt: quo-
 cunq; anni tēpore in syluas exieris, fructus inuenies,
 aut in arboribus pendentes, aut in folijs iacentes: &
 propter alimonię copiā multa est ferarū omnis gñis
 venatio, Themiscyram sequit̄ Sidena planicies, licet
 nō valde ferax, irrigua tñ, habēs in ora maritima lo-
 ca munita, Sidā, ex qua Sidena noīatur, & alia ple-
 raq; atq; hucusq; Aminisa pertendit: hinc viros in di-
 sciplinis excellentes cōmemorat Strabo. Demetriū
 Reteni filiū mathematicū, & Dionysiodorū, & i grā
 maticis Tyrannionē, quē ipse audiuit: post Sidenā
 fuit Pharnacia, oppidū munitissimū, deinde Trape-
 zus græca ciuitas, in quā ex Amyso duūm milliū &
 ducentorū stadiorum nauigatio est, hinc ad Phasim
 mille & quadringentorū, siue vt alia tralatio habet,
 quadraginta: tanta est totius orę Ponticę lōgitudo.

Quo-
 cunq;
 anni tē
 pore in
 syluas
 exieris
 fructus
 inueni-
 es.

MINORI

131

In hac ora ab Amyso nauigantibus, promontorium
 Herculanū prius occurrit, deinde Iasoniū, mox Ge-
 netes, postea Cytoras oppidū à quo in Pharnaciam
 migrarunt inquilini. Subinde Histopolis humi pro-
 strata, vltcrius finus in quo Hermonassa est & Ce-
 rasus: vnde appellata credunt Cerasa, loca abunde
 habitata: nec procul ab Hermonassa habitationem
 ponunt Zigopolim appellatā: tantū Strabo de hoc
 litrore tradit, Ptolemæus vltcrius & promōtoria, &
 vrbes, & flumina vsq; ad Asporum annē cōmemo-
 rat: verum sine dignitate & historia. Trapezunti &
 Pharnaciæ: ad austrū imminēbāt olim Tibareni, &
 Chaldæi, & Sanni prius Macrones nominati, & Ar-
 menia minor, & Apaitæ: his quodāmodo locis pro-
 ximi erant, qui prius Cercetæ dicebantur. Inter hos
 Cidiffa mons asperrimus erigitur, & Moschicis cō-
 iungitur, qui ad Colchidem pertinent: cuius summa
 ab Heptacometis, id est, Septipagis obtinentur, Pa-
 riadra quoq; per hos præterit, qui à locis Sidenæ &
 Themiscyræ proximis, vsq; in Armeniā protendit:
 omnes hi agrestes homines fuērunt, præsertim Hepta-
 cometæ, quorū nonnulli super arboribus acturib⁹
 habitauerunt, Vnde & Mosmeci dicti sunt, id est, turri
 colæ. mosmos em̄ turres vocant, his cibus farina, ca-
 ro, & arborū fructus erat. Peregrino generi infesti
 res Pompei cohortes obruncarunt, cum per mon-
 tana transirent: miscentes enim crateras furentis
 mellis, quod rami arborū ferunt: potos & mēte alie-
 natos adorti, facile interemerunt. Quædam ex
 his barbaris Bizares vocabantur. Et qui Chal-
 dæi dicti sunt, prius Chalybes appellabantur,
 apud quos Pharnacia sita est, in mari habens pela-

Cerasa
 unde
 sint app
 pellata

Hepta
 come-
 ta su-
 per ar-
 borib⁹
 actur-
 ribus
 habitā
 runt.

midum copiam, in terra ferri & argenti metalla. Sed argentaria postea defecere, vt est terrenarū omniū rerum finis, ora hic maritima prorsus angusta est. Continuo enim rupes incumbunt nemoribus ac metallis refertæ: cultura agrorum exigua, ideo ex fossionibus & piscationibus victū quærunt, & multam ex delphinis aruinam recipiunt ad res varias vtilem. Homerus in dinumeratione gentium quæ ad Troianum bellum iere, cum Paphlagonum meminisset, postea Halizonas adiecit, quo Strabo Chalybes esse arbitratur: de quibus modo locuti sumus. Sed quidam Halizonas, quidam Amazonas scribere, quarum varia historia est: alij eas apud Cariam, Lydiamque collocarunt, alij Migdonum campū illis attribuērunt, alij in Hellesponto sedes dedere, alij vltra Borysthenem in Scythia eas quæsiuere: Vulgarior opinio Themiscyrā illarū fuisse primā censet, quæuis Scythicam originē ducerent. Leucosyri earū postea sedes inuasērunt, à quibus Henetes exisse putauit Meandrius, qui Troianis auxilium tulere, atque inde cū Thracibus digressi, in Adriæ sinu habitauere.

De Sydina & soli fertilitate.

Caput LII.

PHarnaciæ versus occidentē, vt diximus, continua est Sydina, postea Themiscyra, his austrum Phanarea incumbit, quæ Ponti partem beatissimam obtinet: nam & oleis & vitibus cōsita est, & cæteris rebus excellit: hæc à partibus orientalibus Pariadram montē obtendit, in lōgitudine secum pariter progredientē, ab occasu Pazemoneticam regionem: in Sydina conuallis quædam est, longitudine

ac latitudine insigni, quã Lycus ab Armenia minore descendens irrigat, & in media valle miscetur Iri. In concursu amniũ Amasia vrbs fuit Strabonis patria optime munita, quam primus fundator Eupatoriam à se nominauit. Pompeius cum inchoatam inuenisset colonis introductis, & regione illi addita Magnopolim appellauit. Ea in media planicie iacuit, & profunda valle, per quã fertur Iris, mira pro uidentia & natura constructa, quæ ciuitatis vsum exhiberet, fuitq; optime munita turribus & propugnaculis, & præruptæ petræ rupibus, apud quam & regiarum fuerunt, & regum monumenta. Sub ipsis Parias radicibus Cabira sita fuerunt, stadijs centum quinquaginta quæ Magnopolis australiora: hic erat Mithridatis regia apparatus magnifico structa, hic aquarum balnea calidæ, ferarum viuaria, propinquæ venationes, aurifodinæ: fuit & Nouus locus appellatus, stadijs ducentis à Cabiris distans, petra munita ingentis altitudinis, vndique prærupta, & mœnibus cinctâ, quæ in vertice fontem vberimũ habuit, & ad radicem flumen, & cisternã profundã, & montana in circuitu ad centum viginti stadia altissimis tecta syluis: hic preciosissimi Mithridatis thesauri comperti sunt, quos Pompeius in Capitolio dicauit: qui cū Cabira in vrbs modũ struxisset, Diopolim nominauit. Sed Pithodoris eam augens Augustam appellauit, & pro regia sua vsus est. Ptolemæus Sebastopolim vocat, quod idem sonat. Nō procul hinc vicus fuit vrbs amplitudinẽ habens, nomine Cameria, in quo fanum mensis Pharnacis appellatum est, multis sacris seruis ornatũ, & regione sacra diues: quod adeo reges venerati sunt, vt

quod ipsi regis iusiurandum vocarent, id regis fortunam, & Pharnacis mensam dixerint: supra Pharnaceam versus meridiem Comana fuerunt Pontica, eodem nomine quo maioris Cappadociae Comana, eidem deae siue eidem daemone consecrata, simile templi aedificium, & similem fere ritum habentia, & sacrorum, & diuinationum, & cultus erga sacerdotes: in his maxime quae ante reges fiebant, quam bis in anno in festis quae deae exitus appellabatur, sacerdos diadema gestabat, & secundus erat in honore post regem. Pompeius huic templo Archelaum sacerdotem praefecit, & sexaginta stadia regioni adiecit, cui sacri serui fuerunt sex millia: caeca & perdita hominum manus. Archelaus filius fuit eius, quem Sylla & senatus in honore habuerunt: & qui Mithridatis Eupatoris se filium effingens, Ptolemaei regis Aegypti filiam duxit uxorem, & a Gabinio postea in praelio interemptus est. Lycomedes post Archelaum sacerdotium accepit, & coisublato Clitatus Adiatorigis filius, qui ob unitatem hanc dignitatem obtinuit: nam Caesar Augustus Adiatorigem cum uxore ac filiis in triumphum ducens, illum cum filio maiore statuit interimendum: maior hic erat. At cum secundus militibus qui eum ducebant maiorem se affirmaret, diu inter ambos contentio fuit, & pulchrum de morte certamen, cum praemori vellet uterque, quousque parentes Clitatus persuadere, ut iuniori cederet, asserentes ipsum, qui aetate prouectior esset, maiorem de matre ac reliquo fratre curam habiturum. Itaque secundus cum patre interemptus est: Clitatus seruatus vel inuitus, qui hanc dignitatem esse consecutus. Nam Caesar, re cognita, vehementer doluit, & eos, qui seruati erant, beneficio & cura prosecutus.

*Seruum
rum sa
crorum
sex mil
lia.*

*Pul-
chra
fratrum de
morte
contentio.*

est. Comana vrbs populosa fuit. Multi ex Armenia, & ex vicinis ciuitatibus ad festa conueniebāt, vt ri simul ac mulieres, & sacra deæ, vt ipsi putabāt, ex voto perficiebant. Incolæ molles ac delicati, mulierum multitudo maxima, & operatrix: & magna ex parte quibus sacra, meretricio viuens, tanta gentiliū stultitia fuit, vt lupanaria etiam sacra putarēt: Ager circumiectus vitibus confitus est, aptissimus qui Veneri fomentum præstaret.

De Coma urbe, & quanta incolarum superstitione, de varijs Ponti regionibus, & unde Germani salis habeant excoctionē, de Sandara monte ubi metalla effodiūtur, & qui Pontici Christum colant.

Caput LIII.

Regio Zelitica Comanis ad orientem iacet, in ea vrbs fuit Zela super aggere Semiramidis condita, & illic Anaitidis falsæ deæ templū, quæ ab Armenijs colebatur. Hoc in loco maxima cum sanctimoniam fiebant sacra, quibus dæmoni celebrarēt, & iurandū maximis de rebus apud aram sumebat. Sacrorum multitudo ingens, & sacerdotiū precipui honoris fuit. Zelam olim reges non vt ciuitatē, sed vt Persicorum deorum templū colebant. Sacerdos rerum omnium potestatem habebat, eratq; vrbs valde diues, & Pompeius multas ei, puincias adiecerat. In minori Armenia finitimas, in quibus sales fossiles reperiebantur, & Megalopolim appellauerat. Post Phanaream occidentem versus Phazemonetica regio sequitur, cuius septentrionale latus Gazi-

lotus & Amysinus claudit ager, occidentale Halys, australe Amasiensium terra, quæ plurima est & cæterorum optima. Pompeius hanc regionem Megalopolim nominavit, & facta apud Phazemonë vicum habitatione eam Nicopolim appellavit. In Phazemonetica lacus est pelagi magnitudine noie Stiphana, cui Cizana castellū adiacuit munitissimū, quo destructo prope regia constructa exiit, reliqua terra magna ex parte nuda, frumēti tamen ferax. Amasiensibus imminēbāt aque calidæ, valde salubres, quæ Phazemonensium sunt. Imminēbat etiam Saligiū castellū super monte quodā situm, erecto & excelso, & aquis abundāntissimo, quod postea neglectum est: hic Arfaces denominatū & novas res quærens à filijs Pharnacis regis fame captus & interemptus est, cum ex planicie pulsus sine cōmeatibus eo confugisset. Dehinc est Diacopena, & Pimolisena regio, tota felix vsq; ad Halyn, & hæ sunt septentrionales Amasiensium partes quingentorū fere stadiorū longitudine patentes, nec minor reliqua pars est circa Ximinā, quæ etiā vsq; ad Halyn descendit. In Ximina sales sunt fossiles à quibus Halyn flumen dicitur purant, quod imitati Germanorū populi, omnia loca in quibus sales excoquantur Halys appellant. In Amasiensi agro, multa regio sub Mithridate deserta fuit, & multa castella diruta. Is arborib⁹ plenus erat, & pascēdis equis & cætero pecori idoneus, & totus habitabilis. Amasiā prius reges habuere, postea Romanorū puincia facta est. Pimolisena regio Halys fluminis vtrāq; ripam occupat: in ea Sādaracurgiū mōs est cōcauus propter metallorū effossionē, operatores ex aliquo malificio redempti huc mittebāt,

*Sales
fossiles.*

qui propter laborem & letiferū aërem ē glebis pro-
 deuntem cito moriebantur, nec plures q̄ ducēti ad-
 esse solebant. Tantum est quod de Ponto explicare
 possumus. Pythodori regina plurimū in Ponto va-
 luit, cui & Tybareni & Chaldēi vsq; in Colchidē sub-
 iecti fuerunt. Sydina quoq; & Themiscyra & Pha-
 narea illi paruit. Hęc filia Pythodori Traliani fuit
 & vxor Polenionis, cum quo aliquandiu regnavit,
 deinde imperio successit, eo in prælio defuncto: ex
 Polenioē filij duo relictī sunt, & filia quæ Cothi Sa-
 peo nupsit, eoq; dolo interempto cęlibatum egit, su-
 scepsit ex viro filijs, quorū nata maior patris imperi-
 um tenuit. Ex filijs Pythodori alter cum matre pa-
 ternam hęreditatem administravit, alter maioris
 Armeniæ rex declaratus est: ipsa Archelao nupta,
 cum eo mansit vsq; ad extremum. Aquila ponticus
 fuit veteris testamenti translator & interpret, nesci-
 mus qua ciuitate. Is verbā prophetæ de virgine pa-
 ritura prolata ad iuenculam transtulit, nō satis ca-
 piens diuina mysteria. Pontus Christi sacra cepit, &
 vsq; in hanc diem quadam in parte seruauit. Marci-
 on Ponticus quamuis Christianus videri vellet, ali-
 um tamen creatorem omnium rerum esse dicebat
 quā Christi patrem, illumq; maiorē aiebat, & ali-
 quos in suum errorem traxit. Trapezuntij sub im-
 peratore sunt Christi cultore, qui anno proximo le-
 gatum ad nos misit, auxilia contra Turcas orans,
 quorum arma atq; impetū uerebatur. Nouissime
 Venetorū literas accepimus quę Turcarū impera-
 torem in Pontū cum exercitu traiecisse ferebāt, nec
 dubium faciebant quin Trapezuntij sese dederent,
 cum Hismael Sinopensiū dominus, qui diu resiste-

Homi-
 nes ma-
 leficio
 redem-
 pti ad
 metal-
 lorum
 effossi-
 onem
 mitte-
 batur

Trape-
 zuntij
 Chri-
 stiani

rat tandem imperata fecisse: nondum vero fama æquata est, Trapezuntius imperator vni ex Turcarum principibus filiã neptui dedit, quæ res fidem eius non satis firmam ostendit. Quis enim Christianus est, & inimico Christi ecclesiæ sacramenta communicat? Multa metus & regnãdi cupiditas admittit indigna: sed nõ est cælesti regno idoneus, qui pro terreno cælestem regem cõtemnit. Reliqua Ponti & Cappadociæ in potestate Turcarum existunt, quæ uis ubiq; misti ferãtur Armenij Christi cultores: Atque in hunc modum absoluta est Cappadocia, quæ totius minoris Asię tertiam fecimus partem: in qua illud memoratu dignum cõtingit, quod offerẽtibus Romanis libertatẽ & populare regimen, Cappadocem regem petiẽre, quæ res stupenda Romanis visa est, quibus regia potestas exosa, & arbitriũ populi pro libertate fuit. Sed Cappadoces maxime seruos arbitrabantur, quorum ceruicibus populare iugum immineret, cuius nec superbiam tolerare, nec auaritiã explere quisq; potuit. ¶ Minoris Asiæ tres partes fecimus. Prima est ipsa quę propria dicitur, altera Galatia, tertia Bithynia. De Galatia prius dicendũ quæ orientalis est: huius termini eruunt (quemadmodũ nos partim ex Ptolemęo, partim ex Strabone atq; alijs accepimus) ab oriente Cappadocia & Hyls fluiuius, qui Pontum determinat: ab occidenti, Bithynia, & Asia: à meridie, Pamphylia: à septẽtrione, Põtus Euxinus. In hac parte Lycaonia continebitur, quæ totius Asię medinm quodammodo locum, & arcem occupat. Pisidiæ quoq; pars comprehenditur austrũ versus, & ad Taurum exposita, circa Pontũ Paphlagonas & Mariãdini sedes habuẽre. Ptolemę

Cappadoces
regem
petiere

us ab Amyso vsq; Cytorum boreales Galatiæ partes produxit, atq; ibi Bithyniam incipere voluit. Eupator qui Pontum tenuit, à Colchide vsq; Heracliã imperauit. Reliqua vsq; ad os Euxini & Chalcedonem reges Bithyni habuere, sublati regibus. Romani eosdem terminos seruauere, vt Heracliam Pontum concederent, ceteriora Bithyniæ. Strabo Sangario flumine Bithyniam clausit, quem sequi non pudet, & hoc litus ab ostio Sangarij vsq; Halyn, deinde mediterranea explicare. Ptolemæus Prusiam ciuitatem mox post Sangarium collocat, deinde Hippum flumen, postea Candiopolim, mox Elaram amnẽ: nec procul huic Diopolim, cui succedit Heraclia, de qua paulo post dicemus. Mariandini circa Heracliam collocantur, de quorum origine parua cognitio est: Strabo eos à Thracia profectos arbitratur, Theopompus Mariandinũ barbarum quẽdam Paphlagoniæ portionem imperio tenuisse refert, & facto impetu Bebriam regionem occupasse: eiq; de suo nomine vocabulum indidisse. Fuerunt tamen Mariandini Bithynis perfimiles, quos Milesij qui primi Heracliam condidẽre, in seruitutem redegerunt: hi Caucones expulerant, qui hanc oram vsq; ad Parthemum flumen coluere, habentes vrbe Theium, ex qua Phileterus natus est autor generis regum Attallicorum. Caucones, alij Scythas, alij Pelagos fuisse putant: quorum genus omnino interijt.

De Heracliã ex qua Heracletus,

Caput LIII.

*Adia-
torix
Roma
nos iu-
gula-
uit.*

Heraclia optimum portum habuit, & ad Ponticam prouinciam pertinuit, cum Bithynia à Romanis ordinata, ciuitas alioquin memoratu digna, quæ plurimas colonias emisit, & cū prius libera esset, postea sub tyrānis fuit: deinde rursum in libertatem se vendicauit, & iterum à Romanis regem accepit, & Romanorū coloniam in partem vrbis & agri admisit. Adiatorix ac Menecli tetrarchæ Galatarū filius, cuius in Ponticis rebus mentio facta est, hanc vrbis partem ab Antonio accipiens, quam Heraclienses tenebant, paulo ante Accia bella, Romanos noctu adortus ad vnum iugulauit, id sibi ab Antonio imperatum dicens: sed nō tulit impune scelus, captus ipse post victoriam Augusti & in triumphum ductus (vt ante diximus) cū filio iugulatus est. Archiam poetam, pro quo Cicero orauit, in hac vrbe honoratum fuisse constat, & Platonium Haraclidem hic natum: abest à ponti ora (vt Plinius ait) miliarijs ducētis. Portus Aconæ nō procul hic iacet, veneno aconito dirus.

De Henetis, Sinopensibus, & de eorū uico. Harmena unde Diogenes Cynicus & alij complures.

Cap. LV.

Post Parthenium amnem Heneti sequebantur Cytorum habitantes, apud quos feroces fuisse mulos affirmat: hi clarissima Paphlagonum natio fuere: ex qua natus est Palemon, cum quo pluri mi apud Troiā militarūt. Qui amisso duce in Thraciam post captum Ilium traiecere, errātesq; in eam regionem deuenere, quæ post Venetia appellata ē.

Quidam Antenorem & eius filios classi præfuisse
 putant, quæ in intimum Adriæ recessum Henetos
 vexit: alij nationem quondam Cappadocibus fini-
 timam prodiderunt: sub Henetorū nomine cū Cim-
 merijs militasse, & postea in Asiā peruenisse. Id ge-
 nus in Paphlagonia prorsus defecit, quibus non pro-
 cul ab Amastris, vicum esse in Ponti littore nonnulli
 tradiderunt, qui vsq; ad Romanorum tempora co-
 leretur. ab Henetis Xenodotus Henetiā describens
 eam significari putat, quæ Amysus appellata est, cu-
 ius in Pōro fecimus mentionē. Paphlagonēs inter
 Moriandinos & Halyn fluum collocantur, & rur-
 sus inter Galatas & Euxinum. Parthenius amnis oc-
 cidentalia claudit, cui proxima fuit Amastris, de cō-
 ditricis nomine appellata, quæ in peninsula iacuit,
 & portus habuit ex vtraq; Isthmi parte. Amastris
 vxor fuit Dionysij Heracliæ tyrāni, & Oxiartis filia
 fratris Darij, Roxanę soror, quæ Alexandro nupsit,
 cum quo Darius bellum gessit. Hęc mulier ex qua-
 tuor vrbiū incolis vnam ciuitatē fecit: Sesamo, Cy-
 toro, Cronina, & Teio, quæ cito à communiōe de-
 fecit, ceteris in ea permanētibus: Sesamus Amastris
 arx dicta est: Plinius totam urbē Sesamon olim ap-
 pellatam tradit. Cytorum prius Sinopensiū empo-
 rium fuit à Cytoro Phryxi filio dictū. In Amastris-
 no agro plurima atq; optima buxus nascitur, præ-
 fertim iuxta Cytorum, à quo per centum stadia vi-
 cus fuit Cronina appellatus, postea Egialus, & duo
 scopuli qui à colore vocabantur Erytri, erant enim
 rubri. Vltorius Carābis occurrit, promontoriū ma-
 gnum ad septētrionem porrectum, arietinæ fron-
 tis habens formam, quod longo spatio pelago in-

cumbens, Scythicæ obiectum peninsulæ, Euxinum
 Pōtum bimarem videtur efficere. Post Carambim
 nonnulla fuerunt oppida indigna quæ nominentur,
 Cui nullum negotium erat Harmenam munivit: Si-
 nopensium vicus fuit & portum habuit. Deinceps
 sita est vrbiū quæ in hac regione sunt clarissima,
 Milesij etiam cōdidere, sicut Heracliam: magna hu-
 ius vrbis potentia fuit, quæ classe comparata, mari,
 quod intra Cyaneas est, imperauit. Extra vero, mul-
 torum certaminum particeps cum Græcis fuit, Si-
 nopenses vrbis suæ conditorem Stenidē quendam
 putauere, vnum ex ijs qui cū Iasone nauigarūt, quē
 vt deum colebant, & eius oraculum habebant. Sed
 Milesij loci oportunitate & incolarum imbecillita-
 te perspecta, illos pepulerunt, & nouos inducere co-
 lones: ea naturali prouidentia optime munita fuit
 super collem cuiusdam peninsulæ sita, ex vtraq; Isth-
 mi parte portus & stationes habens, & miras Pela-
 midum piscationes. Peninsula undiq; ripas ingosas
 obtēdit, & fossas quasdam in petris excauatas, quæ
 mari tumido complētur, vt nō facile adiri possint:
 petra quoque summa echinis plena, nudo pedi in-
 accessibilia sunt. In superiore vrbis parte, optimum
 suburbanum. Aedificia in vrbe magnifice structa,
 Gymnasium & forum & porticus & templa splen-
 dida & ampla, diu ciuitas cum libera fuisset, amissa
 libertate Pharnaci tandem obtemperauit, & succes-
 soribus eius vsq; ad Eupatorem: & Romanis, qui
 eum sustulerunt, Eupator ibi natus educatusq; ac
 deniq; sepultus eximie illam coluit, & regni metro-

posim fecit, Pharnace subito & præter opinio-
 nem ingruente, capta fuit à Lucullo per obsidionē,
 BACCHIDE, qui præpositus erat miris mo-
 dis ciues affligente. Romani coloniam eo misere
 cui & vrbis & regionis pars data est. Distat ab ostio
 Ponti Sinope, stadijs tribus millibus & quingentis,
 ab Heraclia duobus millibus, à Carambi septingen-
 tis. Hic Diogenes Cynicus, & Timotheus Patri-
 on orti sunt, philosophi celebres, & Diphilus poë-
 ta comicus, & Bathon qui de rebus Persicis scripsit
 historiam. Sinopenfis ager vsque ad Halyn proren-
 debatur: Hæc vrbs iam dudum in potestate Turca-
 rum fuit. Ferunt Sinopis tyrannum prædiuitem es-
 se, propter aris metalla quæ in Sinopica terra effodi-
 untur. Mahumetes Turcarum imperator, thesau-
 ris eius inhians, anno superiore exercitum ad capi-
 endam Sinopem misit: qui turpiter reiectus est, hoc
 anno maioribus copijs terra marique comparatis,
 ipse per sese urbem inuadendam statuit. Sed Isma-
 hel loci dominus nõ expectato impetu sese dedidit,
 quamuis legatum ad nos miserit, multa pollicitus
 si sibi auxilia mitterentur. sed longum est Christia-
 nos, non modo armare, sed consulturos de sumen-
 dis armis cõgregare. Non miramur si apud obsessi
 principem plus instans metus, quam spes longin-
 qua & dubia potuit. Tota Sinopica regio ac mon-
 tana quæ illi imminet. vsque in Bithyniam. optimam
 ad ædificandas naues materiam, & ductu faciliem
 habet. Acerem quoque Sinopica gignit, & nucem
 montanam, è quibus mensas faciunt: tota oleis cõ-
 sita fuit, paulo supra mare culturam habens. He-
 ractiam, Amastrim, & Sinopē, post Homerum cõ-

ditas putant: nusquam enim eas nominat. Olgasis mons altissimus & aditu difficillimus, quamuis citra Halyn Sinopicae regioni contiguus esset, tamen ad Ponticam regionem pertinuit, in quo plurima Paphlagonum templa fuerunt. Blaena, & Domanetica regio monti adiacet, satis ferax, per quam Amnias flumen illabitur, quem Ptolemæus Zaliscum appellare videtur: & Olgasim Oligam. His in locis Mithridates Eupator, Nicomedis Bithynici copias per imperatores suos ita deleuit, ut pauci cum eo euaserint, & post eam victoriam Bithynia & Asia usque in Carriam ac Lyciam ad victorem defecerit. Hic urbs postea Pompeiopolis constructa est, prope Sadaracurgium montem, de quo diximus in rebus Ponticis, post Pompeiopolim Magni opus, reliqua est Paphlagonia mediterranea, occidentem versus, usque in Bithyniam: quæ quamuis parua est, multos tamen dominos habuit, priusquam Romanorum esset. Cinia ta castellum munitissimum fuit, Olgasi monti subiectum, quod Mithridates condidit, eoque receptaculo versus Ponti imperium acquisiuit, & qui ab eo profecti sunt, usque ad Eupatorem successionem seruare: postea Deiotarus Castoris filius cognomento Philadelphus Paphlagoniæ imperauit, & Gangra regiam habuit, quod oppidum simul & castellum fuit, Eudoxus pisces fossiles in Paphlagonia locis siccis reperiri tradidit, nec tamen medacio suo satis certos limites circumscripsit. Hæc de Paphlagonia traduntur, quam Plinius Pylemoniã prius dictam asserit à flumine (ut credimus) Pyli, quæ ipse pro Parthenio videtur accipere, qui apud Galatas ortus inter Paphlagonas & Mariandinos fertur in

*Pisces
fossiles*

Pontū. ¶ Australes Paphlagoniæ partes Galatis hærent, à quibus Galatia dicta est: cui ab occidente Bithynia & propria adiacet Asia, ab oriente Pontus, à meridie Lycaonia: quæ Strabo inter Galatiam & Lycaoniã alam quandam Phrygiæ collocauerit, & vsq; in Cappadociam extenderit, quem Ptolemæo in hac parte postponimus.

De Galatia, & in eam Gallici hostis pulchra uictoria.

Caput LVI.

TRes Galatarum gentes fuere, Trogini, Tolistobogi & Tectosages, priores à Dacibus nominatæ sunt: tertia à gente, quæ in Celtica est. Galli abundante multitudine, cum eos non caperent terræ quæ genuerant, trecenta hominum millia ad sedes nouas quærendas emiserunt: & portio in Italia confedit, quæ post annos ducentos cum iam Italica esset effecta, urbem Romam cepit atque incendit: portio Illyricos sinus per strages barbarorum penetravit, & Pannonia subacta in ea confedit, ac per multos annos cum finitimis varia bella gessit. Hortante deinde successu diuersis agminibus, alij Græciam, alij Macedoniam periuere: tantusq; terror Gallici nominis erat, ut etiam reges non lacessiti, ultro pacem ingenti pecunia mercarentur. Ptolemæus Macedoniæ rex, ausus in armis occurrere, victus & multis vulneribus saucius captus est, caput eius amputatum & lanceæ affixum, tota acie ad terrorem hostium circumlatum. Sosthenes vnus de Macedonibus contracta raptim iuuentute, Gallos uictoria exultantes compescuit, & Macedoniã captus è

Ptolemæus
Macedo à
Gallis
uictus et
saucius
captus è

ab hostili depopulatione defendit. Sed aduentante Brenno altero Gallorū duce, qui in Græciam se effuderat victus est, & in munitiones repulsus: Galli nemine prohibente totius Macedoniæ agros vastauerunt, neque contenti hominum spolijs, eorum quoque quos deos putabant, spoliare templa aggressi sunt. Sed dum Apollinis ædem apud Delphos adoriuntur, partim obruti terramotu, partim grandine & frigore dissipati, urgentibus oppidanis, usque ad interuentionem cæsi sunt. Brennus in prælio vulneratus, cum dolorem vulnerum ferre non posset, pugione vitam finiuit. Belgius alter ex ducibus cum parte agminis à Græcia excessit, quem inter fugiendum cum toto exercitu perisse Trogus affirmat, tanta demum cura fuit eius domicilijs conseruandi, in quo diuinos consequebantur honores. Sed constat Gallos (siue horum reliquiæ fuerunt, siue nouum examen fecunda hominum Gallia misit) post multos errores & multas excursiones in Asiam peruenisse, & loca nonnulla occupasse, Athalicis regibus ac Bithynijs subdita, ibique tamdiu permanisse, donec eam, quæ postea Galatia & Gallogræcia dicta est, ab eisdem regibus non inuitis acceperunt. Dux transitus in Asiam Leonnorius quidam fuisse videtur: Vna trium gentium lingua fuit, ipsi tamen vnâ quancunque gentem in partes quatuor diuisere, quas Tetrarchias vocauerunt, singulæ propriam tetrarchiam habuerunt, & iudicem & tribunum tetrarchiæ subiectos, & duos subtribunos. Fuit & tetrarcharum concilium, qui erant viri trecenti, & in locum conueniebant nomine Drimenerum; concilium de sanguine,

tetrarchæ ac iudices de rebus cæteris iudicabant. Hæc antiquiora, postea ad tres duces res delata est, deinde ad duos, postremo ad vnum Deiotarum, cui successit Amyntas, postea Romani, omnibus in vnâ prouinciâ redactis, partem, quæ Pontû & Capadociam respicit, Trogini habuere, quæ totius Galatiæ optima est: ij tria muro castella cinxerunt. Huiam, quod indigenarum emporium fuit, & æneam Iouis statuam habuit, & delubrum eius, asylum, & Mithridatium, quod Bogodaro Pompeius dedit, & Danalam, vbi Lucullus & Pompeius conuenere, cum alter in belli successione, alter illi potestate permiffa ad triumphum pergeret. Tectosages versus maiorem Phrygiam iuxta Pessinuntem sedes obtinuere, castello vsi cui Acira vocabulum fuit. Tholistobogi Bihynijs finitimi fuerunt, & Phrygiæ quæ Epiæterus dicta est. Horum castella fuerunt Blutium & Peium, quorum alterum Deiotari regia erat, in altero thesauros habebat. Nec procul Pessinus fuit, commune regionis emporium, & in eo templum maximum, & magnæ venerationis, matris deûm. Sacerdotes olim præpotentes quidem erant, & sacerdotium maximum habebant: postea eorum dignitas imminuta est: Athalici reges hunc locum magnificauerunt, templo & portibus ex albo lapide structis, Romani statuam hinc dea accersuerunt, quemadmodû eam quæ Aesculapij erat ex Epidauro. Mons quidam vrbi imminet, nomine Dindyma, à quo Dindymena dicta est, quemadmodum à Cybelis Cybele. Prope Sangarius amnis fluit, non procul ab ortu suo in Galatia Cim fontē habet, secus quem antiqua erant

Phrygum domicilia, & Mydæ, & prius Gordij: & aliorum quorundam quæ postea in vicos redacta sunt. Hic Gordiū fuit in quo magnus Alexander nexum plauftri rescidit, de quo vaticiniū erat, cum tota Asia regnaturus, qui nodum soluisset. Fuit & Corbeus Castoris, Saoconi Darij regia, in qua Deiotarus generum & filiam iugulauit, quibus ei summas Cicerō laudes attribuat.

Deiotarus generū et filiā iugulauit

De Lycaonia & lacu Tacta, & de miræ salis congelatione, & cuius fraude interierit Amyntas,

Caput LVII.

Post Galatiam austrum versus vsq; ad Taurum inter Phrygiam & Cappadociā Lycaonia extēditur, tota mediterranea. Hic lacus est noīe Tacta Cappadociæ adiacens iuxta Morimenā, quem Strabo maiori Phrygiæ dedit, secundū quem non fuisse Lycaonia Gallatiæ contermina (quemadmodū Ptolemæo visum est) cuius opinionem sequimur, In quo lacu sal nascitur, atq; adeo facile circa res immerfas congelatur, vt sæpe cum funalem torpere dimiserint salis coronas educant, & volucres, aquas eius alis contingentes, propter salis concretionem facile capiuntur. In Lycaonia colles sunt frigidissimi, & nudi, & pascendis onagris apti: vbi multa aquæ penuria est, nec inuenitur nisi in puteis admodum profundis, sicut Soatris vbi aqua veni dicitur. In Garfabora, quæ Lycaonū regio est, vicus fuit in vrbis modū ædificatus, qui multas oues nutriuit, quibus ficcitas circumiaceret. Amyntas super trecetos ouium greges in his locis habuit, sed lanam asperā præ-

Sal mirabile quo volucres capiuntur.

buere. Insunt & duo lacus Coralis maior, Trogetis minor dictus est. Circa hos Iconiū fuit oppidum optime habitatum, quod fortunatiore regionē habuit, q̄ ea quæ onagros producit, Polemo hoc posedit. Ptolemæus id Cappadociæ dare videtur Lycaonia propinquū. Corradus Imperator circa hoc obsidionem tenens, periclitatus est, cum Hierosolymam peteret, Manuele secundo Græcorū imperatore, qui com meatū ministrabat gypsum farinae commiscente. Quæ res fecit, vt exercitum morbo afflictum, re infecta in Europam cogeretur reducere. Taurus his in locis appropinquat, cuius pars in septentrionem vergens Cappadociā & Lycaoniam terminat, ad imminētes Cilicas Trachiotas. Lycaonia etiam Isaurica est Taurū versus, quæ duos vicinos habuit, quibus alia loca obtemperabant: omnia latronum domicilia, quæ Romanis negocia exhibuerunt. P. Seruilus cognomento Isauricus ea Romanis subegit, & multas piratarū munitiōnes quæ in ora maritima erant, vi cepit. In Isauricæ lateribus Derba fuit Cappadocię adiuncta, Antipatri derbēsis sedes: cuius & Larāda erat apud Cappadoces, & Isaura in Lycaonia. Amyntas Antipatrū adortus Derbam cepit, & illum interemit: Isauram vero à Romanis accepit, vbi antiqua Isaura diruta regiam sibi construxit, sed non perfecit. Huic Antiochia parabat Pisidię finitima, & tota Lycaonia, & multa ora montana vsq; Apolloniadem Apamię vicinā, quæ Cybotus dicta est: eaq; potentia fretus, Cilicas delere conabatur, & Pisidas, qui è Tauro frequentibus incurfationibus suum regnū infestabant. Cepit itaq; multa predonum loca, quæ prius inuiolata

Gypsi
farinae
commi
stum.

fuerāt, & inaccessibilia credebantur, è quibus Crem-
 ma fuit. Sandalium autem accedere nō est ausus, qđ
 inter Cremmā atq; Salagasum iacuit: Cremmā ha-
 buere postea Romani coloni. Salagasus sub eodem
 Romano duce fuit, sub quo totū Amyntę regnum,
 distans ab Apamia diei itinere, descensum habens
 ab arce fere triginta stadiorū, quæ alio nomine Sel-
 gessus vocata est, & ab Alexandro olim capta fuit
 Amyntas cum Cremmam cepisset, progressus ad
 Omonades Tauri cultores, qui nunq̄ capi posse exi-
 stimabantur, multa eorum loca expugnauit, & ty-
 rannum interemit: Sed vxoris illius fraude deceptus,
 captus est, & ab illis interfectus: neq; primus, neq; vl-
 timus, cui fœmina illuserit. Cyrinius eosdem fame
 confecit, & quatuor hominū millia à se capta in ali-
 as propinquas vrbes habitatū traduxit, regionem
 iuuentute desertam reliquit. Ea est in altis Tauri
 partibus, & in rupibus præruptis & magna ex par-
 te inaccessibleibus. In medio planicies concaua & fe-
 rax, & in multas valles distincta. Hanc excolentes
 in superioribus montiū supercilijs ac speluncis habi-
 tabant, & cum frequentius armati essent, ad aliena
 excurrerant.

AMYN-
 tas à
 fœmi-
 na il-
 lius:

De Pisidīs, & quo modo Storace syl-
 uæ abundant.

Caput LVIII.

His contigui fuerunt, cum alij Pisidæ, tum eti-
 am Selgenses Pisidarum optimi, maxima eo-
 rum pars summam Tauri obtinuit, Pamphylia im-
 minentia loca edita & oleis confita, quorum quedā
 Aspendo & Sidæ Pamphylia vrbus imminerāt.

montana quæ supra hos sunt Cathaminenses inco- *Catha*
 luère, Selgensibus & Omonadibus finitimi. Selgam *minen-*
 urbem ab initio condidère Lacedæmonij, quæ pro *ses.*
 pter legitimã gubernationem tantũ adoleuit, vt ali *Selga*
 quando viginti millia virorũ haberet: mira locorũ
 natura, quæ in summis Tauri partibus adeo ferax
 fuerit, vt tantæ multitudini sufficeret. Pleraq; loca
 oleis & vitibus confita erant, & omniũ pecoræ pa-
 fcuis abundabant: fyluæ materie plenæ circuniace-
 bant, in quis plurimus nascebatur Storax arbor ma-
 gna & recta, ex qua Storacing hastæ fiebant corne-
 is similes: illic lilium optimũ ad vnguenta reperi-
 tur: aditus per montana difficilis, è quibus Euthy-
 medon & Cestius oriuntur flumina, quæ in Pam-
 phylum mare decurrunt, nec sine multis pontibus
 transeuntur. Selgenses longo tempore libertate vsi
 sunt, & cum regibus decertarunt. Alexandro perle-
 gatos responderunt, se vt amicos imperata factu-
 ros: cum Romanis certis cõditionibus conuenère,
 postea omnino in gum subierunt, sicut & vicini qui
 sub Amynta fuerunt. Isauria igitur eam Tauri par-
 tem occupauit, quæ inter Lycaoniam & Tracheam,
 Ciliciam excurrit: reliquam partem versus occi-
 dentem vsque Apamiam, Pisidæ tenuère. Hinc
 ad Tracheam, Ciliciam, ac Pamphyliam: inde ad
 Lycaoniam pertinentes, qui per tyrannides diuisi,
 quemadmodum Cilices, vicinos latrocinijs vexa-
 bant: inter hos Leleges quidam vagi olim admitti
 fuerunt, & propter morum similitudinem ibi re-
 manserunt. Arthemidorus Pisidarum tredecim
 ciuitates nominauit, quarum aliæ omnino mon-
 tanæ fuerunt, aliæ vsque ad montium ima descen-

Bartho-
lomeus
aposto-
lus.

derunt: ex vtraque parte Ptolemæus Celenorum iuga apud Lycaonas collocavit, & sub ijs Laodiceam combustam & Neapolim & Apolloniam. Lycaoniam beatus Bartholomeus in sortem prædicationis accepit, quanuis postea usque ad victos iubente spiritu profectus, sacro martyrio vitam finierit: Atque in hunc modum Galatia terminata est, cum qua & Paphlagones, & Mariandinos, & Lycaones, & Isauros, & Pisides ostendimus: Nunc Bithynia sese offert.

De Bithynia eiusque urbibus cō pluribus.

Caput LIX.

Limites Bithyniæ ab oriente (sicut Straboni videtur) Paphlagones & Mariandini excipiunt & pars Epicteti: à septentrione mare ponticum, quod ab ostijs Sangarij usque ad os Euxini tendit, quod inter Byzantium est atque Chalcedonem: Ab occidente Propontis: Ad austrum Mysia & Phrygia, quæ dicitur Epictetus siue Hellestia Phrygia. Nos in hac parte, propriam Asiam collocamus, eius Mysiam & Phrygiam adiecimus. Ptolemæus ad orientem Bithyniæ terminos usque ad Partheniū flumen extendit: nobis Strabonem sequi placet, qui Sangarium amnem orientale confinium facit. In Bithynia urbs est Chalcedon, sita in ore Ponti: Hanc Megaræses cōdidere cæci appellati, qui nunc potius oppositum littus elegere, in quo iacet Constantinopolis optimo loco. Hic olim magna synodus celebrata est, quæ inter octo numeratur, quibus Romana ecclesia præcipuum impartitur honorem. Chalcedonensis agri fuit Chrysopolitanus vicus, & Phanum in extre-

mo angulo ad ostium Ponti situm, vbi septentrio-
 nale Euxini Pontilittus incipit, ad dexteram in ori-
 entem nauigantibus. Flumina quæ in eam partem
 labuntur nomen habet Pfillis & Calpas, & postre-
 mo Sangarius, cuius fontes apud Sagiam vicum re-
 periuntur centū & quinquaginta stadijs à Pisinun-
 te: hic magnam Phrygiæ ac Bithyniæ partē percur-
 rit, & Gallum in se amnem recipit, & Modris Phry-
 giæ ortum, ex quo auctus efficitur nauigabilis. Post
 Chalcedonē sequitur littus quod Astacenum sinū
 appellauere, & ad Propontidē pertinet: in eo condi-
 ta fuit Nicomedia, dicta de nomine regis cuiusdam
 Bithynij, qui eam cōdidit: multi enim eodem nomi-
 ne vocati sunt, quemadmodum Prolemæi propter
 prioris claritatē. In huius ciuitatis villa Magnus Cō-
 stātinus obiit, qui cum veller in Iordane fluuio bap-
 tizari, atq; iccirco Hierosolymam peteret, morte
 præuērus ab Eusebio Nicomediēsi episcopo Arria-
 næ perfidiæ sectatore baptizatus est, quæ res Chri-
 stiani principis fidem apud plerosq; in dubium uer-
 tit. Nobis non est verisimile, eum principē qui per
 omnem vitam suam Arriani dogmatis hostis fue-
 rat, in extremo spiritu ei dementiæ consensisse, quā
 summo studio de suo imperio prius eliminauerat.
 Apud Nicomediam tempore Diocletiani Cæsaris
 sequissima Christianorū periecutio viguit, multiq; ibi
 Christi martyres sunt effecti. In hoc sinu vrbs fuit
 Astacus, quæ illi nomen dedit, Megarenses & Athe-
 niēses eā cōdidere, Dedalus ampliauit, Lysimachus
 diruit, & habitatores eius in Nicomediam transtu-
 lit. Huic sinui alius cōtinuatur ad orientem solē re-
 cedens, in quo Prusias ciuitas fuit, quæ Cius antea

Mors
 et bap-
 tism^o
 Cōstan-
 tini
 magni

vocabatur. Cium Philippus diruit Demetrii filius &
 Persei pater, deditq; Prusiæ Zelæ, qui in hac diruen-
 da & vicina vrbe Mirliã socia arma præstiterat. Ille
 ea excitans Cium quidem à se Prusiadem nomina-
 uit, Mirliã uero Apamiam, ab uxoris nomine. Hic
 est ille Prusias, qui post Antiochum superatum, fu-
 gientem ad se Hannibalem hospitio suscepit, quiq;
 ex Hellepontia migrans Phrygia, secundū Athali-
 corum fœdera cessit: eam priores paruam appella-
 uere Phrygiam, postea Epictetam, id est, acquisitã.
 Prusiadi mons imminet, quē Argætonium uocant
 re: hoc in loco Hylam vnum ex socijs Herculis, qui
 etiam argonauta erat, cum aquatum egrederetur
 à nymphis captū finxerunt. Cius quoq; Herculis co-
 mes è Colchis rediēs, & in his locis residens, urbem
 de suo nomine cōdidit: Prusienses diu postea festa
 celebrarunt, in quibus per montes vagi ac saltantes
 Hylam vocabant, quasi in syluas ad illum inquiren-
 dū egrederentur: hi cum beneuole erga Romanos
 se gessissent libertatem obtinuere. Apamenses Ro-
 manorū coloniam acceperunt. Prusa vrbs fuit in
 Olympo Mysio sita. hanc Prusias cōdidit, qui cum
 Cræso bellum gessit. Hinc ortus est Dion philoso-
 phus, qui de regno scripsit, & Traiani tempore cla-
 ruit. Inter Phryges Mylos ac Bithynios determina-
 re fines arduū est. Nā cū incolæ barbari & militares
 essent, & q̄ vicissent nō firmiter tenerēt, sed mō eijce-
 rēt, mō eijcerentur, consequens fuit sæpemurari cō-
 finia. Strabo tamē inter Bithyniam & Aesepi ostiū
 Mysiam posuit, & mari contiguam fecit, & vsq; ad
 totum pene Olympum progredientem. Ptolemæ-

us duplicē Myfiā minorē & maiorē cōmemorauit,
 & utrāq; extra Bithyniam in Asia posuit, non pro-
 cul ab Ida. Scylax Cariandrus dixit Phryges ac My-
 sios circa lacum Ascanium in Bithynia habitasse,
DIONYSIVS vero cōditarum vrbiū scriptor
 ait, angustias, quæ apud Chalcedonem & Byzanti-
 um medię sunt, olim Mysium bosphorum nomina-
 tas fuisse: Homerus vero Aesepum Mysorum con-
 finium dixit & Troum. Olympus autem Mysius in
 ipsa Bithynia assurgit, cuius latera versus orientem
 vsque ad Ascanium lacum Epietetus occupat, Epi-
 etum vero aliam Mysiacam, aliam Phrygiacam
 dixere: Mysiaca Troianis propinquior fuit. Olym-
 pus in vertice syluas habuit ingentes alendis latroci-
 nijs accōmodatas, & loca optime septa: ex quibus
 sæpe tyranni & prædones vicinas gentes infestauē-
 re: inter quos fuit Cleon latro Sigimundi Malate-
 stæ, qui nostro tempore proditorum princeps ha-
 betur similis, qui cum esset è vico Gordo, quem po-
 stea augens urbem fecit, & Iuliopolim appellauit,
 in initio prædonum receptaculo loco valdissimo
 utebatur nomine Callidio: Is Antonio valde vti-
 lis fuit, nā profectus ad eos qui pro Labieno i ribu-
 ra colligebant, omnia impediuit, quo tempore ille
 Asiam obtinebat. In Acciaco autem bello quum ab
 Antonio desciuisset, Cæsaris ducibus adhaesit, & iu-
 pra quam eius meritum pateretur, in honore habi-
 tus est, & vltra munera ab Antonio data, accepit et
 iā quæ Cæsar dedit, ita ut pro latrone principis habi-
 tū gereret. Idē ætate nostra fecit Iacobus Caudola,
 qui centū millibus aureis emptus à Martini quin-

Cleon
latro
nimia
crapula
la pe-
rijt
Sus in
totā ur
bē non
infere-
batur

ti pōtificis maximi nepotibus, mox nouo auro in-
arratus, ad Eugenium pontificem maximū defecit,
dicens, a deo se proditionibus auctū vt proditorem
se compellare nemo corā auderet. Cleō Iouis Ab-
retanij sacerdos erat, quem deum Mysij colebant,
postea Comanorum sacerdotium in Ponto acce-
pit, ad quod cum venisset intra mensem obiit, ex
nimia crapula morbo correptus In eo phano pro-
hibitus erat suillarum esus carnū, vnde nec in totā
urbem sus inferebatur: sed Cleon latronum morē
ostendens, nō vt sacerdos, sed vt corruptor primo
ingressu cōsuetudinem p̄uaticatus est, atq; iccirco
creditus est ira deæ percussus interiisse. Olympum
in circuitu habitauerunt à septentrione, Bithynij, &
Mygdones, & Dolionos, reliquum Mysij habue-
runt, & Epictetus: quidā vero Doliones eos dixere
ne vsq; in Rhyndacum & Dascyliticū lacum: post
hos Mygdones fuisse, vsq; in Myrleanorum agrū:
supra Dascyliticum lacum alios duos extitisse lacus,
Apolloniaticum, & Miletopolitanon: Dascyliū ciui-
tatem Dascylitico lacui nomen dedisse, & Miletopolim
Miletopolitano: & Apolloniam (cuius Pro-
lemæus meminit) quæ prope Rhyndacum sita fuit,
Apolloniatico: quorum locorū maximam partem
Coriceni postea possederūt, eius Phrygiæ quā Epi-
ctetus vocauere, & circa Olympum fuit Sex ciuita-
tes nominauit Strabo, inter quas Cados posuit, q̄s
quidam ad Mysiam pertinere dixerunt, Mysiam in
mediterranea posuere, ab Olympina regione vsq;
in Pergamenam, & Caici campos descendente: Ex
quo fit, vt manifeste ad Asiam propriam pertineat,

extra Bithyniam sita.

De Salone & Nicæa eiusq; figura.

Cap. LX.

IN mediterranea Bithyniæ regio memoratur Salon appellata pascēdis bobus idonea, vnde etiã Salonenſis caſeus dictus eſt. Hic Nicæa Bithyniæ metropolis iuxta lacum Aſcanium, & cãpus ingens & valde felix circũſtat, eſtate nõ admodũ ſalubre. Nicæam primus Antigonus condidit Philippi filius, & Antigoniã nominavit: poſtea Lyſimachus, à nomine vxoris Antipatri filiæ, Nicæam appellavit. Urbis ambitus ſtadioꝝ ſexdecim fuit, in figura quadrata, quæ in cãpo ſita q̄tuor habuit portas ad rectos angulos, ex vno lapide quicirca mediũ gymnafiũ poſitus erat, omnes quatuor portæ cernebantur. Hic eſt decentoꝝ decem & octo epiſcoporum, & perfidũ Arrij dogma reciſum. Petrus eremita, & Rhainaldus Teutonicus, qui Gothifredi in expeditione Aſiatica fuere comites, in agro Nicæno duo oppida occupauere, Heregorgon ac Cynitum: ſed Turcarũ ſubita irruptione concluſi, Petrus per ſpeciẽ legationis auſugit, Rhainaldus cũ aliquod millibus, abnegata Chriſti fide, deditiõnem fecit reliqui omnes à Turcis trucidati ſunt. Paulo poſt Gothifredus tranſmiſſo mari Nicæam circũſedit, & eã poſt dies quinquaginta obſidione preſſam obtinuit, Turcis cũ rebus & armis abire permiſſis: poſtea male deſenſam iterum Turcæ occupauere. Huius urbis ætate noſtra pontificatum accepit Beſſarion Græcus, quem Eugenius Põtifex maximus inter cardinales aſſum

Ab uno lapide q̄tuor urbis portæ cernebantur Synodus 318 epiſcopõꝝ.

pfit, virum excellentē & moribus & literis: sed nim
 quam plebem suam adiit, quę uel minima est hodie
 vel nulla. Ex lacu fluuius orit̄ quem pariter Ascani-
 um prisca uocauere, is in Propontidem cadit. Apud
 eum Bursam esse tradunt nobile Turcarum empo-
 rium, & eorum qui sunt in Asia præcipuam regiam:
 paulo supra Ascanium lacum ad orientales Bithy-
 nię partes Otreia ciuitas fuit. Ptolemæus Begdonis
 regionem apud Asiam propriam in Bithynia collo-
 cavit, Olympinis vicinam, & Thimuntis regionem
 ultra Nicomediam versus Pontum: & plurium lo-
 corum meminit, quorum relatio lectori onerosa est
 set. Bithyniam prius Bebryciam fuisse dictã Iulius
 Solinus affirmat, deinde Mygdoniam: post ea à Bi-
 thynio rege Bithyniã, & in ea Libysam lacu Nico-
 medię proximũ, sepulchro Hãnibalis fame datũ: q̄
 ne traderet̄ Tiro Quintio, ob hãc causam in Bithy-
 niã misso, captiuusq; Romã duceret̄, gustato vene-
 ro animã expulit, & à Romanis se vinculis morte
 defedit. Ex Bithynia fuerũt viri in disciplinis memo-
 rabiles Zenocrates philosophus, & Dionysius dia-
 lecticus, & Hipparchus & Theodosius, & filij eius
 mathematici, & Cleophanes orator ex Mirlea, &
 Asclepiades medicus Prusensis, & quę paulo an̄ no-
 minauimus Dion. ¶ Asiã nũc minorẽ & propriã ag-
 grediemur, huic septentrionẽ Bithynia claudit. Au-
 torã mō Galatia, mō Lycaonia & Pisidia exhibet: oc-
 ciduas partes maria exterminat, quæ à Propontide
 usq; in Cariã & Doricã extēduntur. In austro Tau-
 rus occurrit Rursus minorẽ Asiã in quinq; alias par-
 tes subdiuidimus, quare prima maior Phrygia erit,
 altera Mysia, tertia Troas, cũ q̄ Aeolis cõcurrit & ali

quarto maior ẽ: quarta Ionia, quinta & vltia Caria.
De maiori Phrygia, eiusq; urbibus, &
quomodo à Christo delapsa.

Caput LXI.

MAior Phrygia ab Epietero incipit, & in au-
strum vergens, ad Taurum vsq; protendita
à sinistra Bithyniam & Pisinuntem relinquens: à de-
xtera Mysos, Maonas, & Lydos, & Caras. Hæc par-
tim montana est, partim campestris: nam & mon-
tes attingit, quos Pisides obtinuere, quibus propin-
qua fuit Apamia quæ Cibotus dicta est, & Laodi-
cea quæ Phrygiarum vrbium maxime fuerunt. Sed
in Cælenorum iugis, quæ ad Lycaoniam pertinet,
vrbs fuit nomine Cælenis. qua destructa Antioch^o
Soter homines transtulit in eam, quæ postea Apa-
mia dicta est, & urbem appellauit de nomine ma-
tris Apamiæ Artabazi filia, quæ Seleuco Nicanori
nupta fuit. Vrbs in ostijs Marsiæ sita fuit, qui amnis
mediam urbem percurrerebat, ab ipsa ortum habens.
Sed vehementi ac prono flumine in suburbanum
delatus, in Meandru exonerabatur. Insigne hic em-
porium fuit secundas post Ephesum ferens laudes,
& cõmune Italicorũ & Græcorũ hospitium habuit. Nõ
procul hinc lacus extat, qui calamũ gignit ad tibia-
linguas idoneũ: hinc fabula conficta est de conten-
tione, quam cum Apolline Marsias habuit, & sunt
qui putant ab eo lacus Marsiæ ad Meadri fontes ema-
nare: Laodicea cũ prius parua eẽt, postea maximũ
cepit augmentũ, quõs ab obsidiõe Mithridatũ pluri-
mũ labefactata fuerit: nã loci virt^o & ciues quã fortu-
nati, eã valde magnificarũt. Primũ Hiero q; heredi-

*Calam-
mus ad
fistulas
idoneus.*

tatem populo dimisit, supra duo millia talentorum, & multis donis ciuitatem exornauit: Postea Zeno orator & Polemo eius filius, qui ob res fortiter gestas prius ab Antonio, postea ab Augusto ad regia dignitatis fastigiū euectus est. Loca Laodiceæ proxima oues optimas ferunt, non modo lanæ mollicie, qua Milesijs præstant, sed etiam colore, vnde magnos proventus assequuntur. In hoc tractu C. per Lycus influunt in Meandrum, & Laodiceam à Lyco dictam purant. Vrbi mōs imminet nomine Cadmus, ex quo Lycus fluit, & alter eodem nomine mons appellatur: hic plurimū sub terram delapius, postea erumpens in idem influit in quo alia flumina: estq; regio valde cauernosa & quassabilis: nam & Laodicea & proxima ei regio plurimū terramotibus concussa est: Apamia quoq; ante Mithridati-

Apamia terræ motibus afflicta.

Leno cum scortorum grege terre motu absorptus.

cum bellum sæpe terræ motibus afflicta fuit: rex vero cum urbem euersam videret, vt repararetur centum talenta exhibuit: Dicunt & Alexandri tpe similia contigisse, quibus ex rebus maxima apud eos in ueneratiōe Neptunus fuit, putantq; à Celeno Neptuni filio ex Celeno vna Danaidū, pcreato urbem appellatā, ex q̄ cultores in Apamiam translatos dixim⁹. Inter Laodiceam & Apamiam lacus fuit pelagi magnitudinem habens, qui cœnosam & subter errantem exhalationem emisit. Carura Phrygiæ Cariaq; confinium fuit: hic vicus diuersoria habuit, & feruentis aquas in Meandrum exeuntes. Fama est Lenonem cum magno scortorum grege in diuersorio hospitatum, facto per noctem terræ motu, cum omnibus perisse: nam tota fere regio circa Meandrum terræ motibus quatit, & aquæ & ignis ductibus pererrat.

Inter Laodiceam atq; Caruram templum fuit men-
 sis Carij appellatum, in maxima veneratione habi-
 tum, in quo medicorū scholā Zeufides construxit.
 Meander igitur ex Celenis ortus Caruram vsq; per
 Phrygiam labitur, quo in loco Lycum excipit. quē
 possumus Phrygiæ Cariæq; limitem facere. Lyfias
 præter montana regio & ipsa Phrygiæ datur: Hæc
 iugum quoddam habet, quod ab ortu in occasum
 vergit: huic planicies vtrinq; subiacet, & vrbes fuere
 à septentrione Philomelium, & ex altera parte An-
 tiochia iuxta Pisidiam, quæ partim in campo iacuit,
 partim in colle, & Romanorū coloniā admisit. Ma-
 gnetes prius eam habitauerunt, qui iuxta Meandrum
 fuere, Romani ex potestate regū eripuerunt, & liber-
 tate donarunt. In ea sacerdotiū quoddā fuit mensis
 Arcei, quod maximā sacrorū, & feruorū, & locorum
 multitudinem habuit: sed post Amyntæ obitū, euer-
 sum est, ab his qui in eius hæreditatem missi fuerāt
 perraro enim religionis affectus ad hæredes transit.
 Ptolemæus Antiochiam, quæ Philomelio opposi-
 ta fuit, Lycaoniæ dedit. Symnada vrbs non magna
 ad Phrygiam pertinebat, anteq̃ planicies iacuit ole-
 is confita sexaginta fere stadiorū. Vtcrius magis ad
 septentrionē Docimia vicus fuit, in quo Symadic⁹
 lapis effodiebatur, sic enim Romani appellabāt, in-
 digenæ vero & Docimitem, & Docimeum. Vena à
 principio paruas glebas emittebat, postea propter
 maximos Romanorū sumptus columnæ integre &
 ingentes extrahebātur, varietate Alabastro perfimi-
 les, multaq; hinc onera ad mare deuehebantur, &
 colūne a lapideę tabulæ magnitudine & pulchritu-
 dine admirabiles Romā deferebant. Amorium q̃q;

& Eumeniū oppida in Phrygia fuere, & alia multa commemorat Prolemæus, quorū insipida est absq̃ historia nominatio. Phrygię maiori Mydas imperauit, partem Galatæ tenuere: Regio Cipilo vicina antiquis Phrygia dicta est, sed virū maioris, an minoris Phrygię pars fuerit, incertū: vnde Niobem, & Tantalum, & Pelopem Phrygas dixerunt. Phryges Christianā fidem receperunt, & diu tenuerunt, sed emerfit apud eos Montanus quidā, qui se Paracletum nominauit, gentemq̃ illā infecit, cum quo mulieres Prifea & Maximilla, relictis viris suis incedebant, & illius inspiratione prophetissæ dicebantur, multisq̃ erroribus & Phrygiam & vicinas regiones impleuerunt. Hæc de maiori Phrygia, de Epicteſto quæ minor fuit iam diximus. ¶ Mysiam duplicem esse dixere, alterā Olympinā, Bithyniæ & Epicteſto continuam, cui cultores ab Istro venisse Arthemidorus affirmat: alteram Pergamenā quæ ab Olympina in Caicum pergit. Harum circumscribere terminos operosum est, quando & Phryges, & Lydi, & Mæones intermissi fuerunt, neq̃ separare eos facile est. Dicemus ergo de Mysis, Lydis, & Mæonibus simul, & vnā ex omnibus prouinciā faciemus, eamq̃ mediterraneam: quæ ab Olympo & Bithyniæ finibus, vsq̃ ad Ioniam versus meridiem protendit̃ ab oriente maiorem Phrygiam, ab occidente Troadem relinquens.

De Mysis, Lydis, & Mæonibus, quomodo uiri hi literati & ad Christum prouenerunt,

Mysos alij Thraces, alij Lydos fuisse dixerunt
 & quoniam Lydi fagum acetosam (quæ
 multa nascitur in Olympo) mysam vocauit
 re, ab eo Mysos dictos putarunt, quibus sermo fuit
 ex Lydo Phrygioq; permixtus, & hi circa Olympū
 habitantes vsq; ad Caicum fluium se extenderunt.
 Phryges vero ex Thracia profecti circa Troiam cō
 sederunt, & aliquibus in locis commisti Mytis fue
 re, & aliquando circa Cyzicū & Practium habitauē
 re: postea mutantes loca, alij circa Olympū in Epi
 cteto, alij magis versus meridiem & orientē sedes
 accepere, quos maiores Phrygas appellauim⁹. Hęc
 autem quæ de Phrygibus Mytisq; memorant, Tro
 ianis temporibus antiquiora sunt. Intra Mysiam
 omnis ager continetur, qui ab Olympo & Idamō
 nibus vsq; ad Caici fontes per mediterraneā proten
 ditur, & quoniam Lydi & Mæones inter Mysos cō
 putantur, vltimus in austrum, vsq; in agrū Fordicē
 sem trans Hermū amnem & Laodiceā Caistrīanā
 Mysia excurrit, Bithyniæ nonnihil comprehen
 dens, in qua est Olympus, In his terminis mōs Tmo
 lus concluditur, & Simpylus, & combusta regio, &
 Theutranea, & Pergamenus ager, & Thebanus quī
 supra Adramytteū fuit: hunc propter fertilitatem
 prius Mysi ac Lydi, postea Græci infestauerunt, de
 inde Adramyttei obtinuerunt: & sunt qui dicunt
 ipsum Adramytteum à Lydis fuisse conditum, in
 quo & portæ fuerunt Lydiæ appellatæ. Astyram
 autem vicum Adramyttei propinquū, non dubita
 runt ad Mysiam pertinere, in quo Astyriæ Dianæ
 templum fuit, & lucus cui Antandrii religiose præ
 erant, quorū ciuitas p̄p̄inqua fuit. In mediterraneā

supra Antandrum & Adramytreum ad stadia circiter quinquaginta Theba fuit, quam cinctam sylvis Homerus dixit: non procul ab Ida inter Thebam & Astyram sexaginta stadiorum spatium posuere, sed hæc nunc loca deserta sunt. Fuit & Lyrnessus locus, natura munitus, stadijs octoginta ab Adramytreo distans, qui prorsus corruit. Hæc loca Troiani belli tempore Cilices tenebant, in duos diuisi principatibus, alterum Neetionis, alterum Mynetis. Neetioni Theba paruit, Myneti Lyrnessus, Chryseis: & Theba capta fuit è Lyrnesso Chryseis: prope Thebam locus fuit Cilla appellatus, & Apollinis Cillei templum, & Cilleus fluuius, qui ex Ida delatus Antandri perlabitur agrum. Inter Helliæ Pythanamque loca maritima, & Pergamum, quæ mediterranea vrbs est, Theutraniam fuisse dicunt, distantem à qualibet earum circa Caicum, supra stadia septuaginta. Euripides fabulam scripsit, in qua refert Aleum cum filiam Augeam ab Hercule corruptam reperisset, in vrna quadam cum Telepho filio impositam in mari demersisse: sed vrnam Palladis, prudentia ad Caici ostia transmissam euasisse. Theutrantem vero qui, Cilicum & Mysorum rex esset, cum eos excepisset, Augeam in vxorem, Telephum in filium habuisse: fabulosa hæc & contemnenda, quæ deorum tanquam hominum supra commemorant: alij tradunt Archadis filiam cum Mysorum rege congressam, Telephum peperisse, qui regno successerit, & Theutrantem regioni Theutranicæ nomen dedisse, quæ Caico proxima est. Telephus eius filius, Euripilum progeniuit, quem Neopholemus interfecit, cum quo Cetiij corruerunt, à fluuiolo Cetiio nominati, qui torrenti similis in agro Elaitico exor-

tus in alium similem incidit, & deinde in alium, qui in Caicum deuoluitur. *Caicus* autē non fluit ab *Ida* (vt aliqui dixere) sed ex *Tegno* monte, qui in *mediterranea* *Thebano* campo imminebat. E *Tegno* *Mysius* amnis fluit in *Caicum* emittens, sub fontes eius, prope cuius ortum vicus *Gergeta* fuit, in quē *Attalus* eos transtulit, qui in *Troade* erant, cum locum eum cepisset. *Euripilū* (cuius mentio facta est) in locis *Caico* proximis imperasse, *Homerus* tradit: ob quam rem credibile est, magnū *Cilicū* partē sub eo fuisse, & tres extirrisse *Cilicum* principatus, quibus duo tantū commemorantur. *Caicus* amnis regio nem valde bonam, & totius fere *Mysiae* optimā percurrit, cuius principatum *Pergamum* obtinuit.

De insigni ciuitate quæ diu sub *Attalicis* regibus fortunata fuit.

Caput LXIII.

Insignis ciuitas quæ diu sub *Attalicis* regibus fortunata fuit, & postea *Romanorum* prouincia facta est, *Attalici* reges à *Philetero* *Thianensi* eunuchō ortū habuere. *Lysimachus* *Agatoclis* filius, qui vnus fuit ex *Alexandri* successoribus, turbineum & acutum montē supra *Pergamū* communiit, & suos ibi thesauros posuit, quorum custodiam *Philetero* tradidit, cum optime esset educatus, & sibi charus: sed is cum ab *Arfinoe* *Lysimachi* vxore dissideret, quæ eum accusauerat, tempus ad defectionem expectauit. Interea *Lysimachus* malo consilio ductus *Agatoclem* filium interfecit: *Seleucus* autem *Nicator* reuersus illum sustulit, & ipse à *Ptolemæo* *Cerauno* sublatu est, & dolo interemptus. Inter hos rumul-

rus eunuchus in arce se continens, nunc isti, nunc illi; quem validiorē esse animaduertit obsequēs, vigin-
 ti annis castellū & pecunias possedit. Duo em̄ fra-
 tres erant, Eumenes natu grandior, & Attalus iuni-
 or: ex Eumene natus est alter Eumenes, qui Perga-
 mi successio uē habuit, & Antiochū Seleuci filium
 apud Sardes, praelio superauit, & cum regnasset an-
 nis vigin tiduobus, mortem obiit, cui successit Atta-
 lus ex Attalo & Antiochide Achei filia natus, q̄ pri-
 mo rex est appellatus, & praelio maximo Galatas
 superauit, & Romanorū amicus in classe Rhodiore
 cum eis aduersus Philippum pugnavit, obiitq; iam
 senior cum imperasset annis quadraginta tribus, re-
 lictis quatuor filijs ex Apollonide Cyzicena. Eume-
 nides primogenitus, regnū suscepit: qui cū Roma-
 nis aduersus magnū Antiochū, & aduersus Persem
 bellū gessit, & totā eam regionē à Romanis accepit,
 quæ sub Antiocho circa Taurū erat, regnavitq; an-
 nis quadragintanouē, urbem muniuit, lucū Nice-
 phorium seuit, templa construxit, & bibliothecas,
 & palacia, & mirū in modū ciuitatem amplificauit.
 Imperiū Attalo filio reliquit, ex Stratonice Ariara-
 tis Cappadocū regis filia nato, sed admodū pueros
 fratrem Attalū tutorē constituit, qui viginti & vno
 annis regnavit, & aduersus Demetriū Seleuci filium
 cum Alexandro Antiochi bellū gessit: contra Pseu-
 do Philippū Romanorū socius fuit: Diegelim regē
 cepit, ducto in Thraciā exercitu, Prusiā iuteremit,
 Præfecto illi filio Nicomede. Postremo Attalo, qui
 sub tutela erat, vrgente morte, reliquit imperiū. Is
 Philomator cognominatus, cū annis quinque regna-
 set, morbo decedens, Romanos hæredes instituit, q̄

eam regionē in prouinciā redeḡere, vt sunt res hu-
 manę, quę paruis ex principijs cū multū creuerint
 & postea corruunt. Viri excellētes Pergamēni fuē-
 re, Mithridates Menedoti filius, & Adobogion ex
 terrarchica Galatā; stirpe genitus: qui contra Cę-
 saris amicitia, ad id honoris peruenit, vt ma-
 Iulij Cęsaris amicitia, ad id honoris peruenit, vt ma-
 terni gñis terrarcha & Bosphorirex efficeret. Subla-
 tus est autē à Lysandro, qui Pharnacē regē occidit, &
 Bosphorē occupauit. Apollodorus etiā orator Per-
 gamenus fuit, qui artes conscripsit, & Apollodoriā
 sectā introduxit, & Augusti Cęsaris magister fuit,
 & discipulū habuit memoratu dignū Dionysiu ciuē
 suū cognomine Articū, q̄ sermones & historias con-
 scripsit. Attalus ciuis Pergamenus, Christi noie in
 Gallia martyriū pertulit, & in ipsa Pergamo cōplu-
 res occisi sunt, Christū deū esse cōfessi, inter q̄s Papy-
 rius & Carpus, & Agathonica optima fœmina mar-
 tyrij coronā acceperūt. Progrediēti ad urbē, orien-
 tem versus, vrbs Apollonia fuit, in loco edito im-
 posita: ad sinistrā Caici fluminis partē, urbē Tyati-
 ram cōmemorāt, Macedon habitationē, quā nōnul-
 li Mysorū vltimā dicūt. Hic vna fuit ex septem eccle-
 sijs, ad quas Ioānes ap̄s scripsit Apocalypsim. Vlte-
 rius ad meridiem Hermi campus occurrit, & Sardis
 olim vrbs magna, posterior Troianis reb⁹, antiqua
 tñ, quę p̄ montoriū munitissimū habuit, & Lydorū
 caput fuit: Tmolus ei imminēbat mōs felix, qui spe-
 luncā in vertice habuit, albi lapidis, à Persis conditā:
 ex qua circumstantes spectabantur campi, vsq; ad
 Caystrum. Lydi, & Mysi, & Macedones, circum-
 habitauēre. Pactolus à Tmolo multa olim auri
 ramenta deferebat, ex quo præclaras illas Croesi &

Res hu-
 mane
 uarie
 et muta-
 biles.

maiorum diuitias ferunt, nunc auri vena defecit. Pae-
 etolus in Hermum defertur, & Hylas, qui postea
 Phrygius dictus est. Nonnulli Hermum initiū esse
 Mysiae dixerunt: è monte Dindymenae sacro, per ex-
 uistam in Sardanum agrum & mare defertur. Vrbi
 Sardanae planicies subiaccit, & Cori, & Hermi, &
 Caystri campi, qui continui sunt, & camporū omni-
 um optimi.

De Sardenibus, & uiris apud hos ex-
 cellentibus, de Troade, & ad hanc perti-
 nentibus urbibus.

Caput LXIII.

*Aliatis
 tumul'
 ancilla
 rum.*

Quadragesima stadijs ab vrbe lacus fuit, quem
 Homerus Gregoëum appellauit, postea Ro-
 lus dictus est, vbi Coloëna Diana venerationis ma-
 ximae templum habuit. Circa Coloum antiqua re-
 gum monumenta fuere: apud Sardis vero Aliatis
 ingens tumulus super excelsa crepidine, cuius maxi-
 mam partē ancillae perfecerunt, quae (vt Herodotus
 ait) omnes meretricabatur: quidam meretricis mo-
 numentum hoc fuisse dicunt. Callisthenes ait: Sar-
 dis prius à Cimmerijs captam, postea à Tretribus ac
 Cilicibus: deinde à Cyro & à Cræso: exin ciuitas
 hæc ob loci virtutem ita instaurata est, vt nulli finiri-
 marum cederet. Imperante Tyberio Cæsare multa
 eius ædificia ex terræmotibus corruerunt, sed impe-
 rator & hanc & multas alias suo beneficio repara-
 uit. Viri memorabiles ex Sardis fuere, duo Diodo-
 ri oratores, quorum natu grandior cognomento
 Zonas, multa certamina pro Asia concertauit: accu-

farus autem quod ciuitatem ad Mithridatis amicitiam pelliceret, habita excusatione, omnes calumnias diluit. Iunior Diodorus Strabonis amicus fuit, & historias scripsit, & poemata, quæ antiquis non cederent. Xanthus rerum scriptor antiquus, Lydus fuit, an Sardinus, incertum est. In Sardis ecclesia fuit vna ex septem Asia, quarum Ioannes meminit. Melito Sardenfis ecclesie antistes, pro Christiana fide multa scripsit, & apologeticos libros, imperatoribus misit: qui propter regnum dei eunuchus effectus, & spiritu sancto plenus, apud suam plebem quieuit. Philadelphia quoque quæ ad Mysos pertinet, vrbis terramotibus concussa, cuius incolæ magna ex parte in agris degebant, non tamen magnopere agriculturæ studebant, quanuis terram haberent fertilem. In hac etiam vrbe vna ex septem ecclesijs, & Christi sacra recepit. Supra Philadelphiam orientem versus exusta regio patet, stadijs longa quingentem versus exusta lata: quam alij Mæonia, alij Mysia dedere: nullæ hic arbores inueniuntur, præter vitem, quæ exustum vinum fert, ita elegans, vt nulli cedat: Summa camporum facies cinerulenta est, montana, petrosa, & nigra: quidam ex crebro fulminum ictu id contigisse arbitrantur, nec dubitant, quæ de Typhone dicuntur hoc in loco fabulari: sed credibilius est subterraneum ignem, qui postea defecerit, regionem exussisse. Tmolus coactus est & ambitum mediocrē habet, atque in ipsis Lydia partibus terminatur. Larissa quæ in agro Epheso collocatur, & in campo Caystriano sita, Tmolo quæ Epheso vicinior, sub mœnibus fuit. Ephesij enim multum ex agro Mæonio absciderunt, quos postea Lydos appellauere. Sipilū

*Exusta
regio
et sine
arbori-
bus.
Vinum
exustum*

*Dissent-
tiunt
auto-
res.*

montem & regionem quæ circa est quidam maiori Phrygiæ dederunt, quidam minori, nos Mysiæ apponimus. Sub eo Magnetia fuit Hermo vicina, quam terremotus deiecit. Altera est apud Meandrum, de qua postea dicemus: tantum est quod de Mysis ac Lydis explicare placuit, quamvis etiam inter Caras & maiores Phrygias, usque ad Taurum, Lydorum Mysorumque nonnulli concurrerint. Troas fama percelebris Mysiæ ad occidentem subiacet, tota mari exposita: Hesperus ab Aesepo usque ad Caici fluminis ostia eius fines, produxit, Eudoxus à Priapo fecit initium, Damascus à Pario, Caron Lamsacenus à Præctio, Scylax Carianus ab Abydo: tanta veterum discordia fuit, ut Strabo refert. Nobis Homeri limites placet, sed addimus id terræ spatium quod ab ostio Rhyndaci fluminis est, usque ad Aesepum, ut oram Cyzicenam includamus, quam Ptolemaeus proprie Asiæ dedit, qui etiam minorem Phrygiam Troadi commiscuit, nos eam Bithyniæ applicauimus, Olympo Mysiæ adiacentem: sed quoniam Aeolis Troadi permixta fuit, eaque usque ad Hermum fluvium percurrerat, non abire fuerit ad eundem litem meridiem versus extendere Troadem, ut inde Rhyndaco, hinc Hermo claudatur: quamvis nonnulla Ioniciæ loca ad dexteram Hermi iaceant. A Rhyndaco igitur incipiemus, qui Troadis terminus est septentrionalior: Hic fluvius ex Aranitide regione, quæ Mysorum fuit, ortum habet, & per Myletopolitanum & Apolloniaticum agrum decurrit, assumptisque cum alijs, tum etiam Acestem insulam emittit, quæ Cyzicenorum fuit, & montem habuit arboribus plenum nomine Artacem: Nō

procul hinc Cyzicus insula fuit, quingentorum fe-
 re stadiorum, ambitu admodum ferax, & duobus
 pontibus iuncta continenti, quæ iuxta portem eius-
 dem nominis urbem habuit, & portus duos clau-
 sos & noualia. Pars urbis in planicie iacuit, pars
 monti adhæsit, qui vrsarum appellabatur, cui mos
 alius imminebat Dindyma nomine, vnicum habes
 verticem, in quo Dindymenæ matris deum (vt erat
 stulta gentilitas) Argonautæ delubrum ædificaue-
 runt: ciuitas & magna fuit & pulcherrima & opti-
 mis instituta legibus, & paci & bello aptissima, in q̄
 tria fuerunt armamentaria, aliud armorū, aliud in-
 strumentorū, aliud frumētōrū, q̄ ne corrūperentur
 calcidica terra præstabat. Mithridates cū centum &
 quinquaginta millibus hoīm, & multo equatu hanc
 urbē obsedit, cuius imperū Cyziceni cū quadringē
 tis nauibus perfrēgerūt, ipsumq; prope in cuniculo
 oppresserūt cōtra effodiētes. Lucullus auxilia obses-
 sis misit, & pestis adiuuēto fuit, q̄ regē multis suorū
 amissis discedere coēgit: Romani liberam ciuitatē
 dimiserunt, & multum agri ei addiderunt, cum ex
 Troadis regione, tum ex alijs, Nam & ad Rhynda-
 cum & Aesepum Cyzicenorū ager protendeba-
 tur. Nunc quid sit Cyzicus nobis non satis constar,
 adeo claritatem rebus adimunt tempora, & nos ho-
 mūtionēs diuturnam querimus in hoc seculo glo-
 riam, quam potentissime ciuitates retinere non po-
 tuerunt ACYZICENA regione, & locis Aesepo &
 & Granico vicinis, vsque Abydum Propontidis
 ora producitur, quæ ad Troadem pertinuit: ex Aby-
 do vero vsque LECTVM promontoriū & Ilij, &

Arma-
 menta-
 riatia

Huma-
 narum
 rerum
 labilis
 gloria

Tenedi, & Troiang Alexãdriæ regio fuit, Hisq; om̃ibus Ida imminebat: à Lecto vsq; ad Caicum cõplura alia loca fuerunt, quibus ex aduerso Lesbiorũ insula cõsurgit, quæ omnia Troianorũ fuere, per principatus octo vel nouem administrata, quibus post deletum Ilium Aeoles sese immiscuere, à Cyziceno agro vsq; ad Caicum Troadis terminum. Sed Aeoles vltcrius processere, vsq; ad Hermum, Cumanũ agrum, & Phocẽsem occupantes, vbi Ionix fuit initium. Dicunt autem Aeolicam coloniam quatuor seculis antiquiorem esse Ionia. Penthylus Oreftis filius annis sexaginta post Troiam captã, patre suo in Archadia mortuo, in Thraciam processit, quo tempore Heraclidæ in Peloponnesum rediere. Deinde Archelaus Pethylo natus, cum Aeolica classe in Cyzicenam regionem traiecit: Gran vero filus iunior, vsq; ad Granicnm fluumiu profectus est, qui ab eo nomen accepit, & deinde in Lesbum insulam transmisit eamq; occupauit. At Clebas Dori filius & Malas, qui & ipsi Agamemnonis genus fuere, eodem tempore quo Penthylus exercitum contraxere, sed circa Locrensem agrum & Phritium montem diu cõmorati, postea in Asiam transgressi Cumam condidere, quam Phritioniam vocauerẽ. Penthili classis transitum ex Thracia anticipauit, Aeolesq; per totam Troadẽ disperfit, atq; idcirco Aeolis & Troas simul accipitur. Ida mons altissimus ad Troadẽ spectat, habetq; multos pedes, latus eius septentrionale, ex angustijs Abydi vsq; ad Stesepum & Cyzicenum agrum, ad Propontidẽ pertinet, & circa Zeliã finitur: occidentale, ad Helespontum respicit: Australe, promontorium facit, quod Lectum appella-

tur, & paruo freto à septentrionali parte Lesbïæ in-
 sulæ disiungitur: orientalia Idæ ad Mysos declinât.
 Primus è mari exitus in Idâ ascendētibz apud Le-
 ctum fit, abundatq; mōs aquis, & multa flumina ex
 eo descendunt, in cuius summitate locus fuit Gar-
 garus appellatus, à quo Gargara Aeolica ciuitas di-
 cta est. Zelia in extrema Idæ prætermontana fuit, di-
 stans à Cyzico stadijs centum & nonaginta, à pro-
 ximo mari, in quod Aesepus emittit stadijs octogin-
 ta. Circa Zeliam Tharsius effluebat amnis, quē .xx.
 locis ea via pertransibant. Prope Aesepi ostia tumu-
 lus quidam fuit, in quo Mēnonis sepulchrum osten-
 debatur, eius quem Thyroni filium dixēre, & proxi-
 mus Memnonis vicus. Inter Aesepum & urbē Pria-
 pū Granic^o effluit amnis, magna ex parte per Adra-
 stia cāpos delatus, vbi Alexander Darij satrapas
 prælio superauit, totamq; regionē cepit, quæ inter
 Taurum erat & Euphratem: Ad Granicū vrbs fuit
 & regio nomine Sidena, sed vrbs diruta iacet. In Cy-
 zicē & Priapē agri confinio Arpagia fuit locus, ex
 quo Ganymedē gentilis theologiæ dedecus atq; in-
 famiam raptum dixēre, quod alij circa Dardanium
 promontoriū contigisse arbitrātur. Priapus ad ma-
 re iacuit, & portum habuit, cultores eius, alij Milesi-
 os dixerunt, alij Cyzicenos: Priapus ei nomen de-
 dit, quem ciues tanq̄ Liberi patris filium & nymphe
 colebāt. Lactantius firmianus obscenam causam
 refert, propter quā matronę Priapum in exiliū actū
 colere cœperint. Circūuicina regio Adrastia voca-
 batur, ab Adrasto rege qui primus Nemesi .i. fortu-
 næ templum edificauit, Adrastiamq; vocauit. Ro-
 mani quoq; huic deę templa dicauēre, stulti, qui sub

Mem-
 nonis
 sepul-
 chrum

Gani-
 medes
 raptus

Adra-
 stia for-
 tune
 de. et ē-
 plum.

stantiam esse aliquam fortunam putarunt, regnoꝝ
& opū dispensatricem, quæ solius dei nutu huc atq̃
illuc transferuntur:

De Adraſtia, & quomodo homines cū
ſerpentibus cognationē habere dicantur,

Caput LXV.

Adraſtia ciuitas inter Priapum & Parium ſu-
it, qua diruta lapides tranſuecti ſunt, & ibi
ara ædicata Hermocreontis, opus magnitudine &
pulchritudine memorabile. Parium ad mare ſitum
fuit, & portum habuit maiorem quā Priapus: ciues
Athalicis regibus paruere, quorum fauore multum
agri Priapenſibus abſciderunt. Hic genus hominū
fuit quos Anguigenas vocauere, & cognationem
quandam cum ſerpētibus habere crediderunt: quo-
rum mares proditum eſt ſerpentū morſibus fuiſſe
remedio, ſi eos continuo attingiſſent, ac primo liuo-
rem tranſtuliffent, poſtea tumorem ac dolorem ſedaſ-
ſent. Auctorem gentis heroē quēdam tradidēre ex ſer-
pente immutatum, vt eſt antiquitas fabuloſa. Viſ
ea aliquādiu in genere manſit, quemadmodum in
Calabria fama ē de ijs qui ex progenie ſcilicet Pauli
appellant, nā & hos mederi ſerpentū morſib⁹ affir-
māt. Parium Mileſij, & Erythrei, & Parij condidēre.
Ex Pario fuit Neoptolemus cognomento gloſo-
graphus, vir memoratu dignus. Pythia apud Pythi-
tatem Parianæ regionis fuit, & mōrem Pythiū im-
minentem habuit, inter Parium & Priapum ſita, iuxta
Linum, qui locus ad mare fuit, vbi Cochleæ Li-
nuſiæ appellatæ optimę omnium capi bātur, Cla-

Angui
gene.

Sancti
Pauli
proge-
nies.

fitas loco ab irritamento gulæ tradita est & Pario
 Priapum nauigãti antiqua Proconesus occurrit, &
 noua, quæ ciuitatem habuit, & albi lapidis largã ve-
 nam apprime laudatam, vnde Cyzicenorum ope-
 ra pulcherrima extructa fuerunt. Hic fuit Aristeus
 carminum poeta vir facundiæ blanditijs v'ehemēs.
 Rheæ montes alij Zeliæ vicinos putauerunt, alij Lã
 pfaci ad quadraginta stadia. In his Tera fuit, pri-
 ma Lydorum regia, postea Persarum, nunc ignota
 est, & sine nomine iacet. Fuit & templũ matri deorũ
 sacrum quod Rheæ vocauerunt. Vrbs Lampfacus
 ad mare iacuit, & portum habuit optimum, sicut
 Abydus, à qua distabat centum & quinquaginta
 stadijs, Pythuisa prius appellata. Xerxes hanc vr-
 bem Themistocli in vinum dedit, nam tota hæc, re-
 gio & Pariana & Priapena vineis abundauit. Hinc
 fortasse remulenta matronarum turba, & Veneri
 dedicata, PRIAPI cultum inuenit. Lampfacus Cal-
 lipoli opponebatur, quadraginta stadijs ab ea di-
 stans. Inter Lampfacum & Parium vrbs fuit Pesus
 & flumen: vrbe diruta Pefini Lampfacum migrauē
 re, cum & ipsi Milesiorum coloni essent, quemad-
 modũ & Lampfaceni. In agro Lampfaceno lo-
 cus fuit Gergithium appellatus vineis confitus, &
 ciuitas Gergitha à Gergithis dicta, quæ in Cumano
 erant: ex Lampfaco fuit Caron historicus, & Adi-
 mæthus, & Anaximenes, & Metrodorus Epicuri so-
 dalis, ipsum etiã Epicurũ quodammodo Lampfa-
 cenum dicunt, qui Lampfaci uersatum, atq; Leõti &
 Idomenti amicitia vsum, qui primi erant in ea ciui-
 tate: nec alienum est v'oluptatis laudatorem eam cf-
 miratem amasse, in qua vinum erat optimum, sine

Pythuisa
 à Xer-
 xe Thes-
 tucum
 in
 vinũ da-
 ta.

quo languida voluptas est. Ex hoc loco Agrippa senonem qui corruerat transtulit, Lysippi opus: eumque collocavit in luco, qui inter lacum & Euripum erat. Lampfacus & Parius Troianis temporibus nondum erant, sed Arisbe in his locis fuit prope Seleentem annē. Asij Hirtacidis regia fuit, & Practius amnis & vrbs sub Asio: sed hæc loca prorsus defecere cum tempore, quod omnia vorat: post Lampfacum Abydus fuit quam Milesij condidere, Gyge Lydorū rege permittente, qui totius Troadis imperium habuit: & ab eo promontorium quoddam iuxta Dardanium Gygas appellatum est, & in ore Propontidis iacet: & Helleponti, æquali spatio à Lampfaco & Illo distans, per stadia circiter centum & septuaginta. Hic est illud septem stadiū mare, quod Asiam dirimit ab Europa, à Xerxe potē iunctum Abydus in Asia, & Sestus in Europa, triginta stadijs inter se distabat à portu in portum: locus pontis paululum ab vrbus digredienti versus Propontidem fuit. Thracēs post res Troianas Abydum habitauere, deinde Milesij: Sed quum Darius Xerxis pater è Scythia rediret, Nomadas aduersus se transitum parare intellexisset, ne vrbes inimico exercitui cōmeatum preberent, multas earum concremauit: Inter quas & Abydus passa est incendiū: Sæpe enim suis vrbus plus domini quam hostes nocent. Abydeorū regiō ni Astira imminebat, vrbs diruta, quæ olim suis legibus vixerat, & auri metallis abundauerat, quæ postea consumpta sunt. Abydus ab Aesepo distabat septingentis stadijs, recta tamē navigatione paucioribus: totumque hoc spacium Troadis ad Propontidē respicit. Hinc Hellepontus incipit, & Heliensis

quuntur, quæ extra Abydum sunt, austrum versus. Quum cætera maritima vsq; Lectum, quibus mediterranea Troiani campi, & Idæ prætermontana adiungimus: post Abydum promontorium Dardanum occurrit, & ciuitas Dardanum septuaginta stadijs ab Abydo distans, & Rhodius amnis, quem alij in Aesepum emittere tradunt: alij per sese in mare putant exonerari.

De Dardania.

Caput LXVI.

Dardanum prisca res adeo spreta fuit, vt sæpe reges, alij eam Abydum transtulerint, alij rursus in pristinam conditionem habitauerint. Cornelius Sylla & Mithridates Eupator, vt bellum dissoluerent hoc in loco conuenerunt. Nō procul hinc Hectoris lucus fuit in loco conspicuo, deinde lacus Ptheleus, & vrbs Rhytium in colle sita, & regio littoralis Rhytio continua, & Aiacis tumulus, & templum, & statua, quam ab Antonio ablatam & in Aegyptum asportatam, Augustus Cæsar sicut pleraq; alia restituit Ilifensibus. Post Rhytium Sigeum vrbs fuit, & nauale, & Achiuorum portus, & Achaica castra, & lacus, qui Os dicitur, & Scamanderi ostia: nam Simois & Scamander in campo concurrentes, multum lutum deuehunt, & maritimam oram exaggerantes, ore obstructo, maria stagnantia, & loca palustria efficiunt. A Rhytio vsq; Sigæum & Achillis tumulum: recta nauigantibus stadia intercedunt septuaginta, totaq; hæc ora nouo Ilio subiacet, duodecim fere stadijs ab eo distans, iuxta Achiuorum portum, à priore autem alijs triginta

A dijs, ad partem quæ est Idam versus Achilles tentum habuit, & tumulum iuxta Sigæum. Patroclus & Antilochus tumulos, quibus omnibus & Aiaci sacrificabant Ilienses, tanq̄ dii essent, qui homines fuerant, & quidem sanguinarij. Herculem non colebant, causam afferentes, q̄ is urbem fuerit depopulatus. Sed aliud in causa esse oportuit, siquidem Achillis & sociorum opera vrbs funditus corruit, & Hercules parvam ciuitatem diripuit, qui cum sex tantum nauibus & paucis viris potitus est victoria. Græci qui cum Achille fuerunt magnam & præclaram urbem deleuere, nam Priamus ex paruo magno, & rex regum effectus erat. Paululum ab hac ora progredienti Acheium fuit, & ad vltiorem Tenedorum regionem pertinuit: hæc omnia ad mare sita erant, quibus Troianus campus imminabat, vsque ad Idam stadia plurima ascendens orientem partim ad meridiem extensa, vsq; ad loca quæ apud Scepsim erant: partim ad septentrionem, vsque Lycios, qui iuxta Zeliam habitabant: hanc Homerus sub Aenea & Antenoride posuit, Dardaniamq; vocauit: quod nomen & vrbi dedit & regioni: sed vrbis nec vestigium quidem extat. Plato post diluuium tria hominum genera fuisse putauit. Primum simplex & agreste, eorum qui per aquas formidarent, & montium cacumina incolerent. Secundum, eorum qui plus aliquid audebant, & in ipsis montium radicibus habitabant. Tertium eorum qui omni ferentia ab Homero tradita dixit, qui pro primo exemplo Cyclopeos posuit, fructibus sponte nascentibus

Plato
 post diluuium
 hoim
 tria genera
 putauit

ribus vtentes, & montium cacumina in speluncis habitantes. In secundo Dardanum, qui Dardaniam ædificauit ante q̄ Ilium conderetur. In tertio Ilium, quem Ilij conditorem tradunt. Vnde par est eum in medio campo sepultū esse, quoniā prior ausus est in campis habitare: possent & plura hoīm genera inueniri, eorū qui vel in littore maris, vel in insulis habitarent. Sed nec om̄ino ausus est Ilius qui non ad mare vbi nouum fuit Iliū, sed superius triginta fere stadijs ad orientē Idam & Dardaniā verius, vrbē condidit: post Dardaniā Cebrenia occurrebat, magna ex parte campestris, quæ quodāmodo pariter cum Dardania p̄grediebat, & in ea vrbs Cebrena. Demetrius vsq; huc Ilij agrū Hectori subditū pertēdere arbitratu est, p̄gredientē à nauali vsq; in Cebrenam, ibiq; Alexandri & Oenones sepulchrū ostēdi, quā dicunt Alexandri vxorē fuisse, priusq; Helenā raperet: Cebreniā vero Scepsim vsq; p̄cedere, & eorū cōfiniū esse Scamandrū. Cebrenos cū Scepsijs semper inimicitias exercuisse, donec Antigonus eos in Antigoniā transtulit, quæ postea Alexādria dicta est: & Cebrenos cū alijs Alexādriæ remāsisse, Scepsios Lysimacho permittente domum rediisse.

De Ilio duplici, de Ida & eius fluminibus, deq; pinu quæ mira magnitudine pulchra est cognominata.

Caput LXVII.

Sed quoniā Iliensia iam attingimus, quæ toto orbe decantata sunt, monstrandum est quo in loco fuerit Ilium, pro quo Græci decertauere, & de quo scripta est Ilias Homeri: dictu est Idam montē

Hellesponto imminere, in quo multę conualles exi-
 stunt, & multi colles ab eo deriuantur, nec pauci
 amnes descendunt ex eo: duo flexus, tanq̃ duo cubi-
 ti, ad mare decurrunt, alter Rhytium, alter Sigæum
 versus, atq; dimidiati circuli lineam efficiunt, duode-
 cimq; fere stadijs in planicie procul à mari desinūt.
 Duplex Ilium antiqui commemorant, alterꝝ inferi-
 us intra dictorꝝ flexuꝝ in finem, alterum superius in
 tra initium. Interius Simoisius campus comprehen-
 datur per quem Simois ibat: & Scamandrius, per
 quem Scamander: atq; hunc proprie Troianũ cam-
 pum appellauēre, & Homerus maximã certaminũ
 partem hoc in loco factam ostendit: nam & latior
 est, & loca hic celebrata fuerunt, & flumina Simois,
 & Scamander, quorum alterꝝ Sigæo, alterum Rhy-
 tio proximũ in conspectu inferioris Ilij concurrūt:
 postea Sigæum delata lacum efficiunt, qui Os dici-
 tur: vtrosq; campos, alterꝝ ab altero ingens quidam
 collis dictorum flexuum in rectum dirimit, qui ab
 inferiori Ilio incipiens, & ei coniunctus, vsq; in Ce-
 brenam tendit, super quo alterum Ilium fuit, quod
 superius appellauimus, distans ab inferiori stadijs
 triginta. Vtcrius decem stadijs Caliconam tumulũ
 quendam fuisse tradunt, iuxta quem ad stadia quin-
 que Simois labebatur: Caliconia vero stadijs qua-
 draginta ab inferiori Ilio distabat, erat & Tymbræ-
 us, qui per eum ad Apollinis Tymbræi templum
 fluebat in Scamandrũ. Superius Ilium quadragin-
 ta duobus stadijs à mari aberat Inferius duodecim:
 hoc antea vicus fuit, qui Palladis templum habuit,
 quod Alexander, ex victoria apud Granicum habi-

ta, rediens magnificis donis exornauit: & arbitra-
 tus illic Priami sedem fuisse, vicum appellari urbem
 iussit, & vt ædificia repararentur curatoribus man-
 dauit, ac liberam & immunem censuit, subactisq;
 Persis facturum se maiora promisit. Erat enim Ho-
 meri studiosus, & propter Aeacidarum cognatio-
 nem, qui Molossis imperarunt, apud quos regnauit
 Andromache Hectoris vxor, erga Ilienses magno
 pere affectus. Post eius obitum Lysimachus urbis
 cura suscepta delubrum construxit, & murum ad
 stadia quadraginta circumduxit, ac vicinas & anti-
 quas vrbes in eam habitatum deduxit, quæ iam
 erant labefactatæ. Sed cum Romani Asiam ingres-
 si, magnum Antiochum eiecerunt, collapsa erant
 Lysimachi mœnia. Extrabat tamen vicus, urbis am-
 plitudinem habens. Demetrius Scepsius inquit, cū
 adolescens in eam urbem peregrinaretur, adeo ne-
 glectam vidisse, vt coctilicij tectis careret. Agesia-
 narus scribit, Gallos ex Europa transgressos, tutelæ
 gratia in urbem ascendisse: sed eam sine mœnibus
 repertam, ilico reliquisse: postea multū reparata fu-
 it, & deinde à Romanis, qui cum Fimbria erant, la-
 befacta. Fimbria quæstor cum Valerio flacco cō-
 sule aduersus Mithridatem missus, orta seditione
 consullem in Bithynia occidit, & exercitu potitus
 Ilium venit: vnde cum tanquam latro excludere-
 tur, admoto ad urbem exercitu, vndecimo die eam
 cepit. Sed gloriantiq; tam cito urbem cepisset, quan-
 tuis anno decimo cum mille nauibus extota Græ-
 cia ceperat Agamemnon, respondit quidam ex Ili-
 ensibus: Non enim Hector aderat qui pro ciuitate
 pugnaret. Sylla vero cum Fimbriam sustulisset,

*Gallin
 Ilium
 ascēde-
 runt.*

Mithridatemq; domum cum quibusdā conditionibus remisisset, Ilienses multis beneficijs solatus est: deinde Iulius Cæsar maximā de his curam suscepit, Alexandrū æmulatus, cuius erat amantissimus, & certissima cum Iliensibus signa cognationis habebat, tanq̄ Romanus. Romani em̄ auctore generis sui Aeneam putauerunt. Iulius ab Iulio quodā viro ex progenitoribus & ille ab Iulo cognomē hoc habuit, qui vnus fuit ex posteris Aeneæ, quē Vergilius filiū fuisse testatur. Regionē itaq; eis tribuit libertate & immunitate seruata, in quibus diu permanere. Sed hoc non fuit Ilium Homericū, quod Græci euerterunt. Illud enim quadraginta duobus stadijs (vt ante diximus) à mari distabat, hoc duodecim, cū Alexandri iussu reparatum est, & campus ante urbem fluminis aggestio erat, quem Troiani tempore belli multo minorem esse oportuit, nec poterāt tam breui spacio inter urbem & mare Homericā prælia fieri, neq; vrbs in hoc loco propter perpetuū iugum circuii poterat, Homericā vero poterat. Multa præterea ex Homero colliguntur, quibus palam fit Hectoreum Ilium superius fuisse, cuius Alexandro aut Iulio imperante, nullum extabat vestigium. Nam vicinæ vrbes, vastatæ, non tamen profus eruatæ. Exusto Ilio lapides inde ad instauranda sua mœnia transtulerunt, ita nunc & in rebus humanis spem ponito, aut te diu mansurū credito, quādo Ilium ingens, & totius Asiæ columen adeo extinctum est, vt neq; cadauer inueniatur, & dubium sit quo in loco tanta gloria fuerit. Sunt qui putant reliquias Iliensium voluisse super ruinis antiquæ vr̄bis nouum Ilium ædificare, existimantes locum eū

*Vbi et
quādo
Ilium
Homeri-
cum.*

in quo prius fuerat inauspicatum esse, & calamitati
 bus obnoxium, vel quod Agamemnon antiqua
 consuetudine cum fuerit execratus, & sunt qui vr-
 bem hanc multa loca mutasse tradunt. Postremo in
 xta mare, in loco quem designauimus, ex oraculo
 constitisse. Neque ab initio vrbs fuit, sed multis an-
 nis vici formam habuit, & paulatim (vt diximus)
 creuit. Hellanicus volens Iliensibus gratificari, con-
 cessit nouam & antiquam urbem eandem fuisse,
 qua deleta, qui Sigæum & Rhytium habitabant re-
 gionem inter sese diuiserunt, ea autem restituta oïa
 reddiderunt. Sed hic non satisfacit his quæ ab Ho-
 mero sumpta contrarium suadent: vicum postea in
 eo loco ædificatum dicunt, in quo vetus Ilium fuit,
 & Troianorum regia, ex qua originem cuncti se du-
 cere iactitant, qui nobilissimi videri volunt: nam &
 Franci & Angli, & alij complures hinc maiores su-
 os venisse tradunt. Sed Romanorum genus ab Ilio
 profectum multi autores prædidere, quibus fides
 habenda est.

De Ida & eius fluminibus, deq; pinu,
 quæ mira magnitudine sua, pulchra est
 cognominata.

Caput LXVIII.

SVpra Ilium Idam esse diximus, quam multi
 fontem appellauerunt, propter fluminum mul-
 titudinem ex ea cadentium, præsertim vbi Dar-
 danica regio ei subiacet vsque Scephim & Iliensia.
 Demetrius collem quendam Idæ esse dixit, nomine
 m iij

Cotillum, vltra Scepsim ad cētum & viginti stadia, ex quo Scamander, & Granicus, & Aesepus fluunt. Sed hi ad septentrionem & Propontidem tendunt manantes è pluribus fontibus, Scamander ad occasum ex vno fonte, cursus Aesepi quingētis fere stadijs terminat. In Scamandrum Adirus influit, ex quadā Carfinæ montana regione, cō pluribus vicis habitata, & optime culta, quæ Dardaniæ adiacebat, vsq; ad loca Zeliæ, & Pithiæ finitima: eam regionē à Careso flumine dictam putant. His in locis & Rhesium fluuium posuere, qui postea Rhoites dictus est, & in Granicum influit, Septemuadus ab Homero vocatus, quia septies pertransitur, in locis pulchra Pinui finitimis: digna fuit arbor quæ nomen haberet. Attalus qui primo regnavit in Attalica gente, ambitum eius fuisse pedum viginti quatuor scripsit, altitudinem à radice sexaginta & septem, postea in tria scissam æqualiter inter se distantia, & iterum in vnum apicem cohiberi, totam eius altitudinem duorum iugerum, & quindecim cubitorū spacio contineri, distantem ab Adramytteostadijs centum & octuaginta, septētrionem versus. Nunc nulla est, habent & arbores suam mortem, aut percussæ cadunt, aut suo tempore arescunt. Nihil est in terra non mortale. Caresus à Malunte fluit, qui locus inter Palæscepsim iacuit, & Achæum vltioris Tenediorum agri. Immittit autem in Aesepum Rhodius, qui fluit in Euium à Cleandria & Gordo descendens, quæ loca sexaginta stadijs à pulchra Pinu distabant, in Aesepi conualle, quæ à sinistra cursus eius est. Poliæna locus munitissimus fuit, deinde Palæscepsis, mox Halyxonium, quod Amazonum fabulis

*Pul-
chra pi-
nus.*

applicatum est. Postea Careus vrbis deserta, & Carifina regio, & amnem ab eo dictum quod vallem ingentem efficit, minorem tamen ea quæ Aesepi est. Deinceps Zeliæ sequuntur campi, & loca collibus plena, & olim optime culta. In Aesepi dextra Argætariæ fuerunt, apud nouum vicum Polienæ & Palæscepsi oppositæ. Palæscopsis ab Aesepo stadijs triginta distabat, ab vrbe Aenea quinquaginta. Sed ad oram maritimam reuertamur.

De Tenedo insula, & quod in ea castellum fuerit nobilissimum, quod, cum Veneti & Cenuenses pro eo multis inter se prælijs contenderent, communi consensu est deletum. Item de urbe Alexandrina quæ prius Sigæa uocabatur, deq; in ea Smynthei delubro sacris muribus habitato.

Caput LXIX.

Post Sigæum promontorium Achillæum sequebatur, & Achæium, & regio Tenediorum, atq; ipsa Tenedos insula, distans à continenti stadijs quadraginta. In qua priusq; in agrum Troianum Græci descenderent, stationem habuerunt, & Agamemnon Iphigeniam immolare non dubitauit. Vincebat prius affectum regnandi cupiditas, & quod credenti Abrahamæ ad iustitiam reputatum est, huic ad iniquitatem cessit. Ambitus huius insulæ stadia octuaginta continebat. Vrbs Aeolica in ea fuit, & portus duos habuit. & Apollinis Smynthei delubrum. Dux insule circumstabat, Calydne olim appellata, & aliæ quædam ignotæ. Tenedum alij Calydnam vo-

cauerunt, alij Leucophryn, id est, candidum supercili-
 lium. Vergilius opulentā fuisse sub Priamo insulam
 dicit. Diodorus ait Tenū Cyeni filiū colonix Lef-
 bix que erat in Troade imperasse, deinde relicta pa-
 tria, cōgregatis colonis, in insulā desertā noīe Leu-
 cophryn nauigasse, distributisq; īsulę agris, iter eos
 qui secum erant urbē condidisse, atq; insulā nomi-
 ne Tenedon vocauisse, & cū multa hominibus be-
 neficia cōtulisset, post obitū inter deos relatū. Non
 nulli ferūt Cyenū patrē vxoris calūnia inductū Te-
 num filiū in arca positū in mare deiecisse, qui mira-
 bili deorū ope seruatus, tēpestate in Tenedū appule-
 rit, qui nouerq; fauerat insidijs lege sanxerit, ne quis
 Tibicē templum ingrederetur. Belli Troiani tēpo-
 re, cum Achilles post Gręcorū in Tenedum a cēssio-
 nem, urbem Temnū deleuisset, statuerūt postea Te-
 nedi, vt in tēplo quod nouiter ædificauerūt nemo
 Achillem nominaret. In hac insula nobilissimū post
 ea castellum fuit, propter quod Veneti & Genuen-
 ses multis inter se prælijs contenderunt. Postremo
 ea lege pax facta est, vt castellū deleretur cōmuni cō-
 sensu, apud Sabaudix comitē, qui pacis arbiter ele-
 ctus erat, depositum. Achgio continua erat Larissa,
 & Colonix prius, Chrysa in loco excelso & portio-
 so, & Amaxitus Lecto subiacens in promontorio.
 Nec procul ab Achgio in mediterranea constituta
 est Alexandria, in quā plurium oppidorum incolæ
 migrauēre, sicut ex Larissa, Chrysa, Amaxito, Cebri-
 na, & Mæandrina, & alijs compluribus. Locus in q̄
 Alexandria condita est, prius Sigæa vocabatur. Ly-
 simachus Alexandriam curauit, quæ iam ab Anti-
 gono habitata erat, & Antigonia appellata. Lysi-

machus nomen mutauit. Pium enim visum est
 Alexandri successoribus vt prius de nomine illi-
 us vrbes conderent, postea de suo multo iustio-
 ribus, quam hi qui alienis operibus sua imponunt
 nomina: nec verentur deletis veri auctoris signis,
 sua vel pingere, vel sculper. Alexandria diu per-
 mansit & aucta est, ex Romanorum colonia acce-
 pit, & inter claras nomen habuit. In vrbe Chrysa
 priusquam rueret Apollinis Smynthei delubrum
 fuit, & signum quod nominis veritatem seruaret.
 Nam mus quidam pedi statuæ subiacebat, statuā
 Scopas Parius fecerat. Ferunt Teucris è Creta pro-
 fectis oraculum fuisse datum, vt ibi sedes ponerent
 vbi terrigenę eos adorirentur: idcirco Amaxitum
 & Chrylam cōtigisse, maximamq; agrestium mu-
 riū multitudinē noctu exortā, quicquid armorū
 & vtenfilium ex corio inuenissent corrosisse, Teu-
 cros ibi mansisse, atque Idam ab Ida, quæ in Creta
 erat appellasse: aiunt & mures ibi circa templum
 abundasse, quos vana gentilitas sacros existimauit.
 Simulacrum vero ita cōstructum fuisse, vt murem
 pedibus premeret, alij Teucrū quendam prodidēre
 ab vrbe Troum, quæ postea Oxipetheon nomina-
 ta est, ex Attica profectum: Teucros vero nullos ex
 Creta venisse, signūq; cōiunctionis Troū cū Atticis
 ducunt, quod apud vtrosq; Ericthonius quidam
 generis autor prædicatur. Multi hodie qui videri
 docti uolunt, Turcas appellant Teucros, quos Scy-
 tharum genus esse haud ambiguum est, quemad-
 modum postea dicemus, cum de Turcis agemus.
 Alia Chrysa in agro Thebano fuit, de qua dictum

est, & illi magis Homericæ conueniunt.

De agro Lecti, campo Halysio, item de salibus Tragescis q̄ Etesijs uētis spirātibus sponte nasci dicuntur.

Caput LXX.

Arade
orū du
odecim

In agro Lecti seorsum ē Halysius cāpus, & Tragesci sales qui spōte nascuntur, & Etesijs uentis cōgelascunt: Duodeci deorū arā (uerius dæmonū dixerimus) apud Lectum construxit Agamemnon. Hæc loca contra Ilium erant ad stadia ducenta uel paulo plura, sicut ex altera parte Abydensia, quam paulo ante propius Abydus fuit, ex quo usque Lectum stadia computarunt circiter quadringenta: cum Lectū circumflexeris clarissime occurrūt Aeolum vrbes, & sinus Adramyttinus in quo maximam Lelegū partem Homerus collocauit, & duplices Cilicas, hic & Mitylenorum littus fuit, quod vicos aliquot habuit in continenti. Hunc sinū etiā Idæum nominarunt: nam iugum à Lecto ad Idam porrectum primis partibus huiusce sinus imminet, in quibus Leleges siti erant, & vrbs eorum Pedasus fluuio Sarmœti iūcta, quæ prorsus deserta est, Hæc loca Dardanio agro et Scepsio continua erāt, tanq̄ alia quædā Dardania, humiliora tamē. Neādrini ueltra Amaxitum erant magis mediterranei, & magis Ilio propinqui quam Lectus, nam centum & quinquaginta stadijs ab Ilio distabant. Ultra hos erant Cebrini, & postea Dardanijs, usq̄ Palæscepsim atque Scepsim. Alcens Antandrum urbē Lelegum esse dixit, Scepsius ad Cilicas traxit, australe Idæi latus terminantes usq̄ ad oram maritimam: post Lectū Po

Iymediū sequebatur, in quo parū erat lucus supra
 mare: octuaginta stadijs peractis, Gargara reperi-
 bantur, in promontorio quod sinum efficit Adra-
 myttinum vocatum: nam tota ora à Lecto vsq; ad
 Canas, quod est alterum promōtorium, hoc eodē
 nomine appellabatur: in quo & Elaiticus cōprehiē
 debatur, sed proprie Adramyttinum dicebāt, qui à
 promontorio in quo Gargara fuerūt claudebatur,
 & ab altero quod Pyrrham vocabat, in quo Aphro-
 disium situm fuit: oris latitudo à promontorio in
 promontoriū centum & viginti stadiorum. Interi-
 us Antādros iacuit, cui mons imminebat Alexan-
 dria vocatus, vbi deas à Paride iudicatas dicūt, qua-
 rum quæ spretæ fuerūt, Troianum incēdiū paraue-
 rint: Indigna res quæ diuinitati attribuitur. Proxi-
 mus Aspaneus erat lucus, vbi materies Idæ cedeba-
 tur, hic enim eam aptabant: postea per flumen de-
 ducebant: deinde vicus Astyra & lucus Astyemæ
 Dianæ sacer, in proxio Adramyeteū Atheniensiiū co-
 lonia, q̄ portū habuit, & nauale extra sinum, & pro-
 mōtorium Pyrrham: vrbs Cisthena cum portu fu-
 it, quæ destructa est, & vltra eā in mediterranea gris
 vena & multa habitatio. In sequēti Myrileneorum
 ora Coriphantis lucus, & Heraclia, & Haactea, &
 Name, & Pythana vsq; ad Caici fluminis ostia, que
 loca ad Elaiticum sinū pertinebant, & vltra flumē
 Maha, & reliquus sinus usq; Canas. Sed in his locis
 paululum immorandum est, propter ea quæ pro-
 priam historiam habent.

De Palæscepsi, & qui ex ea Socratici
 fuere Philosophi, item de Theophrasto

& eius bibliotheca.

Caput LXXI.

Palescepsis ultra Cebrenam fuit ad excellentiore Idæ partem prope Polienam, ea olim Scepsis vocabatur, quæ cum esset in loco circumspecto, à Scamandrio Hectoris & Ascanio Aeneæ filijs, ad sexaginta stadia inferius traducta est, quorum genus multo tempore in ea imperavit, postea in paucorum principatum ciuitas declinavit. Deinde cū Milesijs popularem statum accepit, & nihilominus qui ex eo genere erant reges dicebantur, & honores quosdam habebant successu temporis, Antigonus Scepsios Alexandriam deduxit, qui deinde Lysimacho permittente domum rediēre. Scepsius Aeneæ regiam Scepsim fuisse putat, quæ media erat inter regionem illi subditam, & Lynessum, in quam ab Achille agitur fugisse dicitur: Homer^o (sicut Straboni placet) Aeneā imperij successorem apud Troiam significat remansisse, ac Troiæ imperium: extrinsecus Priamidarū genere, natis natorum tradidisse. Alij (quæ vulgatiō fama ē) fatentur eum propter ea, quæ Priamo esset infensus, bello superfuisse, sicut Anthenoridas, qui propter hospitalitatem cū Menelao habitam euaserunt, & cum Henetis primo in Thraciam, deinde in Adriam peruenerunt, quæ ab eis Henetia dicta est, Nūc addita littera Veneria nominatur. Aeneam cum patre Anchisa, & Ascanio filio, multis comitantibus enauigasse, quem plerique circa Macedoniam & Olympum habitasse dicunt, nonnulli circa Mantineam, Capus in Archadia cō-

didisse. Alij, quibus accedit Vergilus, in Ciliciam profectum eum Helimo Troiano, Hericem & Lyli beum occupasse tradunt, & fluuios circa Egestum appellasse Scamandrum & Simoentem. Postremo in Latium traiecisse, ibiq; permansisse, iubente oraculo vt ibi maneret, vbi mensa ederet: quod in agro Lauinio completum est, vbi panis ingens pro mensa per imprudentiam appositus, cum carnibus quæ super eo erant, absumptus est. E Scepti fuerunt philosophi Socratici, Erastus & Coristus, & Ereus Coristi filius, qui Aristotelem & Theophrastum au diuit, & successor fuit bibliothecæ Theophrasti, in qua erant Aristotelica, nam Aristoteles & bibliothecam & sculam Theophrasto reliquit, & primus fuit (vt Strabo arbitratur) qui libros congregauit, & Aegypti reges bibliothecæ ordinem docuit, incertum plus boni an mali rebus humanis attulerit, quando componendi libros nullus est finis, & multorum ingenia deprauata sunt, quæ in peruersa dogmata inciderunt: ob quam rem consulte agunt, qui damnata volumina exurunt, neq; passim omnibus scribendi facultatem permittunt, vt est illud Persianū, Scribimus indocti doctiq; poemata passim: sed hodie tãta est doctorū turba, vt nemo fere indoctus reperiatur, ex his qui aliquid scribunt, qui non doctoris nomen titulūque receperit. Theophrastus bibliothecam Neleo tradidit, Neleus eam Sceptim detulit ad homines imperitos, qui libros inclusos ac negligenter compositos tenebant: cūque Attallicorum regum sub quibus erant studium sentirent, ad instruendam Pergamī

bibliothecam, eos in fossa quadam sub terra occul-
 erunt: & demum tincis & humiditate labefactos
 qui ex eo genere erant, Apeliconi Teio tradiderunt
 magno emptos argento, Aristotelicos scilicet atq;
 Theophrasticos. Apelicon qui magis librorū esset
 studiosus quā sapientiæ, quales multos atate no-
 stra cognouimus, volens corrosiones emēdare, eos
 transcribendos dedit, scriptura non recte suppleta,
 librosq; edidit erroribus plenos, Cōtinuo post Ape-
 liconis obitum, Sylla, qui Athenas cepit, ablata illius
 bibliotheca, eam Romam trāstulit: quo in loco Ty-
 rannion grammaticus, cum Aristotelis amantissi-
 mus esset, conciliato sibi bibliothecæ præfecto, & li-
 brarij quidam scriptoribus vtentes non bonis, nec
 scripta cōferentes, opera minus emēdata ediderūt
 q; si græca exemplaria corrupta fuerūt, quid de his
 putandum est, quæ in latinum cōuersa sunt, illa præ-
 fertim priora, quæ qui legunt, nō tam quod dicatur
 q̄ quod dici velit, nosse laborant. Quippe si reuini-
 sceret Aristoteles, multa sua esse negaret, quæ nos il-
 li attribuimus. Sed melius cum eo actum est q̄ cum
 alijs, quorum opera funditus periēre, & ipse causa
 extirrit, cur multa perirent, qui aliorū gloriā ad se tra-
 xit: ruet etiam ipse quamuis magnus, neq; enim ve-
 rum est quod sibi aliqui persuadent, literarum mo-
 numenta non interire: omnia occidunt, nec literis
 sua mors negata est, q̄ quis aliæ alijs plus viuant. Ae-
 tas cuncta aufert, nec hominis opus est quod in tē-
 pore non euanescat. Apud Scepsim ultra eos quos
 nominauimus, Demetrius grāmaticus floruit, qui
 Troianam extructionem exposuit, & post hūc Me-
 trodorus, qui è philosophica vita in ciuilem muta-

Intere
 unt eti
 am lite-
 rarum
 monu-
 mēta

tus est, & propter elegantiam, quam pauper erat, clarum coniugium apud Chalcedonem obtinuit, & a Mithridate reddendo iuri prepositus fuit, a quo non erat prouocatio. Sed legatus ad Tygranem missus, cum descuisset, inuitus remissus est Mithridatiam a paterno regno fugienti, & in itinere, siue regis opera, siue morbo, decessit: sensitque philosophicam vitam imprudenter se reliquisse, quae si neque honores neque opes accumularet, at saltem periculis & molestiis quam pluribus caret.

De Anderis, mirandoque lapide, qui solus combustus in ferrum, cum terra quadam in argentum falsum, quae terra si aes accepisset in aurichalcum uertebatur: de Pitana urbe Aeolica, quodque apud eam lateres inuenti sint, qui super aquas innatarent.

Caput LXXII.

Post Scepsim Andera fuerunt, circa quae lapis quidam inueniebatur, qui combustus ferrum fiebat, deinde cum terra quadam in fornace decoctus, pseudargyrum, id est, mentitum argerum exsudabat: quae terra si aes accepisset, in aurichalcum uertebatur. In his locis Leleges habitauerunt, qui & Pionias, & Gargarenses agrum, & Assensem occupauerunt. Assus, & arte & natura munita ciuitas fuit, quae a mari & portu longum & rectum ascensum habuit, ex quo Stratonici dictum est, qui celeri passu Assum it, mortis periculum adit: hinc fuit Cleantes philosophus stoicus, qui Zenonis Ciciensis scholae successit, Stratonici dictum.

quã postea Chryssippo Solensi reliquit. Hermias enim nuchus trapezitæ cuiusdã famulus Athenas profectus Platonẽ Aristotelemq; audiuit, & domũ reuersus cum dño suo, Atarnenses & Assenses aggressus eos subegit, & illis simul cum dño imperauit, q̃ mortuo solus dominiũ adeptus, Aristotelẽ & Zenocratem ad se accersitos diligẽter curauit: Aristoteli etiã fratris filiam vxorẽ dedit. Sed nõ illi, vt tyrannidẽ inuaderet, philosophi suaserunt, nec rursus vt retineret prestare potuerunt. Memnon Rhodius, simulata cum eunucho amicitia, eum ad se vocatũ comprehendit, & ad regẽ Persarũ misit, ibiq; vitã suspendio terminauit. Philosophi fugientes loca à Persis occipata, incolumes euasẽre. Assum aliqui dicunt à Metimneis conditã, aliqui Aeolicã fuisse volunt: ipsi vero Assiũ Gargara & Lamponia condiderunt, q̃ cum non bene habitarentur, reges ex Mylero incolas eoduxerunt, & pro Aeolibus semi barbaros effecere. Leleges hæc loca sub Priamo tenebant, & inter eos misti erant qui sub Aenea fuẽre. Cilices quoque cum his habitabant, & Cares aliqui: sed ab Achille vastati Leleges, in Cariam migrãre, quo & Cares Cilicesq; Taurum transiũre. Oram, quæ post Leleges sequitur, Adramyttini habuerunt, & Atarnenses, & Pythanei, vsque ad Caiaci fluminis ostia: Non procul ab Adramytheo Apollinis Cillei templum fuit, & Cilli monumentum, ingens quidam tumulus, hunc Pelopis aurigam & ducem equorum dicunt, à quo forsitan Cillicia dicta est. Adramytteum in bello Mithridatico calamitate maxima oppressum fuit, culpa Diodori qui ciuium consilium deleuit, cum regi cuperet

gratificari, & se principem Academicæ philoso-
 phorum ostendere. Rege autem euerso pœnas de-
 dit, qui de multis criminibus accusatus, infamiã nõ
 ferens, turpiter & obstinate periit. Sæpe em̃ eorum
 ignominiosus est finis, qui nimium gloriæ cupidus
 sunt. Ex Adramytteo fuit Zenocles orator clarus
 Asiatici stili, qui in senatu pro Asia dixit, quo tem-
 pore Mithridaticæ factionis est accusatus: dehinc
 Atarneus fuit Hermiæ tyranni sedes, postea Pytha-
 na vrbs Aeolica, quæ portus duas habuit, & fluiũ
 Enocenum, qui eam præterfluebat, ex quo aqua du-
 ctus Adraminus factus est: è Pythana Archesilaus
 academicus fuit, qui cum Zenone apud Polemonẽ
 didicit. Fama est apud Pythanam lateres inuentos
 esse, qui super aquas innararent, quod de alijs locis
 traditum est. Post Pythanam Caicus amnis ad sta-
 dia triginta in sinum Elaiticum emittit, qui Perga-
 menum agrum irrigat. Eleapolis duodecim stadijs
 vltra Caicum ad meridiem fuit, Aeolica ciuitas: &
 Pergamenorum portus, centum & viginti stadijs a
 Pergamo distans, deinde ad stadia centum est Ca-
 na promontorium, quod contra Lectum confur-
 gens, Adramytteum efficit sinum, cuius pars est Ela-
 iticus. Cana Locrorum oppidulum fuit, ad austram
 Lesbij extrema, situm in agro Caneo, qui vsque
 ad Arginusas protendit: & vltius promontoriũ,
 quod Aegam nominarunt, eodem modo quo ani-
 mal: sic enim totum montem appellabant, quem
 postea Canam & Canas vocauere. Circa montem
 austrum & occasum versus mare procumbit, ad
 orientem Caici campus, ad aquilonem Elaiticus
 ager: mons satis per se contractus est, vergit tamen

ad Aegeum pelagus, vnde ei nomen est. Postea id promontorium (vt Sppaho dicit) Aega est appellatum: reliquum vero Cana: & Canæ vrbs: deinceps Aelea sequitur, quæ portum habuit, & nauale regū Attallicorum, Amistæi opus & Atheniensium, qui cum eo apud Ilium militarunt: distans à Grineo Myrmeorum oppido stadijs septuaginta, hæc Elaitico sinui nomen dedisse videtur. In Grineo Apollinis fauam, & peruerustum oraculum, & templum candido lapide sumptuosum plebes admirabātur deinde Achiuorum portus exitit, in quo duodecim deorum aræ constitutæ fuerunt certissima demonum theatra. In vltimo vero sinus recessu, ad sexaginta ferme stadia Myrma fuit Aeolica ciuitas, quæ portum habuit, & ab vna ex Amazonibus nomen accepisse credita est. In ora sinus Hydra promontorium fuit, quod Amatunti aduersum Elaiticum sinum efficit, oris latitudinem septuaginta fere stadia complexam dicunt: post Hydram Adæ fuerunt ad stadia quadraginta.

De Cuma Aeolitarum urbium maxima, & quomodo Cumanis insulsi & hebetes sint putati: item de Larissa.

Caput LXXIII.

DEinceps Cuma, Aeolicarum urbium maxima & optima, & omnium fere metropolis, quas numero triginta fuisse tradunt, quarum maxima pars corrui. Cumanos insulsos & hebetes homines putauere, qui post trecentos annos ab vrbe condita portoria exegerunt, tam diu prouentū eius modi non cognouere. Feruntur etiam publica pecu

nia mutuo recepta porticū struxisse, cūq; die consti-
 tuta pecuniam non reddidissent, à deambulatione
 fuisse prohibitos: creditores vero, cum plueret edi-
 ctum misisse, vt Cumani porticū subirent: ex q̄ pro-
 uerbium factū est, Cumanos non sentire porticum
 in pluuia subeundum esse, nisi preco admoneret.
 Ex Cuma vir sine controuersia clarus Ephorus fu-
 it, Isocrati oratori familiaris, & historię conscriptor,
 & ante ipsum Hesiodus poeta, qui patrem suū, reli-
 cta æolica Cuma, in Boetiam migrasse dicit. Home-
 rum hinc fuisse non satis constat, multi em̄ de eo di-
 scepant. Quod si Cumanus fuit Homerus, non est
 cur miremur conciuēs eius obrusioris ingenij fuis-
 se, Nam quicquid in vrbe diuinum erat, id secū Ho-
 merus abstulit. Cum Aeolicis vrbibus Aegæ fue-
 runt, & Temnus, vnde Hermagoras fuit, is qui de
 dicendi arte conscripsit. Hæ vrbes secus montanam
 regionem iacuere. Quæ Cumano & Phocensi &
 Smyrneo imminet agro, iuxtaquā Hermus labitur.
 Post Cumam Larissa fuit, quā Pelasgi coluere. Laris-
 sas tres in Asia reperimus: Primā apud Amaxitum,
 de qua dictum est: Alteram apud Cumam: Tertiā
 apud Caistrum: Quartam in Thessalia, vnde Laris-
 saeus Achilles appellatus. Inuenimus Lelegū popu-
 los, & Ciliū, & Pelasgorū, & Cenorū, multis in lo-
 cis permistos fuisse, sed intra Caicū quē Troadis ter-
 minū esse diximus. Post Caicū Pelasgi per sese vsq;
 ad Hermū habitauere, prius q̄ Aeoles aduentarent.
 Leleges sub Alceo fuerunt, Cerij sub Euripillo, Pe-
 lasgi sub Hippothoo & Pileo. Cilices alios duces ha-
 buere. Quod autē Pelasgi magna natio esset Mene-
 crates autor est, qui totam oram quę postea Ionica

*Prouer-
 biū de
 Cuma-
 nis.*

dicta est, facta à Micale initio, prius à Pelasgis habitata fuisse tradit, & p̄p̄inuas insulas. Lesbij quoque se sub Pileo positos affirmabant, quæ Homerus Pelasgorum ducem appellauit. Chij suos autores Pelasgos ex Thessalia profectos putauere: Quæ gens erabunda & ad transmigrandum facilis, ut multum creuit ita pariter tota extincta est, eo maxime tempore, quo Aeoles Ionestque in Asiam traiecere. Larissa Amaxito proxima ducentis fere stadijs ab Ilio distabat, non ergo ei conueniunt ea quæ de Hippothoo dicuntur, quoniã procul à Larissa cecidisse Homerus tradit, dum pro Patroclo pugnatur, sed ab ea quæ Cumæ proxima est, nam mille stadia intersunt. Caietrianam uero seu Ephesiam Larissam non satis constat, an Troiani belli tempore condita fuerit, de Cumana certum putant. Tradunt enim eos qui Phrycio Locrensi monte ultra Thermopylas erant, inde profectos in eum locum uenisse, ubi postea Cuma condita est. Cumque Pelasgos inuenissent Troiano bello labefactatos, adhuc tamen Larissam obtinentes septuaginta stadijs à Cuma distantem condidisse apud illos locum, qui Nouus murus appellatus est, triginta stadijs à Larissa, atque inde profectos Cumam condidisse, & homines qui superfuerant ei habitatum deduxisse. Cumam uero à Locrensi monte Phrytionida appellasse, eodem modo & Larissam, quæ postea omnino deserta est. Hactenus Aeolis, prenditur. Deinceps Phocæa est, & Hermus non ignobilis amnis, & Ioniam initium: uerum quia Troadi à Lecto, p̄ montorio usque ad Cumas Lesbos insula opponitur, quæ ab ipsa Aeolica fuit, & ad Troadem pertinuit, de hac dicendum est prius quam Ioniam attingamus.

De Lesbo Aegæi maris insula, & quot
in ea urbes memoratu dignæ sint: item qui
philosophi, poetæ, & rerum scriptores ibi
dem floruerint: insuper de foemina quæ
urbem à Turcis una seruauit.

Caput LXXIII.

LEsbos olim nō solū Aeolica, sed Aeolicæ vr-
bium altera metropolis fuit, & vniuersę Tro-
adis imperiū obtinuit: ambitus eius stadiorū
centū supra mille à Borea in Austrū, p̄tensa: quingē
& sexaginta stadia lōgitudinis habēs, feraci agro,
& multa materia ad classes cōficiendas idonea. Tā-
tum à Chio Lemnoq; distans, q̄rum à Tenedo intra
quinquaginta fere stadia. Vrbes in ea fuere memo-
ratu dignę Mitylene quę adhuc extat, & ab ea nunc
insula vocatur: & Pyrrha in occidentali latere sita, q̄
ab antiquo subuersa est, relicto suburbano quod
habitaretur. Fuit & Cressus in colle iacens, & Antis-
sa cum portu Metymna promontorio Lecti oppo-
sita. Mitylene inter Metymnam iacet & Maliam,
quod est Australissimum extremum insulæ Canæ
oppositum. Hęc vrbs rebus omnibus pulcherri-
me instructa fuit, porrúsque duos habuit, quo-
rum Australis clausus erat, quinquaginta triremi-
um ac nauium capax. Borealis vero magnus ac pro-
fundus aggere p̄tectus, ambobus quædā parua in-
sula obiecta fuit, partē vrbs habens ibi habitatā: di-
stat à Malia stadijs. lxx. à Cana centum ac viginti,
totidē ab Arginussis, q̄ tres insulę sunt parę cōtinētī

proximæ, & Canæ adiacentes. Inter Mitylenem & Metymnam vbi vicus Aegyus fuit, angustissima insula est, tractum habens in Pyrrheum Euripum, passuū duorum millium & quingentorū. Ex Myri-lene fuit Pittacus vnus ex septem sapientibus, & Al-ceus poeta, & Antimenedes frater eius, quem Baby-loniorum socium Alceus dicit magnum certamen peregrisse, atq; eos è maximis laboribus eripuisse, vi-ro pugnacissimo, & (vt inquit) regum luctatore in-terempto: cum his & Sappho claruit, admiranda mulier & poetica peritissima, cui post tot secula non est reperta quæ posset æquari. Diophanes ora-tor multo tempore posterior fuit, & Potamon & Lesbodes, & Chrynagoras, & Theophanes rerum scriptor, qui Pompeio magno admodū familiaris fuit: nam & res eius gestas, posteritati cōmendauit, & Græcorū omniū clarissimū se exhibuit: cuius filius Marcus Pompeius Cæsari quoq; Augusto charus fuit, à quo Asiæ curator constitutus est, & postea in-ter primos Tiberij familiares locū obtinuit. Ex Cres-so fuere Theophrastus & Phantias philosophi peri-patetici, & Aristoteli familiares. Theophrasti patris Tyrramo nomen fuit, Aristoteles mutato vocabu-lo Theophrastū vocauit, simul prioris noīs absurdi-

*Aristo-
teles di-
scipu-
los suos
oēs se-
cit elo-
quētes.*

tatem euitans, & futurā simul eius facundiā signifi-cans. Aristoteles em̄ discipulos suos omēs eloquen-tes fecit, Theophrastū vero eloquentissimum, quæ-res admodum eos confundit, qui Aristotelis opera omni eloquentia nuda in nostram linguam con-uerterunt. Altera quoq; Sappho (vt nonnulli asse-runt) hinc orta est, poetica perita, sed Mitylenensi minor. Ex Metymna ortus est Arion, is, quem He-

rodotus à prædonibus in mari obrutū, & à delphi-
 ne incolumem deuectū in portum ad Tenarū fabu-
 latur, quem Citharædū fuisse constat: ex hac insula
 & Terpandrū fuisse dicunt, musicæ artificem, q̄ pri-
 mus pro tetrachordo, Iyra, heptachordo vsus est,
 ad quem versus illi referūtur. Nos tibi mutato chor-
 darum quatuor vsu: Iam noua pars septē modula-
 mur carmina neruos. Hellanicus quoq; rerum scri-
 ptor, & Callias (qui Alcæum & Sapphon exposuit)
 Lesbij fuisse perhibentur: Mit ylenæis durissima fuê-
 re cum Atheniensibus certamina, & vecordia: adeo
 q̄ Athenienses in eos seuière, vt senatusconsulto de-
 creuerint omnem Mit ylenæorū pubē iugulari, pœ-
 nituit tamen eos, decretumq; mutatę sententię vna
 die ante allarum est ad imperatores, quā mandata
 essent peracturi: non tam benigne cum Capuanis
 Fuluius egit, qui susceptis reipublicę literis vt sena-
 tu Capuano ignosceret, quē statuerat perdere, pri-
 us scæuitiæ suæ satisfecit, q̄ lit: ras legeret: tanta illi
 sanguinis auuiditas erat. Plurimæ apud Mit ylenços
 intestinæ seditiones fuère, & plures tyranni ciuita-
 tem oppressère, inter quos & Pittacum numerant.
 Sed is ad dominatus eruendos, principatu vsus est,
 non ad tyrannidem exercendam, qui sublati ty-
 rannis mox ciues in pristinam libertatem restituit,
 ostenditq; sapienti principatum non esse appeten-
 dum. Sed neque libertas diuturna speranda est ciui-
 bus, neque perpetuo metuenda seruitus, altera suc-
 cedit alteri, sicut montibus v alles. Hanc insulam
 (vt Diodorus ait) Pelasgi primum habitauère, Xan-
 thus enim Priapi filius, Pelasgorum qui ex agro ve-
 nerant rex, parti Lyciæ imperauit, deinde Lesbum

cultoribus vacuam petens, agro Pelasgis dimisso,
 insulam quæ Issa prius dicebatur, ab eis Pelasgiam
 vocauit. Septima deinde progenie, ob diluuium tē-
 pore Deucalionis factum, cum insula deserta remā-
 fisset, Machareus in eam peruenit, Cynaci Ionis fi-
 lius apud Achaiam natus, eoq; Ionas transtulit, &
 humanitate ac iustitia plurimū auctus, & hanc & vi-
 cinas insulas possedit. Successu deinde temporis Les-
 bus Lapithi filius in hanc insulam nauigās, sumpra
 in vxorem Macharei filia Metymna nomine, apud
 eum perseuerauit, & claritatem affecutus insulam
 a se Lesbiam nominauit. Fuit & altera Machareo
 filia Mitylene appellata, quæ nomen ciuitati dedit,
 in hoc usq; tempus permanenti: è Lesbo Coloni in
 Chium, & in Samum & in Rhodum missi feruntur.
 Eæ insulæ cum saluberrimum aërem haberent, &
 frugibus abundarent: loca vero incontinenti op-
 posita, propter diluuij humiditatem, pestilentia &
 frugum sterilitate laborarent, Fortunatae sunt co-
 gnominatae. Machareus legem valde vtilem apud
 Lesbios edidit, quam Leonem ab eius animatis vir-
 tute ac robore abpellauit. Res Mitylenenses nunc
 prosperæ, nunc aduersæ, per multas manus actæ
 sunt. Pelasgi, vt diximus, priores insulam habitauē-
 re, cum staret Troia. Postea Aeoles successerūt, de-
 inde Persarum imperium subiit, postea Macedonū,
 deinde Romanorum, cum Romana res in Constā-
 tinopolim translata esset. Sub Græcorum impera-
 toribus, varia insulæ fortuna fuit. Postremo cum
 a Cathacufino per arma pulsus, ope Francisci Ga-
 talusij Genuensis imperium recuperasset, hæc insu-

Fortu-
 natae in
 sulae un-
 de de-
 nomi-
 nantur

Ia ob gratitudinem auxiliatori tradita est, atque in
 eius posteris vsque in hæc tempora durat. Ab eo
 qui nunc regnat, cum frater natu maior aliquan-
 diu rem administrasset, in vincula coniectus est, pu-
 blicata causa, quod insulam Turcis Christianam-
 que fidem prodere, statuisset, vt est calamitatis infam-
 ia comes: ætate nostra Turcarum classes sæpenu-
 mero in Lesbum delatæ, homines & armenta abe-
 gerunt, nihil extra urbium mœnia relinquentes,
 quarum vnam fœminea manu seruatam tradunt.
 Oppugnauerat Turcarum exercitus insulæ oppi-
 dum non contemnendum, muriq; partem machi-
 na deiecerat, & facta clypeatorum testudine irrum-
 pere properabat, nec oppidanis animus erat ad fe-
 rendum imperum, alijs deditioem, alijs fugam me-
 ditantibus. Sed affuit virgo virilibus armis induta,
 quæ, mirabile dictu, salutem patriæ peperit, adhor-
 tata enim ciues ne hostem metuerent, primam se
 Turcis obiecit, ac pro loci fractura depugnans non
 nullos obruncauit, cuius audaciam admirati oppi-
 dani, & ipsi animum resumpfere, tantamq; hostium
 stragem ediderunt, quantum vix credere quispiam
 possit. Turcæ è terra pulsi ægre in nauigia se recepe-
 runt, quos Calisa classis insecuta magno detrimen-
 to affecit. Laus tamen seruatae insulæ penes virgi-
 nem fuit, cuius tedet non habere nomen: digna
 enim erat non minori memoria quam Sappho: sed
 illi maiora præmia in cælesti patria reseruantur.
 Episcopus Caphensis Calisto pontifici maximo
 nobis præsentibus hæc enarrauit, qui tunc tran-
 situm per Mitylenem fecerat, ab ecclesia sua Ro-
 mam petens: atque in hunc modum tota Aeolis ac

Fœmi-
 na que
 oppidi-
 à Tur-
 cis de-
 fendit.

Fredericus Comes urbinas.

Troas absoluta, ẽ quæ inuicẽ (ut sæpe diximus) permissa fuerunt. Hæc cum aliunde scribere statuissemus, tum Federicus Comes urbinas nos impulit literis clarus & armis, nostriq; temporis ductor exercitus. Nam cum è Roma Tybur peteremus, obuius in itinere cum parte copiarum suarum, dũ Christianos equites, armorum splendorem admiraremur, quæsiuit ex nobis an priscorum militiam tam splendide armatam fuisse arbitraremur, respõdimus: nisi apud ueteres huiusmodi armaturæ fuissent, non potuisse Vergilium atq; Homerum eas describere, quas & pulcherrimas & ornatissimas cõmemorãt, his quibus nostra vitur ætas perq; similes. Quæsiuit vterius Comes quæ nobis opinio de rebus Troianis esset, nam ipse eas fuisse minimas cõsebat: sed Poetarum studio amplificatas diximus minores fuisse, quã fabulæ ferant: magnas tamen, quando hinc Græcia, inde Asia, in bellum ruit: & si enim non tota Cherronesus sub Priamo fuit vniuersa tamen ei suppetias misit, & multi etiã qui vltra Halyn, & vltra Euphratem habitabant: nec regnũ Priami minimum fuit, quod à Rhindaco fluuio meridiem versus Caicum vsq; protendebatur, & vterius circa maris littora vsq; Cumam, per stadia circiter mille quingentã in mediterranea. Non satis explicare possumus orientem versus quousq; imperium eius excurreret. Nam Troas in mediterraneis Mysiæ Phrygiq; permissa fuit, & Mysorum Phrygumq; duces Priamo suberant. Dixim⁹ regnũ eius in octo siue nouẽ principatus fuisse diuisum, ita em̃ Strabo refert, sed qui fuerunt huiusmodi principatus, & qui duces nõ satis explicat. Videtur tamen Hectorem, Aeneã, An-

Priameium regnũ in octo partes diuisũ

renorem, Pandarū, Asium, Eurypilum, ac filios Meropis Adraftum & Amphiu, simulq; Hippotoum, & Pyleum, inter duces referre: ij fratres erant, & Pelasgis dominabantur, vnumq; tantum principatū efficiebāt, sicut & filij Meropis, qui Adraftiæ cāpos, & Pythiam atq; Apesum possidebāt. Dardani quoque in duos principatus diuidebātur sub Aenea & Antenore constituti, Lycij sub Pandaro, Zeliēses, & Aphini sub Asio, Ilienses sub Hectore, Cetiij & Lynessa sub Pyleo. Quodq; magna fuerit Priami potestas, & ad Lesbū insulam se extenderit, Achilles ipse testatur, quem ita loquētem inducit Homerus. Ante tuas noramus opes spaciosaq; regna. Quo felix pariter Lesbos cōplectitur, & quæ comprehendit Phrygiæ tellus atq; Hellespontus: non igitur cōtēnda sunt, quæ de Troianis dicūtur, nec minima existimanda. Quamuis nec Ilium nec Iliensia bella famam æquarint.

De Ionia minoris Asiæ regione, de Mileto & Epheso, quæ totius Ioniæ vrbes fuere clarissimæ, de Brāchidis oraculum Didymeū Xerxi prodentibus, de viris ex Mileto memoratu dignis, de Latmio Endymionis astrologi monte, Item de Averno pestiferas exhalationes habente.

Caput LXXV.

Ionia Aeoliæ succedit quæ ab Hermo fluuio & vrbe Phoecea meridiem versus vsq; ad Miletiorū & Caricorum mōrium Posideum iuxta mare procurrat. Pherecydes Miletum & Myuntem ad hanc oram pertinere dixit, & Cares prius Mycalensia, & Ephesia habuisse, oram vero sequentē Leleges vsq;

*Duode-
cim Io-
nicæ
colo-
niæ à
diuer-
sis con-
structæ*

Phoceam & Chium, & Samū: sed utrosq; ab Ionib⁹
eiectos ad reliquas Cariæ partes euasisse. Fama est
multos ex Pylis cum Melæco Codri patre Athenas
cōcessisse, & totam hęc gentē cum Ionibus in Asiā
transiuisse, ibiq; duodecim vrbes condidisse, quę Io-
nicę colonię appellatę sunt. Androdus Codri Athe-
niensiu regis legitimus filius Ephesum cōdidit, & Io-
niū regiam ibi constituit: huius posteri vsq; ad tem-
pora Romanorum reges nominabant, & honores
quosdam habebant: in certaminibus presidentes, &
purpurā gestātes regij generis insigne, quamuis ho-
die apud Italiam purpura etiam mercatorū, apud
ceteras gentes histrionum gestamen existat. Nele-
us Milerum condidit, qui genere Pyleus fuit, & arā
in Posideo collocavit. Cidrellus Codri filius nothus
Myntem ædificauit, Adropompus Lebedum, Co-
lophonem Andremon, Pyleus Prienem: Epirus Ne-
lei filius Theū, prius Athamas: quapropter Anacre-
on Athamātidam eam vocauit, postea Naudus Co-
dri filius spurius eam auxit: Eritias Gnopus arque
is etiam Codri filius nothus Phoceam: Athenien-
ses cum Phylogene Clazomenas, Paralus Chium,
Egertius mistam multitudinem ducens, Samum,
Tymbrion, ac deinde Patrocles. Addita est loco ter-
tiodecimo Smyrna Ephesiorum opera: nam his o-
lim cohabitabant, cum Ephesus Smyrna vocaretur
Smyrna Amazon fuit, quę Ephesum tenuit, vrbisq;
nomē dedit: Smyrnei à Milesijs secedentes exerci-
tum in eum locum duxere, in quo postea Smyrna
condita est, non procul ab Hermo fluuio, cum Le-
leges eum tenerent, quibus eiectis antiquā Smyr-
nam condidere, distantem ab ea quę postea ædifi-

cara est stadijs viginti: deinde ab Aeolibus pulsi Colophonem aufugerunt, & cum Colophonis redentes regionem suam recuperauere: sed de his posterius dicemus, nunc de principalioribus agendum est, Mileto scilicet atque Epheso, hae namque totius Ioniae optimaer vrbes clarissimaeque fuerunt, hodie parum habitationes habent, & ruinas magnas ostendunt. Nam Turcae regionis domini, nauticarum rerum ignari, & Piratas & Christianorum armatimenes, ad mediterranea se contulerunt, Graeci tantum, & hi non multum in maritimis vrribus remanserunt. Diximus supra australem Ioniae terminum Milesiorum Corichorumque montes esse, in quibus Posideum fuit: ab eo septentrionem versus iter habenti oraculum fuit Apollini Didymaeo sacrum, quod Branchidae decem & octo stadijs in mediterranea ab eo distantes Xerxi prodiderunt, & cum eo abierunt ne poenas darent: sed ab Alexandro (vt ante diximus) quamuis sero, grauiter tamen puniti sunt. Xerxes templum incendit, sicut caetera Aesiana Epheso excepto. Milesij postea id reparare aggressi cum & omnium maximum erexissent, propter magnitudinem cooperire non potuerunt, vt saepe spes humanas destitunt vires: hinc ad Milerum breuis admodum via fuit. Sarpedon habitatores ex Mileto Cretensi deduxit, & urbi nomen ab illo imposuit, cum prius Leleges hunc locum tenerent: postea Neleus vrbis locum mutauit, & Iones introduxit. Vrbs quatuor portus habuit, quorum vnus classis erat capax: multae hinc coloniae exiuerunt, & maxima pars Euxini Ponti ab his habitata est & Propontis,

& Hellespontis, & alia multa loca. Ex Mileto fuere viri memoratu digni, Thales vnus e septem sapientibus, qui primus Physiologiæ ac Mathematicæ autor inter Græcos est habitus, & Anaximander eius discipulus, & Anaximandri Anaximenes, & Hecateus qui scripsit historiam, & Eschines orator, non ille qui cum Demosthene contendit, sed alter, qui assumpta nimia erga Pompeium magnâ licentiâ pariter in exilium missus est: Ruit enim omnis audacia, & moderata tantummodo durant. Hæc ciuitas, cum Alexandrum exclusisset vi capta est, quæ admodum Halicarnassus, prius etiam à Persis oppressa fuerat. Phrynus tragicus cum actû fecisset, qui Miletum à Dario captâ ostendit, mille dragmis ab Atheniensibus mulctatus est. Neque enim semper tuto veritas dicitur, vbi cum tyrannis aut plebibus agitur. Ante Miletum in proximo iacuit Lada iniula, & aliæ pleræque stationes piraticas habentes. Deinceps Latmius occurrit sinus, in quo Heraclia oppidulum fuit, & ibi mons Latmius, quem Hecateus eum esse putat, qui ab Homero pedicorum appellatur, & à Milesiorum agro per Cariam versus orientem tendit. In eo Endymionis sepulchrum in spelunca quadam ostendebatur. post Heracliam Pyrrha succedit, centum fere stadiis ab ea remota, à Mileto, duplum si quis in sinum sese inferat, nam recta nauigatio ex Mileto Pyrrham stadia triginta continet: adeo longum iter habet littoris præternauigatio: E Pyrrha vsque ad Megandri ostia quinquaginta stadia computauerunt, propter stagna & paludes: subministratorijs scaphis ad nauiganti stadia triginta, Myus occurrit, vna ex duodecim Ionie ciuitatibus, quam propter homi-

Endymionis
sepulchrum.

num paucitatem Milesij habitauere: hanc Themistocli Xerxes in obsoniū dedit, cum Magnesiā in panē, Lamfacū in vinū dedisset. huic proxima fuit Thymbria vicus, iuxta quem Auernum esse dixere & sacrum specu Charoniū appellatum, pestiferas exhalationes habens. Vterius Magnesia fuit Meandri versus, de qua post dicemus. Post Meandri ostia Boreā versus Priensium litus fuit, & ipsa Priene, & Mycale mons feris & arboribus plenus, qui Samiæ regioni adiacet, & ad eam quasi octo stadium efficit, Isthmū ultra Trogilium promontorium. Priene à quibusdam Cadme appellata est, quoniā Philotas eius conditor è Boëtia venit. E Priene fuit Bias vn^{us} è septem sapienibus. ante Trogilium parua insula iacet eodem nomine. Trogilium promontoriū pes quidam est, qui à Mycale procurrat, & alius ei mons adiacet, qui Ephesij agri est, nomine Paëtias, ad quē mediterranea deflectit. à Trogilio Samum vsq; stadia insunt quadraginta.

De Samo Aegei maris insula, de tabulis, statuis, & colossis in ea pulcherrimis, de Polycrate anulum aureum in mare proijciente, & cum paulo post in piscis à piscatore accepti ventre inueniente, de Pythagora philosopho, & Calcaphōtis cōfabulatoris sui animā diu nocturnū secū degere dicebat.

Caput LXXVI.

Samus vrbs ad Austrū spectauit, maxima pars eius in plano fuit, & mari abluebatur: pars in montem ascendit ad dexteram nauiganti vrbem versus Posidium fuit, quod promontorium Mycalen versus septem stadium efficit fretū, & Neptunū

templum habuit, ante quod Narthecis parua insula iacuit: ad sinistram suburbanum fuit, & Iambraſus amnis, & æreum vetuſtiſſimum ſacrariū, & ædes quæ pictarum tabularū armarium erat, & locus ſub diuino pulcherrimis ſtatuis plenus, quarū tria coloffica opera Myronis erant, ſuper vna Baſi ſita. Quæ cum Antonius abſtuliffet, Auguſtus Cæſar duo in eandem baſim reſoſuit, Palladem & Herculem: Iouem autem tranſtulit in Capitolium, & ſacellum ei cõſtruxit, errore ſui temporis imbutus, in quo idola colebãtur, & falſorum deorum ſtatua. Circũ nauigationem inſulae Sami ſexcentorum ſtadiorum eſſe dixerunt, prius Parthenias dicebatur à Caribus inhabitata, poſtea Antheni, deinde Melamphylus, poſtremo Sarmus à quodam heroẽ indigena, qui colonos ex Ithaca & Cephalenia deduxit. Mons qui inſulam corrigit, Ampelus vocatus eſt. Inſula eſt vino infelix, cùm cætera circũvicinæ vino optimo abundant. In cæteris rebꝫ feraciſſima, propter quod bellis afflicta eſt: qui eam laudãt, etiam Galling lac ferre dixerũt. Multa ei cum Athenienſibus inimicitia fuerunt, & plurimas tyrãides paſſa eſt. Polycrates & Syloſon fratres, cum varia fortuna eius dominium tenuerunt: Polycrates adeo clarus fuit, vt etiã mari dominaretur. Is annulum de induſtria gemmis & ſculptura pretioſum in pelagus proiecit. Paulo poſt piſcator quidã mulus eſt inuentus. Quod cum rex Aegyptius Amalfitis intellexiffet, finem eius infortunatum dixit, qui talibus proſperitatibus vteretur. Ille à Perſarum ſatrapa dolo captus ſuſpenſus eſt. Nam quæ proſperitas ſine clauditur nõ lætuoſa: Polycratis tempore

fuit Anacreon Lyricus, cuius tota poësis eius mētio
 ne plena erat Mirabilis & ipsius Anacreontis exitus *And
 creon*
 qui (vt est apud Plinium) acino vix strangulatus *acino
 uue*
 interijt, magnum fragilitatis humanæ documentū. *strangu
 latus:*
 Pythagoras philosophus famatus, tyrannidem Po
 lycratis fugiens, urbem deseruit, & in Aegyptum ac
 Babylonem discendi studio abcessit: reuersus cun
 que durare tyrannidem inuenisset, in Italiam nauigauit, ibiq; vitam contriuit, totamq; illam Italiæ par
 te erudiuit, quæ olim Magna Græcia dicta est. illud
 hic non est subtrahendum, quod Hermippus de Py
 thagora tradit (vt est apud Iosephum). Pythagoras
 vno confabulatorum suorum defuncto nomine Cal
 caphōre genere Crotoniate, illius animam dicebat *Alia
 Calca
 phōtis
 cū So
 crate
 dege
 bate*
 secum degere die noctuq; ac præcipere ne transfret
 de loco vnde asinus onus portaret, & ab aqua fœ
 tulenta semetipsum abstineret, & ab omni blasphem
 ia recederet. digna verba quæ memoriæ teneantur.
 Syloson priuatus relictus, cum Dario Hystaspis filio
 priusq; regnaret vestem quam ferebat cupienti largi
 tus esset, ab eo regnum consecutus, Sami tyrannidē
 obrinuit, qui acerbe imperans urbem hominibus vi
 dauit, ex quo prouerbiū fecerūt. Sylosontis ope
 ra locus amplus est: quod de multis Italiæ ciuitati
 bus nostro tempore dici potest: Nam & Pisa in He
 truria Florentinorum, & Sena paucorum ciuium ope
 ra facta est ampla: amplior Aquileia, atq; Rauenna
 apud Adriaticū sinū: amplissima iuxta Tiberim Ro
 ma, non sine culpa suorum ciuium. Athenienses mis
 so Pericle imperatore, & Sophocle poeta cū eo, Sa
 mios non obtemperantes graui obsidione affecerunt: postea duo municipia millia ex suis miserūt,

qui vastatam urbem incolerent. In his Neocles fuit Epicuri pater Grammaticæ magister, quem & hic & in vrbe Teo educatum ferunt, adolescentiam vero Athenis egisse, cui Menander comicus æqueuus fuit. Creophylum esse Samium tradunt: qui cum aliquando Homerum hospitem accepisset, creditus est ab eo inscriptionem poematis obtinuisse, quod Oechaliæ captiuitatem vocauere. Sed Callimachus in epigrammate contrarium ostendit, opus .i. à Creophylo compositum, Homeri tamen existimatum. Quidam hunc Homeri magistrum fuisse tradunt, quidam non hunc, sed Aristeum Procōnesium, quicumque is fuerit, multo est à discipulo superatus.

De Icaria insula & quæ de ea dicta sunt fabulosa, de Ortygia insula in qua Latona peperisse fertur, de Curetibus & Ephesiæ Dianæ templo nihil scitu dignissimum. Item qui apud Ephesum viri memoratu digni fuerint.

Caput LXXVII.

Samo adiacet insula Icaria, à qua Icarium pelagus nominatur. Ea ab Icaro Dædali filio nomen habuit, quem dicunt paternæ fugæ comitem, cum ambo pennati è Creta aufugissent, in hoc loco cecidisse, via non seruata quam pater ostenderat. Nam cum celsius se ad solē extolleret, liquefacta cera pennæ effluerunt. Fabulosa hæc, documentum tamen habent, mandata parentum ne filij contemnant. In sulæ ambitum trecentorū stadiorum esse dixerunt. Et in ea Dianæ templum Tauropolium appellatū, & oppidulum Oenoë distat à Samo stadijs octoginta, cum defecissent in ea homines, Samij pro pascuis

vfi sunt. Post Samium fretum, quod Mycalen respiciunt Panionia fuit, tribus stadijs supra mare: vbi Panionia cōmunia omnium Ionium festa Nepruno Heliconio celebrabantur, quæ quibus in agro Ephesio fierent, Prienenfes tamen sacrificijs præerāt. Proxima huic loco Neapolis fuit, quæ Ephesij pro Marathesio agro cum Samijs permutarunt. Deinde Pygella oppidum vbi Agamemnon Munychiæ Dianæ templum edidit, & Pygalios dimisit, gentem morbis defatigatam, quos matribus agnatos Pygas vocant: vnde locus nomen accepit. Exin portus fuit nomine Panormus, & Dianæ Ephesiæ templum memorabile, deinde ciuitas ipsa: de quibus mox dicemus. In eadem ora paulo supra mare Ortugia fuit, lucus omnis generis materiæ pulcherrimus, præsertim cyparisso, Cenchrius amnis per eum fluebat, in quo dicunt Latonā ex partu lotam, hic em̄ eam peperisse fabulabantur, & nutricem partus Ortugiam fuisse: adytum in quo peperit, & proximā deam ad quam primo post partū quieuerit, ostendentes: & montem luco imminentem nomine Solmissum, in quo Curetas armorū sonitu Iunonē obtuderint, ex æmulatione insidiantē, eoq; mō Latonæ partum eam latuisse scilicet ea dijs cura erat, & ad ulterinis partibus implere cælum oporteat. Urbem Ephesum Cares & Leleges habitauēre, sed cum maximam eorum partem Androclus eiecisset, eam ex his suppleuit, qui ad se circa Athenū & Hypelæū conuenerant, assumpta prætermontana Corisso, proxima: atq; in hunc modum vsq; ad Cræsi tempora habitata fuit. Postea à prætermontana descendētes circa templum habitauēre, vsq; ad Alexandri tempo-

ra. Lyfimachus condita vrbe alio loco magis emi-
 nenti, cum homines non libenter eo migrarēt, ob-
 seruato vehementi hymbre cannales obstruxit, vr-
 bēq; submersit, atq; ita ciues vel inuitos traduxit, vr-
 bemq; de vxoris nomine Arfinoen appellauit, sed
 antiquum nomen obtinuit: In ea senatus conscri-
 ptus erat cum, quo & hi conueniebāt, qui vocati di-
 cebantur, & omnia administrabant: quemadmodū
 Venetijs cum domino & duce togati conueniunt.
 Dianæ templum primus Chersiphron mire fabrica-
 tus est, postea aliud fecit maius illo, quod Herostra-
 tus famæ gratia incendit: Senatus decretum edidit,
 ne quis eius nomen literis mandaret, dignum sup-
 plicium: sed minime obtemperatum est, quando vs-
 que ad nostram ætatem sacrilegi nomen peruenit,
 verū cum infamia & dedecore, cuiusmodi nec Ne-
 ronis nomē, nec p̄ditoris Iudæ, nec eius q̄ nūc viuūt
 Sigismundi Malatestæ, inuidiosum est nomē. Ephe-
 sijn incenso templo, cui Xerxes pepercerat, aliud præ-
 stantius construxerunt, mulierū ornamentis & mul-
 tis operibus ad id collatis, non vt Timeus Tauro-
 menitan⁹ ait ex Persarum depositis, cū nulla essent:
 & si qua fuerant, cum templo conflagrauerant. Fe-
 rerunt Alexandrum, cum templum instaurari acce-
 pisset, factas & futuras impensas pollicitum, si eius
 rei titulus sibi adscriberetur, illos autē renuisse. Ephe-
 siumq; laudibus quendā attollunt, qui regi dixerit,
 non decere deum dijs quicq; dedicare. Norat scilicet
 amicam regibus adulationem esse, & in magna
 fortuna plurimum posse. Sed Alexāder ab India re-
 uersus, & veneno apud Babylonem hausto, morta-
 lem se esse cognouit, q̄uis de⁹ existimari vellet. Che

romocrates vltimo loco templū inſtaurauit, q̄ Ale-
 xandriā cōſtruxit in Aegypto, & Alexādro pollicit⁹
 eſt, ſe montem Athon in eius formam fabricaturū: fa-
 cturumq̄ duas vrbes, alteram ad dexteram, alterā
 ad ſiniſtrā: ita vt ab altera in alterā amnis efflueret.
 Sed homines facile ea promittunt, quæ ventura in
 periculum non creduntur, & deſ plena fuit Praxitelis
 operibus, & nonnulla Thraſonis inerant, ſacerdo-
 res eunuchi honore maximo potiebantur: cum his
 virgines aliquas ſacras eſſe oportebat. Templū Aſy-
 lum erat, cuius libertatis termini ſæpe mutati ſunt.
 Alexander ad ſtadium extendit, Mithridates paulu-
 lum plus addidit. Antonius etiam vrbis partem cō-
 prehendit. Auguſtus Cæſar id irritum fecit, q̄ mul-
 tis cauſam malefaciendi præſtabat. Sentiunt id Ro-
 mani apud quos tot ſunt Aſyla, quot Cardinalium
 ædes, in quibus ſeruati fures atq̄ ſicarij, vrbem alio-
 qui pacatam & nobilem veluti latronum ſpelun-
 cam efficiunt. Ephesus naualia & portum habuit,
 & loci opportunitate multum creuit, & maximum
 citerioris Aſiæ emporium fuit. Viri memoratu di-
 gni ex ea fuerunt, Heraclitus cognomine Scotinus
 & Hermodorus, qui propter excellentiam ingenij
 & doctrinam, & quia frugierat, in exilium miſſus
 fuit: dicentibus Ephelijs: Nemo noſtrum frugi eſto,
 alioqui cum alijs eiſciatur. Propter quod ait Hera-
 clirus, dignos eſſe Ephesios, vt omnes ſtrangularē-
 tur. Pari ſupplicio & Nurſinos dignos cenſuiſſet, q̄
 literatos ex concilio pellunt. Ephesius fuit etiā Hip-
 ponax poeta, & Paraſius pictor, & Apelles, & Ale-
 xander orator, & Theodocion Iudeus, qui ſacram
 ſcripturam interpretatus eſt. Timotheus apoſtoli

Ephesi
 orū di
 ctū in
 Her
 mode
 rum

Pauli comes apud Ephesum episcopatum accepit. Hireneus dicit Ephesiorum ecclesiam à Paulo quidem fundatam fuisse, sed à Ioanne ædificatam, qui supra pectus domini in cœna recubuit. Is em̄ nō solum Ephesinæ, sed omnium ecclesiæ quæ erant in Asia gubernacula suscepit, & vsq; ad Traiani tempora prudentissime rexit, post Domitianum ex insula regressus. Polycarpus Smyrneorum episcopus referre solebat Ioannem apostolum cū balneas apud Ephesum aliquando lauãdi gratia fuisset ingressus, & Cherintum ibi vidisset, cōtinuo exiluisse, dixisse que: fugiamus hinc ne balneæ ipsæ corruant, in quibus Cherintus lauatur veritatis inimicus: tanta erat apud illos fidei fundatores cura, ne ab hæreticis interficerentur: quorum consortia nostra secula facile admittūt, nō sine magno religionis damno. Duo fuerunt apud Ephesum sepulchra, & vtrunq; Ioannis appellabatur: nam & duo Ioannes fuerunt, quorum & si alter non fuit apostolus, magnus tamē vir extitit, & eum Papias Hieropolitanus episcopus audiuit, & sunt qui Apocalypsim illius esse asserunt, quibus non consentit ecclesia, quæ sub nomine apostoli legit Apocalypsim. Hinc Drusiana fuit mulier sanctissima, & apostoli amantissima, quæ vt reuersum eum ab exilio cernere mereretur, à mortuis suscitata est. Multa in hac vrbe dilectus à Christo discipulus signa peregit, & tandem dormitione sua eam honorauit, antrum eius ibi ostenditur, in quo multa scripta, id sacrum incolæ habent. Vna quoq; ex filiabus Philippi apud Ephesum sepulta est, pauci nunc habitatores in vrbe semidiruta morant, & ij Græci nō parū ab Romana ecclesia dissidētes. Ephesinus epi

Drusiana à mortuis suscitata.

scopus disputator vehemens sub Eugenio quarto Florentinum concilium adiit, nunq̄ tamen sæpe & multum rogatus veritati acquiescere voluit. Post Ephesū Caystri ostia ad septentrionē sequūt, & de inde lacus nomine Selinusius, ex pelago refusus, deinde alius in eum confluens, qui deæ sacri magnos prouentus tēplo afferebāt, reges eos abstulerūt, Romani restituerūt. Postea publicani sibi vēdicauēre, Artemidorus legatus Romā missus lac⁹ degrecuperauit, & Heracleotim quæ descruerat euicit, propter quas res aurea effigie in fano donatus est.

*Artemi
dorus
aurea
effigie
donat⁹*

De Colophone, & qui ex ea uiri fuerē clari, de Lebedo, & q̄ eo in loco scenicorū histrionū fuerit collegium, de Erythris ciuitate Ionica, de Coryco monte à quo & Corycei piratæ sunt dicti.

Caput LXXVIII.

PAulo vterius Galleſius mons affurgit, & ciuitas Colophon Ionica, & añ eam Apollinis Clarij lucus, in quo tradunt Calchantem augurem cū Amphilocho Amphiarai filio, è Troiano bello redeuntem declinasse, & Mopsum augurem ex Mantho Tiresiæ filia natum inuenisse, ac propositis questionibus cum eo contendisse, & alteræ de fructibus caprifici, alterū de prægnante sue quesuisse, victūq̄ Calchantem mœrore obiisse. Colophonij nauales opes satis amplas habuēre, & in equestribus certaminibus tantum excelluēre, vt victoriam inde futuram sperarent, vnde Colophonius pugnaret equitatus, & in prouerbijis dicerēt: Colophonem addidit: cum summa operi man⁹ imponebatur. Par gloria apud Italos superiori tempore Perusinoꝝ fuit,

*Cal
chas et
Mops⁹
questi
onibus
conten
derūt.*

*Cervæ
paritu
re in
Dianæ
insulâ
tranât*

nec adhuc prorsus extincta est. Maius tamen hodie Sfortiadum nomē habetur, & maior equitatus, qui Longobardorum imperium armis adepti sunt. Ex Colophone fuit Minnerius tibicen, & elegiæ poëta. Item Xenophanes physicus, qui poëmata de Pfillis edidit, & Polymnastus musicus: sunt & qui Homerum hic ortum dicunt. Ab Epheso Colophonē vsque stadia numerant recta nauigatione septuaginta: postea Corarium montem collocât, & insulam Dianæ sacram, in quam cervas parituras tranare crediderunt, tanq̃ Diana numen haberet, & opem posset animalibus afferre. Lebedus deinde succedit, centum & viginti stadijs à Colophone distans. Hoc in loco Scenicorum histrionum collegium fuit, qui ludos ac certamina Libero patri q̃tannis celebrabât. Prius Teo habitauerant, quæ consequens Ionum ciuitas erat, sed orta seditione Ephesum confugerunt. At cum Attalus eos in Myoneso collocaret, qui locus inter Teum & Lebedum medius erat, Tei Romanam miserunt oratum, ne Myonesum sibi admniri paterentur: Romani illos Lebedum transmiserunt, vbi prop̃ hoim paucitatē benigne suscepti sunt. Teos à Lebedo centum viginti stadijs procul fuit, in peninsula portum habens Anacreôtis Lyrici patria: cuius tempore Tei relicta domo Abderam Thraciũ urbem migrauerunt, cum Persarum cõtumelias ferre non possent. De Apelicone diximus, qui Teius fuit, & Hecateus historicus. His in locis pulchra Cherronesus est, quam Tei & Erythrei habitauerunt & Clazomenij. Chalcides Isthmum facit, cuius australe latus Tei habuerunt, boreale Clazomenij, extrema Cherronesi Erythrei. Chalcidib⁹ lucus immi-

nebat, Alexandro Philippi filio dicatus, in quo Iones ludos Alexandria vocatos quotannis celebrabat. Circumnavigatio Cherronesi, stadia plusquam mille continuit. In fronte Erythræ ciuitas Ionica fuit, quæ portum habuit, & quatuor oppositas insulas admodum paruas. Priusquam Erythras perueniretur, oppidulum Gerræ fuit, deinde Teum, postea Corycus mons excelsus, & portus Calystes sub eo: & alij nonnulli. Tota Coryci præternavigatio latronibus plena fuit, qui Corycæi dicebantur, hi per varios dissiportus, mercatorum consilia explorabant, eosque soluētes in alto aggrediebantur & diripiebant. hinc factum est, ut oēs curiosi, occulta ac secreta auscultare conantes, Corycæi appellarentur, & in prouerbio diceretur: Hunc ergo Corycæus auscultauit, cuius consilia secreta patefacta sunt. Post Corycū Halōnesus insula iacet, deinde Argenum promontorium agri Erythræi, quod Chiorum Posidio proximū fuit, sexaginta fere stadiorum interiacente freto. Inter Erythras & præcipitium, quod in boreali parte Cherronesi reperitur Clazomenis proximū Mimas assurgit, mons altissimus, felix, atque arboribus plenus: deinde vicus Cybelia, & promontoriū nomine Melæna, ubi molæ effodiebantur. Ex Erythris Sibylla fuit, quæ numine afflatam crediderunt: antiqua sane mulier & diuinatrix, & tempore Alexandri. Alia quædam eodem modo futura prædicens, nomine Athēnais. Ex eadem ciuitate fuit Heraclides Hierophilus medicus, Apollonij condiscipulus, eius qui Mus est cognominatus.

Cory
cæi la
trones.

De Chio insula, deque in cauino Aruifio

Græconicorū optimo, Itē de Mastice ibi
nascente,

Caput LXXIX.

CHius insula nongentorum stadiorum ambitu cōtinetur. Vrbs in ea portum habuit optimum, sicut & hodie. Si quis circū nauiget, & insulam à dextris habeat, locum primo inueniet, vbi Possidium fuit: deinde Phanc, portum profundum: postea vbi Apollinis templum erat, & palmarum lucus. Deinceps litus australe, quod stationes habet: mox alterum litus, Leus appellatū. Deinde Melena promontorium, cuius opposita ē Psyra insula excelsa, quædringenta stadiorum ambitu, & vrbs eiusdem nominis. Deinde Aruisia, locus asper & importuosus, stadiorum trecentorum, qui vinum fert Græconicorum optimum: propter quod Chij nomē assecuti sunt. huic succedit mons Pelinçus, omnium eius insulæ altissimus, ex quo marmor effoditur. Viros protulit Chius memorabiles Ionem tragicum, & Theopompum historicum, & Theocritum sophistam. De Homero ambiguitas est, Chij suum ciuem esse volunt, atque eos in testimonium adducunt, qui Homeridæ vocabantur, ab illius genere profectos, quorum Pindarus meminuit, & cantores optimos esse dixit. Chij olim classem habuere, & maris imperium & libertatem sibi vendicarunt. Huius insulæ sicut & aliarum varij casus fuere, postremo ruente Constantinopolitanorum imperio, in Genuensium potestatem facta est, qui eam non sine magno discrimine contra Turcarum impetum defenderunt. Mastix hic nascitur, quæ res Genuensium reipublicæ magnum emolumentum affert:

sunt qui aiunt nusq̄ alibi nasci, quod non credimus. Ait enim Strabo in Libya regionem esse Cyrenensis proximā, quę Silphium id est masticem gignit: quīs Barbari odio quodam ingruētes, radices eius pene omnes eruerint. Sed possent alia quoq; loca eiusdē naturę inueniri, ex quib; difficile sit ad nos aliquid asportari, mercatoribus ea inferentibus quę facili; haberi possint.

De Clazomenis & Smyrneorum sinu ac ciuitate, de Leucis gentibus & q̄ apud eas P. Crassus in prælio occubuerit.

Caput LXXX.

Post præcipitium Clazomenę sequuntur, q̄ octo insulas in frõte habitatas habuerunt. hec Anaxagorę physici patria fuit, Anæximeni Milefio familiaris. Auditores eius cõmemorant Archelaus physicus, & Euripedes poëta. Deinceps Smyrneorū sinus & ciuitas succedit, subinde alius sinus, & antiqua Smyrna, distans à noua stadijs viginti. Lydij Smyrnā euerterunt, quę per annos quadringentos viciniam retinuit. Antigonus eā suscitauit, Lysimachus ampliauit, deinceps omnium pulcherrima facta. Pars eius in monte sita fuit, sed pars maxima in cāpo, portū habuit, & gymnasium, & matronarum locum, & vias in rectā distinctas, lapidibus instratas, & porticus quadratas magnas & altas, & bibliothecā, & Homerum cum eius statua. Nam & hæc ciuitas hunc sibi poetam maxime vendicauit, & nummo æneo utebatur, qui Homerius vocabatur. Melas amnis mœnia præterfluebat: sed cloacarum cõmodo caruit, propter quod imbrium tēpore excre-

menta fluitabant e vasis dimissa: In hoc Dolobella Trebonium obsidione cepit, vnū ex his qui C. Cæsare dolo occiderunt, & multas vrbes partes diruit. Patrum nostrorum memoria Tamerlanes Parthus hanc urbem fundit⁹ euertit Rhodijs parentē. Post Smyrnam Leuce fuere, paruū oppidum, quod Aristonicus post Attali Philomatoris obitū ad defectionē produxit, & putans se regia sit irpe natum, imperium sibi vindicare cogitauit. Sed prelio superatus ab Ephesijs, in mediterraneam confugiens, hominū inopuac feruorum ad libertatem vocatorum, quos Heliopolitanos appellabat, tumultuariā manum congregauit; Thyatiramq; & Apollonidē capiens, alias ciuitates inuadebat: quę suis viribus & aliquorum regum auxilijs eius imperum sustinuerunt. Quinq; tñ legati Romanorū in bellis contra Aristonicū fatigati sunt, & deinde consul. P. Crassus, qui in prelio apud Leucas occubuit. Deinde. M. Perpenna, qui capto Aristonico & Romā misso, bellū absoluit. Aristonicus in carcere obiit, quā honestiori titulo bellū gessisset quā nostri predones Italici, qui ex infima plebe nati, quā primū militare cœperunt, vrbes sibi & regna deberi putant, multos tamen digna supplicia exceperunt. Manlius Aquilius consul cum decem legatis in Asiam missus, ea quę Aristonicus occupauerat, in prouincię formā cōposuit. Post Leucas in sinu Phoecea fuit Atheniensium colonia, vnde profecti sunt qui Massiliā apud Gallos non procul à Rhodano condidēre, de qua suo loco dicemus.

De Magnesia, & de iuxta eam Thorace monte, apud quem Daphita grāmaticus

propterea quod reges versibus inceserat, cruci est affixus: vnde & prouerbium (Caue à Thorace) natū est. Item de Trallibus, & ex eis viris illustribus. de Nisā, & mirabilis naturæ antro Coronio.

Caput LXXXI.

DEinceps Ionū fines atq; Aeolum, quos ī mediterraneis separare arduū est, sicut & Phrygas & Mysos & Cares in mediterranea. Orę Ionicę via fuit quæ ab Epheso vsq; Męandrū & Antiochiā protendebat, per loca Lydis Caribus, & Græcis admista, inter quæ prima erat Magnesia, quæ ad Męandrum vocabatur, cui propinqua fuit: sed vicinior Lathęo qui fluit in Męandrum, ex Pactio cadens Ephesiorū monte. Magnesia in campo iacuit iuxta montem qui Thorax appellabatur, in quo dicunt crucifixum fuisse Daphitā grāmaticum, propterea quod reges versibus inceseret. Ex quo prouerbiū tractum est: Caue à Thorace. Neq; em̄ consultū est in eos scribere, qui possunt proscribere. Male hæc animaduertit Sigismundi Malatestæ poëta, quem cum suo domino non Thorax, sed durior eo vltima fœtētis horti expectabat cella. Magnetes à Delphis profectos putant, qui Didyma montes in Thessalia coluerunt, Hæc vrbs Dianę fanum habuit, quod magnitudine & multitudine rerum dedicatarū ab Ephesio superabatur. Artificio vero & structurę cōcinnitate longe præstabat. Magnetes olim à Treribus funditus deleti fuerunt, quæ gens Cimerica diu secundis rebus vsa est, postea Milesij eum locū occupauēre. Viri ex Magnesia clari extiterunt Hegesias orator, q̄ Asiatici styli autor fuit, immutato more Attico, qui tunc vigebat: & Simon modulator, q̄

Daphi
ta grā
maticū
crucifixū
46.

& ipse corrupto prisco cātandi instituto, nouū intro-
 duxit. Item Cleomachus pugil, qui in amorē an-
 cillę incidens, quæ à cingdo alebatur, cingdoræ & ora-
 tionē & mores est imitatus, propter quod minoris
 pretij habitus est. Post Magnesiā via est quæ Tral-
 lis ducit, mediterraneam à sinistris habens, à dextris
 Męandri campū, quem Lydi simul & Cares, & Io-
 nes, & Milesij, & Aeoles habitabant: Eademq; loco-
 rum ratio fuit vsq; Nyssam & Antiochiā. Tralliano
 rū vrbs in vertice quodam plano sita fuit, qui pro-
 montoriū natura munitum habuit, & circuitū abū-
 de septū. Multus in ea populus & opulentissimi ci-
 ues fuere, & inter principales Asiæ, qui Asiarhę ap-
 pellabātur, semper aliqui ex Trallianis erant. Inter
 hos Pythodor^o fuit, vir ab initio Nyssaënsis, postea
 propter claritatem huc migravit, Pōpeiōq; amicissi-
 m^o fuit. Et regales opes supra duo millia talentorū
 possedit, quas à Iulio Cæsare venundatas, cui pp̄
 Pompeiū erat infensus, postea redemit, & filijs non
 minores reliquit. Huius filia Pythodoris fuit Ponti
 regina, cuius supra meminimus. Trallianus Meno-
 dorus vir doctus & Larissę Iouis sacerdos, ab ami-
 cis Domitij Aenobarbi accusatus, tanq̄ classē p̄-
 didisset, ab illo interemptus est: tanta est delatorum
 potentia. Oratores clari fuerunt Dionysocles, & Da-
 cibus conditam ferunt, & aliquādiu circa Mithrida-
 tis tempora sub tyrannide filiorum Cratippi fu-
 isse. Hic vna ē septem ecclesijs fuit, ad quas scripta ē
 Ioannis Apocalypsis. Nyssa ad mediterraneam iac-
 cuit supra Tralles ad orientem, & maxima ex parte
 monti accubuit, torrente quodam diuisa, qui cōual

lem efficit, ponte ramentis coniuncta. Inter Tralles at-
 que Nyssam vicus fuit, Acharaca nomine, & Plutoni-
 um luco sumptuose circumdatū, & Plutonis ac Iuno
 nis delubrum, & antrum Charonium natura admi-
 rabile, in quo ægrotantes multos dies ieiuni & quie-
 ti permanentes exudabant, & aliquando ex propri-
 is insomnijs sacerdotum consilio curas recipiebant:
 non procul à Nyssa trans Mæandrum multæ habi-
 tationes fuere, & ultra urbem in monte Aroma. o.
 litera correpta, unde vinum Aromense ex mediter-
 raneis optimum iudicantur. Viri è Nyssa illustres fuere
 Apollonius philosophus stoicus, Panctij familia-
 ris, & Menecrates Aristarchi discipulus, & Aristode-
 mus eius filius, quem valde senem iuuenis admodū
 audiuit Strabo. Item Softratus Aristodemi frater,
 & alius Aristodemus eius consobrinus, qui magnū
 Pompeium erudiuit. Trans Mæandrum meridiem
 versus, his in locis ad Cariam cuncta pertinebant. Su-
 perius vero ad orientem loca permixta fuere, & mo-
 do Phryges, modo Cares, modo Lydi, modo Mysij
 vrbes coluerunt, inuicem coeuntes.

*Charo-
 niū an-
 trū na-
 tura ad-
 mirabi-
 le.*

De Mycale monte, de Hierapoli urbe,
 & quot aquas calidas habeat quæ in Tophum du-
 rabant. Item de ore plutonio non nihil mirū creditu-
 rum.

Caput LXXXII.

MYcale mōs est qui à Celenis incipit, & in occi-
 dentē vergit, eius oppida versus Celenā
 & Apamiā, partim Phryges, partim Mysi ac Lydi oc-
 cupauerunt, partim Cares & Iones. Flumina quoque
 eodem modo se habebant, præsertim Mæander Ca-
 ystiano campo, qui inter mediterraneam cadit, &

Tmolium montem. Continuus fuit orientē versus
 Cilbianus cāpus multus & bene habitatus, qui regi-
 onem optimam habuit. postea Hyrcanius, cui Per-
 se nomen imposuere, & Hyrcanos incolas adduxe-
 re. Pari modo & Cyri campus sic à Persis appellat⁹,
 deinde Peltinus iam Phrygius, & Cillanus & Tabe-
 nus, in quo semi Phrygia fuerunt oppida, Pysidiciū
 quiddam obtinentia. Superātib⁹ vero mediterrā-
 neam inter Caras & Nysēum agrū, trans Mæandrū
 ad meridiē vsq; in Cibyrensem & Cabalensem regi-
 onem, contra Laodiceam vrbs fuit Hierapolis, vbi
 aquæ calidæ scaturiebant, quæ in tophū admodum
 facile durabantur, & Os Plutoniū ī paruo quodam
 montis supercilio ita cōmensuratum, vt hominem
 suscipere posset mira profunditate: cui vallum pro-
 positū erat quadratū ambitu semijugeris, nebulosa
 & crassa caligine plenum, vt vix solum discerni pos-
 set: exterius tranquillo cælo aer innoxius. Animal si
 quod ingrederetur, statim moriebatur, & Tauri in-
 troducti mox cadebāt, educebanturq; mortui. Stra-
 bo se passerēs immisisse ait, qui subito expirauerint
 Galli execti vsq; ad os illesi appropinquabāt, & im-
 mergebantur, nec debebantur, quousq; possent spi-
 ritum continere. Apud Hierapolim aqua quedam
 adeo tingendis lanis idonea fuit, vt ex radicibus tin-
 cta cum his decertarent, quæ ex vermiculo purpurā
 que tingebātur: atq; hætenus de Ionibus alijsq; gē-
 tibus, quæ cum eis coierunt.

Strabo
 passe
 res in
 os Plu-
 tonium
 misit

De Caria & apud Halicarnassum Mau-
 soleo Item de Salmaci fonte celeberrimo,

Caput LXXXIII.

Cariam quam propriæ Asiæ ultimam partem fecimus, Strabo à borea Mæadri flumine clausit, ab occidenti Icaro & Myrthoo pelago, à meridie Rhodiensi, ab ortu Lycijs & alijs gentibus: magnamq; Tauri montis partem in Caria conclusit, oram omnem Rhodiam ei attribuens, quæ meridionalis est. Nos partitioi nostræ in hærentes, Cariam inter Mæandrum & montem Taurum collocabimus, reliqua Lyciæ attribuemus, quanq̃ Myletū & alia pleraq; maritima loca Ionix attribuimus, quæ Iones condidère. Principiū nobis Halicarnassus præstabit, quæ prius Zephyra dicta est, & Cariæ principiū regia fuit circa initium Tauri sita. Huius vr- bis varij casus fuère. Hecatõnus Cariæ rex tres filios habuit, Mausolum, Idryeū, & Pixodorum: & filias duas, è quibus Artemisia natu grãdior Mausolo maiori ex fratribus nupsit: Idryeo, qui secundus erat, altera soror nomine Ada. Mausolus regnum obtinuit, quo mortuo vxor imperiū habuit, quæ sepulchrū illi construxit adeo magnificū, vt ex septem spectaculis orbis hoc vnum cēseretur, & nihilominus Artemisia tabe cōsumpra est, propter luctum quem ex viro suscepit. Trogus Artemisiā Halicarnassi reginā in auxilium Xerxi aduersus Græcos venisse cōmemorat, inter priores duces acerrime bellum ciētem: & in Xerxe quidem muliebrem timorem, in Artemisia virilem audaciam fuisse. Incertū an hæc Mausoli coniunx fuerit. Post Artemisiam Idryeus imperauit, cui ex morbo absumpto parit̃ successit vxor. Pixodorus autē qui reliquus erat ex filijs Hecatõni hanc eiecit, & Perficarum patrum satrapem ad cōmunicationem imperij acciuit, qui eo defuncto Ha

licarnassum tenuit, & aduentantis Alexandri sustinuit obsidionem. Huic Ada Pixodori filia coniunx erat. Altera vero Ada Hecatombi à Pixodoro eiecta ad Alexandrum confugit, operamq; ad capiendam urbem ei prestitit, propter quod Regina ab eo declarata est, & ad obsidendam arcem dimissa, quam paulopost obrinuit. Apud Halicarnassum Salmaeicis fons calumniatus est, quod eos emolliat qui inde bibant: sed verisimilius est diuitias & victus incontinentiam molliciei causam prebuisse. Ex Halicarnasso fuit Herodotus historicus, quem postea Thurium vocauere eo quod particeps fuisset coloniae in Thuriis missae, & Heraclitus poeta Callimachi sodalis, & alter historicus Dionysius. Deinceps Termerium sequitur Myndiorum promontorium, quod Scopiae Ptolemus appellat: & Candariae opponit Corum promontorium, à quo distat stadiis quadraginta.

De Coo maris Aegaei insula, Longosii
à nostris iam dicta, de qua iea venere ab Apelle picta, & quod in ipsa domus Hippocraticae ostendantur adhuc ruinae.

Caput LXXXIII.

Coorum urbs antiquitus Astypalaea vocabatur, & in alio loco habitabatur ad mare: Postea propter seditionem inde migratum est, & iuxta Scadaleum ciuitas edificata, quam (sicut insulam) Coo appellauere: quae olim magnafuit, & optime habitata, & aspectu iocundissima ijs qui eo nauigabant: Ambitus insulae quingentis & quinquaginta stadiis clauditur, tota fertilis, & optimo vino abundans, sicut Chius & Lesbos. Ad austrum promontorium ha-

bet nomine Lacterium in quo Halifarna locus fuit. Ad occiduas partes Drecanum habuit, & vicum nomine Stomalimnes id est, os paludis. In suburba no Coi Aesculapij templū fuit valde insigne, & multis donis opulentum: inter quæ nuda Venus erat, q̄ post ea Iulio Cæsari Romæ dicata est. Augustus eā patri posuit, vt generis parentem. Apellis hæc picturam crediderunt, pro qua remissa Cois centum talenta ex imperato tributo dicunt, tanti erant illius artificis opera. Ex hac insula Hippocrates fuit diuinus ille medicus, cui⁹ adhuc extrāt opa, & Sim⁹ eius dē artis, & Philētas poëta, & Niceas, q̄ Coor tyranus fuit, & Ariston Peripatetici auditor & heres, & Theonestus vir clarus, cantor nobilis, & in administranda republica Niceę æmulus. Hanc insulā arate nostra Rhodij habuere, quā Turcæ diris calamitatibus affligerunt, nostri Longoum hodie vocant: ruinas ibi domus Hippocraticæ ostendi asserūt, & hortum in quo modicas herbas habuit in ora contentis.

De Astypalæa maris eiusdem insula, ex Cycladib⁹ vna, & q̄d in ea Dianę Cindialis templū fuit, quod circūplui crederetur, de in mediterraneis tribus memoratu dignis vrbibus Mylasis, Stratonicia, & Alabandis.

Caput LXXXV.

PRope Myndium agrum Astypalæa promōtorium assurgit, & Zephyrion, postea Myndus ipsa sequebatur, quæ portum habuit: deinde Bargy lia ciuitas, & inter hæc Caryanda lacus, & insula eodem nomine, a Caryādensibus habitata. Vnde Scy

lax ortus est, antiquus rerū conscriptor prope Bargylia Dianæ Cindialis templum fuit quod circumplui crediderunt: vt erat gentilium dementia. Ex Bargylijs vir clarus fuit, Protarchus Epicureus, præceptor Demetrii, qui Lacon appellatus est, si modo claritas vlla debetur Epicuri sectatoribus, quorum deus voluptas fuit. Deinde Iassus in insula quæ continenti adiacet sita fuit, & portum habuit, cuius incolæ magna ex parte victum ex mari captabant, cum sterilem regionē haberēt, piscosam tñ fama est Iassios, cum citharædum quendam audirent, vt tintinabulum increpuit, quod erat vendendorū piscium signum, ilico omnes à foro pisciū discessisse, præter vnum surdastrum. Citharædum propius ad illū accessisse, gratiasq; egisse, qui & se & musicam honorasset, cum cæteri abiissent. Surdastrum vero interrogasse an iam tintinabulum sonuisset, & affirmate citharædo, surrexisse pariterq; discessisse: Tantum distant inter se palati voluptas & aurium. Ex Iasso fuit Diodor⁹ dialecticus cognomēto Cronus. Post Iassum Milesiorū Posidium sequitur, vbi Ioniæ templum fecimus. In mediterranea tres vrbes memoratu dignæ fuerunt Mylasa, Stratonicia, Alabanda: cætera castella magna ex parte sub his fuere. Mylasa in campo iacuerunt admodum fertili, cui supra verticem mons imminabat, & albi lapidis vena, quæ ad publicas & priuatas fabricas magnū præbuit adiumentum: vrbs enim & porticibus, & tēplis, pulcherrime instructa fuit. Sed mirandum est quod tam erecto & accliu præcipitio conditores vrbes subiecerunt, quod si non metuebant, at certe rubescere debebant: Labranda vicus fuit in monte iuxta transitum, qui ex Alabandis ad Mylasa fuit, &

in eo peruestum Iouis militaris templū, à circūuicinis mirifice cultum. Via per sexaginta fere stadia vsq; ad urbem instrata, nomine sacra, per quam sacrorum pompa mittebatur. Sacerdotes ex ciuibus nobilissimi eligebantur, quorū sacerdotium cum vita durabat. Traditū est hanc urbem olim vicum fuisse, patriam ac regiam Carum regum & Hecatombi, mari proximam, nec procul ab Phlyso, in quo Mylasij portum habuere: Hinc viri memoratu digni fuerunt rhetores simul & oratores, Euthydamus & Hybreas, prior ingentes opes à maioribus suis accepit, & ipse magnas per se parauit, non solum in patria clarus: sed tota in Asia primos honores adeptus. Hybreas, vt ipse narrare solebat, & ciues confitebantur, pater mulum lignarium & mulionem reliquit, à quibus aliquādiu nutritus est: postea Diotrophē Antiochenum audiuit, & domum reuersus ædificari se tradidit, nec multa lucratus ad gubernandam rem publicam animū intēdit, ac forū secutus cito creuit, & in admiratione maxima habitus est, viuente adhuc Euthydamo: nam his crescunt patrimonia fabricis: Sed illo mortuo ciuitatis compos omnino fuit: Euthydamus dum vliueret multum anteibat, cum simul & potens esset, & utilis in re publica: & si quid erat in eo tyrannidis, id reipublicę vtilitate cōpensabatur: Quapropter laudatum est vehementer illud Hybreas, quod extremo, in concione dixit: Euthydame, malum es ciuitatis per necessarium: nam nec tecum viuere possumus, nec sine te. Quod in plerisque ciuitatibus Italię nostra ætate erga nōnullos haud inconuenienter dicitur. habent em̄ & nostra tempora suos Euthydamos. Hybreas cum plurimum creuisset, & optimum se ciuem atq; oratorem exhibuisset,

Notat
Italos.

set, ad extremum errauit cōtra Labienum, aliter atque alij in re publica sentiens. Nam cum cetera vrbes Labienum admitterent, cum societate Parthorum aduentantem, hic suis ciuibus vt resisterent suafit. Sed Labienus impetu facto urbem vi cepit, & domū eius demolitus est cum pluribus alijs. Hybreas Rhodum aufugit, & post tempus reuersus se atq; urbem reparauit, cum iam Labienus Asiam reliquisset. Stratonicia quae in Caria sita esset, Macedonum tamen habitatio fuit, sumptuosis fabricis à regibus exornata. Prope urbem in Iouis Chrysaorei templo Cares oēs cōuenire solebant, de cōmunibus reb; deliberaturi, conuentus Chrysaoreus appellabatur, ex vicinis antecellebant. Stratonicensis quae non esset Carici generis, in conuentu tamen participabant. Ex ea vrbe vir fuit memoratu dignus Menippus orator, cognomento Catocas, quem supra omnes Asiaticos oratores à se auditos Cicero laudat. magni viri præconium fuit. Est & aliud oppidum Stratonicia Tauro monti adiacens. Alabandam urbem duobus montibus subiectam ita dispositam extitisse dicunt, vt cistae inuersae præberet speciem: Vnde Apollonius cognomento Malacus, cum sales dicacitatis in hanc urbem iactaret, propter scorpiones quae multi inerant: Vrbs est (inquit) cista inuersa scorpionibus plena. Guarinus Veronensis hunc Strabonis locum è graeco in latinum conuertens, a sellum pro cista posuit: tanta est tralatorum diuersitas. Alabanda homines molles, & Psaltrias multas habuit. Hinc viri memorabiles fuere duo fratres oratores, Meneclis & Hierocles, & Apollonius & Molon, &

*Vrbs
ut cista
inuersa
scorpionibus
plena.*

Rhodum migrauerunt.

De Antiochia asiatica & Cibyreis populis linguis quatuor videntibus, quodq; apud eos facile erat ferrum extornari, de Caribus, qui & Leleges dicti sunt. Item qui proprie dicantur Barbari.

Caput LXXXVI.

AD Cariã, & Antiochia prinuit, q̄ mediterranea fuit, Phrygię proxima, mediocris vrbs: ad Meandrum sita, Phrygiam versus: & pontem habuit in flumine, & regionem multam ex vtraq; parte annis totam fertilem, & caricam plurimã producit, quam modo Antiochiam modo Triphylle non vocauerunt: locus facile concutiebatur, sicut cetera regionis eiusdẽ: Hinc fuit sophista clarus Diotrepes, quem Hybream diximus audisse. Antiochiã precipuè Cabalenses fuere, de quibus non satis certum est, an Cares fuerint an Pisidæ. Sunt quoque eos Solymenses fuisse crediderunt: nam collis qui Termensi promontorio imminet, Solymus vocabatur, & ipsi Termenses Solymi dicuntur. Proximum erat Bellerophonis vallum, & Pisandri filij eius sepulchrum, qui in bello cecidit contra Solymos gesto. Termesus Pisidica vrbs sine controuersia fuit, quæ proxime ad plurimum Cibyre imminebat. Cibyreii à Lydis profecti dicuntur, qui Cabalensem agrum tenuerunt. Postea Pisidæ finitimi eam habitauerunt, atq; in alium locum transfulerunt, & munitissimã reddiderunt, ambitu fere centum stadiorum. hæc vrbs propter equitatem plurimum creuit, & vici propagati iunt, à Pisidia & finitimo Myliæ agro vsq; in Lyciã, & vltiore Rhodiorum regionẽ, additis tribus vrbibus proximis

Bubone, Balbura, & Oeneandro, quarū cōuētus Terapōlis dictus est: harū singulæ singula suffragia habuere. Cabyra vero duo de triginta peditum milia mittebat, equitum duo millia. Cabyra lōgo tempore sub Tyrannis fuit, quorū regimen temperatū erat, & in Moageta finē habuit. Murena tyrannidē sustulit, & Balburā Bubonēq; Lycijs adiecit, q̄ mōrana erāt loca. Cibyrēsis tñ administratio inter maximas totius Asiæ cēsebat. Cibyreii quatuor linguis utebāt, Pisidarū, Solymorū, Græcorū, ac Lydorū: Propriū apud Cibyreos fuit, ferrū facile extornari. Milya mōrana est, quæ ab angustijs Termesi, & à transitu qui per eas fit ad citeriora Tauri, vsq; ad Apameorū regionē & Sagalassum pertendit. Sed quā de Caribus hoc in loco tractatio est, scire oportet eos sub Minoē fuisse, sed tunc Leleges dicebātur, & in illas habitabāt. Postea in cōrinentē migrauerunt, multūq; maritimæ oræ & mediterraneæ occuparūt, priorib; habitatorib; expulsis, q̄ & ipsi magna ex parte Leleges erant & Pelasgi. Rursum his Græci partem abstulerūt, Iones scilicet ac Dores. Fuerunt autem Cares circa rem militarē admodū studiosi, cuius rei indicium est, q̄d lora, cristas, & cetera insignia militaria olim Carica dicebantur: ut est illud Anacreontis. Nescite bene cōpactum Cariæ lorū, manum insertantes: & Alceus, Caricā inquit quatiens cristā. Sed quæsitū ē, cū multæ barbaræ nationes in auxiliū Priami venissent, cur solos Cares barbarici sermonis Homerus dixerit? Strabo arbitratur a b initio confecto nomine eos barbaros appellatos, q̄ difficulter aspere atq; duriter loquerent, ut blesos, balbosq; dicim;. Sum enim ad confingenda cognata rebus nomina inge-

*Carica
insignia*

niosi. omnes igitur qui crasse loquuntur, barbaros dici, quales sunt nationes omnes praeter Graecos, & primo quidem per conuictum, quasi duriloquis, & crassilinguibus barbariem imputata. Postea vero id nomen per abusum receptionem accepit, ceteras gentes a Graecis distinguens: fuisse quoque in graeca lingua quadam loquendi praecipue, eamque barbaram vocatam, si quis non recte graeca pronuntiaret: sed ita uocem profert quemadmodum barbari solent, qui ad graecam dictionem introducti expedire linguam non possunt, sicut nec Graeci illorum orationem, quod apprimè Caribus contigit. nam alij non multum cum Graecis diuersabant, nec graece uiuere, nec eorum dictionem discere pertentabant: nisi pererrari admodum. Cares uero per totam Graeciam errauerunt, stipendia merentes, & ex illo tempore barbari sunt appellati, & multo magis postea quae in insulas habitauerunt, & cum in Asia profecti sunt, ubi cum Graecis uixerunt: nam Iones cum eis ac Dories irascere. recte igitur barbaris sermonem imputat Homerus, quae graece minus expedite loquebantur. Barbarismus quoque in his dicebatur, qui male graecizabant, non autem in his qui Carice loquerentur. Apostolus Paulus in epistolis omnes inter sese barbaros esse dicit, quae se inuicem non intelligunt: & Romani omnes barbaros uocauerunt, qui latine loqui nesciret, praeter Graecos, quibus honorem detulerunt: Barbariemque nonnunquam etiam de moribus traxerunt. Solæcismum autem qui orationis artem respicit a Solis ductum putant, quae ciuitas Ciliciae fuit, postea Pompeiopolis appellata: nec plura de Caribus nec de Asia propria, cuius ultimam partem Cariam fecimus.

De Lycia minoris Asiae tertia parte de

que in ea Dorica Cherroneso, de Gnido promōtorio. Itē de Caunis populis viridē colorem habētib⁹

Caput LXXXVII.

Restat minoris Asię tertia pars, quę trans Taurum appellatur obiecta noto: in hanc Lyciā Pamphylia, & Ciliciam collocauimus. Lycia (vt Ptolemęus voluit) & ab occasu & à septētrione Asiā propriam habuit, ab ortu Pamphylię partem, à meridie Lycium mare, nec Strabo Ptolemęi sententię multum aduersatur: quāuis Lycię terminos angustiores ab occidenti fecit. Multa ij extra Taurum Canę tradiderunt, quę nos Lycię concedimus, totā scilicet oram Rhodiensem, quę Phœnicis promontorio vsq; ad Dedala protenditur, & insuper totam Doricam regionem, in reliquis concordēs erimus. Prima igitur Lycię pars Dorica Cherronesus erit, quem Myrtoō Rhodiensiq; pelago cinēta, vltimū Asię angulum ad occidētem ac meridiem occupare quemadmodum Bithynica Cherronesus borealem & occidentalem alterum tenet angulum. Nam his veluti duabus columnis basis ipsa sustinetur Asię, siue duo velis cornua dicere, quorū alterum Thraciā respicit, alterum Cretam, oram Helleponticā in medio constitutam, quasi bouinam frontem habentia (& si nō est) hinc atq; inde par distātia. Circa Isthmū Doricę Cherronesi in australi parte mons Phœnix est, omnium eius regionis altissimus, in cuius summo castellum fuit eiusdem nominis, & in fronte ad quatuor stadia insula Eleusa, octo fere stadia in ambitu habens: & Loryma ora aspera, vbi flexus quidam Cherronesi ad aquilonem inclinat: deinceps rēcta nauigatio vsq; in Propontidem quasi quandā

meridianam lineam facit, quæ millia circiter stadio-
rum quinq; cõplectitur. Post Loryma Cynossema
fuit Canis sepulchrum, & insula Syma. postea Gni-
dus promontorium, quod nostra ætas Chij caput
appellat, & ciuitas quæ portus duos habuit, & i fron-
te insula quæ stadia septem ambus complectebat,
theatralis & alta, aggeribus iuncta cõtineti. ea Gni-
dum quodammodo biurbem fecit: nam maxima
pars ciuitatis insulam habitat, ambos portus conte-
gentem. E Gnidō viri memorabiles fuerunt, Eudo-
xus mathematicus Platonis sodalis, & Agatharchi-
des peripatericus historiae conditor, & Theopom-
pus Iulio Cæsari familiaris, qui apud eum plurimū
potuit, & Artemidorus eius filius, & res Syriacas
Ctesias, qui Xerxem medicatus est, & res Syriacas
Persicasq; conscripsit. Post Gnidū in septentrionali
Cherronesi latere, duo supra mare oppida fuerunt,
Ceramus & Bargasa, Coor insulae regione oppo-
sita. Deinceps Halicarnassus extra Isthmum, quem
vix duorū stadiorum esse arbitratur: eum sæpe Rho-
dij interrūpere cogitauerūt. Inruinis Halicarnassi ca-
stellū sancti Petri Rhodij apprime cõmunitū pos-
sident, apud quod multæ insunt antiquæ nobilitatis
ruinæ & res. Halicarnassum Caria dedimus. In au-
strali vero litore, & in Rhodiorum regione Phys-
cus oppidū fuit, in quo Mylasij ad Cariam pertinen-
tes portum habuere: ibi & Latone lucus erat, quam
gentiles Dianæ matrē, deamq; fuisse falso credidēre,
quāuis ex adultero peperisset. Vterius ad orientem
Caunus ciuitas fuit, & in proximo Calbis profun-
dus amnis, per quem res inuehebatur: vrbs naualia
habuit, & portum clausum, & imminentem in colle

Tale
genus
hoim
quale
foliorū

arcē noīe Imbrū, & regionē felicē adiacētem: sed aē
rem est ate & aurūno grauē propter aestū, & pomorū
copiā. Stratonicus citharædus cū Caunios viridi
colore animaduertisset: hic est (inquit) quod poēta
dicit: Tale quidē genus est hoim quale & foliorū. Re
prehensus autē q̄ vrbē veluti morbidā carperet. Ego
(addidit) eam morbidam dicere ausum, vbi mor-
tui ambulat: Hæc eadem ad eos transferri possēt,
qui maritimam Senensū oram incolūt. Cānij cum
aliquando à Rhodijs descuiissent, iudicantibus Ro-
manis recuperati sunt. his eadem lingua cū Caribus
fuit, sed proprijs legibus vtebant, ex Creta originē
ducentes. Calymna ciuitas huic proxima fuit, & p-
montoriū Artemisiū, & templū, & alter Latona lu-
cus. Calymna sexaginta stadijs à mari recessit. Vlte-
rius Glaucus finus sine portu, & magis ad orientem
Dædala loca, & promontoriū in quo Rhodiensis
ora finiebat, & Lyciæ secundū Strabonem præter-
nauigatio incipiebat, mille & septingenta ac vigin-
ti stadia continēs: aspera sane ac difficilis, sed portu-
osa, & ab hoib⁹ tēperantib⁹ habitata, quā paulopost
attingem⁹. Nā prius de Rhodo dicendū est, q̄ his lo-
cis exposita est, de quibus modo locuti sumus.

De Rhodo insula, & q̄ apud eā Telchīa-
nes populi ferri & eris fabricā primi iuenisse dicunt,
de Colosso & Protogenis tabula, de viris ī ea clar̄,
de religiosis militib⁹ beato Ioāni dedicat̄. Itē de ca-
nibus Ch̄rianis aduentātib⁹ blādientib⁹, & Turcas
morsibus impetentibus. Cap. LXXXVIII.

Rhodus insula noningentorū ac viginti stadi-
orū ambitu patet, secundū nostrā descriptio

nem Lyciæ opposita, secundū Ptolemęū & Strabonē Caria, inter Asiaticas insulas tertia. Lesbos enim & Cypus maiores habentur. Rhodij tñ rerum gestarum gloria p̄ualuerūt. Insula prius Ophiussa dicta ē, deinde Stadia, & postea Telchinis, eo q̄ Telchines insulam incolerent, quos nonnulli fascinores & maleficos fuisse tradunt, tanquam Stygiam aquā stirpibus & animalibus pernicipi gratia inspergerēt. Alij contra sentiunt, Telchines eximios artifices extitisse, primosq̄ ferri & æris fabricam inuenisse, quos ex Creta in Rhodum profectos, vicini per inuidiam fascinationibus perdiderint: sed priorem infamiā valuisse. Sæpe enim apud homines succumbit veritas. Post Telchines Heliades insulam tenuere, quorum posterius Lindon ac Ialyson, & claram Camiron cōdiderunt: alij tamen à Tlepolemo conditas aiūt, qui cū primū virilē inisset etatē, patris sui auunculū Tecinium senectute grauē interfecit, & nauibus ædificatis frequentem cogens populū, fuga in Rhodum peruenit, ibiq̄ habitauit ab Argis profectus: propter quam rem originem Rhodiorū alij Aeolicam, alij Doricā esse tradunt. Sunt em̄ qui Dorientes cū maximas ædificassent vrbes, post Codri obitum partim Argiuorum aggregatos regno tradant, partim coloniā in Cretam missę participes factos, partim Rhodium petisse. Sed hæc posteriora sunt his, q̄ ab Homero dicunt, qui Rhodios nō Dores nominat, sed Aeoles, ac Boëtios innuit, apud quos Herculis & Lycinimi habitatio erat. Est aut̄ Rhodiorū vetustissimū nomē, siquidē añ olympiadū institutionē claruere, q̄ lōge à domo profecti ī Hispaniā nauigarūt, ibiq̄ alteram Rhodum urbē cōdidere, quam

postea Massilienses occuparūt, & in bello Troiano
 fuisse traduntur, atq; eos peracto Gymnasia insu-
 las ædificasse, quas quidem Balearides esse putant.
 Poëtæ antiquitatem ac nobilitatem insulæ astruen-
 tes fabulã confinxerūt, dicentes autē in insula pluif
 se, cum Pallas ex Iouis capite nasceretur, vt Pindar⁹
 inquit: Nomē in sulæ ab vrbe sumptū, quę pari mo-
 do Rhodus appellatur, in orientali promōtorio si-
 ta: ea portubus olim, & vijs & mœnibus, & reliquis
 ornamētis tã opere ceteras superauit, ne vllã puta-
 ret equalē habere. Legum præstãtia, & naualis rei pe-
 ritia, adeo valuit: vt annos multos maris imperio
 poriretur, & piratæ latrocinia sustulerit, Romanis
 & Græcis amica: quę cū libera esset, multis & donis
 & simulacris excellentissimis claruit: p̄cipua tñ fama
 colossi extitit. Statuam enim alij Iouis, alij solis fuis-
 se tradunt, quã Chares Lindius decies septenum cu-
 bitum altam edidit grę: postea ex terrę motu fractis
 genib⁹ corruit, nec Rhodij ipsam attollere ausi sũr,
 oraculo quodam prohibiti. Hoc inter oblata dona
 excellentissimū, & inter septem miracula maximum
 omnes confessi sunt. Soldanus Aegypti cum insulã
 inuasisset, ex grę huius statuæ, quam contractam re-
 perit, noningentos camelos onerasse fertur, atq; in
 Alexandriam terrestri itinere transmisisse. Fuit &
 Protogenis pictura insignis in valuis, scilicet Saryr⁹
 iuxta columnam stãs, super qua perdix erat, ad quę
 ita homines hiabant cum nuper tabula esset posita,
 vt illum solum admirarentur, Saryrum vero conte-
 mnerent, quanq̄ perfectissimū opus. Augebãt ad-
 mirationem perdices mäsueti, qui à nutritorib⁹ alla-
 ti & contra pictum appositi cane bãt, & congregi ge-

Colof-
 sus
 apud
 Rhodū

fiebant, quod præter opinionem Protogenes acci-
 disse videns, ædiuos rogauit, vt se autem delere per-
 mitterent, quod illi annuerunt. Fuerūt & naualia a-
 pud Rhodum instructissima, & aliqua occulta &
 ignota plebi, in quæ si quis introspeXisset, capite ple-
 ctebatur. In hac vrbe & Massiliæ, & Cyzici fabricæ
 & architectorum instrumēta armorumq; varia ge-
 nera in thesauris summa cura studioq; locabantur,
 magis q̄ penes alios vsquam. Ex hac insula viri illu-
 stres multi prodierunt, & imperatores & pugiles, e-
 quibus Panætij philosophi progenitores fuere, &
 Memnon qui Persarum regibus militauit, & eorū
 copias duxit. Circa res ciuiles & philosophiam & ar-
 tes liberales Panætius ipse, & Stratocles, & Androni-
 cus peripateticus, & Leonidas stoic⁹, ac priores Pra-
 xiphanes, & Hieronymus, & Eudemus. Posidoni-
 us vero quanq̄ Rhodi vixit, & sophisticam exercu-
 it, Apamiensis tamen è Syria fuit: quemadmodum
 Apollonius Malacus, & Molon, qui Alabāndenses
 fuere (vt supra diximus) sed prius Apollonius Rho-
 dum profectus est, postea Molon. Pisander etiam
 qui Heracliam scripsit poeta Rhodius fuit, & Simias
 grammatic⁹, & Aristocles. Dionysius quoq; Thrax,
 & Apollonius, qui Argonautas cōposuit. Alexan-
 drini quidē fuere, Rhodij tamen vocati sunt, quoni-
 am Rhodi habitauere. Cleobolus insuper vnus è se-
 prem sapientibus è Lyndo fuit, cuius vrbis habitato-
 res (quemadmodū Camirenses & Ialysij omnes in
 vrbem Rhodiam migrauerunt, vbi Linus fuit: nūc
 carcer est religiosorum militū, qui atrociter peccant,
 & munitio quædam in altissimo saxo vix humanis
 expugnanda viribus. Multa hæc ciuitas Rhodia p-

ciuilia Romanorū bella perpeſſa eſt, nec ſub Græco-
 rum imperio calamitatibus caruit. Sed poſt q̄ Sara-
 ceni Aegyptum & Syriam, Turcæ vero Aſiam obra-
 nuere, longe maioribus cladibus ſubiecta fuit: & ali-
 quando Venerorum iugum, aliquando aliorū Chri-
 ſtianorum pertulit, neq; vlllo pacto Turcarum viri-
 bus reſtitiffet, niſi religioſi milites (qui beato Ioanni
 dicati ſunt) inſulæ eius curam ſuſcepiffent. Hi enim
 poſt perditam Hieroſolymam in eam ſeſe recepe-
 runt, & urbē pene dirutam inſtaurātes, naualiaq; &
 claſſes reformātes, non ſolū inſulā ipſam tutati ſunt,
 ſed Cyprijs & alijs finitimis Chrm̄ colentibus ma-
 gno p̄ſidio fuerunt: quorū virtute quicq; in oriente
 n̄q; religiōis eſt, Chriſto ſeruatū fateri licet. Abuſac^o
 Aegypti dñs (quē Soldanū appellāt) magnis claſſi-
 bus p̄ noſtrā etatē armatis, toto quinquennio Rho-
 dū vexauit, multo tñ minora intulit damna, q̄ pertu-
 lit, nec diſpari fortuna Turcarum conatus in Rho-
 dijs facti ceciderunt. Nam & apud oppidum ſancti
 Petri, quod Rhodi in continenti munitiffimū poſſi-
 dent, & in ipſa inſula magnas ſæpe ſtrages accepe-
 runt. Calixtus tertius papa, qui nos in beati Petri ſe-
 de præceſſit, claſſem non paruam in auxiliū Rhodi-
 orum miſit, quæ diu apud eos morata plures Turca-
 rum naues p̄lio ſuperatas dimerſit, & corpora ho-
 minum palo ſuffixit. Staliminūq; inſulā Lemnū oli-
 appellatam, & Taxum, & Nembrum, & alias qual-
 dam minoris nominis Turcæ imperio ademitt: nec
 Aegyptios quieſcere permiffit, neq; Syrios, neq; Cili-
 cas. Sed mortuo Calixto diſſoluta claſſe, Ludouic^o
 Cardinalis Aquileienſis, qui ei p̄fectus erat, Romā
 redijt, Rhodo & omni oriente noſtri religionis cul-

tore in discrimine summaq; desperatiōe relicto: Et acquisitæ insulæ ad hostes rediēre, cū nos intestinis Italię motibus, & subditorū seditiōib⁹ occupati, longinqua prospicere non possemus, præsertim cū Roma ipsa in periculo esset, non solum Baronibus per circuitum, sed aliquibus Romanis ciuibus, res nouas molientibus, & ecclesiasticæ potentiæ insidiāribus. Hactenus de Rhodo, in qua mons omniū altissimus Atabyris vocabatur, pro gentili demētia Iouifacer, qui ex loco Atabyris dicebatur. Castellum sancti Petri, quod in continēti munitissimū magno sumptu custodiunt Rhodij, nō paruo vsui Christianis est, qui manus Turcarū incidunt, sepe eo fugientes saluantur. Canes ingētes noctu extra muros excubant, de quibus fama est, quod Christianos odore cognoscant, eisq; aduentantibus blandiūtur, Turcas autem larratu prodant, & morsibus insectētur. Nunc reliquam Lyciam absoluaus.

De Lycia in qua tres & uiginti urbes in suffragijs dandis participabāt, de tribus Chelidonij insulis asperis, de Climace monte qui iter faciētib⁹ eum pelago nudante peruius est, & qđ apud cū Alexander per h yemē incidēs, cū suis militibus mare fluctu restagnāte, vmbilico tenus est mersus.

Caput LXXXIX.

Lycij adeo ciuiles & continentes extiterunt, vt quāuis feliciter vsq; in Italiam mari dominarent, nullo tamē vnq; turpi lucro sese extulerint. Vigintri tres vrbes apud eos erant, q̄ in suffragijs dādis participabant, & ex quaque ciuitate in communē collegium conueniebant, id decernentes quod

pars maxima comprobasset. Maximarum ciuitatū
 quęlibet tria suffragia ferebat, medię duo, cęterę
 vnum: parię modo pro portione tributa ponebāt,
 & alia munera subibant. Hęc de hīs Lycijs dicimus,
 quos Strabo vltra Dędala versus orientem collo-
 cauit. Nam Dorica & Rhodiensis ora ad Cares per-
 tinebat. Artemidorus Lyciorę sex maximas fuisse
 vrbes asseruit, Xanthum, Pataram, Pinaram, Olym-
 pum, Myram & Tlon. In collegio ciuitatum primo
 eligebatur Lycię pręfectus, post alij vrbium magistra-
 tus: iudicia in cōmuni fiebant. Antiquitus de bello,
 de pace, de socijs consultabant: postea Romani hęc
 eis potestatem abstulerunt. Sed cum iuste viuerent,
 libertatem consecuti sunt, & patriam pacatam ha-
 buerunt, & piratas funditus deletos viderūt, primū
 à Seruilio Isaurico, postea à Pōpeio magno, qui su-
 pra mille & trecenta nauigia cōcremauit, & eorum
 habitationes deleuit, & ex hominibus qui in pręlio
 superfuerant, alios in urbem Solos, apud Cilices ha-
 bitatum deduxit, & urbem Pompeiopolim appella-
 uit: alios Didymenam quę hominibus carebat, &
 postea Romanorum colonia facta est. Sed pirarę
 vt plurimum aut Pisidę, aut Isauri fuerunt, aut Ci-
 lices Trachiorę, qui apud Sidam Pamphylię urbē
 nauigia faciebant, ibię captiuos sub hasta vendita-
 bant, non diffidentes eos liberos esse. Pisidę & Isau-
 ri vt diximus montani fuerunt, vltra & citra Taurū
 iugum habitantes, & summos etiam vertices inco-
 lentes, de quibus satis dictum est in superioribus, quę-
 uis magna pars eorū australia Tauri teneret, & ad
 tertiam quam nunc describimus Asię partem respi-
 ceret. Post Dędala Lyciorum montē in proximo

fuit Telmissus oppidum, & Telmissias promontorium, & in eo portus. hunc locum Eumenes in bello aduersus Antiochum gesto à Romanis accepit: sublato regno, Lycij locum receperunt. Deinceps Anticragus mons assurgit, & in eius conualle Carmylesus locus habitatus, deinde Cragus in octo promontoria diuisus, & vrbs eiusdem nominis. Hic fabulas de Chimera montibus confinxere, & prope cõuallis fuit nomine Chimera, à littore porrecta in mediterranea. Crago subiacuit Pinara, vna ex maximis Lyciæ ciuitatibus, in qua Pandarus colebatur. Dubium an is qui apud Troiam in prælio fuit, nam & illū ex Lycia dixerunt. Postea Xanthus fluius prolabitur, quem priores Sirbim vocauerunt: iuxta hunc procul à mari sepruaginta stadijs Xanthus erat ciuitas, vna ex maioribus, & post eam Patara & ipsa maxima, Patari opus, quæ portum habuit, & templa plurima. Ptolemæus Philadelphus eam auxit, & Arfinoën Lyciacam nominauit: sed antiquum nomen delere non potuit. Nicolaus hic pontificatum habuit, vir sanctitate præcipua clarus, is cuius nauarum in tempestatibus singulari patrociniò vruntur, & qui auro in domum inopis patrisfamilias clam iniecto, tribus puellis ne prostituerentur diuinitus consuluit. Deinde ad stadia viginti supra mare in sublimi colle Myram locauerunt: postea Lorymi fluminis ostia ascendenti stadia viginti pedestri itinere Limyra oppidum occurrebat, in hac præternauigatiõne portus & insulæ multæ, quarum maxima Cisthenæ fuit, eiusdem nominis urbem habens. Deinde in mediterranea Phellus & Antiphellus appellata loca, postea Hiera promontorium, & tres insulæ Chelido-

niæ asperæ, & magnitudine æquales, stadijs quinque inter se distantes: à terra vero sexaginta, quarum ima stationem habuit. Quidam initium Tauri è regione Chelidoniarum surgere putauerunt, propterea quod promotorium altum est, & à Pisidicis montibus descendit. Sed re vera à Rhodiæ transmarina Pisidiâ verus montana regio perpetua est, quæ etiam Taurus appellatur. Post Hieram Cræbusa fuit, & Olympus ciuitas maxima, & mos eiusdem nominis, qui etiam Phœnicus vocabatur. Deinde Corycus litrus, postea Phasilis tribus nominata portubus, ciuitas insignis & lacus, cui mos nomine Solyma incumbit, & Telmissus Pisidica ciuitas angustijs adiacens, per quas in Miliadem transit. Sed de Telmisso supra diximus, quam Alexander cum angustias aperire vellet, cepit ac diruit. Inferius ad mare circa Phasilidem angustiae sunt, & mos nomine Climax, Pamphylico pelago adiacens, quem Ptolemæus Massiticum appellare videtur. Is transitum arctum relinquit in litore, qui tranquillo mari nudatur, & iter faciendis peruenius est, pelago affluente undis contigit: transitus per montem & arduus & prolixus est, atque idcirco in tranquillitatibus litore utuntur. At Alexander in hiemem incidens, & maximam partem suarum rerum fortunè permittens, priusquam fluctus rediret, mouit: & totam diem in aquis habuit, ita ut umbilico tenus milites mergerentur, periculum per tota pericula dux simul & exercitus quærebat. Phasilis Lyciaca urbs fuit in montibus sita, qui Pamphyliam spectant, sed cum Lycijs non communicauit suis utens legibus: nonnulli Lycios prius Solymos vocatos putauerunt. Postea Termilas ab his qui cum Sarpedone ex Creta venerunt, deinde Lycios à Lyco Pandionis filio, quem domo profu-

gum Sarpedon in regni partem suscepit: Sed meli⁹ sentiunt, qui Solymos in boreali Tauri parte collocant, & postea Milyes appellati sunt. Homerus. I. Solymos diuersos facit à Lycijs, quorū Rex ad Troianū bellum misit Bellerophontē, de quo dicitur: Hic Solymis itera prestātibz intulit arma. Lycij Christi ana sacra receperūt, deniq; seruaerūt. Beatus Christophorus apud eos martyrium accepit in ciuitate Samonæ, quem virgis ferreis attritum, & flāmis exustum diuina virtute saluatū ferūt. Postremo sagittarū ictibus confossum, dum cōstanter in Christi cōfessione persisteret, capite obruncatum: sed nostrā ætate Lycij omnes in potestate Turcarū facti, rectā fidem amiserunt.

Beatus
Chri-
stopha-
rus.

De Pāphylia & in ea Cataracte fluuio
admodum quā impetuoso, quodq; in ipsa Pamphylia Christi euangeliū sit susceptum, postea in Mahumetis dogma deuentum.

Caput XC.

PAmphylia tota montana ex Tauro in mare, percumbit, ab oriente Tracheæ Ciliciæ iuncta, ab occidente Climaci monti seu Mastico qui Lyciam disternat: Pisidæ ei à septentrione incumbunt, qui Taurum obtinent, de quibus mentio facta est. Initiū Pamphylia: Olbia præbuit, Phasilidipropinqua, ingens munitio. Postea Cataractes effluit amnis, multus & torrentis more impetuosus, ab alta petra descēdēs, cuius impetus longissime exauditur. Deinde Attalia Philadelphi Attali opus, à quo dicta est. Sunt qui dicunt inter Phasilidem & Attaliam Thebam quandam & Lyrnessum fuisse,

quod non est alienum credere, si quod Callisthenes autor est, Troianos Cilices post Ilium delerū ex Thebano campo in Pamphylia exiuisse, à quibus facile fuit oppidis, quæ conderent ea nomina imponere, quibus in patria utebatur. Attaliam prætergresso Cestrus occurrit fluuius, quem ad stadia sexaginta nauiganti, Perga ciuitas offerebatur, & proximum loco ædico Pergæ Dianæ sanum, vbi quorannis festa celebrabatur, de demonibus expectata solatia. Deinde ad stadia quadraginta supra mare vrbs alia, quæ à Pergæis conspici poterat: deinde lacus ingens nomine Capria, & fluuius Eurymedon, & superius stadijs sexaginta in eius ripa vrbs Aspendus plena populo, quam Argiui cōdiderunt. Ptolemæus hūc amnem inter Cataractē & Cestrum posuit: Strabo vltra Cestrum ad orientem locauit. Vltra Aspendū Pernelessus defluit amnis, deinde & multæ in fronte insulæ parū cognitæ. Postea Sida Cumanorum colonia, quæ Palladis templū habuit, & piratarum cōmune forum: & ei proxima minorum Cibyensium ora: & Melas amnis. Postea Ptolemæis vrbs & non procul Pamphylie fines, & Coracesium Trachee Cilicie initium. tota Pamphylie præternauigatio sexcentorum & quadraginta stadiorum spatium cōtinet. Herodotus autor est Pamphylios ex socijs Amphilochi & Calchantis fuisse, mistis sane hominibus, qui ex Troia illos sequebatur, atq; ex his alios hic remansisse, alios in alia loca fuisse dispersos. Callinus asserit Calchantem apud Clarum obiisse: gentes vero quæ cum eo erant Taurū cum Mopso transgressas, partim in Pamphylia remansisse, partim in Ciliciâ Syriamq; vsq; ad Phœniciam processisse. Pamphy-

lia sicut & reliquæ Asię prouincię sacrosanctū Christi euangelium suscepit. Postea de via vitæ recessit, sceleratum Mahumetis dogma, & inanes secuta fabulas, & in hoc vsq; tempus delirat, Turcarū imperio subiecta, quibus ad voluptatem humano generi amicam multa permissa sunt: Sed iam ad Ciliciam transeamus.

De Cilicia duplici Trachea scilicet & Campestri, de emporio nomine Delus, apud quod mancipiorū millia multa quotidie venundabantur, de Arfinoë & Amaxia cedrinifera, de Scādalaro oppido, cuius dominus hominum viginti millia armare posset. Item de Atheneo philosopho, ruina domus per noctem oppresso.

Caput XCI.

Cilicia prius ad Pelusium vsq; Aegypti pertendebat, Lydia, Pamphylia, Cappadocia, Armenis ac Medis, sub imperio Cilicum cōstitutis. Mox ab Assyrijs edomita, ī breuiorem modū scripta est: ab orienti Amano clauditur, à septentrione Tauri iugis, ab occidenti Pamphylia, & plurima iacens campo: In australi latere sinulato mare Issicum recipit. Cilix ei nomen dedit, quem pristina ætas pene vltra æuum memoriæ abscondit. Phœnice ortus, q̄ apud gentiles antiquior Ioue, de primis terræ alumnis habebatur. Ciliciam duplicem esse diximus, alterā Tracheam, alteram Campestrē. Trachea oram maritimam per angustam habet, & nullum vel raro locū ī plano. Taurus ei incumbit, male habitatus vsq; ad latera borealia, quæ circa Isauriam & Homonades existunt, vsq; in Pisidiam: Incipit aut̄ Trachiotis Ci-

licia à Coracesio, & vsq; Magnopolim excurrit. Cā
 pestris vero à Magnopoli & Tarso Issum vsq; pertē
 dit: cui ad boreale Taurilatus Cappadoces adiacēt.
 Primū igit Tracheę castellū Coracesiū dixere in pe-
 tra prærupta situm. Hoc ex loco Diodorus cogno-
 mento Tryphon regibus Syriæ bellum intulit, & va-
 ria vsus fortuna, ab Antiocho tandem filio Deme-
 trij in quodam loco conclusus, sibi ipsi manum con-
 sciuit: dignus homini finis, qui sine regno nesciret vi-
 uere. Quod autem Cilices piratæ fierent ipse Tri-
 phon in causa fuit, & regum ignauia, qui tunc Cili-
 ciæ ac Syriæ ex successione imperātes, & inter se dis-
 fidentes plurima neglexerūt. neq; em̄ natis regibus
 atq; electis par solertia inest. Inuitabāt etiā lucra ad
 maleficiū, & ipsa facilitas capiendi & vendēdi capti-
 uos. Delus nō procul aberat emporiū magnū & pe-
 cuniosum, quot multa mancipiorū millia & recipe-
 re & remittere eadem die poterat. Ex quo prouer-
 bium factum est: Mercator nauiga & expone, iam
 omnia venundata sunt. Nam Romani post Cartha-
 ginis & Corinthi euersionem diuites effecti, multis
 seruis utebantur, quos apud Delū emebant. piratæ
 igitur & prædandi & vendendi opportunitate ob-
 lata, mirum in modum coaluerūt. adiuuabāt & Cy-
 pri reges & Aegypti Syris infensi. Nec Rhodij illis
 beneuoli erant, quapropter impune piratæ grassa-
 bantur. Romani tamē quamuis parū eos qui trans
 Taurū erant curarēt, Scipionē Aemilianū miserunt,
 qui populos & vrbes inspiceret: sed intelligētes ex im-
 probitate principū à Seleuco Nicatore per successio-
 nē pfectorū, id malū euenire nō pvidebāt. Pudebat
 em̄ Romanos id regnum abolere, quod ipsi con-

*Nauigat
 expo-
 ne pro
 uerb.*

fituissent. Inuiti enim destruunt homines quæ ipsi
 construxerunt: ea res Parthos qui trans Euphratē
 erant, postea regionis eius dominos fecit. Deinde et
 iam Armenios, qui regione transmarina vsq; in
 Phœniciā occupata reges & genus eorū vniuersum
 funditus sustulerūt, mare autē Cilicibus cōcessere, q̄s
 Romani opibus auctos & bello & exercitu deleue-
 re. Sed vicinis reb⁹, & in cōspectu sitis occupati, post-
 ea ea loca neglexerunt. Ultra Coracesium orientē ver-
 sus vrbs Arsinoë fuit, deinde Amaxia in colle sita, q̄
 habitatio stationem habuit, ad quam materies ad fa-
 bricandas naueis deducebatur, maxima ex parte ce-
 drina, quæ arbor in ea regione plurima est: Atq; id-
 circo Cleopatram ab Antonio donata fuit, quia fabri-
 candis nauibus esset idonea. Laertes subinde castel-
 lum in tumultu situm fuit, qui mamillæ speciem
 præbuit, & stationem, habuit: nec procul Selenus am-
 nis in mare decurrit: postea Crangus petra præru-
 pra supra mare, & Charadrus munitio cum statiōe.
 Vterius mons Andriclus, & aspera quædam præter
 nauigatio noīe Platanius. De hinc Anemurium pro-
 mōtorium vbi continens Crommyo Cypri, promō-
 torio appropinquat, ad stadia trecenta & quinquag-
 ginta à Pamphylia finibus Anemurium vsq; Cilicis
 præternauigatio octingēta ac viginti stadia cōtinet.
 Reliquas vsq; ad Solos circiter quingenta: In Cili-
 cia Trachea ciuitatem hodie magnam esse dicunt,
 quam Sataliam vocant, & oppositum mare Satali-
 cū pelagus, quod angustijs Cyprijs proximū ferunt:
 & oppidū esse non parū Scādalarū appellatū, cui⁹
 dñs viginti millia hoīm armare posset, q̄ quāq; Tur-
 ca sit Caramanū cū & Ottomanū inimicus Rhodijs

amicitia iungatur. Post Anemurium Agidus ciuitas
 occurrit, deinde altera Arsinoë statione prædita, cui
 succedit locus Melania nomine, & Celendris ciui-
 ras, quæ portum habuit. quidam in hoc loco Ciliciæ
 initium fecerunt, non in Corassio, quibus Artemido-
 rus consensit. Holmus deinde sequebatur, quæ pri-
 us habitarunt qui postea Seleucenses appellati sunt.
 Sed condita Seleucia apud Calycadnum eo comi-
 grarunt. Calycadnus fluuius est, qui ultra Sarpedo-
 nis promontorium in mare prorumpit: per hunc Se-
 leuciam nauigabant urbem bene habitatam, & à Ci-
 licio & Pamphylis more plurimum abhorrentem. Hic
 ferunt ex peripareticis philosophis viri memora-
 biles Athenus, & Xenarchus: ille in republica ver-
 satus aliquandiu, in patria populum duxit, deinde cõ-
 tracta cum Murena singulari amicitia, & cum illo
 fugiens captus est, cum insidiæ cõtra Cæsarem Au-
 gustum deprehensæ essent, sed insons inuentus à Cæ-
 sare dimissus est. Rediens autem Romam cum ab
 amicis interrogaretur vnde veniret, illud Euripidis
 respondit: Aduenio ab imis atq; cecis inferum tene-
 bris: sed breue tempus superuixit, à ruina domus p-
 noctem oppressus (vt fit) quod vno superato peri-
 culo alterum incurrimus. Xenarchus (quæ Strabo
 audiuit) non diu domi permansit, sed Alexandriae &
 Athenis & Roma electa docendi vita, vsq; ad sene-
 ctutem in honore habitus est, primum Arii. postea
 Cæsaris Augusti amicitia vsus, sed paulo ante obitum
 amisit visum.

Xenar-
 chus ru-
 ina do-
 mus op-
 pressus

De Pœcila petra scalis excisa, de Cory-
 co monte & antro crocum optimum producente,

de eodem ibidem specu flumen ingens emittente, quod dicitur
flumen ipsum à terra inuisibiliter absorptum in ma-
re delatum exeat, de Zeniceto pirata, qui capto mō-
te Ifaurico, se cum tota domo concremauit.

Caput XCII.

Post Calycadnum petra fuit nomine Pœcila q̄
scalas habuit vi excisas, quibus in Seleuciã iba-
tur: deinceps alterum Anemuriũ promontoriũ, &
Crambusa insula, & Corycus mons, & vltorius ad
stadia viginti Corycum antrum in quo crocus opti-
mus nascebatur. Antrum autem ingentem quandã
concauitatem in orbem ductam vocauerunt, cui la-
brum petrosum & altum circũiacuit, cum descende-
ris solum est inæquale ac petrosum & fruticosa, ac
semper virenti, & domestica materie plenum. adia-
cens solũ olim croco satum erat, & ibi specu, quod
fontem ingentem habuit puræ ac nitētis aque in flu-
men exeuntis, quod mox à terra absorptum inuisi-
biliter delatum exit in mare: amaram id aquam vo-
cauerunt. Post Corycum Eleusa insula continenti
adiacet, quam Archelaus habitauit, & regiam fecit,
tota Cilicia Trachea assumpra præter Seleuciam, si-
cut prius ab Amynta & à Cleopatra fuerat olim ha-
bitata. Nam cum locus terra & mari idoneus esset ad
latrocinium, satius esse iudicarunt ea loca sub regi-
bus administrari, q̄ sub ducibus Romanorum, qui
ad iudicia missi non semper adesse cum armis pos-
sent: atq; hoc pacto Archelaus Cappadociã & Tra-
cheam Ciliciam assumpsit. Post Eleusam Latmus
fluuus & vicus eiusdem nominis occurrebat. In ex-
telsis autem Tauri partibus Olympus fuit, Zeniceti
piratę sedes & mons, & castellum eodem nomine,

*Zenice
tus pi-
rata se
cū tota
domo
concre-
mauit.* Ex quo tota Lycia, & Paphylia & Pisidia cernebat.
Zenicerus capto mōte Isaurico, se cum tota domo
concremauit, dignus exitus, qui nostri tps latrones
haberet, quando pœnitentiæ speciẽ nullã faciunt. illi
erat Corycus, & Phasilis, & multa Paphylia loca, q̃
oĩa in Isaurici potestati venerunt. Neq; enim diutur-
na sunt q̃ malis artibus acquirunt. Post Latmum So-
li occurrebãt, ciuitas insignis, alteri^o Ciliciæ initium
q̃ circa Issum iacet: hæc Achiuorũ opus fuit, & Rho-
diorum qui ex Lindo venerunt: hinc Solæcisimum
appellatum existimant, quod Grammaticæ artis vi-
tium est. Põpeius magnus in hæc hominibus exhau-
stam reliquos piratas transtulit, q̃s dignos existima-
uit qui seruarentur, & mutato nomine urbem Pom-
peiopolim appellauit: hinc fuit Chrysippus philoso-
phus stoicus ex patre Tarsensi ortus, qui inde migra-
uit: & Phylemon poëta comicus, & Aratus qui de
astris versu conscripsit, cuius plurima carmina Cice-
ro in latinum vertit.

De Zephyrio Ciliciæ promontorio, &
Anchiala vrbe in qua Sardanapali sepulchrum cum
statua videbatur: de Cydno flumine & eius natura,
de Tarso, & q̃ apud id viri fuerint per celebres com-
plures, inter quos & Paulus apostolus.

Caput. XCIII.

Sequit̃ Zephyriũ p̃montoriũ eodẽ noĩe, q̃ aliud
supra mare sita, Sardanapali op^o, vbi Aristobolo re-
ste sepulchrum eius ostendebatur, & lapidea statua,
quæ dextræ manus digitos committens atq; colli-
dens applaudere videbatur. Epigramma quoque

Assyrijs sculptum literis huiusmodi aderat. Sardapalus Anacyndaraxis filius, Anchialā & Tarsum vna die condidit: Ede, Bibe, Lude: dignum epitaphium (vt Cicero dicit) quod non in hominis sed in bovis sepulchro inscriberetur. Ultra Anchialam munitio fuit nomine Quinda, in qua Macedones thesauros seruabant, quos Eumenes ab Antigono deficiens abstulit. Ultra hæc & Solos montana sunt, in quibus Olbus ciuitas erat, quæ Iouis templum habuit Aiacis Teucris fratris opus, cuius sacerdos etiā Trachez dominabatur. Postea tyrannicam adorti latrocinia cōstituere, quibus sublatis iterum sacerdotes principatum obtinuerunt, vel Teucris vel Aiaces vocati. Aba Zenophanis filia vnus ex tyrannis per cognationem in hanc domum ingressa principatu potita est, quem pater antea procuratorio nomine acceperat. Postea Antonius & Cleopatra eum illi concesserunt, obsequijs & cultu deliniti. Sed Aba sublata principatus, ad eos redijt, qui ex eodem genere erant. Post Anchialam Cydnus fluius erumpit in mare, iuxta locum cui Rhegma nomen fuit. Stagnum id erat, in quod Cydnus exit Tarsum perfluens, qui supra urbem ex Tauro cadit. Tarsi vero nauale lacus fuit. Hucusq; tota ora à Rhodiorum occasu eiusdem nominis extenditur. Postea ad hystemalem ortum conuersa Issum vsq; deinde flexum quendam sumit in austrum vsq; in Phœniciam, reliquū occidentē versus vsq; ad colūnas Herculis. Tarsus in cāpo iacuit, Argiuorum opus, quod Io q̄rentes, cum Tripolemo errauerūt. Iulius Solin⁹ m̄rem toti⁹ C⁹ i⁹ cis Tarsū appellat, & à Perseo nobilissima Dianæ le

*Alexander in
Ctano
fluvio
lanit.*

conditam dicit. Sardanapalus in epitaphio quodam
te retulimus Tarfi conditorem se iactavit. urbē Cy-
dnus mediam perfluebat iuxta gymnasium iuniorū
cuius ortus non procul ab vrbe fuit. Alueus per pro-
fundam vallem recta in urbem ibat aqua rapidissi-
ma ac frigida, hominibus ac bestijs quæ crassiores
neruos haberent auxiliari putabatur. Alexander ca-
ptus eius amœnitate, proiectis armis plenus pulue-
ris ac sudoris, cum in eius vndam se proiecisset peri-
culosissimum incidit morbum, de quo vix tandē eu-
ratus euasit. Tarsenses adeo philosophiæ studiosi fu-
erunt, vt Athenienses & Alexandrinos superarent.
Verum indigenæ Tarfi discebant, peregrini nō mul-
ti: nec rursus indigenæ domi manebant, sed foris p-
fificiebantur, & perfecti libenter peregrinabantur.
deinebantur autem per pauci. Atheniensibus con-
tra euenit: nam multi eo proficiebantur, & libet-
immorabantur. Indigenæ non multi admodum ibi
studebant, nec alienas vrbes discendi studio quere-
bant. Alexandrinis vtrumq; contigit: nam & mul-
tos peregrinos suscipiebant, & è suis non paucos e-
mittebant. Ex Tarso viri illustres inter Stoicos fue-
runt, Antipater, Archedemus, & Nestor, & duo An-
thenodori, quorum qui Cordylion dictus est, cum
Marco Catone vixit, & apud eum mortuus est. Al-
ter Sandonis filius quem Cananitam à vico quo-
dam dixerunt, Cæsaris præceptor fuit, & in honore
maximo apud illum habitus. Ex Academicis Nestor
Tarsensis Marcellum Octaviæ sororis Cæsaris filiū
instituit. Plutades & Diogenes Tarso nati, per alie-
nas vrbes peregrinati sunt, & scholas optime rexe-
runt. Diogenes etiam poemata in adolescentia cō-

posuit, maxima ex parte tragica. Dionysides optim⁹
 tragœdiæ poëta, & Artemidorus & Diodorus grã-
 marici ex eadem vrbe fuerunt. Sed nullius viri glo-
 ria Tarsum magis extollit, quam Pauli apostoli, qui *Paulus*
 vocatus à domino, segregatus in euangelium, do- *apo. do*
 ctor gentium factus est, & vas electionis appellat⁹. *ctor gē*
 cuius mira fuit eloquentia, & diuina doctrina, & ei *tiū, et*
 non solum Hebræi, sed Græci & Latini crediderūt. *uas ele*
ctionis

De Mallo urbe, & qui apud eam uiri
 clarifuerunt, de montis Amanis portis Amanides ap-
 pellat⁹, de Pindo amne iuxta quem Alexander cum
 Dario confligit.

Caput XCIII.

Proxima Tarso Mallus fuit, Pyramo fluuio
 (de quo supra diximus) intercurrente. Mallus
 in edito loco sita, Amphilocho opus & Mopsi Lato-
 nae & Apollinis auguris, de quibus multa conficta
 sunt, & quæ de Calchante supra diximus, nonnulli
 huc transferunt, dicuntq^{ue} Mopsium, & Amphilochū,
 ex Troia profectos Mallum condidisse, postea
 Amphilochum Argos digressum, cum Argiuis non
 placuisset, illo rediisse: sed à regni communicatione
 exclusum singulari certamine cum Mopso concur-
 risse, & cum ambo cecidissent, non multum inter se
 distantes, iuxta Pyramum fuisse sepultos. Ex Mallo
 fuit Crates grammaticus, qui Panætium philoso-
 phum instituit. Ultra hanc oram Halenius iacet cam-
 pus, per quem Philotas Alexandri equitatum duxit,
 cum ille phalangē per oram maritimam & Mallen-
 sem agrum Issum versus, & Darij copias ex Solis age-
 ret. Hesiodus dicit Amphilochum ab Apolline apd⁹

Solos interemprium, quidam apud Halenium campum, quidam in Syria. Alexander ei propter cognitionem cum Argiuis gentili dementia sacrificauit. Post Mallum Aegææ oppidum succedunt, deinde Amanides portæ, in quas Amanus mons definit à Tauro descendens, qui vltra Ciliciam est orientem versus, semper à tyrannis occupatus, loca munitissima obtinentibus. Tarcodementus vir memoratæ dignus his locis potitus est, qui ob præclara facinora rex à Romanis nuncupatus, successionē suis posteris tradidit. Post Aegæas Issus oppidum fuit statim præditum, & Pindus amnis, iuxta quē Alexander cum Dario cōflicxit, ac victor percurrit orientem. Hic finus Issicus ab oppido dictus, & Rhosum ciuitatem, & Myriandrus, & Alexandriam, & Nicopolim continet, & Mopsi domicilium, & portas quæ Cilicum Sycororumq; confiniū apellantur, & in vltima Ciliciæ terra Dianæ Sarpedonię fanum & oraculum fuit, vbi dæmonibus arrepti responsa dabāt. In Syria vero prima ciuitas fuit, Seleucia Pieriæ, iuxta quam Orontes exonerabatur. Ex Seleucia vsq; Solos recta nauigatione stadia circiter mille cōputarunt. Sunt qui arbitrantur Cilices Troianos, quoruū Homerus meminit, horum Cilicum autores fuisse, de quibus nūc actum est, quāuis ab illis plurimū sententiam relinquimus. Ciliciam Campestem Caramanus obtinet, qui secūdus in honore apud Turcas habetur. Is etiam minoris Armeniæ & Cappadociæ partem possidet, quadraginta millia armatorum cum necessitas ingruit in campis habēs. Is quomodo regnat Abraam nomine sepe nostris præcessori

bus & nobis scripsit, auxilia contra Octavianū petens, cui inimicus est, quamuis in cultu Mahumeti consentiat. Reliqua quæ extra Taurum in Asia sunt Octavianus habet, exceptis quæ Scandalari dominus possidet. Hactenus de Cilicia & Asia, quam minorem diximus. Sed quoniam Cyprus ei ad austrū iacet, de hac simul agendum est, qua peragnita, finis erit Asiaticæ descriptionis.

De Cypro insula & in ea promontorijs,

quodq; in eo cuius summitas Olympus dicebatur Veneris Arceꝝ templum fuerit, quod mulieribus nec videre nec adire licebat, de Clidib. & Carpathijs circum Cyprum abiacentibus insulis, de promontorio vnde qui Apollinis aram tetigissent præcipitabantur. Item de Treta, Boosura, Palæpapho, Arsinœ altera, Hierocepia & Papho.

Caput. XCV.

Cyperus inter maiores nostri maris insulas locum sibi vëdicat, cuius septentrionales partes Trachæ Ciliciæ oppositæ sunt, ibi q; continēti proxima est: Orientales Issico sinui, occidentales Pamphylicum alluit pelagus, australes Aegyptium. Ambitus insulæ trium millium & quadringentorū ac viginti stadiorum in sinum se inferēti dicitur. Longitudo à Clidibus in Acamantē pedestri itinere mille & quadringentorum stadiorum, ab oriente in occidentem progredienti. Clides duas insulas vocauerunt, ad orientales partes ante Cyprum sitæ, quæ à Pyramo stadijs distat septingentis. Acamas promontoriū est syluosum, quod duarum mamillarum speciem præbet, & in occidentalibus insulæ partibus si-

tum, tendit ad aquilonē, Tracheæ Ciliciæ proximū, tota insulæ figura parte altera longior est. Crōm yū promontoriū Anemurio Ciliciæ Tracheæ promontorio per trecentorum & quinquaginta stadiorum opponitur, interuallum à Crōm yo vsq; Clidas nauigati recta nauigatiōe, stadia septingenta insunt, insulā ad dexterā, cōtinentē ad sinistrā habēri. In hoc spacio Lapathus ciuitas fuit, statiōe p̄dita ac naualib⁹, Laconū & Praxādri op⁹, & iuxta eū Agid⁹ & Aphrodisiū, atq; ibi insula angustissima: nā septuaginta stadiorū iteruallo ad Salaminā transit. Deinde Achiurū acta, q̄ primū appulisse aiūt Teucrū, à patre Telamone pulsum, q̄ Salamina in Cypro condidit. Post ea Carpassia ciuitas, q̄ portū habuit circa Sarpedonē promontoriū sita. Deinceps mons & promontorium, cui⁹ summitas Olymp⁹ dicit^r, in q̄ Veneris Acree tēplū fuit, qd nec adire nec videre mulieribus licuit. In frōte Clides & aliæ cōplures insulæ fuerē. Postea Carpassiæ, & vltra eas Salamis, vnde fuit Aristus historicus: vltorius Arfinoē ciuitas & portus, & promontorium Pedasiū, cui collis altus & asp̄ imminet, mēsc̄ cuiusdā figurā p̄bens, gētili more oli Veneri sacra, à Clidis sexcēt⁹ & octuaginta stadijs distās. Postea sinuosa quædā & aspa p̄ternauigatio, qua Cetiū iter erat, ciuitatē clauso portu p̄ditam: ex qua Zeno fuit stoicæ sectæ autor, & Apolloni⁹ medic⁹: ex q̄ loco vsq; Barurū stadia mille & quingenta cōputauēre. Dein de Amathus ciuitas, & intermedio spacio oppidū noīe Palga, & Olymp⁹ mons, q̄ mamillæ speciē præbuit, & Curias peninsularis, & Curiū vrbs ab Argiuis cōdita, q̄ stationē habuit in occidentali parte insulæ, q̄ Rhodum respicit. Postea promontorium est, vnde

iaciebantur qui Apollinis aram contigissent: tanta erat apud cæcam gentilitatem, nō dei sed dæmonis reuerentia. Ultra promontorium Treta fuit, & Boofura, & Palæpaphus ad decem stadia supra mare sita, quæ stationem habuit, & antiquum Veneris Paphig templum, subinde Zephyriū promontorium, & altera Arfinoë cum statione, & templo, & luco: & non procul à mari Hierocepia, & Paphus ab Agapenore condita, quæ portum habuit, & templa optime constructa, distans à Palæpapho itinere pedestri stadijs sexaginta. In qua via viri simul ac mulieres ex omnibus vrbibus confluentes, festa quotannis celebrabant, quidam dixerunt Paphum ab Alexandria distare per tria millia & sexcenta stadia: adhuc vrbs exstat, & episcopum habet, quem nos creauimus.

De Acama promontorio, Nicosia, Famagusta & Atracensi hodiernis in Cypro vrbibus, quod apud Colossum castellum cucurbitæ nascantur, adeo ingent. s; ex eis picatis efficiantur dolia. Item spæs, metallum, vitriolum, rubigo æris, canna mellis ex qua saccharum excoquitur, plurimum apud Cyprum abundant. Caput. XCVI.

Post Paphum est Acamas promontorium, unde incipit in orientem nauigatio, deinde Solus quæ portum habuit & flumen, & Veneris & Isidis delubrum, Phalerus & Acamas Athenienses eã cōdiderunt. Incolæ Solij dicebant, & fortasse ab his Solæcismus nomen accepit, quæ in Cilicia eiusdē nominis ciuitas fuerit, cui hoc tribuitur, hinc fuit Stafanor Alexandri sodalis, vir qui principatum meruit. Vterius in mediterranea ciuitas Limenia fuit.

cui proximū erat Crōmy p̄mōtorii, vnde circūna-
 uigationē inchoauim°. Hęc fuerūt antiq̄rū vrbiū no-
 mina, hodie merropolis & regia est Nicofia, q̄ n̄is
 t̄pibus magnas calamitates ptulit. Est & Famagu-
 sta, quā Genuenses obtinēt, & Paphus de q̄ dictū ē,
 vbi Nimosiēsis episcopat° est: turris q̄dā extat, & tē-
 plū dirutū, vulgo Limissū vocāt. Atraclēsis ciuitas ī
 mediterraneis fuit, nūc destructa ē, q̄uis habet ep̄m
 q̄ villis aliquibus p̄est. Sunt & oppida quędā nō cō-
 temnēda, inter q̄ Cerines noīat, in q̄ Ludouicus rex
 obsidionē p̄pessus ē. stadijs q̄tuor ab oppido mōs
 est, & in eo caput sancti Hylarionis custodit ē regio
 ne Cilicie: nec procul hinc monasteriū Gregorū in q̄
 sancti Epiphaniij corpus miraculis claret. Inter Pa-
 phū & Limissū, castellū est munitū noīe Colossus ā
 Rhodijs custoditū, vbi cucurbitæ nascunt īngentes,
 de q̄bus picatis efficiūt dolia, Insula ferme tota au-
 stralior est parallelo, q̄ p̄ Rhodū ducit, virtute nullā
 insulæ: inferior, nā & vino abūdat & oleo, frumenti
 quoq; satis habet, gr̄is etiā metalla in ea fuerunt, in q̄
 bus vitriolū & rubigo æris nascebatur, ad medicinę
 vsū idonea. Cannā mellis multa in Cypro reperi-
 tur, ex qua saccarū excoquitur. Ex pilis quoq; capra-
 rū pānus cōficiūt, cui Zābelloto nostra ætas nomē de-
 dit. Multas res insula ad alias gentes mittit, ex qui-
 bus lucra non pauca redūdant, alienis non multum
 eget, sed aërem p̄æ salubrē habet. Tota insula delici-
 is incūbit, fœminę admodū lasciuę sunt. Trogus au-
 tor est consueſse Cyprios virgines suas priusq̄ nu-
 ferre, prostitutasq; demū viris dare: vt non ab re sa-
 crā Veneri Cyprū dixerit antiq̄tas. In initio per sin-

*Hylari-
 onis s̄a
 sti ca-
 put.*

gulas vrbes tyranni fuerunt, sed postq̄ Ptolemaici Aegypto potiti sunt, Cyprus etiā fauēribus Romanis in eorū ditionē cōcessit. Postremus Ptolemē⁹ cū ingratus erga bene merētes inuētus esset, sublatus est, & Romani insulā occuparūt, & prouinciā pretoriam fecerūt. Tollendi regis autor fuit P. Claudius pulcher, qui à piratis Cilicibus captus, imperato sibi redēptionis p̄tio, misit ad regē vt se redimeret. Ille p̄tium adeo exiguū remisit, vt piratæ id accipere recusauerint, Publiū mēq̄ sine p̄tio dimiserint, qui liberatus gratiā vtrisq̄ retulit. Nā creat⁹ plebis tribunus, euicit, vt M. Cato in Cyprū mitteretur, eā à rege ablaturus: Ptolemēus re intellecta seipsum interfecit. Cato insulā accepit, & regis opibus venundatis pecuniā in publicū aerarium detulit. Cyprus diu postea prouincia fuit, q̄uis paruo tempore interiecto, Antonius eam Cleopatreg & sorori ei⁹ Arsinoē tradidit. Sed breui oīa eius acta rescissa sunt, postq̄ manus sibi consciuerit: antiqua hæc sunt, & noua digna relatu, quæ paucis absoluemus.

Historia de bello apud Cyprum facto

Item quomodo Iacobus Cyprius nothus, Soldano fecerit & execrandum præstitit iuramentum.

Caput XCVII.

CYPRUS cadētibz rebus Romanis diu sub ipse Græcorū fuit, qui post Constantinū apud Byzantium regnauēre. Ricardus Angliæ rex Græcos ex insula deiecit, cum Hierosolymam classe petens, eo tempestate delatus portu prohiberetur. Indignatus em̄ arma q̄ in Saracenos parauerat, in Græcos vertit, eisq̄ insulam abstulit, spoliata mēq̄ firmo

suorū p̄fidio cōmunitā reliq̄t. Nec diu postea Guido
 ni Lusiniāno gñe Gallico, q̄ de Hierosolymitano re-
 gno cōtendebat, eā p̄misit: quā ille ab Anglico acce-
 ptā, sibi & posteris suis vsq; in hęc tēpora obtinuit,
 post varias successiōes regnū ad duos fratres perue-
 nit, quorum alter noīe Petrus, classe instructa, cū Ca-
 relanis ac Gallicis Alexandriam Aegyptiorū inuasit:
 ingressusq; vrbē mediam diripuit, & quāuis occur-
 rentibus maximis Aegyptiorum copijs fugā se cō-
 miserit, ingentē tamen prādā & ditissima spolia re-
 portauit: nec diu postea ā fratre interfectus est. Nul-
 la enim sancta reperitur regni societas. Cruent⁹ fra-
 terno sanguine rex constituitur, sed neq; ei lōga q̄s
 fuit, neq; impune cessit parricidium, nam cum solen-
 ne conuiuium instituisset (quod annis singulis in-
 struere mos erat) ingens calamitas obrigit. Inuitati
 Genuensium ac Venetorum mercatorum iudices,
 quos Baiulos appellant, magna inter sese contentio
 ne de priori confessu certare cōperunt. Cūq; rex Ve-
 netis p̄pensior videret, indignati Genuenses armis
 suā dignitatē retinere statuerunt, atq; in regiā rectis
 sub veste gladijs profecti sunt, quod intelligētes Ve-
 netorum primores, regem adeunt, atq; insidias suo
 capiti paratas dicunt, & idcirco iuuentutem Genuē-
 siū armatam intrasse palatium. Rex missis cuestigio
 q̄ rē ingrant, inuentos cum armis Genuēses in subli-
 mē palatij locū rapi iubet, atq; ex altissimis fenestris
 in forum præcipitari, statuta militū cohorte, quę lā-
 ceis atq; gladijs cadentes exciperet, tm̄ maligna po-
 tuit acculatio. Reliqui etiam per Cyprum com-
 morantes Genuenses perquisiti ac necati sunt, ita
 vt vix vnus ex tanta clade superfuerit, qui rem

Venetū
 et Genu-
 ensium
 sociatio

gestam in patriam renuntiaret. Accepit tamē dux Genuensium ac senarus paulopost atrocem suorū ciuium iniuriam, atq; in vltionem erectus, itra quadraginta dies potentissimam classē armauit, & in Cyprū misit: cuius aduentus eodem fere tempore, & visus est & auditus. Trugosius, qui classi præfēctus erat, expositis in terram copijs, mox Nicosiā profectus egre defensam cepit, breuiq; regem ac reginam, & vniuersam insulam in potestatem suā rediguit: & interfectis nephandi consilij autoribus, ingēti ditatus præda, maiori cum gloria, & breuiori tempore q̄ speraretur, domum rediit. Rex cum coniugē aliquamdiu in carcere seruatus est, & regina prægnans in captiuitate peperit: tandem venia regi data est, & regnum tributarium factum est, & vrbs nobilissima totius Cypri, emporium Famagusta, de regno recepta, Genuensi populo applicata, portu & vectigalibus diues. Puerū regi natum Ianum appellauere, q̄ in Genua natus esset, quam nostra ætas Ianuam vocat. Aduersus hūc cū patri successisset, in vltionē direptæ Alexandriae, Soldanus Aegypti Melchella validissimam classē transmisit, quæ veluti tempestas horrida cunēta corripit. Cypros occurrere ausos prostravit in campo, Ianum regem captiuum abduxit, Nicosiam regni caput diripuit, ecclesiās incendit, & omnem ferme populū rapuit in seruitutem, vacuas vrbes & insulam pene solam reliquit. Rex postea centum & viginti quinque millibus aureis redemptus, & tributari⁹ Aegyptiorū factus, in regnum rediit. Sed dum insulam Aegyptij spoliaret, & eorū nauigia paucis custodibus seruarentur, in litore nauis Veneta, quæ peregrinos quotannis Hiero-

*Christi
ani per
egrini
pro
Christi
fide la
pidib'
obruiti*

solymam vehit, voto peracto rediens huc applicuit: & paulo post sex Catelanorū naues aduentarūt, quarum patroni Venerum allocuti, ei suaserunt, vt signa deponeret, simulq; classem Aegyptiam aggredere: futuræ vt opulenta spolia referret. paruit Venetus, sed inter noctis tenebras Catelanis mutato cōfilio dilapsis, redeuntes in ortu lucis ad littus Aegyptij, nauem Venetam solam, & sine signo inuentā adoriunt, ac breui expugnant, iubentq; peregrinos qui aderant, si vinere velint, erectis digitis Christū negare. mira virtus, nemo repertus est, qui pluris vltimam q̄ fidem fecerit: ob quam rem viri triginta, qui praelio superfuerant, vincēti deponuntur in littore: atq; ibi lapidibus cæsi & obruti, vsq; ad vltimum spiritum Christo benedixerūt. Felix exitus, & oprimo cuiq; oprandus. Fœminas in captiuitatem ductas apud Alexandriam Veneti mercatores redemerūt, inter quas vna ex nostratibus fuit Corsiniani nata, vidua & sancta mulier, quæ domum reuersa, hæc nobis à se visa narrauit. Ianus per tot aduersa vitam agens, tandem relicto filio impubere Ioanne mortem obiit. Filius inter fœminas educatus, cum virilitatem attigisset, mulierem se magis q̄ virum ostendit: inter epulas atq; delicias languēs, semper sub tutoribus & curatoribus vixit: vxorem tamen duxit ex familia montis ferati, quæ vbi in Cyprum venit peractis nuptijs, siue aeris intemperie, siue vt fama fuit veneno extincta est, & comitatus eius pene vniversus interiit, nec postea repertus est ex occidentalibus regibus, qui suam sibi filiam despondere

veller. Ad Græcos igitur itum, & in Peloponne
 so quæſita coniunx, ex Paleologorum proſapia
 Helena nomine, ingenioſa & cordata mulier: verum græca inſtituta perfidia, latinis inimica ſa
 cris, & Romanæ hoſtis eccleſiæ. Quæ vbi con
 ſummato matrimonio viri vecordiam cogno
 uit, non tam reginam quàm regem egit, regnū
 ipſa gubernauit, magiſtratus depoſuit atq; in
 ſtituit. Sacerdotia pro ſuo arbitrio ordinauit,
 & eliminato Latino ritu, Græcanicum ſuperin
 duxit: belli paciſq; leges dixit. Viro ſatis fuit cōi
 uari, delicijsq; affluere, atq; in hunc modum vni
 uerſa inſula in poteſtatem Græcorum redijt. Po
 tentiſſima apud reginam nutrix eius fuit, & apud
 nutricem filius, apud quem ſumma regni eſſe vi
 debatur. Cum is matrem, mater reginam, re
 gina regem regeret. Iohanni ex concubina Ia
 cobus natus ē magni ſpūs adoleſcēs, ex coniuge
 Carlotā tm̄ ſuſcepit: quæ poſtq̄ adoleuit, Iohāni
 regis Portugallię patrueli nupſit. Vir eius conſen
 ſu procerū in regnū accerſitus eſt, q̄ viuente ſoce
 ro rem adminiſtraret. Iam enim muliebris regi
 minis non minus tedebar populum quàm pude
 bat. Aduentante igitur Iohanne, celebratiſq;
 nuptijs, cuneta in eius manu poſita ſunt, & for
 ma regiminis correctā, diuina & humana refor
 mata negocia, Romanus eccleſiæ ritus inſtaura
 tus, Regiæ ac nutrici adẽpra poteſtas. Nutricis
 filius noui principis faciem veritus Famaguſtā
 conceſſit. q̄ ex loco matri ſuaſit, vt ſi ſe cū filio ſal

Helena
 Paleo
 loga
 Roma
 eccle
 ſiæ ini
 mica.

Ioēs
veneno
extin-
guitur

uā veller, Ioēm veneno extingueret: q̄ viuo sperā
re vitā ipsa non posset: nec surdo cantata fabula
est. Venefica mulier consentiente regina (vt fa-
ma est) nobilissimum principem toxico sustulit,
atq; ita priores illecebræ & damnata Helenæ im-
peria redierunt. Filius quoq; nutricis gloriabun-
dus ex Famagusta rediens, quasi dominus & re-
rum omnium moderator receptus est. Qui Car-
loram ludibrio habens multis eam cōtumelijs af-
fecit: illa ad fratrem confugiens suas conquesta
calamitates opem petijt. Iacobus non tam sorō-
ris gratia quā regni sibi parandi græculum cui
ctis insultantem sua manu interfecit, cœpitq; cū
amicis id agere vt rex appellaretur, quod iam-
p̄ridē in animo gesserat: vt primum enim sapere
aliquid cœpit, vidēs p̄rem mētis iopē, ex matrimo-
nio virili, ple carere ad regnū aspirauit, indignū
existimās, aut sororē sibi, aut sororis virum p̄fer-
ri. Quod præsagens Helena, viro psuaserat, vt
filium regni cupidum extra matrimonium na-
tum, ecclesiæ traderet, ac sacris ordinibus inicia-
ret, sic futurum vt regnandi spem poneret. Va-
cua per id temporis pastoris regimine ecclesia
Nicosiensis erat. Hanc igitur Iacobo spondent,
postulariq; in præsulem curant, atq; in possessio-
nem deducunt, quod Romana ecclesia nunquā
ratum habuit: sed post græculi cædem regina &
nutrix aduersus Iacobum insurgentes, eum vrbe
regia pepulerunt, ille apud iudicem Venerorum
aliquamdiu latitans, tandem apparato nauigio

concessit in Rhodum, quo in loco non sine honore habitus est. Interim Carlota suasu matris ac procerum Ludouico Sabaudia ducis filio nubit, eumque quam celerrime ad se proficisci hortatur. Medio tempore Iacobus spe regni amissa per amicos apud Nicolaum pontificem maximum instat, ut ecclesiae Nicosiensi praeficiatur: sed Helena & Carlota contranitentur, negantque sanguinarium hominem & qui regnum seditioibus agiter in ecclesiae militiam recipiendum. Literae a Iacobo intercipiuntur, qui contracta amicorum non parua manu, in Cyprum nauigans, clam regiam urbem ingreditur, eorumque domos adiens, quos sibi norat infensos cunctos interficit: bona inter amicos partitur, & tanquam victor in ciuitate moratur. Regina interim moritur, & paulo post rex vir muliere corruptior, quamuis forma & habitu corporis regio dignus honore videretur. Sed quam erat exteriori decorus specie, tam fuit ignauus & turpis animus. Inter haec turbato multifariam regno, accersitus crebrioribus nuncijs Ludouicus apud Venetias classe parata, in Cyprum nauigat, magnoque omnium applausu ac fauore rex appellatur. Iacobus eius aduentum haud quaquam expectare ausus, consilio & ope (ut aiunt) Marci Corarij potentis amici, qui sibi nauigium concessit, cum amicis ferme centum in Alexandriam nauigauit, Soldanum quam primum liceret conuenturus, eiusque opem implora-

*Exterius
ostendit
es igna
num ple-
runque
animus
fig.*

turus. Soldanus missis obuiam primoribus suae curiae, eum ad se quam celerrime venire iussit, & magnis honoribus venientem accepit. qui ut in conspectu datus est: Supplex (inquit) ad te confugio regum maxime atque potentissime. Tu mihi dominus es, & ut clementia tua spondet adiutor & tutor eris. Ioannes pater meus, qui tibi quotannis tributum pendebat, superioribus diebus è vita decessit, nec praeter me virilem sobolem reliquit. Soror mea virum sibi ex Gallis accersiuir, eum Cypri regem suscepit, me posthabito, quem regnare par fuerat. Sed tuum est regnum Cypri, tuum est diffinire quem regnare oporteat. Natura masculis non foeminis imperium dedit, nec aequitas permittit regum filios extraneis cedere. Respice oro fortunam meam, nec me regem natum, regno priuari sinas: paternam haereditatem a te postulo, qui meus iudex es: nisi causam meam suscipis, exul a patria, regius sanguis mendicabo panem. Indigna haec tuo nomini inuretur nota, qui subditorum iustas causas non defenderis, nec e re tua fuerit, me repulso cuius maiores seruire tibi didicerunt, Gallicum hominem Cypri regno praesse, nosti superbiam gentis, & quanta Aegyptiorum imperio attulerit Gallorum classes incommoda: nunquam Alexandria, aut aliae maritimae vrbes pacem habebunt, tenentibus Cyprium occidentalibus regibus. Quod si me foueas, tam tua Cyprus quam Aegyptus atque nec tua difficilem rem credideris, paternum atque

auitum regnū mihi restituere. multi sunt qui meis
 rebus student, nec aliud oprant quam tuo favore
 præditum, me redeuntem cernere. Parua me classis
 in solium paternum collocabit: satis amicis meis fue-
 rit tua signa vidisse, & tuis auspicijs bellū geri, cetera
 ipsi expediēt: nec dubita breui me seruum tuum Cy-
 pri regē videbis, tātum facito, vt te velle intelligam.
 Mouerunt ea verba, non Soldani modo, sed omni-
 um qui aderant animum, nec quisquam fuit qui
 non indigna pati adolescentem arbitraretur, eiq̄
 subueniendum existimaret. Erat enim Iacobus du-
 os & viginti natus annos, forma egregia, & statura
 corporis patri per quam similis: verū animi dotibus
 & eloquentia longe dispar. Placuit igitur subueni-
 re supplici, moxq̄ regijs ornamentis allatis Iacobus
 veste purpurea indutus, ceterisq̄ insignibus adorna-
 tus, quibus regibus vti mos est, in conspectu Solda-
 ni, & omnium procerū rex declaratur: ac per vrbem
 circūductus, præcipuis honorib⁹ cumulatus est, clas-
 se decreta, quæ illum mox in Cyprum ueheret: pri-
 us tamen literæ in hanc sententiam Soldani nomi-
 ne ad Ludouicum scriptæ sunt. Venisti ab occiduis
 partibus, vt alienum regnū in oriente inuaderes, pa-
 terna hæreditate filium exueres, vana est cogitatio
 tua: Cyprus mihi vectigalis est, & meum de rege iu-
 dicare: nisi quamprimum abieris, Aegypto peribis
 gladio. Si vxor tibi cordi est, potestatem facio, vt eā
 tecum auferas: si tamen prius recesseris, quam secu-
 do monearis. His acceptis toto regno trepidatū est,
 ingensq̄ mæror omnium mentes peruasit, cum ne-

Iacob⁹
 à Sold.
 ueste
 purpu
 rea idu
 itur.

que Soldani iussibus resistere possent, neque sine turpitudine obedire. Postremo cum remedium nullū aliud inuenirēt, Legatos ad Soldanum mittere placuit, qui eius mentē lenirent: miserunt & simul Rhodij viros ex religione primarios, qui apud Cairum cōuento Soldano, Ludouici causam humilibus verbis defendere conati sunt. Nil eum de iure Soldani ablaturum venisse dicentes. Ioannem Cypri regem Carlotam filiam vnicam ex matrimonio suscepisse, quam secundum Christianas leges reliquisset heredem: Iacobo ex concubina nato, regnum nequaquam deberi maritū pro coniuge coronæ iura sortiri: hortari ne regni consuetudines confunderet, neue Christianis Christiana inter se iura negaret: Ludouicum Soldano in omne tempus amicū futurū, tributumque suis temporibus præstiturum, Iacoboque decem millia aureorum singulis annis quoad viueret traditurum. Res diu in consilio apud Soldanū agitata est, & iam eo ventū erat, vt postulata Ludouici admitterentur, triginta millibus aureis superadiectis: hæc enim summam loco impēsarū Soldanus exposcebat, nec Ludouicus pro redimenda pace abnuebat. Sed ambiens Iacobus, modo istos, modo illos amicos, ac Soldani fidem accusans, qui se paulo ante regem declaratum desereret, Gallicæque perfidiæ proderet. Purpuratos quosque in curia potētes hortabatur, vt Soldano suggererēt, ne Gallicis oratoribus ausculta-
ret, neue se semel in fide relinqueret. Aderat ei Soldani filius æqualis ætatis, qui eius fortunę miserebatur. Aderant & tres Mamaluchi in palatio porentes qui præcibus assiduis Iacobum commendabāt. Sed parū eorum conamina valuissent, nisi Mahumerus Tur-

carum imperatoris legatus opportuno in tempore
 affuisset, qui verba huiusmodi habuisse fertur. Acce-
 pit amicus tuus Turcarum imperator Mahumetes,
 te Iacobum Cypri regem appellasse, eumq; in patri-
 um regnū statuisse restituere: digna res, quæ de tuo
 folio manaret, & nostræ religioni accōmoda. Sed re-
 nuntiatum postea est, te mutato consilio pacem cū
 rege Gallico pacisci, & quē iuuare cœpisti velle dese-
 rere, tanq̄ ignores quanto persequatur odio gētem
 nostram Gallicus sanguis: neq; Gotfridi Balduuini
 uē, aut aliorum eiusce gentis facta mēte teneas, qui
 sæpe maiores nostros magnis cladibus affligerunt.
 Vide quid agas. Si pax tibi cum Gallico genere cor-
 di est, cum nostro bellum expecta, nec tibi cum so-
 lis Turcis inimicitias futuras putes. Aegyptij, Syrij,
 & Arabes, quibus præes, summo te odio prosequen-
 tur, nec tuus tibi filius hærebit, qui religionē nostrā
 Gallicano sanguini prodideris: quod si promissam
 fidem Iacobo seruaueris, classemq; pararis in Cypri-
 os, Mahumetes quoq; alteram parabit in Rhodios
 & vtriusq; insulæ spolia tua erunt, solum tantum in-
 sulæ Rhodiæ Mahumetes sibi seruatum cupit. Pla-
 cuerunt Soldano Turcæ oblata, atq; in eius postula-
 ta consensit. Apparata est e vestigio classis, & Iaco-
 bus cum magna militum manu in ea vectus Cypriū
 appulit: non tulerunt eius imperum Galli, quamuis
 Rhodios adiutores haberent: neq; ausi apud Nico-
 siam expectare, in castellum quod Cerines appellat
 sese receperunt. Iacobus reliquis omnibus in pote-
 statem receptis, obsidionem aliquādiu circa castel-
 lum tenuit. Deinde spe potiundæ munitiois depo-
 sita, dimissis custodibus, qui Gallos ab incurfione p̄

hiberet, Nicosiã reuersus, ad reformationẽ regni se
 Legati cõuertit, Legatosq; ad nos misit, qui multa peterẽt
 Iacobi faciẽ honestatis habentia. Sed reuera nil aliud q̄re-
 ad Pa- bat, q̄ Christiani regis apud sedẽ apostolicã nomẽ
 pam v̄surpare: sed contra illi euenit q̄ putabat. neq; enim
 Piũ II. oratores suos tanquã regios admissimus, cũ accepis-
 semus eum Soldano Aegypti, eo tẽpore quo regnũ
 ab eo suscepit, turpissimũ iuramentũ prestittisse. Ad-
 iurato enim quadragies deo (vt accepimus) sic ait:
 Iuramẽ Per deũ magnũ & altũ, misericordẽ, & benignum
 tum formatorẽ cæli & terræ, & omniũ que in eis sunt, &
 turpe. per sancta hæc euangelia, per sanctũ Baptisma, per
 sanctũ Ioannem Baptistam, atq; oēs sanctos, & per
 fidem Christianorũ promitto & iuro, quòd oĩa que
 nouero aperta erunt dño meo altissimo Soldano
 Aegypti, & totius Arabiæ imperatori, Alefferapho
 Asnali, cuius regnũ deus fortificet, ero amicus ami-
 corũ suorum, & inimicorum inimicus. Nihil enim
 celabo, neque piratas in regno meo patiar, neq; his
 victum aut auxiliũ dabo. Aegyptios qui meo in
 regno seruiunt emam, & libertate donabo, auri
 quinq; millia nummum in kalendis septembris, auri
 octobris, tributum nomine in templis altissimis Hieru-
 salem & Lamech singulis annis offeram. Colosseos
 prohibebo, ne piratis arma ministrent: quæcunq;
 digna cognitu nouiter emerferint, Soldano renun-
 ciabo, in iustitia & veritate Pedami, nihil mea in par-
 te fraudulentum erit. quod si aliquid horum negle-
 xerim, ero apostota & mandatorum sancti euange-
 lii Christianæq; fidei præuaricator, dicam euangeli-
 um falsum esse, negabo Christum viuere, & mar-
 eius Mariam virginem fuisse, super fonte baptisma

ris Camelum interficiam, & altaris præ byteros ma-
 ledicam, diuinitatē negabo, & ille sum nunciū huma-
 nitatē adorabo. Super altari cum iudea fornicabor
 & sanctorū patrū maledictiōes oēs in me recipiam.
 Hoc iuramentū in scriptis redactū, & ex Arabica lin-
 gua in Latinā traductū, Legati Rhodiorū viri præstan-
 tes ad nos detulerūt, asserētes certissimū esse, ita Ia-
 cobū apud Cairum Soldano iurasse: propter quā
 rē oratores eius multum increpatos absq; honore
 remisimus. Carlotā interim quæ Rhodum petierat,
 comparatis aliquibus auxilijs, cum noua militum
 manu quam socer ex Sabaudia miserat, ad virū quē
 Cypri reliquerat apud Cērinē redijt, eo proposito
 vt Nicosiam peteret, non parua spe freta recuperan-
 di regni. Iacobus consilijs eius exploratis, iter inter-
 cipit, confertoq; prælio multos Gallorum interficit,
 reliquos in castellum repellit, quo i loco vsq; in hāc
 diem Ludouicus obsidionis incommoda fert, reli-
 quæ partes insulæ Iacobo tanquam regi parent, ex-
 cepto Colossi oppido, quod Rhodij tenent, & Fa-
 magusta quam Genuensium esse diximus. Carlo-
 tā viro apud Cērinem dimisso Rhodum contendit,
 & deinde plena calamitatis ad nos nauigauit, sibi
 & viro vt consuleremus non sine lachrymis orans,
 nam & ipsa multa in mari aduersa pertulerat: nos
 qua poruimus humanitate prudentem sane & cor-
 datā fœminā consolati sumus. Vinum & triticū qd
 regi mitteretur obseſſo apud Ancona obtulimus,
 & sibi quæ omnium rerū erat indigna equos & mu-
 los coëmimus, & viaticū dedimus, q̄ in Sabaudiam
 (vt reginā deceret) p̄ficisceret ad socerū: auxilia q̄q;
 polliciti, quibus in regnū restitui posset, si nostris

*Carlo
 ta cum
 militiā
 manu
 ad virū
 redit.*

consilijs vteretur. Facile namq; exulibus regibus cō-
misereri scimus. Sed digna dei vltio. Nam cum nos
apud Mantuam conuētum ageremus, regesq; hor-
taremur, vt in tutelam regionis assurgerent, neque
hinc Turcas, inde Saracenos in Christianos sc̄uire
permitterent. Huius Ludouici pater, qui multa pro
miserat, inter primos repertus est, qui orthodoxæ fi-
dei auxilium negauere. Ipse quoq; Ludouicus ado-
lescens, cum per Padum nauigaret, essetq; Mantuæ
propinquus, in eo loco vbi Mincius Pado miscetur,
haud quaq̄ dignatus est nos visere, aut nostram be-
nedictionem exposcere, quibus ex rebus sæpe ora-
tores Sabaudienſes allocuti eorū facta damnauim⁹,
futurumq; diximus, vt in pœnam eorū quæ pater fa-
ceret filius regnum amitteret, frustra q; opem ab ali-
is peteret, quam suus pater negasset ecclesie, sicut po-
stea cum magno religionis damno secutum est.

Quo iure Soldanus Cyprum, & Tur-
ca Rhodum sibi pertinere dicant. Item disputatio
qui primum populi Asiam minorē coluerint, quiq;
duces apud eam armis præcipuæ claruerint.

Caput XCVIII.

Hæc habuimus quæ de Cypro dicerem⁹. Ali-
quanto longius q̄ consueuimus propter hi-
storiam nostri temporis, quæ nō videbatur negligē-
tia, quod etiā in alijs locis facturi sumus, vbi nostra
ætas aliquod habuerit memoratu dignum. Solda-
nus suam esse Cyprum dicit & Rhodum, propter
Hierusalem, de cuius regno has insulas esse putant:
& cum ipse Hierosolymam possideat, ad eas quoq;
ius sibi competere arbitratur. Turcarū imperator

de Cypro nihil aduersatur, Rhodum vero sui iuris esse cōtendit, qui vicina in continēti littora obtinet. Antiqui & Rhodū & Cyprum Asiæ tradiderunt, quibus nulla continēs propinquior est. Nam Rhodus Caria, Cilicia, Cyprus obijcitur, quæ Asiæ partes ex istunt. Asiam ipsam minorem qui primo coluerint non satis certum est: quidam indigenas putant, nos ex Syria primos cultores aduenisse arbitramur, quādo ex vnis parentibus omnes originem ducimus. Illi vero in terrestri paradiso creati, atque illinc eiecti in Damasceno primum agro locati sunt, indeque genus humanū. Nisi Armenica magis origo alicui placeat, quia in arca Noë seruata sit humana caro, & illa in montibus Armeniæ cessante diluuiio requieuerit, vnde rursus propagati homines ad colēdas prouincias exierint. Sed omnes ab Adam prognati, qui filios Noë sui generis autorē faciunt. Ante Troianum bellum cultores Asiæ inter primos memorant Caucones, quos alij Pelasgos, alij Scythas fuisse tradūt: hos Bebrices è Bithynia pepulerūt, Bebrices Mariandyni cum Paphlagonibus, ex quibus Mariandyni exiuerunt & Heneri. Nobilis Paphlagonum natio. Mygdones Olympi cultores, quæ boream respicit, & Doliones inter Rhindacū habitantes & Aesapum: & Mysi qui ex Mysia profecti sunt Europea, apud Danubiū sita: & Lydi, qui & Meones appellati sunt, & antiquiores quæ Mysi credūtur, & ab aliquibus Myforum patres existimati sunt. Asiæque indigenæ: & Leleges, qui per insulas habitantes sub Minoë Cretensibus fuerunt, postea in continentem Asiæ migrātes, australe inde latus vsque Assum, & deinde vsque ad Caicū & Herimum, oram maritimam tenuēre: & Cares, quæ

Qui
primū
populū
Asiam
colue-
rint.

prius Leleges esse putant & insulares, postremo ter-
restres facti apud Megandrū sedes obrinuerunt: & Phry-
ges qui ex Thracia profecti primo Sangarij ripas ha-
bitauerunt, deinde ad orientē mediterraneā petierunt:
& Lycij, qui prius nō procul ab Illo sortiti sedes, in
duos diuisi principatus, deniq; ultra Taurū migras-
se creduntur: & Teucricos quos alij ex Creta, alij ex Ae-
tica ortos existimarunt, & circa Amaximum habita-
uerunt: & Cilices qui sub Hectore fuerunt Theban-
colentes, Illo proximi, quo deleto, Taurū transiue-
re: & Dardani sub Aenea & Antenore cōstituti, Idæ-
accolæ; & Cetij prope Caicum sub Eurypilo militā-
tes: & Pelasgi qui Larissam Cumanā prius coluere:
gens ab origine Thessalica, quæ postea multū cre-
uit, & tamē cito defecit & Solium in mediterranea
supra Cares ad Taurū habitātes: & Leucosyrj ultra
Halym in Ponto collocati: & Amazones, q̄ Themis-
cyræ campos incoluere; & Calybes, q̄ montes Phar-
nariæ & Trapezuntinios infederunt: omnes huius-
cemodi gentes ante bellū Troianū in Asia fuisse tra-
duntur. De Lycaonibus, & Cappadocibus & Cata-
onibus, & Armenijs, & Pamphylijs, & Pisidibus, &
Isaurijs, & Thracibus qui Cimmerici fuerunt, & Ma-
gnetes deleuerunt, & alijs compluribus incertū est.

Qui
post cla-
dē Ili-
ensem in
Asiam
uene-
runt.

Aeoles, & Iones, & Dores, & Macedones, & Gala-
tas nemo dubita: post cladē Illicam in Asiam pue-
nisse: quæ frequenter externo subiecta imperio, aut
raro au: nunq̄ regem pertulit in armis clarū, cuius
ueterusta origo Asiatica fuerit: siue quod imbelles ge-
nus hominum facile iugum subiit, siue quod regio-
nis ubertas externos reges ad eam acquirendam
summis conatibus attraxit. Nam priusq̄ Troia Gra-

eorum armis rueret, multi Afiani externi reges in-
 uaserunt. Iupiter, siue Cretenfis fuit, siue (vt alij vo-
 lunt) Aegyptius Afiae imperium adeptus est: & He-
 cules ille primus, & Dionysius quem Bacchum vo-
 cauerunt, & Osiris, quem cum superioribus stulta
 Aegyptus tanquam deum coluit. Sesostris quoque
 rex Aegypti, Afiam sibi subiecit, & Idam Tyrus Scy-
 tharum rex, qui sibi & successoribus suis per mille &
 quingentos annos vectigalem Afiam fecisse tradi-
 tur, & Amazones Scytharum soboles, magnam si-
 bi Afiae partem vendicauerunt, & Ninus rex Assy-
 riorum vsque ad Hellespontum cum exercitu per-
 uenit, omnemq; Afiam domuit, quae & sibi & suc-
 cessoribus vsque ad Teuthrantem paruit, sub quo
 Troianum bellum exortum est. Teuthras autem per
 legatos a Priamo requisitus Memnonem Tithoni
 filium cum decem millibus Aethyopum, & totidem
 Susianis, ac ducentis curribus in auxilium misit, cum
 amplius mille annis Asia sub Assyrijs fuisset. Hercul-
 es etiam Alcmenae filius Troiam depopularus est.
 Sed neq; Hercules, neq; Agamemnon in Asia imperium
 continuarunt, qui habita victoria in varias regiones
 dispersi sunt, quemadmodum & Cimmerij qui multas
 in Asia ciuitates deserarunt, nec totam Asiam occupa-
 runt: sicut neq; Iasonis socij, quibus aliqua loca obti-
 nuerint post Troiam deleram. Lydorum res magna
 fuerunt, apud quos Mydas, Gyges, & Alyates, &
 Croesus rerum potiti sunt: deinde Persarum horum imperium
 deleuere, qui vsq; in Graeciam penetrarunt. Persas
 vero Macedones deiecerunt, & ipsi a Romanis pulsi
 sunt. Post Romanos Graeci Asiam obtinuerunt, cum

apud Byzantium imperij sedem Constantinus pō-
fuisse. Græcos autem Turcæ eliminariūt, quos Ta-
merlanes (vt ante diximus) magnis affecit cladibus
sed tanq̄ fulgur (cum omnia pertriuisset) breui dese-
cit, & res ad Turcas sine controuersia redijt.

De Mithridatis Eupatoris laudibus ad-
mirandis, Item de mulieribus in Asia clarissimis.

Caput XCIX.

*in Ro-
uanos
40. an-
nos bel-
lū gessit*

INter Asiaticos autem qui armis claruerit, vnū
reperimus cunctis excellentiorem, & cui pauci
possint æquari, Mithridatem scilicet Eupatorē, cu-
ius progenitores Pontici fuerunt, & ipse apud Si-
nopen natus educatusq̄ est, & ibi tandem sepultus
Ad hunc puerum (vt Apianus Alexandrinus scri-
bit) & parētibus orbatum principatus trahatus est,
qui mox vt adoleuit finitimos barbarorū populos
in potestatem suam redegit, Scytharū non paucos
sibi subiecit, in Romanos per quadraginta annos
varijs euentibus bellum gessit, Bithyniam & Cappa-
dociam non semel adeptus est: Asiam, Phrygiā, Pa-
phlagoniam, Galatiam ac Macedoniā cum in Græ-
ciam transfisset potenter inuasit, multa & præclara
egit, mari à Cilicia ad Ioniū vsq̄ dominatus est, quā
Sylla intra paterni regni limites eum inclusit, ceterum
& sexaginta millibus hominum bello sibi ademptis
Inter lubricos prolapsus casus minime animū posu-
it, bellum facile instaurauit, cum optimis ducibus p-
lio decertauit, à Sylla quidem & Lucullo Pompeio
que victus, sæpenumero magnas illis intulit clades
L. Catiū, & Q. Oppium, & Manium Acilium capti-
uos sibi deditos palam circunduxit, quoad illunt q̄

torius belli causa fuerat interemit, reliquos Syllę tra-
didit. Vicit Fimbriam ac Murenā, Cottam quoque
consulatu illustrem, & Fabium ac Triariū. Ingeniū
illi ad res difficiles præcellentissimū fuit: victus sæpe
minime ab incepto destitit, nec vna via Romanos
aggressus est. cum Celtis fœdus iniit, & Sertoriū in
Hispaniam misit: per insidias siue ab hostibus, siue
ab alijs ferro impetitus & faucius, nullo tamen ab
opere cessauit. Sanguinolentus & crudelis in omnes
fuit. nam matrem, fratrem, ac filios tres impuberes
totidem filias interfecit. statura ingenti fuisse tradi-
tur, valetudine prosperrima vsus vsq; ad vltimū vi-
tæ tempus. equitare, iaculari, ac mille stadia equis &
interualla dispositis vna die discurrere, currus sex &
decem equis agitare. Græcis imbutus disciplinis, &
ob id sacris eorū vsus, musicæ præterea deditus, so-
brietatis eximia, in pluribus laborumq; patientissi-
mus, solum mulierū deuictus illecebris. His morib⁹
Mithridates cum orbis plurimas & præclaras regi-
ones cladibus inuoluisset, postremo desertus a suis,
& filij fraude circūuentus, ad veneni remedia cōuo-
lauit, quibus non satis celeriter opitulantibus, quod
antydoto assuefactus erat, a Buthico quodam Cel-
taræ duce vt se ferro interimeret precib⁹ impetrauit,
atq; ita rex quondam potentissimus, è vita decessit.
sextus decimus a Dario vltimo Persarum rege, octa-
uus siue sextus a Mithridate illo, qui a Macedonib⁹
defecit, & Ponti regnum sibi vendicauit. Vixit an-
nis octo siue nouem supra sexaginta, in quibus per
septem & quinquaginta regnum tenuit, consensu
Pompei regali sepulchro apud Sinopen conditus,
& solennia funeris magnifice consecutus, sed neq;

Mithri-
dates
matrē
fratrē
filios
tres im-
pube-
res et
totidē
filias i-
terfecit

is vetusta origine Asiaticus fuit. Mithridates enim qui primus Cappadociæ Pontiꝫ regnum inuafit, è genere Perfarū regio fuiſſe traditur. Fuerat ille Antigoni amicus. Antigonus vero cum per ſomniū ſeſe agrum auro ſerere vidiffet, & Mithridatem aurū merentem in Pontum recedere, expergefactus illū interficere conatus eſt. Mithridates cum ſex duntaxat equitibus fugiens quendā locum Cappadociæ muniuit, multisꝫ illuc per Macedonū incuriam confluentibus, Cappadociam finitimasꝫ circa Pontū tenuit nationes. Poſtremo imperium in maius propagatum filiꝫ tradidit, quod viciffim vnus ab alio ſuſcepit, vſque ad Eupatorem, qui etiam Dionyſius vocatus eſt, de quo modo locuti ſumus. Mulieres in Aſia clariffimæ ante omnes fuerunt Amazones, quarum genus è Scythia profectum diximus. Dein de Artemiſia Halicarnaſſi regina, quæ cum Xerxe aduerſum Græcos bellum geſſit. Poſtremo Pythodori quam ſupra in Ponto regnaſſe memorauimus, non poſſumus non Aſiaticam dicere: eius pater Pythodorus apud Trallianorum urbem, ex priuato ciue magnus euafit, & opes regias cumulauit. Nec nos latet plurimas Aſiæ fœminas clarum nomen aſſecutas eſſe: ſed inter eas quæ regnauerunt has præferimus.

Mulieres in Aſia clariffime.

De Turcarum origine & moribus.
Item de Ottomanorum progenie.

Caput C.

Verum quia de Turcis ſuperius mentionem fecimus, ad quos vltimo loco imperiū Aſiæ delatum eſt, haud absurdum fuerit eiufce gentis ori-

ginem recensere. Vt eorum confuteretur error qui g^ē
 tem Troianam Turcas esse affirmant, ac Teucro
 vocāt. Turcæ (vt Ethicus philosophus tradit) in Asi
 atica Scythia vltra Pericheos montes, & Taracun
 ras insulas, contra Aquilonis vbera sedes parias ha
 buère. Gens truculenta & ignominiosa, in cunctis
 stupris ac lupanaibus fornicaria, comedit quæ cæ
 teri abominantur. lumentorū, luporū, ac vulturū
 carnes, & quod magis horreas, hominum aborti
 ua. Diem festum nullum coluit, nisi mense Augusto
 Saturnalia. Romanorum imperium audiuit ma
 gis quàm sensit, quā Oetauiano Augusto in auro
 littoreo censum dedit, & id quidem sponte. Nam
 cum vicinas vndiq; regiones annua illi tributa red
 dere animaduertisset, nouum dierum ac temporū
 exortum esse deum arbitrata, muneta illi quorānis
 misit. Hæc gens (vt Otho historicus tradit) imperan
 tibus Græcis, & regnante apud Francos Pipino an
 nis ab hinc supra sexcentis, non Caspias (vt ille ait)
 sed Caucasæas egressa portas, cum Auaribus ferocif
 sima pugna, multis vtrobiq; desideratis confligit.
 Exin Pontū Cappadociāq; transgressa, ad reliquas
 finitimas gentes sensim illapsa est, nec multo post
 (quemadmodū Nicolaus Sagundinus ad nos scri
 psit) græcis ac latinis literis cruditus, eadem gens
 more latronum clandestinis quibusdā excursioni
 bus vires sibi vendicās, occupatis montibus, & clau
 stris opportunis, vnde per occasiones facile irrupti
 ones fieri possent, vsque adeo emerfit, atque sub
 lata est animi, vt palam iam & pari Marte aduer
 sum finitimos de agri possessione certaret; & deni
 q; procedenti tempore non solum Pontum & Cap

padociam, verum Galatiã, Bithyniam, Lycaoniam, Pisidiam, vtrancq; Phrygiam, Pãphyliam, Ciliciã, Cariam, & omnem Asiam quæ minor vocatur, vltra ci- traq; Taurum, ad oras vsq; Ionie & littora græci ma- ris occuparet. Nec vnum quendam principem, sed alios alij duces, & varia auspicia per factiones secu- ti. ex hac gente trigessimum ab hinc, & centesimum circiter annum, Ottomanus quidam exigui tum cẽ- sus & obscuri int̃ priuatos nominis, ex collectio- milite non ingenui manu per seditionem conflata, grassari passim, ac non solum reliquias Christianas vexare, verum etiam homines suę gentis armis infe- stis petere, & sibi subdere cœpit: cuius conatibus or- ta inter principes graui discordia, felicem cursum p̃- buit. Ottomanus enim dum illi sese inuicem laniãt, accitis vndiq; omnibus, qui pro ingenio p̃cedã rapi- narum cupidi essent, auctoritatem breui & nomen adeptus, oppida non pauca, partim vi, partim sedi- tiõne in potestatem accepit. Huic successit Orcanes, qui rem inchoatã a patre cõmode profecutus, lõge lateq; propagauit: quẽ secur⁹ Amurates filius, duo- bus de Græcorũ imperio disceptãtib; ab altero qui superari timebat in auxiliũ accersitus, cũ ex Asia trá- sisset in Græciã, cõsulto bellũ protrahẽs, vbi ambos consumptis eneruatisq; viribus fractos ac defessos animaduertit, versis (vt aiũt) prors, arma in eos sine vllõ discrimine per occasionẽ conuertit, & plurimũ Græcię sibi subiecit. Is vita functus duos reliq; filios Solmanũ & Pazaitẽ, quẽ superius a Tamerlane ca- ptũ retulim⁹. Solmano extincto res vniuersa ad Pa- zaitẽ deducta est, qui priusq; caperetur res magnas in Græcia gessit: dimissus vero nihil memoria dignũ

egit, mortēq; in Asia inglorius obiit, cui⁹ filij qui cō
 plures erant in potestate Græcorū venēre, cū capto
 patre periculū euasuri, ex Asia in Thraciā nauigare
 contenderent. Calapinus tñ natu maior emissus à
 Græcis regnū obtinuit, cui vita functo Orcani filio
 tenella ætate adolescentulo quorundā principū re-
 gnū occupare conati, Moyses patruus, & ipse à Græ-
 cis dimissus infestis armis occurrit, & magis proditi-
 one q̄ pugna oppressum extinxit adolescentē. haud
 multo post, & ipse nullo superfitite filio decessit, quē
 Mahumetes frater tertius ex Pazaitæ, filijs subsecu-
 tus regnum incruēte obtinuit: qui magnis rebus in
 Europa gestis, in Asia quoq; cōplures Turcæ regu-
 los vi atq; armis oppressos regnis exiit. huic defun-
 cto successit Amurates filius, qui per tēpus in Asia
 manens, audita patris morte, in Thraciā conat⁹ tra-
 ijcere, imperatoris Græcorum maritimo apparatu
 prohibitus est, & Mustaphas natorum Pazaitæ reli-
 quus, vt rex potiretur à Græcis liberatus, & summa
 ope adiut⁹. Sed Mustapha pugna superato & inter-
 empto, Amurates victor vniuersum regnum obti-
 nuit. hic fuit Mahumetis qui mō regnat pater, vtri-
 usq; res gestæ memoriam exposcunt, quas cum de
 Græcis agemus haud quāq; reticebimus. hæc est Ot-
 romanorum progenies, & Turcæ origo, qui quā-
 quam ea loca possident quæ olim Teucri tenuēre,
 non tamen Teucri appellandi sunt: alioqui & Dar-
 danos, & Mysos, & Phryges, & multarum gentium
 quas vel in Asia vel Græcia subiecerunt nominibus
 appellare possemus. siue enim ex Attica siue ex Cre-
 ta, quod ad mare probare videtur Teucrorum ori-
 go fuit, nihil ad Turcas pertinet, quos Scytharū ge-

nus esse docuimus, barbarā & tetrā progeniē: quā-
 nis plurib⁹ seculis in Asia Græciāq; cōmorati vitam
 mitiorē induerint, & imperiū vtriusq; terræ cōsecu-
 ti sint. Adeo Turcarū nomen auctū est, vt quæ olim
 Asia vocabatur, nunc Turciā vocitent. à Turcis enī
 vniuersa possidetur. p̄ter oram Trapezuntia, q̄ suo
 imperatori parer Christianę religionis cultori, quis
 Græco & nōnullis erroribus imbuto, aduersus quē
 profectus hoc anno Mahumetes eius imperiū labē
 factum existimatur. habent & Armenij aliqui suum
 ducem in Asia qui Christum sequitur (vt ante dixi-
 mus) reliqui omnes Turcarum potestati subiecti
 sunt: sed non omnes Turcæ Ottomanorum impe-
 rio subsunt: nam & Caramanus Cilicię dominus, q̄
 magnam Cappadocię partem possidet, & Afam-
 becus qui prope Euphratem dominatur, & alij nō-
 nulli reguli ab origine Turcæ, cum Ottomanis pro-
 genie diu de regni possessione certarunt. Carama-
 nus inter Mahumetem Turcarum imperatorem, &
 Soldanum Aegypti dominum medius, multa per
 nostram ætatem, modo cum hoc, modo cum illo p̄-
 lia gessit, locorum difficultatibns, & Cilicię gentis,
 cui dominatur virtute confusus, & odio Mahumetis
 Christianorum amicus, nec Afambecus Ottoman-
 norum profapiam quiescere permisit, Christianę
 coniunctus vxori, imperatoris Trapezuntij filia: q̄
 quis parui momenti est apud Turcas matrimonio in-
 men, quis cōiuges sunt, quot ducere vulerunt, im-
 piam Mahumetis legem sequentibus, cum quana-
 bilem & pulcherrimam Asiam fœdauerunt. eadem
 ab initio idola coluit, deorūque varijs supersticio

nibus dedita, quamuis nonnullos admiserit Iudæos veri dei cultores: non tamen legem eorum accepit, sed quemadmodum hodie Iudæi inter nos vivere permittuntur, ita & inter gentiles per Asiam sub tributo vitam agebant. Damnatissimus ille idolorum cultus vsq; ad Romanorum imperium perduravit, quibus ad Christum conuersis, & in Asiam & in omnem ferè terram prædicatum per apostolos insonuit euangelium, & benigne auditum est, credit Asia Christo. & pulcherrimas erexit ecclesias, ne vlla eius portio fuit Christianis non initiata sacris. Fatemur plurima ibi & per Romanos & per alios iudices Christianorum persecutio acta est, sed vicit gloriosa martyrum constantia, vicerunt & sanctissimi verbi dei prædicatores. Erecta sunt monasteria virginum, & sanctorum patrù cœnobia, laudatus est in canticis dominus, & in odorè suauitatis sacrificatum est ei, cuncta populi ora, & omnes lingue Christum insonuere, cui nulla nõ villa altaria dedit, & dona in eius nomine consecrauit. Cessauit omnis spurcicia veteris cultus, diruta sunt daemonibus sacra templa, exusta simulacra, contritæ deorum imagines, omnis turpitudine, omnis blasphemia procul acta, euangelica vita recepta, sancti & pudici mores admissi, laudata virginitas, probata nuptiarum castitas, innocentia in honore habitata, sobrietas & mansuetudo ore omnium commedata, nulla consuetudo admissa quæ aduersa sacrosancto euangelio videretur. verum Turcarum aduentu cuncta immutata sunt. Mahumetea

lex, q̄ sub Heracleo imperatore cœperat, euāgelium
 Chri repulit Christianorū defidia, q̄ petētibz opem
 Afianis neq; cōsilio neq; auxilio fuerūt. Redijt fœdi
 tas & pristina turpitude. nā q̄uis simulacra horrent
 Turcæ, & vnū se colere deum dicunt, indigna tñ de
 Christo sentiūt, nec trinitatē adorant, haud intelli
 gētes q̄modo possit deus vnus & trinus esse, & scri
 pturā sacrā deprauarunt, voluptatis ac libidinis ser
 uii. Perierūt sacræ literę, & oīa bonarum artū studia
 defecerūt, apud seruos paucos Christi nomē audīt,
 neq; illi qui se Christianos appellāt in Asia veri Chri
 stiani sunt, nō ambulantes ad veritatē euangelij: &
 si em̄ plurimi adsunt Gręci Christianis imbuti sacris
 multū tamē ab antiquorū sanctorūq; patrū regu
 lis abierūt, nec Romanā ecclesiā audire dignantur
 oīm fidelīū matrē. Nimis multū est q̄d in Asia pdi
 dit Christus, nobilissima prouincia à nostra religio
 ne est alienata. Et quot populos, q̄t p̄clarissimas vr
 bes, quot insulas fama celebres, q̄t inclya regna cū
 Asia perdidimus, in oratiōe qua resuadet rex Agrip
 pa Iudęis apud Iosephū ne cū Romanis bellū susci
 perēt, quingentas ciuitates in Asia minori ac ppria
 fuisse cōperimus. Et que vnq; terra viros doctrina
 excellentes plures q̄ Asia protulit: Dū singulas pcur
 rim⁹ vrbes cōmemorauimus illustres viros, ē septē
 sapiētibus quos admirat antiquitas, tres vel q̄tuor
 Asiaticos fuisse constat, quādo ex ipsa cōtinenti, aut
 ex insulis sibi adiacētibus orti sunt. Homer⁹ ipse m
 ter poētas p̄cellētissimus, haud dubie Asiaticus fu
 it, q̄uis eū apud senatū plures ciuitates decertent: &
 Hippocrates medicorū princeps ex Coo natus Asiā
 honorat, & Aratus astrologus Solensis. Inter philo

sophos siue stoicos siue peripatericos multi Asiatici claruerunt. Oratorum quoque & historicorum maximus numerus, sicut in particularibus relatū est. Theologiquoque nostrę religionis nō pauci in Asia floruerunt. Sed vnū oīm & primū & maximū satis fuerit cōmemorasse Paulū Tharsensem, cuius epistolę post euāgelia primū sibi locū in ecclesia vendicarūt. Omittimus aliarum artium studia, architecturā, picturā, statuāriāque, in quibus Asianorum ingenia facile principatū obrinuere. longū esset singula recēdere, quę apud Asiaticos precipua extiterunt, & ē septem miraculis orbis duo vel tria in Asia referunt. Mausolei sepulchrū apud Cares, & Iouis siue Solis Colossus apud Rhodios, quę inter Asiaticos cōputauim⁹. Hęc lōgius fortasse quę par fuerat recēsuimus, vt intelligāt qui hęc legerint, quantū Christiana res publica perdiderit: atque hęc potissimum causa fuit, cur Asiā & eius partes distinctę vsque ad minutissimas describeremus. Dicet fortasse aliquis non minoris damni fuisse, vel Græciam amississe, quę omnium doctrinarum mater iudicata est, & armorum gloria plurimū excellit, vel Syriam in qua primus homo visus, & in quę Christus natus & altus, humanum genus per crucem redemit, & viam qua cælum peteremus aperuit. Vtilis igitur fuisse has prouincias descripsisse quę Asiama sed nec nos illos negligemus, si vita comes fuerit, quę & orbis vniuersi situm & gentes percurrere decreuimus. Nunc de Europa dicemus.

Paulus
aposto.

¶ Pij secundi pontificis maximi Asię
minoris elegantissimę de
seriptionis finis.

PII·II·PON-

TIFICIS MAXIMIAN

Europam, sui temporis varias cō-
tinentem historias
Præfatio.

QVæ sub Frederico tertio eius nomi-
nis imperatore apud Europeos, aut
qui nomine Christiano censentur insulas
homines, gesta feruntur memoratu digna
mihicq; digna tradere posteris, quam bre-
uissime libet cōmiscēbimus, aliqua
interdum altius repetita, quem
admodum locorū rerūq;
ratio ex postulare uia
debitur.

DE HVNGARIA, SIVE VT
nōnulli uolunt Pannonia, de Sigismundo
imperatore catholice fidei ad unitatem insigni re-
daçtore, de Alberto rege Bohemo in imperatorem
Romanorum à Germanis electo, de Iacobo Mar-
chiano ad tumultum sedandum crucifixigero, de
multis alijs & ducibus & regibus, inter quos de Mar-
thua qui ex carcere ad regnum est uocatus.

Ungaria quæ Austriæ
 Frederici patrię cõtermi
 na est, & in orientẽ ver
 git, principium narrati
 onis præstabit. Hanc, p
 unciam nõnulli Pãno
 niam vocãt, tanq̃ Hun
 gari Pãnoniorum loco
 uccesserint: verum neq̃
 Hũgaria Pãnonię termi
 nos implet, neque illa tã lata olim fuit q̃ nõstra æta
 te Hungaria. Intra danubiũ em̃ & Alpes, q̃ ad Italiã
 & Adriaticũ respiciũt mare, Pãnonia cõtinebat: ab
 occasu Noricũ Enũq̃; amnẽ, ab ortu Mysos ac Tri
 ballos & flumẽ Sauũ contingẽs, intra q̃s limites Au
 strię magna portio claudit, & Teutonibus incolit.
 Stiria q̃q̃ ipsẽ terminis cõtinetur, Valeria quondã
 appellata. Hũgaria verò, q̃uis inferiorẽ Pannoniã a
 fluuio Leycha vsq̃; Sauum cõplexa est, Danubiũ tñ
 transgressa ad Polonos vsq̃; protẽditur, & q̃ quon
 dã arua tenuẽre Gepidę, Daciq̃; possidẽr. Imperiũ gẽ
 tis Hũgarię multo latius est q̃ ipsa Hũgaria: nam &
 Dalmatę, q̃s Schlauos, & Illyrj q̃s Bosnenses, Tribal
 li seu Mysj, quos tũ Seruios, tum Rascianos appel
 lant: & Gerę, quos partim Valachos, partim Tran
 syluanos nominant, Hungarorum imperium subie
 rũt: & si nõnulli æuõ nostro Turcarũ armis deuiçti
 defecerunt. hanc prouinciã quatenõ citra Istrũ extẽ
 ditur, sub Octauiano Cæsare Romani primum ob
 tinuẽre, Bachone Pannoniorum rege subactõ, &
 Amantinis inter Sauum & Drauum prostratis. Da
 ciam verò trans Danubium quæ nunc Hunga

riae portio est, Traianus imperator edomuit, & in solo Barbarico prouinciam fecit: sed amisso sub Galieno per Aurelianum recuperata est. Post Romanos aliquando Huni Scythica gēs, aliquando Gothi ex insulis Balthici maris populi, deinde Longobardi ex Germania profecti Pannoniam occupauere. Postremo Hungarorum natio ex vltimis Scytharū finibus inundauit, quæ vsq; in hanc diem regno potitur, & vltra citraq; Istrū late dominatur. Extat adhuc non longe ab ortu Tanais altera Hungaria, nostræ huius de qua sermo est mater, lingua & moribus pene similis, quamuis nostra ciuilior est Christi cultrix, illa ritu barbarico viuens seruit idolis. In Hungaria quam Danubius interlabitur tempestate nostra Sigismundus Caroli quarti Romanorum imperatoris filius natione Bohemus, origine Teutonicus, varia fortuna annos supra quinquaginta regnauit, princeps singulari prudentia, magnitudine animi, beneficentia & liberalitate insignis, corporis q̄q; maiestate ac decore illustris, cæterum bello profusus infelix: quem non Turcæ duntaxat, sed Bohemi q̄q; sæpe acie fuderunt. Vxor ei prima fuit Maria Ludouici regis filia cum qua regnum accepit. Illius causa aliquando rebellassent, gladio percussit, ob quã rē & ipse paulopost, regina fati functa, in vincula coniectus est, mulieriq; viduæ cuius virum interfecerat, in custodiã traditus, donec regni proceres supplicium decernerent. sed non defuit capto in extremis rebus prouidentia, qui vt erat facundia potens, mulierilongè melius esse ostendit regium sanguinem conseruare quàm fundere. Dimissus ab ea Bar

baram Hermanni comitis Ciliæ filiam duxit vxorē,
 nec diu postea comparatis auxilijs regnū vendica-
 uit, de proditoribus supplicium sumpfit. Mulieris vi-
 duæ filios & honoribus & opibus inter primos re-
 gni proceres cumulauit: quorū adhuc alterius viu-
 ita huius Sigismundi egregia facinora memoriæ, p-
 dita sunt, inter quæ illud præclarissimū, quod ecclesiā
 catholicam in tres partes diuisam, coacto apud Cō-
 stantiam generali concilio, ad vnitatem redegit: Ita
 liam, Galliam, Hispaniam, Angliam, huius rei causa
 peragrans: Vitoldo Lituaniæ duci, vt se regē appel-
 laret missa corona, indulgit. Prius tamē ille vita de-
 cessit q̄ solennia coronationis expleret. Prusiā, quā
 rex Poloniæ fratribus beatę Marię Teutonicorum
 armis ademerat restitui iussit. Cum Venetis duce
 Pipone Florentino grauius bella gessit. Venceslaum
 Bohemiæ regem germanū suum, q̄ regno inutilis
 esset coniecit in vincula: quōuis negligenter custoditū
 magno rei publicæ malo, quidā Bohemi ē carcerib⁹
 furripuerint, coronā imperij ab Eugenio quarto
 pontifice maximo, Romæ accepit. Bohemia post
 multos calamitates vix tandem potitus est: Marchi-
 am Brandēburgensem Frederico Burgaffio Nurē-
 bergensi dono dedit, filiam Elisabeth ex Barbara na-
 tam Alberto duci Austriæ in matrimoniū copula-
 uit, illiq; demū apud Zuoymam Morauię ciuitatē
 morienti, regna quibus præfuerat vltima voluntā-
 re reliquit, ossa eius in Veradino iacent. Albertus
 apud Albam regalem cū coniuge coronatus, Bohē-
 miæ quoq; diadema suscepit. Cum felicitatē admi-
 rati Germaniæ principes, & ipsi suum sanguinem

Vences-
 laus
 rex inu-
 tilis à
 fratre
 Sigism.
 in uin-
 cula
 conijci-
 tur.

ex tollere decreuerūt, Romanū ei cōmittentes im-
 periū. Id Alberto suscipere nō licebat, nisi primores
 Hungarię indulgerent, quibus haud ex vsu videbat
 suū regem Teutonibus imperare, atq; ob eam cau-
 sam iureiurando Albertū obligauerunt, ne suo in-
 iussu imperiū acceptaret. Vocati tamē ad regem, q̄
 tum Viennæ fuit, victi precibus præbuere consen-
 sum. Ille imperio auctus ad Hungariā redijt aduer-
 sus Turcas, qui tunc Rasciam inuaserant arma mo-
 turus. Sed dum Budæ moram facit (ea est regum se-
 des) iudex ciuitatis natione Teutonicus Hungarū
 quempiā ob delictū fluuio demersit. Id Hūgari mo-
 lestissime tulerunt, quibus Teutonicū nomen exo-
 sum est. Excitatur è vestigio tumultus, Hungari ar-
 ma capessunt, obuios Teutones passim trucidāt, fit
 fuga in arcem, qua rex se continebat, diripiuntur ne-
 gociatorū domus, quorū pars maior teutonica fu-
 it. Euangelizabat eo tempore Budensibus Iacobus
 Marchianus, ordinis minorę professor, doctrina li-
 terarum & vitæ sanctimonia clarus, qui sedaturus
 tumultū, simulacrum Saluatoris crucifixi manuge-
 stans, furenti armatoq; populo obuiā factus, vt cæ-
 di parcant, vt rapinis abstineant, vt arma deponāt,
 supplex orat. Illi verba eius minime intelligētes (ne-
 q; em̄ tempus ferebat interpretem) bene sibi futura
 autumant, qui Christū suis cepris ducē habeant, sub
 limemq; Iacobū, simulq; Crucifixū in vlnis attollūt,
 ac bacchanti per vrbem, nunc istā, nunc illā domum
 compilant. Fiunt tamē aliquāto minora spolia, & a
 cædibus temperatū est ob præsentia Iacobi, modo
 precibus, modo lachrymis furorem incensę plebis
 lenire conatus est. Sedato tumultu Georgius Pa-

Iacob⁹
 Mar-
 chian⁹
 ordinis
 minorū
 p̄fessor
 tumul-
 tū seda-
 tur⁹ Sal-
 uatoris
 crucifi-
 xi simu-
 lacrum
 gestat.

Locius Strigoniensis ecclesiae pontifex moritur, apud quem pretiosa regni supellex in custodia fuit. Rex Strigonium petit, & regina cum eo, aperiuntur arcae in quibus thesaurus obseruabatur coram regina, & selectis regni baronibus. Illa clam subtrahit corona (quam sacram appellant) fidelibus annu tradita, arcae claudit atque obsignat. Albertus paulo post Drauum vsque fluuium proficiscitur, ibi castrametatus maiores copias expectat, cum quibus Turcas inuadere possit Sindonium obsidentes, prius tamen expugnatum est oppidum quam auxilia venirent. Ipse Budam reuersus, cum dysenteria laboraret Viennam repetere statuit, siue moriturus inter suos, siue quod aërem in quo fuerat enutritus conseruare aliquid ad sanitatem sperabat. Sed in itinere magis ac magis morbo affectus, relicta vxore praegnanate, obsignatoque testamento, in villa quae Longa dicitur, sexto Calend. Nouembris è vita decessit: Religiosus princeps, & qui liberalitate simul iustitiaque praestaret. Fuit quoque in bellis audax & manu promptus, Morauos ac Bohemos armis subegit, Polonos late vagantes intra regnum suum coercuit. Magna de se Christianae reipublicae promittere videbatur, nec minora populi de sua virtute conceperant, pulcherrimae spei satiffieri breuitas vitae non fuit. Repente occidit quae breui ad summum potentiae creuerat: neque enim biennio toto imperauit. Statura eius procera fuit, neruosum & validum corpus, facies terrificam, more gentis erasa barba, superius labium intensum, vestis haud splendida balteus auro grauis cinxit, nec vnquam lateri defuit ensis. Corpus eius in Alba reconditum est. Cognita regis

Hungariae corona sacra, à regina clam subtrahita.

Descriptio stature Alberti imperatoris.

morte, conuenientes Hungari indignū ac periculō-
 sum existimantes, tantum regnū vnius fœminæ iu-
 dicio subiacere, reginā magnis precibus hortantur,
 Vladislaum Poloniae regem, qui populum armis
 tutetur, sibi vt virum asciscat. Consentit mulier, eā
 conditione adiecta, ne quod filio præiudiciū fiat si
 masculum pariat, legantur in Poloniā prælati eccle-
 siarum, & principes regni natu & autoritate maio-
 res, quibus iter agentibus, Ladislaus posthumus na-
 scitur, qui mox vt in lucem prodijt, apud Albam re-
 galem, & baptismū Christianæ fidei signaculū, & mi-
 litariæ cingulum, & sacram Hungariæ coronā, quam
 mater penes se habuit, eadem die accepit. Inde iuba-
 tus in tutela Frederici Cæsaris, duodecim ferme an-
 nis fuit, cui mater & ipsum & coronā commenda-
 uit, legati quibus prohibente regina Vladislaum adie-
 re, quē magnis pollicitis oneratum in Hungariā tra-
 xerunt, & imposito diademate, regem salutauerē, q̄
 cum diu Ladislai mater vario euentu armis contē-
 dit, Hungaris in duas partes diuisis. Vtricus comes
 Ciliæ, dum consobrinæ studet, Ladislaoq; regnū
 defendit, captus à Polonis diu in carcere maceratus
 est. Dionysius archiepiscopus Strigoniensis, qui po-
 stea Cardinalat^o honore donatus est, genere ac mo-
 ribus illustris, vtriq; regi diadema imposuit: alteri
 volens, alteri coactus. Vocatus em̄ ad Polonū, quibus
 publica fide accepta Budum petiuisset, nō prius li-
 bertati suæ redditus est q̄ Vladislaum in Alba coro-
 nauit. Ipse q̄ primū potuit domū reuersus, Polono-
 rum conatibus summo studio aduersatus est. Iulia-
 nus cardinalis sancti angeli ab Eugenio pontifice
 maximo in Hungariā missus, vir summo ingenio;

Vtricus
 à Polo-
 nis in
 carce-
 re ma-
 cerat^o.

ſingulari facundia, excellenti doctrina, quæ induci-
 as belli inter Vladiflaum & Elifabeth ad certum tem-
 pus composuerit, pacem tamen efficere non valuit. Re-
 gina mortua, omnes pene Hungariæ optimates ad
 Polonos defecere, ſolus Giſchra Bohemus rei belli-
 cæ peritiſſimus, & manu promptus, Ladiflai partes
 in Hungaria tutatus eſt, qui ſæpe cum parua militum
 manu, ingentes Hungarorum Polonorumque copias vi-
 cit, fudit, deleuit, bisque Ioannem Huniadem magnis
 exercitibus cinctum caſtris exiit. Hic Ioannes nauoë
 Valachus fuit, haud altis natalibus ortus, ſed inge-
 nitus dextero, & animo ſublimi, & virtutis amator,
 multa cum Turcis ſecunda prælia fecit, & hoſtium
 ſpolijs Hungarica templa ditauit, primisque omnium
 apud Hungaros Turcæ acies & frangi, & vinci poſ-
 ſe monſtrauit. Quibus ex rebus excitatus Vladifla-
 us, & ipſe prælium cum Amurate Turcæ imperato-
 re committere non dubitauit, de quo poſtea ſuo lo-
 co dicemus. Fœdus inter Fredericum imperatorem &
 Vladiflaum, qui ſe regem Hungariæ appellauit, Iu-
 lianus Cardinalis ea lege composuit, vt liceret impe-
 ratori Hungaros coërcere, ſi quod in Austria, Stiria
 ue damnum inferrent. Idem permiſſum Vladiflao eſt
 in Frederici ſubditos Hungariam infeſtantes. Guncium
 oppidum in Hungaria eſt, Stiria atque Austriae proxi-
 mum, hoc latrones occupauere, & pleraque circumiecta
 caſtella, ex quibus in Austria profecti, magnam vim
 pecorum atque hoim abegerunt. Motus ea re Fredericus
 comparato raptim exercitu in Hungariam traiecit, mu-
 nimenta expugnauit, ex latronibus octoginta fur-
 ca ſuſpedit. Cum cecidiſſet in bello Vladiflaus, con-
 uentus Hungarorum apud Peſtam habitus eſt, locus hic

Ladis-
laus
rex a-
pud Pe-
stam de-
signat^o

trans Danubiū Budæ opponit, neq; muris cinctus,
neq; magnificis domibus exædificatus, villæ speciē
gerit. Hic Ladislaus Alberti filius cōmuni procerū
cōsensu rex designat, suisq; deinceps auspicijs ī Tur-
cas pugnare cœpit, nec tñ feliciora ei^o prælia, q̄ Polo-
ni fuerūt. Ioannes Huniades regni gubernator as-
sumptus, absente rege prouinciā (vt aiunt) in virga
ferrea gubernauit. Nec dū rex affuit minor eo habi-
tus est, hic prostratis apud Albā Turcis (quē admo-
dū in rebus Rastiscianis referemus) breui tēpore su-
peruiuēs, morbo extinctus est: Ferunt eū cum ægro
taret, noluisse dñicū ad se corpus deferri, indignum
esse dicentē serui domū intrare regē, iussisse sese, q̄-
uis deficientibus viribus, in templū vehi, ibiq; de mo-
re Christiano cōfessum, diuinā Eucharistiā suscepit
se, atq; inter sacerdotū man^o deo animā reddidisse.
Felix spūs q̄ tantę rei, q̄ra gesta est apud Albā nūius
atq; autor migravit in cælū: Ladislaus q̄ ex tutela iā-
pridē imperatoris emissus, & in paterna regna rece-
ptus, Turcarū metu ex Hūgaria in Austriā se cōtule-
rat, audita Turcarū strage, & gubernatoris morte, q̄
cū Ciliæ comes apertū gerebat odiū, impellēte ipso
comite, q̄ veluti sublato æmulo letabundus id nūcij
audiuerat, rursus in Hungariā redijt: sed dū apud Al-
bam spolia Turcarū & interēptorū hostiū cadauera
respicit, comes ipse cui^o caput erat à rege secundū, &
q̄ iam solus tanq̄ regis auūculus leges Hūgaris p̄scri-
bebat, à Ladislao Huniadis filio ī Castro regio ob-
truncat, inde necē cōsecutus, vnde sperauit imperiū.
Offensus ea re mirē in modū regius anim^o, dolorē tñ
suppressit, nec dubitauit auunculū iure cęsum fateri.
Cadauer defuncti ī Ciliā missum ē. Rex Budā se cō-

Comes
Ladis-
lai auū-
culus
obtrū-
catus.

tulit, vbi secutos curiã Huniades filios i carcerẽ rapi
 iussit, p̄cussorẽq; comitẽ Ladislauũ natu maiorẽ capi-
 te p̄lecti. Matthiã captiuũ duxit in Austriã, & p̄fect^o
 in Bohemiã eũ pone sequi m̄dauit. Ip̄e paucos dies
 Prage morat^o, siue morbo pestifero, vt pleriq; tradi-
 derũt, seu veneno, vt alij affirmãt, obiit diẽ, nobilissi-
 mus sanguis paterna origine ac materna ex imperato-
 ribus ort^o. Matthias qua die rex clausit oculos eadẽ
 Pragã applicuit, quẽ Georgi^o gubernatori custodiã
 suã recepit. Corp^o Ladislai apud proauũ Carolũ, iiii.
 Romanorũ impatorẽ in arce Pragẽsi atq; i aede sc̄ti
 Viti recõditũ est. Defuncto Ladislao rege Hungari
 ad eligẽdũ successorẽ ad Calẽ. Ianuarias diẽ cõstitu-
 unt. Proceres apud Budã frequẽtes conueniũt: inter
 q̄s Michael Rylag^o magna militũ stipat^o caterua p̄g-
 sto adest: xiiij. millia equitũ, peditũ. vii. millia eũ secu-
 ta ferunt, q̄ statuto tpe in Pesta fuerũt. Michaël fra-
 ter cõiugis Huniadis Matthiẽ auũculus, cui propter
 necẽ Ladislai nepotẽ cũ plerisq; regni baronib^o acer-
 rimẽ similtates erãt: his potẽtia eius haud paruũ in-
 gessit terrorẽ, nec iã p̄culsa metu concio, liberã regis
 electionẽ futurã arbitrabat. Michaël vero cõuentũ
 adiens non se idcirco armatos adduxisse ait, vt vim
 cõgregatẽ inferat, sed vt eos deterreat si q̄ sint q̄ liber-
 tatẽ principũ ac populariũ in assumẽdo rege p̄tur-
 bare conent. Illud tm̄ se veluti vnũ ex regni accolis
 monere, vt Ioãnis Huniadis bñficia meminerint, q̄
 vnus oĩm Turcarũ arma ab Hungarico regno depu-
 lerit, clarasq; genti vistorias pepererit, indigna suis
 meritis p̄emia reddita. Ex filijs eius alterũ crudeliter
 occisum, alterũ i Bohemia captũ seruari, posse baro-
 nes memoriã Ioannis extollere, Matthiã ex captiuũ

tate redimere, atq; in eius regni fastigio collocare, quod pater sua virtute seruasset: neq; ferendū vt ad exteros ea potestas deferatur, parcere se om̄ibus, q; nepoti fuissent insidiati; regni salutē ante oculos ponere: si quē prouinciā vtiliorē esse arbitrentur, nihil ob stare, quominus melior eligatur. Fuit res aliq̄ diu anceps, cum baronū sibi quisq; timeret. Postremo reconciliatione inter proceres facta, cuius autorem Ioannē sancti Angeli cardinalem, virū doctrina & moribus excellentē, qui tum legatū agebat apostolicum, tradidere. Matthias octo & decē natus annos, nono Calen. Februarij, inter quadraginta millia virorū, qui medio in Danubio tum glacie constricto, impatientes magni frigoris, secreti electionis exitū expectabant, rex acclamatus. Nunc quisquis hęc legis & futura prædicitō: singulare prorsus humanarū incōstantiæ documentū ex duobus adolescentulis ætate moribusq; pene paribus, alter ex regio solio dum nouæ nuptiæ thalemū exornat, deserit ad tumulum: alter dū capitale iudiciū trepidus manet, ex carcere vocat̄ ad regnū. Libertas eius ex gubernatore Bohemiæ sponsalitijs atq; alijs pactiōibus empra refert. Mirabile qđ matrē repentina lætitiā nō exanimauerat, cum tot cladibus afflictā prius regē appellatū audierit, qđ vinculis exemptū. In parte Hūgaricę, quæ trans Danubiū in septentrionē porrigit, & nūc Sepusiū vocant, olim Gepidæ confedere. Insignis latro Examites, natiōe Bohemus, Hussitarū pestifera labe infectus, milites prædādi cupidos vn̄ decūq; ad se venientes benigne collegit, eosq; fratres appellauit, & vniuersam regionē illā tributariā sibi reddidit ex ædificatis munitiōib; locis opportunis, ex quib;

Matthias ex carcere uocatur ad regnū.

modo in vnā, modo in alterā partē discurrere posset, prædas in fine cuiusq; mensis viritim diuisit. Ex quibus nō plus accepit qui totū mēsem, q̄ qui diem vnā ante diuisionē in castris fuit numero fratrum ascriptus. Id sibi ex euāgelio præceptū affirmavit, qd̄ in vinea dñi laborātib; & qui prima hora, & qui vn̄ decima venerant, æquam mercedē promittit. Hæc societas tum lōge lateq; rapinas agere, & iam quinque millia pugnatorū in armis habere, indiesq; crescere, nō aliter dissipari potuit, q̄ duce ipso Axamite ad stipendia Ladislai regis vocato.

De Trāssyluana regione, Teutonibus,

Siculis, & Valachis populis eam incolentibus.

Caput II.

TRansyluana regio est vltra Danubiū sita, quā Daci quōdā incoluere, feroces populi, & multis Romanorū cladibus insignes: nra ætate tres incolunt gētes, Teutones, Siculi, & Valachi. Teutones è Saxonia originē habent, viri fortes & bello exercitati, à septē ciuitatibus quas inhabitāt Sibenburgēses patrio sermone appellati, Siculi Hungarorū vetustissimi credunt, primi oīm qui ex Hungaria veteri in hanc prouinciā venerint. Eam ob causam, quibus agros suis colūt manibus, ac rure viuētes greges pecorū pascunt, nobiles tñ appellant. Et concurrentes inuicē alter alterū generosum dñm salutant, nec tributa pendunt, nisi quo anno rex Hūgarie coronat. Tunc em̄ quot sunt patresfamilias, tot boues regi tradunt, quorū numerū supra sexaginta millia esse ferunt. Iussi vero in bellū exire nisi pareant, capitali pœna plectuntur, bona fisco applicantur. Valachi

*Siculi
se nobi-
les ap-
pellant*

genus Italicum sunt, quemadmodum paulo post referemus, paucos tamē apud Transylvanos inuenias uiros exercitatos Hungaricæ linguæ nescios. In hac prouincia oppidum fuit, quod Bistricium uocauerunt regis coronæ subiectum. Id Ladislaus rex cū Viennæ ageret Ioanni Huniadi dono dedit. Tulerunt id ægre oppidani, diuq; resistere, coacti tamen imperata fecerunt. at mortuo Ioanne, eiusq; filio Ladislao Budæ occiso, Michaelē Rylagum, qui pro Mathia altero Ioannis filio regnum petebat, turpiter reiecerunt. Ille indignatus q̄ primū Ladislai regis mortem accepit, eo cum exercitu redijt, vi oppidū expugnauit, rebellium ciuium alijs oculos eruit, alijs manus amputauit, alijs necem gladio intulit, oppidum incendio deleuit. Ingressi sunt, paulo post Transylvana Turcarum circiter tria millia, prædamq; magnam abegerunt pecorum atq; hominum: quos inuasi Sibinienses & ipsi Teutones ad interuentionē usq; deleuerunt, victoresq; præda recuperata domū redire, Vix ciuitatem introierant, cum Michael ex alia parte haud paruas ducens copias affuit, ciuitati exitiū parans, quæ Bistricensibus aduersum se opem tulisset. Sed cum Sibinienses intra munitissimam urbem se continerent, frustratus desiderio suo, minabundus recessit. Apud Hūgaros obiit ætate nostra Paulus Vergerius Iustinopolitanus, græcis ac latinis literis apprime instructus: cuius plura exstant opera ab eruditis probata. Arrianus, qui Alexandri magni gesta græco sermone conscripsit, latinus ab eo redditus est, hortatu Sigismundi Cæsaris. Scripsit de ingenuis moribus, græcas ac barbaras amicitias comparauit, aduersus Malatestam q̄ Maronis statuā i fo-

ro Mantuano deiſci iuſſerat, nobilem inueſtiuam edidit. Ex Hungaris, qui ſtudia humanitatis ſecuti æuo noſtro claruerunt, duos nouimus, Ioannem epiſcopum Varadienſem, qui regni cancellariam obrinuit, & alterꝰ Ioannẽ eiꝰ ex ſorore nepotẽ q̄ ſub Guarino Veronẽſi gręcas ac latinas literas didicit, nec minꝰ verſu q̄ ſoluta ualet oꝛone: horũ tamẽ originẽ Schlauonicã ferũt. Sciam iuris plurimi ꝑfeſſi ſunt, inter q̄s Dionyſiꝰ excelluit gẽte Canyſia natꝰ, q̄ Strigoniẽſem foruitꝰ eccleſiã, honorẽ q̄q; cardinalatꝰ (vt ante diximus) emeruit. In re militari Nicolaus Vayuoda trãſſyluanus, Michael Vrfatius, & q̄ Taliſium inuaſit Pãcracius, nomẽ adepti ſunt. Nunc clarus habeĩ Michael Rilagi ex aliena ruina magnꝰ, Ioannes Huniades, cuius nomen cãteros obnubilat, nõ tã Hũgaris q̄ Valachis ex q̄bus natus erat, gloriã auxit. ¶ Valachia ꝑq̄ lata regio eſt, à trãſſyluanis incipiẽs, vſq; in Euxinũ ꝑtẽſa pelagus, plana ferme tora, & aquarũ indigua, cuius meridiẽ Iſter fluuius excipit, ſeptẽtrionẽ Roxani occupãt, q̄s nãa ætas Ruthe nos appellat, & uerſus fluuiũ Thirãnomadas Scytharũ genus, q̄s Tartaros hodie uocitamus. Hãcterã incoluerũt q̄ndã Getę, q̄ & Dariũ Hiſtraſpis filium turpi fuga repulerũt, & Lyſimachũ regẽ uiuũ in ꝑtãtẽ ꝑtraxerunt, & Thraciã pluribus cladibus affecerũt. Poſtremo Romanꝰ armis ſubacti ac deleri ſunt. Et colonia Romanorũ quę duces coercet eo deducta, duce quodam Flacco, à quo Flaccia nuncupata. Exin longo temporis tractu, corrupto vt fit uocabulo, Valachia dicta. Et pro Flacciꝰ Valachi appellati ſermo adhuc genti Romanus eſt, quam uis magna ex parte mutatus, & homini Italico uix intelligibilis. Inter Valachos tempeſtate noſtra

duæ factiones fuere, altera Danorū, altera Dragularū: sed ij cum Danis impares essent, atq; ab illis multifariam opprimerentur, Turcas in auxilium vocauere, quorum armis adiuti, Danos pene ad interuersionem deleuerunt. Danis vero Ioannes Huniades Hungarorū imperio fretus opem ferens, non tam illos restituit q̄ sibi ipsi claritatem & opes acquisiuit. quippe qui Danorum agros ex potestate Turcarū ereptos, & sibi & posteris perpetua possessione retinendos occupauit. Valachi & insulas Istri accolunt, inter quas Peucen apud veteres fama notam, & in Thracia quoq; sedes habēt. Valachorum pars Turcarū imperio, pars Hungaris subiacer. Non me lateat difficillimā esse prouinciarū descriptionē, quādo & autores ipsi quos imitari oportet, non solum varij, verum & inter se contrarij ac magnopere dissentientes inueniuntur, & ipsarū prouinciarū limites pro dominantium autoritate ac potentia sæpenumero cōmutati. Nam quæ prouincia latissima quōdam fuit ætate nostra, aut extincta est, aut permouita. Contra vero quæ nulla vel minima exiit, nūc latissimam florentissimamq; videmus. Longobardiam ac Romandiolam non cognouere maiores, nostra tempora Insubriam, Aemiliam, ac Flaminiam prorsus ignorāt. Macedoniam sub Aemathione Rege, à quo Aemathia cognominata, per angustū claustrum, subtractis finitimis populis, longe ac late protendit. Dent igitur veniam, æquū cenleo, si qui mea scripta legentes non eos locorum terminos offenderūt, quos ipsi vel mente sua conceperūt, vel apud alios inuenerunt, quæ ab alijs accepimus, seu antiq̄s

seu nouis autoribus incorrupta referimus, quãuis non est propositi nostri geographiã edere, licet aliquando historiã quam scribimus locorũ aliquam significationem requirat: sic em̄ clarior redditur.

De Thracia & populo in ea, quomodo Byzãtium, quod & Constantinopolis dicitur, a Cõstantino imperatore Romanorum sit muris & pulcherrimis ædificijs auctum. Item de Synodo facta super sancti spiritus processione.

Caput III.

Post Valachos igitur & Hũngaros, de quibus sermo habitus est, Thraciensium res gestã sese offerunt. Thracia vero (vt pleriq; autores tradunt, ipsiq; præstantiores) amplissima prouincia est, lōge lateq; patens. Cui ab oriente Euxinum pelagus ac Propontis occurrit. A meridie Aegẽũ mare, & Strymon fluuius, simulq; Macedonicus ager. Septẽtrionem Istrũ claudit. Occidentis orã tum Pœoniã mōtes, tum Pannonia, & Savius excipit amnis. In q̄ sententia & Pliniũ Veronensem fuisse video, & Strabonem ipsum, qui iuga mōtis Hemi, Thraciam diuidere mediam affirmat, idemq; Dardanos, Triballos, Mysos incolere Thraciam non ambigit. Triballos autem eos coluisse campos, in quib; vel Rastiani modo, vel Seruij sedes habent, nemo negabit, qui scripta veterum præsentierum statui coaptauerit. Mysij vero post Triballos ad orientem vsq; in Euxinũ protenduntur, inter Istrum & Aemũ montem habitacula sortiti: hos hodie Bulgaros appellãt. Post quos maritima loca versus meridiem ad Helleस्पõtum vsq; Romania est, natio Græca, quãuis olim Bar-

bara fuerit. Et iter nostro tempore deleto Græcorū
 imperio, dominantibus Turcis in Barbariam redit.
 huius prouinciæ metropolis est Byzantium, Agios
 prius appellata, Lacedæmonij eam condidēre ducē
 Pausania, quibus Apollinem consulentibus, vbinā
 sedes quærerent, mandasse oraculū memoriæ pro-
 ditum est, vt contra cæcos habitationem locarent.
 Cæcos autem Megarenses appellauit Chalcedonis
 conditores. Qui cum prius in Thraciā nauigassent,
 situmq; vbi postea Byzantiū edificatū est conspexis-
 sent, omissa tam locuplete ripa, tenuiorē è regione i
 Asla delegissent. Hęc Strabo. Cōstantinū vero impe-
 ratorē cognomine Magnū, cum statuisset imperij
 us Parthorū excursiones compesceret, tradunt eccle-
 siastici autores in Troadē profectū, ibi regie vrbs
 fundamenta iecisse, vbi quondā Agamemnon cete-
 riq; Græcorum principes aduersus Priamū regē fixē
 re tentoria. Sed admonitū in somnis Christo salua-
 tore locū alium designāte, cœptum opus, cuius diu
 mansere vestigia, infectum reliquisse, atq; in Thraci-
 am nauigantē Byzantium petiuisse, eumq; sibi locū
 diuinitus ostensum dixisse, mox urbem ampliasse,
 noua mœnia erexisse, sublimes excitasse turres, ma-
 gnificentissimis tum priuatis tum publicis operib;
 exornasse, rātumq; illi decoris adiecisse, vt altera Ro-
 ma non immerito dici posset. Scriptores vetusti q;
 florentem vidēre, deorum potius in terris habitacu-
 lū quā imperatorum putauerūt. Nomē vrbi nouā
 Romā imperator indidit. Sed vicit obstinatio vul-
 gi, vt à cōditore potius Constantinopolis vocaretur.
 In hac vrbe multa sub imperatoribus Episcopo

Byzan-
 tiū alte-
 ra Ro-
 ma.

rum concilia celebrata, multæ suppressæ in Christiana religione surgentes hæreses, multæ inuentæ, inter quas ea diutius mansit, quæ de processione Sancti spiritus, quamuis in pluribus agitata ac reiecta concilijs, ad nostram ætatem vsque perueniens. Deniq; sub Eugenio quarto pontifice maximo in Florentino Synodo (quemadmodum suo loco dicet) non solum à latinis, sed ab ipsis etiam Græcis dānata, explosaque est. Verum quanquam Ioseph patriarcha, & Ioannes imperator gentis eiusce, cum Latina ecclesia concordibus animis fidei symbolum decantauerint, Constantinopolitana tamen ecclesia credere quod Romana sentiret, velut nefas duxit. Obierat in Florentia patriarcha qui vnioni cōsenserat. Nec imperator domum reuersus diu super vixerat. Constantinus, qui ei successit, siue deceptus siue sponte sua insaniens, haud quaquam vnioni cōsentiens videbatur. Et iam Gregorium patriarchā priori suffectum, quod ad veritatem fidei ambularet, domo pepulerat, ecclesiastica bona inuadens. miserat eo Nicolaus Pontifex Romanus Isidorum episcopum Sabinensem, vniuersalis ecclesiæ cardinalem, virum industrium, & qui Ruthenorum ecclesiam iam dudum rexerat, percontatum, quanā ratione græcanica natio legatorum suorū conuenta reijceret, cum latinis Florentiæ habitaret. Iam ille Imperatorem eiusque senatum in rectam viam pellexerat, cum Turcarum bellum, duce & autore Mahumete, veluti repentina tempestas in Constantinopolitanos emerfit, de quo paulopost suo loco dicitur.

De Turcarum origine & propagatiōe,
uictu, uestitu & moribus eorum.

Caput III.

De hoc
memi
nit i hi
storia
Asiati
ca in
fine.

V Ideo complures ætatis nostræ non autores
aut poëtas duntaxat, verum etiã historicos
eo errore teneri, vt Teucrorum nomine Turcas ap
pellent. Credo eos idcirco motos, quoniam Turcæ
Troiam possidēt, quam Teucris coluere: sed illi origi
nem ex Creta atq; Italia sumpserunt. Turcarū gens
Scythica & barbara est, de cui⁹ origine atq; progres
su, quãuis propositū egredi videar, dicere haud alie
num existimo: quando sub æuo nostro in tantum
hoc genus hominum auctum est, vt Asiam Græci
amq; tenens, Latinum Christianumq; nomē late p
terreat. Ea narratio res quoq; Thracienses aperiet,
de qbus institutus est sermo. Turcæ (vt Ethicus phi
losophus tradit vltra pyrenæos montes & Taracō
tas insulas contra aquilonis vbera, id est, ad septen
trionalem oceanum sedes patrias habuere: gēs tru
culenta, ignominiosa, & in cunctis stupris ac lupa
naribus fornicaria. Comedit quæ cæteri abominā
tur, iumentorum, luporum, & vulturum carnes, nec
abortiuis hominū abstinet. diem festum nullum co
perit, nisi mense Augusto Saturnalia. Romanorū im
periū audiuit magis q̄ sensit, quā Oetauiano Augu
sto in auro littorio census dedit, & id quidem spō
te. nam tum vicinas vndiq; regiones annua illi tribu
ta reddere animaduertit, nouum dierum ac tempo
rum deum exortum esse arbitrata, munera ei quorū
nis transmisit. Hæc gens teste Othone historico &
Imperatoris Frederici patruo, regnante apud Fran

eos Pipino, à Caspijs portis egressa, cum Auaribus
 (quos Hungaros nostra vocat ætas) feroci pugna,
 multis vtrobiq; desideratis conflixit. Exin Pontum,
 Cappadociamq; transgressa, ad reliquas inde finiti-
 mas gentes sensim dilapsa, more latronū clandesti-
 nis quibusdā ex transitionibus vires sibi vendicans,
 occupatis quibusdā montibus, & claustris opportu-
 nis, vnde per occasiones facile irruptiones fieri pos-
 sent, vsq; adeo emerfit ac sublata est animis, vt palā-
 iam & pari Marte aduersum finitimos de agri pos-
 sessione certaret. Et deniq; procedendi tempore nō
 solum Pontum & Cappadociā, verum Galatiam,
 Bithyniā, Pamphylīā, Pisidiam, vtranq; Phrygiam,
 Cilices, Cares, & eam Asiam quæ minor vocatur, ad
 oras vsq; Ionij & littora græci maris occupauerit:
 non vnum quendā principem, sed alios alij duces &
 varia auspicia quasi per factiones secuti. Ex hac gen-
 te (quæ admodū Nicolaus Sagundinus vir græcæ ac
 latinæ historiæ peritissimus ad nos scripsit) vigesi-
 mū ab hinc & centesimū circiter annū, Ottomanus
 exigui tum census & obscuri inter priuatos noīs, ex
 collectio militum nō parua manu per seditionē con-
 flata, grassari passim, ac non solū reliquias Christia-
 nas vexare, verū etiam hoīes suæ gentis armis infe-
 stis petere, & sibi subdere cœpit. Cuius conatibus or-
 ta inter Turcæ principes seditio, facile cursum præ-
 buit. Nam illi dum sæpe inuicem laniant, accitis vn-
 diq; omnibus, qui pro ingenio prædæ rapinæq; per-
 cupidi essent, auctoritatem breui & nomen adeptus
 est, oppida nō pauca partim vi, partim seditione in-
 potestatem accepit. Ottomanus filius successit Orca-
 nes, qui rem inchoatam à patre cōmode prosequi-

admodū propagauit. Eum Amurates filius subsecutus est, qui duobus de Græcorū imperio disceptantibus, ab altero qui superari timebat, in auxiliū accersitus, Turcæ primus transiuit in Græciā, vbi consulto bellū protrahens, postq̄ ambos eneruatis cōsumptisq; viribus, fractos ac defessos animaduertit, veris (vt aiunt) proris, arma in eos sine vllō discrimine per occasionē conuertit. Et occupato Callipoli oppido, p̄ opportune ī Cherroneso ad Hellespōti fretū sito, cætera græca oppida aperte petere bello, palāq; sibi & posteris Græcorū polliceri imperiū nō dubitauit, magnāq; Thraciæ partem, nullis ferme obsistere audentibus, ditioni suæ subiecit. Is vita functus duobus reliquit filios, Solmanem & Pazaiten. Solmane breui è vita subtracto, res vniuersa ad Pazaitē deducta est. Qui prosperos fortunæ adeptus afflatus, vique adeo nouelli regni fines extulit, vt Thraciam pene vniuersam, excepta Constātinopoli ac Pera, Thessaliam, Macedoniā, Phocidē, Bæotiā, Atticam, maiori ex parte occupauerit. Mysos quoq; Illyrios, Triballos crebris excursionibus infirmauerit. Constātinopolim vero omni agro, suburbanisq; ac delicijs spoliauit: tam longa & perdifficili obsidione vexauit, vt ciues desperata salute de ditione agere ceperint, perissentq; proculdubio, & in hostis sæuissimā potestātē venissent, ni Tamerlanes ille Scytharū præpotens rex, instar torrentis ipso incurso atq; impetucuncta prosternēdo ac vastando, Pazaiten ipsum occurrere ac reluctari conantē, magno prælio & ingenti strage superatū in Asia cepisset. Hic est ille Tamerlanes terror gentium, in cuius exercitu duodecimescentena millia hoīm fuisse tradunt, Xerxe ac Da-

rro maior, quorū copijs ficcata flumina prodiderūt.
 Iram ipse se dei vocitauit, nec noī crudelitas defuit.
 Multas ac præclaras Asiæ vrbes deleuit, hoīes tanq̄
 pecora trucidauit, non ætati, non sexui pepercit. Da
 mascum nobilissimā Syriæ urbem diripuit atq; in
 cendit. Pazaiten catena vinctū prandens quasi canem
 sub mensa sua comedere iussit, ascensurus equū
 eo tanq̄ scabello vsus est. Post cladem Pazaitæ, filij
 eius, qui cōplures erant, in potestatē venēre Græcorū,
 cum periculū euasuri in Thraciam traicere cō
 tenderent. Calapinus autem natu maior emissus a
 Græcis, tandem patriū regnum obtinuit, Aduersus
 quem Sigismūdus rex Hungariæ collatis signis præ
 liū iniens, tumultuose fusus, castra & impedimenta
 reliquit, Christianorū ingens occisio facta. Ioannes
 dux Burgundiæ in eo prælio captus, multo auro li
 bertatem redemit. Calapino mortuo Orcam eius
 filio tenella ætate adolescentulo Moyses patruus &
 vitam eripuit, qui paulopost sine filio desideratu
 rus Mahumetem fratrem reliquit hæredem: is Va
 lachis fortissimis & bellicosissimis nationibus trans
 Danubium (vt ante diximus) late dominantibus
 bello attritis tributa grauiā imperauit. Nonnullos
 in Asia Turcarum regulos armis oppressos regnis
 penitus spoliauit, Christianos sub imperio suo de
 gentes quā durissime afflixit. Mahumete mortuo
 Amuratem eius filium, qui per id tempus in Asia
 morabatur, audita patris morte, in Thraciā traicere
 conantē, imperator Græcorū diu prohibuit. Mu
 staphæq; reliquū ex Pazaitæ filijs, vt rex potiret emi
 sit, & summa ope persecutus est, sed Mustapha pu
 gna superato & interēpro, Amurates victor vniuer

sum regnū cōsecutus, Theſſalonicā illuſtrē Græciæ
 urbē, quā tū Veneti poſſidebant, vi captam pugna-
 tamq; penitus diripuit, eaq; victoria auctus, Epirū
 atq; Aetolia non obſcuras prouincias reliquo re-
 gno adiecit. Illyriorū agros vaſtans, oppida multa
 vi cepit, diripuit, atq; iucendit: vxoribus more gen-
 tis q̄ plurimis iunctus eſt, inter quas Georgij Seruiæ
 Deſpoti filiam duxit. Nec diu poſt immemor affini-
 tatis, aduerſus eum duxit exercitū. Georgius impar-
 generi potentis, furentē veritus hoſtem, relicto vno
 ex filijs, qui cum præſidio Synderoniā tueretur, cū
 coniuge cæterisq; liberis ac gentis ſuæ ſacerdotibus
 in Hungariā profugit. Ex pugna eſt tamē Synde-
 roniam ac direpta. Deſpoti filio lumē ademptum, Ge-
 orgius patria expulſus, diu apud Hungaros exula-
 uit. Ioannes Huniades iam per arma clarus, ſæpe cū
 exercitu Seruiā ingreſſus, plurimis cladibus Turcas
 affecit, eorūq; duces acie conflixit. Verū quibus Seruiæ
 magnā partem recuperauit, non tamen Georgio
 cuncta reſtituit, multa dedit amicis. Neq; iniuria, cū
 & ipſe ſua virtute repulſiſſet hoſtes, & Georgij ſuſpe-
 cta fides eſſet, qui medijs inter Hungaros ac Tur-
 cas nunc illos ſefelliſſet. In his vero quæ religionis
 eſſent, neq; Romanæ eccleſiæ auſcultarent, neq; Ma-
 humetis legem ſequerentur.

De bello contra Turcas ab Hungaris
 duce Ioanne Huniade commiſſo. Item de altero ab
 eiſdem contra eoſdem magno Chriſtianorum de-

L trimēto habito, factō. Caput V.
 Ibet, quoniā ventū eſt huius opera ad finem,
 proſequi. Cum male pugnatū eſſet in prælio

Varnensi, de quo paulo post dicemus, fugiens Hungariades, in Seruiam se recepit. Sensit aduentum eius Georgius, atque obuiam factus venientem interceptit, & quasi hostem coniecit in vincula. Nec prius dimisit quam oppida suae ditionis, ab eo pridem occupata recepit. Nec multo postea cum Ioannes versus Sophiam copias duceret, videreturque non parua Turcis illaturus damna, Amurata omnia Hungarorum consilia patefecit. Vnde ille admonitus maximam Christianis intulit cladem, quemadmodum suo loco conferet. Cum vero Turcae Constantinopolim euicissent, atque in Seruiam ducere exercitum minarentur, secundo auxilia petens ad Hungaros transit, & in Austriam, neque profectus Ladislaum adiit regem, grandaeuus iam senex dignus veneratu, nisi recta de religione sensisset, ea in eo sermonis, autoritas, ea corporis maiestas fuit. Accessit huc Ioannes Capistranus ordinis minorum professor, vitae mundicia & inter predicatorum euangelij nostro tempore insignis, quaesivit, an audire se vellet. Annuente, quod Romana ecclesia credit & docet exposuit, diu secum per interpretationem de sacris eloquijs disputauit, ut errorem suae gentis relinqueret magnopere cohortatus est. Ille hoc denique responsum dedit. Annis nonaginta vitam produxi, nec aliam religionem quam suscepi a patribus noui, sapientem me ciues mei, quis infelicem haecenus putauerit, tu nunc quod saepe agitant, senem delirum efficere cupis, laqueo vitam finire malim, quam patrum traditiones relinquere, atque his dictis est conspectu abiit: tam periculosum est religionem imbuisse damnatam. Reuersus domum, cum accepisset Michaelem Zilagum, qui rum Albam cum

*Ladis-
laus in
quadri-
gis re-
pertus
cōfodi-
tur,*

præsidio præerat, fratremq; eius Ladislaum quadri-
gis vectos urbem exisse, milites misit, qui eos vel cō-
prehenderent, vel occiderent. Michaël vbi adesse ho-
stes animaduertit, curru desiliens, equū quem pone-
ducebant ascendens veloci fuga saluatus est. Ladis-
laus in quadrigis repertus, multis vulneribus con-
fossus ac discerpius interiit: sed non impune id Ge-
orgio cessit. Cognouit & Michaël paucis post dieb;
illum prope Danubiū ripam iter habere, aggressusq;
cum armatis captiuum abduxit, cui dextræ manus
duos digitos amputauit, cum se gladio defenderet.
Redemptus est Georgius magno auri pondere, nō
tamen diu superuixit, cum truncæ manus fluor sisti
non posset, atq; hic perfidi hominis exitus fuit. La-
zarus filius post cum gubernationem suscepit, ex-
cluso fratre, nomine Georgio, quem quondam A-
murates excæcauerat. Is cum sorore (quam nupsit
se Amurati diximus) ad opem Mahumetis confu-
giens, frustra eius auxilium implorauit. Obijt dein-
de Lazarus, de cuius hæreditate non parua conten-
tio exorta est. Georgius Turcarum auxilio pater-
num regnum vendicare nititur. Vxor Lazari reli-
cta Hungaricas opes implorat, nec Tatecuzma VI
rici comitis Ciliæ quondam vxor ac Georgij, por-
tionem hæreditatis desperat. Ioannes cardinalis
Sancti Angeli ab Hungaris inuitatus, eo profectus,
vt arces obsedit, com meatu penuria compulsus re-
diit. Iulianus cardinalis sancti Angeli aduersus
eum missus, Hungarorum extulit animos, & arma
sumere persuasit Rastianus, quæ Turcis in Hunga-
riam aditum præcludunt, aut apostolicæ sedis no-
mine recipiat, aut Hungaris tradi curet. Rebus infe-

etis non sine graui periculo (vix enim Turcarum
 manus euasit) Budam redijt. Nos Amuratis opera
 quæ medio cursu reliquimus, prosequamur. Ma-
 gnus hic vir fuit, domi belliq; tam suis amatus q̄ no-
 stris odiosus, cum centum millibus pugnatorum in-
 trauit Hungariam late populatus prouinciam, ste-
 rilis annus impedimento fuit, ne regno potiretur.
 Commeatus penuria compulsus redijt. Iulianus
 cardinalis sancti Angeli ab Eugenio pontifice ma-
 ximo aduersus cum missus, Hungarorum extulit
 animos, & arma sumere persuasit. Exercitus Chri-
 stianus vsque Sophiam ad Artum magnum profe-
 ctus est. Saep̄ cum Turcis prospere dimicatum non
 sine Ioannis Huniadis ingenti laude, qui tum copi-
 as ductauit. Cuius uomen apud hostes adeo terri-
 ficum fuit, vt plorantibus pueris matress familias ta-
 citurnitatem non aliter imperarent, q̄ Ioannis præ-
 sentiam minitantes. Congregati tamen non paruo
 numero Turcæ, cum Christianis configere non du-
 bitarunt. Sed non tam felix eis pugna, q̄ fortis ani-
 mus fuit, superati virtute Hungarica, multis cæsis,
 terga dedere. Hungari, qui bello interfuere, cupidi-
 tate gloriæ res suas ampliantes, ac de magnis maio-
 ra tradentes, Imperatori Frederico, superatos bello
 Turcas scripsere, triginta millia hostiũ cæsa, captaq;
 multo plura. Cardinalis sancti Angeli sex millia dũ-
 taxat hostiũ in eo prælio cecidisse suis literis affirma-
 uit. Signa militaria nouẽ capta. Ioannẽ Huniadem
 nõ ducis tm̄, sed militis q̄q; singulari virtute vsũ,
 eiq; fides habita. Turcis ẽ Christianorum victoria
 plus pauoris q̄ damni attulit, non Hungaricas tan-
 tum vires, sed Germanicas quoq; in se cõmotas arbi-

Amu-
 rates
 cū cen-
 tũ milli-
 bus ar-
 matorũ
 Hũga-
 riã in-
 trauit.

*Turcæ conster-
nati ab Hunga-
ris pacem peti-
uerunt.*

trantibus. Consternati ergo ac perculsi metu, periti
 de ac totus occident. coniurasset, pacem petiere.
 Hungari qui suas vires non ignorarent, nec tam po-
 tentiæ suæ quàm casui victoriã imputarent, periculo-
 sum existimantes sepius tentare fortunã, oblatas vl-
 tro conditiones pacis nõ recusarunt. Induciæ belli
 in decem annos dictæ, iusiurandũ per sua sacra am-
 bæ partes præstitere, Despoto Seruiæ quæ bello ami-
 ferat reddita. Molesta ea res Iuliano cardinali fuit,
 cui prosequenda victoria videbatur, Eugenio quæ
 Romano pōtifici nihil molestius nuntiari potuit,
 cuius menti nulla maior cura insedit, quàm Christianæ
 fidei propagandæ. Scripsit igitur cardinali, nullũ valere
 fœdus, quod se inconsulto cum hostibus religiõis per-
 cussum esset. Vladislao regi Poloniae, qui eo tẽpore
 Hungariam occupabat, vti conuenta dissolueret,
 imperavit. Iuramenta remisit. Nouum instau-
 rari bellum, tum precibus, tum minis extorsit.
 Ex Christianis principibus auxilia petijt, præter
 Philippum tamen Burgundiæ ducem, neminem
 Christianæ religionis zelus commouit: hic solus
 classem instruxit, quæ vsque in Helleipontum pro-
 secta, Turcis ex alia transitum prohibere in Eu-
 ropam conata est. Franciscus cardinalis Venetia-
 rum, Eugenijs nepos, cum pluribus triremibus co-
 missus classi præfuit. Vladislao qui alienum re-
 gnum inuasisset, è resuavisum est, solitudinẽ belli
 prouincialibus non deesse. Accersitis igitur ex Polo-
 nia ac Bohemia cæterisque vicinis gentibus auxilijs,
 coactis ex Hungaria copijs, Turcæ agros inuadere
 statuit, Ioãni Huniadi castroꝝ cura commissã. xl. cir-
 citer equitũ millia fuisse traduntur, plerique dimidijs

*Philip-
pus Burgū-
dus, so-
lus clas-
sem in
Tur-
cas in-
struxit*

minorē numerū prodidēre, reguli Hungariae pōtiffi-
 cesq; q̄ plurimi interfuere. Iulianus sancti angeli car-
 dinalis milites cruce signatos nō paucos secū duxit.
 Iter per Valachiā receptū, deinde trāsito Danubio in
 Myfiā ventū, vt per plana & campestria loca in Ro-
 maniā transirēt. Amurates hostiū cognito aduētū,
 cum Græcis ac Turcis in Europa manentibus nō sa-
 tis cōsideret, exercitū ex Asianis militib; cōparauit.
 Sed augebat animū traijciendi freti non mediocri
 cura, qui classē apostolicam obtinere pelagus nō
 ignorabat. Anxio (vt aiunt) & multay oluenti ani-
 mo, Genuenses quidam curas ademere, qui suis na-
 uibus accepta pecunia transportare copias pro-
 miserunt. Locus est vbi non amplius q̄ stadia quin-
 que latitudo freti continet, inter Propontidē & Eu-
 xinum pelagus, tātū est spaciū quod Europā Asiā
 amq; determinat, Bosphorum Thraciū dixere ma-
 iores, à Byzantium cornu. LX. ferme stadijs distā-
 tem. Hic Amuratis exercitus transuectus est, aureo
 nummo vectoribus per capita tradito, que si vera ē
 fama centum millia fuisse ferunt. Nam Christiani
 locum attingerant, cui Varna est nomē, cum aduen-
 tare innumerabiles hostiū copias nūciarum est. Ce-
 dendū Vladislao Cardinaliq; videbatur, & ne circū
 ueniri ab hoste possent, munitum mōtanūq; locū
 petendum. Huniades aduersari ac resistere, Turcarū
 se posse vires dicere, famā semp̄ maiore esse, quod
 si Turcē oēs adsint Hūgar; tñ impares fore. Illos au-
 rea & discolori veste, Hūgaros ferro atq; ære fulge-
 re, Christianū agmen & stare paratū & seq, nec tur-
 ba nec sarcinis p̄graue intentū, q̄ dux nō mō signer-
 sed etiā innuat. Cōtra si Turcarū mores inspiciant,

Genuē
 ses no-
 tātur.

fœminas magis existimare debere quã viros, si fugiat
 exercitus Christianus quẽ rex Hũgaricũ ducit, in quo
 legatus apostolicus adest, in quo tot nobilissimi, p-
 ceres militãt nunquã deinceps Hungaris contra Tur-
 cas futurum animũ. Vicit Huniadis sentẽtia, expe-
 ctati hostes, postera die, siue maioris exercitus spe-
 ciẽ p̄buere quã fama ipsa vulgauerat, siue quod me-
 tuẽtibus oĩa vero maiora vident, siue quod Amurates
 in cogendo milite vulgatę opinioni haud quã de-
 fuerat, territus Huniades eo cõspectu tũ primũ peri-
 culi magnitudinẽ animo voluens de fuga regẽ ad-
 monuit. Ille serũ consiliũ arguens, perniciosam ma-
 gis fugã quã pugnam dixit. Cõmisso praelio sperari vi-
 ctoriã posse, sæpe minoribus exercitibus cessisse ma-
 iores, nec tã multitudinẽ bellatorũ, quã audaciã & or-
 dinẽ prestare victoriã, Deum quoque respicere meli-
 orẽ causam, prestantiorẽque se paucis (si mō audeãt)
 exhibere, fugiẽtes victoriã hosti tradere, feriendaque
 terga, & multã suorum eadem. Magnifica quoque ver-
 ba Ioannis pridie dicta plenus irarũ rex exprobra-
 uit, iussisque oĩbus arma cape, plũ expectauit. Amu-
 rates in pximo colle cõfederat, ex quibus suos pariter at-
 que hostes spectare potuit, dato belli signo, XV. mil-
 lia equitũ qui pugnam prouocarent, facto globo in
 Christianos impetũ facere. Singulis albę super loricas
 vestes suere, quæ v̄to agitatae instar alarũ prae se fe-
 rebant, totidẽ viridibus indui sagulis sequebãt. Au-
 rea equorum frena multorum visa, & multis galearũ ar-
 genti atque gemmarũ nitor, ipsas quoque gladio-
 rum vaginas p̄-
 grades vniones ornabãt. Nõ detractauere Christiani
 certamen. Itum est ferocibus in pugnam animis: Su-
 perior acies nostra Turcas in fugã vertit, quã plurimis

Vide
 Turca-
 rũ or-
 natũ in
 bello.

primo impetu prostratis. perculit eares magno me-
 tu Amuratē, nihil tale verentē, fugissetq; protin⁹ p-
 dito exercitu, nisi circūstantes satrapæ cōprehensio-
 eius equi freno, ignaviā eius increpassent, fugiētisq;
 cōminati necē fuissent. Perstitit ergo vel inuitus, iul-
 sisq; fortissimis arma sumere, prēliū instauravit. Pu-
 gnatū est summa cōtentione pluribus horis, nunc
 Christianis, nūc Turcis propinq; victoria sese præ-
 bēte. Cadebāt hīc atq; inde q̄ plurimi, plures ex Tur-
 cis quorū corpora parum tecta, facile sagittæ ensesq;
 penetrabant. Postremo tum novus in hora hostis
 incedere & fauciorum loca integri occupabant, nō
 tam virtute q̄ numero superati Hungari, paulatim
 referre pedem cōpēre. Tum Vladislaus cum globo
 suorum, equos erga se non minus fortes q̄ fidos ha-
 buit ex Polonia, vt hostes ex acie victores diuerte-
 ret. Christianisq; animū redderet, in tumultū quē te-
 neri ab Amurate diximus, circūiectosq; vndiq; cur-
 rus impetū fecit. Ibi noua pugna cōmissa, nouus in-
 iectus Amurati pauor, trepidatū totis castris, nec iā
 consistendi animus aderat. q̄ si Huniadi par anim⁹
 ac regi fuisset, & arridēti fortunæ dedisset manus,
 haud dubiū qn̄ ea dies & Amurati vitā & posteris
 eius imperiū Græciæ abstulisset. Verum ipse, vt pri-
 mum cedere Christiana signa conspexit, cum decē
 millibus Hungaris ac Valachis ex acie se subtraxit,
 atq; insalutato rege nutante adhuc victoria fugam
 arripuit, fortasse rei militaris perito nulla in pugna
 salus visa, & saluare aliquos quā perire omnes
 maluit. Poloni acceptam eo prælio cladem, Huni-
 adis uecordiē atq; ignaviē tradiderūt, ipse sua cōsilia
 præta conquestus est. Vladislaus sūgforti dimissus,

*Juliani
cardi
nalis
exitus
misera
bilis.*

*Victor
Amu
rtes tri
stior.*

dum fortiter circa munimenta hostiū pugnat equoq
deiectus, obruncatus est. Caput eius hasta infixum
per Græciam atq; Asiam in signum victoriæ popu
lis ostēratum. Poloni ad vnum cæsi omnes, direpta
castra & quæ munitiones curruum tuebantur: ne ca
ti episcopi, & proceres Hungariæ qui aderant eadē
calamitate oppressi. Iulianus cardinalis dum fugit
amisso prælio, cum iam hostes euassisset, Hungaro
rum perfidiam euadere non potuit. Potū equo dan
tem apud stagnum forte repertum latrūculi quidā
nouere, & arbitrati pecuniā apud eum esse, deiectū
equo necauerunt, & ablatis ve stimentis nudū cada
uer feris ac volucribus dimisere. hic exitus viri fuit
magni certe & admirabilis, in quo nescias doctrina
maior an eloquentia fuerit. grata hominis præsen
tia, blādi mores, vita in omī ætate nitida, religiōis ze
lus, qui omnia pro Christo & mortem ipsam vere
suaserit. Huniadem (vt ante diximus) fugiētē, De
spotus Seruiæ cepit. Poloni regem suum iam pera
cto bello pluribus annis viuere crediderunt, captū
non interfectum arbitra ti. Cardinali Venetiārū ei
culpa cladis magna in parte imputata est, qui neq;
fretum (vri par fuerat) custodiuit, neq; transuectōs
hostes Christianis ducibus (quod secundum fuerat
eius officium) nunciauit. de numero cæsoꝝrū mini
me constat, illud exploratū est, longe plures ex Tur
carum acie cecidisse. cæterum pro numero copiarū
longe maius damnum Christianis illatum. Victor
Amurates neq; fugientes hostes insecutus est, neq;
gloriabundus inter suos magnifica verba iactauit,
neq; vt ante assueuerat, hilarem vultum ostendit. In
terrogatus quidnam tristior esset, & cur non victis

hostibus exultaret: Nollem (inquit) hoc modo sapi-
us vincere, iubensq; vasa colligi, copias quæ super-
fuerant domum remisit. Ipse Adrianopolim reuer-
sus, deo suo quæ victoria fecerat vota psoluit. Exin
voluens animo regni curas veræ felicitatis exper-
res esse, inconstantiam quoq; fortunæ veritus, quæ
nulli perpetuo bona est, accersitis provinciæ maio-
ribus, Mahumetem ex liberis suis natu maiorē pro-
se regem constituit. Ipse priuatam deligens vitā, in
Asiam profectus, cum paucis orij sui comitibus, re-
ligioni cuidam solitariae sese addixit. Calibassa inter
Satrapas Turcarū opibus & autoritate maior, Ma-
humeti, qui nondum per ætatem apertus esset impe-
rio, gubernator datus. Reliqui regis filij, ne quas re-
gno turbas excitarent, more gentis necati sunt. Feli-
cius apud Turcas priuatis q̄ regibus liberi nascunt.

De alio bello per Huniadem, qui igno-
miniam apud Varnā acceptam abolere cupiebat, ce-
leriter apparatus, & quod Amurates à vitā priuatā
ad bellum ducendum sit reuocatus.

Caput VI.

Effluxit deinde non paruum tempus, in q̄ nec
Hungari Turcas, nec Turcæ Hungaros armis
laccessere præsumperunt. Sua quæq; calamitas do-
mi attonitum tenuit, cruentissima Varnēsis pugna
vires vtriusq; partis eliserat. Nec Turcis, neq; Hun-
garis ex bello idoneus erat, hos Huniades, illos Cali-
bassa alieno nomine gubernauit: ferocior Hunia-
des, reiq; militaris peritior, ignominiam Varnę acce-
ptam obliuisci non poterat. vnde dies noctesq; me-
ditabatur, quo nam pacto abolere infamiam, & re-

sarcire damna maxime posset. Spem bene gerendæ
 rei Turcarum quies præbuit, qui iam pridē nullū bel-
 li apparatus ostenderāt, vires illis atq; animos defuis-
 se ratus, tēpus idoneū existimauit in quo pristinam
 recuperare gloriam posset, Turcasq; pessundare, q-
 bus si adsint exercitus, imperatorem tamen pro-
 sus defuturū arbitratur, nec magis existimādum
 exercitum sine duce, q̄ dncem exercitu carentem.
 Coactis ita repente copijs ex Hūgaria, accersitis Bo-
 hemorum auxilijs, mercenariorum quoq; militum
 non parua manu coacta, ducere exercitū in Turcas
 statuit, quos prius aggredi ac cōficere credidit, quā
 nouissime ex Hungaria nunciaretur. Eam rebus ge-
 rendis soler tiam ac celeritatem adhibuit. Consiliū
 eius Gregorius Desporus Seruiæ (vt ante diximus)
 Turcarum ducibus patefecit, magnumq; genti peri-
 culū imminēs maius ostendit. Peculsi eo nūcio Tur-
 cæ quid agerent non satis intelligebāt, Amuratesiā
 senior religioni addiētus regni curas abiecerat, Ma-
 humeres ætate minor tantam belli molem ferre pos-
 se non credebatur, Callibasse defuturam obedien-
 tiam putabant, qua nihil est in bello magis necessa-
 rium. Trepidare igitur, æstuarē, modo huc, modo
 illuc mentem conuertere, nullum consilium satis
 placere. hærentibus in deliberatione satrapis, nihil
 tandem salubrius visum, quā reuocare ob ocio
 Amuratem. neq; enim veterani militaturi sub alio
 credebantur, nec fortunam belli cunctandam arbi-
 trabantur, q̄ sub eo qui vincere consueffet. Calibaf-
 sa eius sententiæ autor fuit. In qua re Mahumetis
 animum vehementer offendit, cupientis in ea expe-
 ditione sese virum ostendere, verentisq; ne imperiū

amitteret, si pater iterum regnū assumeret: vt sunt
 hominum mutabiles voluntates. Missi ergo legati
 Amuratē reuocauēre, qui comparato mox exercitu
 in hostem profectus, non aliter q̄ si ad prędam per-
 gerēt alacres milites duxit. Iā Huniades cum copijs
 Sophiam transierat, prostratisq; qui occurrerant lo-
 corum præfectis, hostiles agros late populatus, lo-
 co qui Basilia vocatur castra posuerat. Cum aduen-
 tare Amuratis copiæ nuntiant, non expectauit Hu-
 niades prouocari, prior ipse pugnam iniit. Commis-
 so prælio anceps diu certamen mansit. Qua parte
 pugnavit Huniades fusi hostes terga dedere, nec par-
 ua strages edita, pari modo & Amurates in cornu-
 suo victor, Hungaros fudit. Postremo cum victor
 victorem incurreret, non tulerunt Christiani Tur-
 carum imperū, qui quanq̄ virtute p̄starent, nume-
 ro in superati, non tam victi q̄ fessi compulsi sunt
 cedere. Huniades postq̄ suos neq; minis neq; preci-
 bus sistere potest, cū paucis ex bello profugit, Multi
 Hungariæ proceres, & nonnulli ecclesiæ episcopi
 in eo prælio cecidēre. Gregorius miles ad internecio-
 nem cæsus, nec tamen pauciores ex Turcis interiēre
 Emptā multo sanguine victoriam Amurates do-
 mum retulit. Nec diu postea relicto Mahumeti re-
 gno, quēadmodum prius destinauerat, mortē obiit
 Corpus eius more maiorum in Bursa sepultum. Ea
 est Bithyniæ ciuitas, & Asiatici regni caput. Paulo
 anteq̄ obiisset, Amurates vxorem duxerat, filiam
 Spōderbei nobilis in Penderacia satrapis, ex qua na-
 tum filium nomine Chialapium sextum agentem
 mensem Calibassæ moriens commendauit. Ille
 Mahumetis gratiam initurus & matrem & pue-

D E S C R I P T I O

rum ei prodidit. Mahumetes accersitis triginta (vt aiunt) matronis quæ puerum cognoscerent, postquam certam Amuratis sobolem esse constitit, strangulatam matri filium reddidit. Funusq; regio more fraternũ duxit, auspicia regni parricidio cõsecrans. Sũt qui Calibassam alienum puerum Chialapini nomine supposuisse ferunt, illumq; pro filio Amuratis neclani educatum. Post capturam vero vrbis inde sub tractum, ac Venetias ductum, & hunc esse quẽ Carlæus pont. maxi. pro fratre Mahumetis in palatio custodiri iubet. Nos vero periculum ad Græcos remittimus, quamuis multa in hisce rebus signenta interuenire non ignoramus. Et sæpe tonforis filios regio defungi honore viderimus.

De Mahumete fidei Christianæ ferali inimico, & quod Constantinopolim Thraciæ vrbẽ excellentissimã armis & Christiana fide spoliauerit.

Caput VII.

MAhumetes igitur defuncto Amurate gubernacula regni ex voto adeptus, instituta maiorum pro ingenio correxit. leges ipse suas domi forisq; tulit, ararium locupletauit, noua vetigalia excogitauit, copias auxit, in proceres aut aulicos sequire contumeliari ve cœpit. Hic est ille Mahumetes qui Constantinopolitanis (vt supra innuimus) bellum intulit, de quo nũc referre vt accepimus haud alienum fuerit. v oluerat iam pridem animum Mahumetes quonam modo Constantinopolim sibi subigere posset, neq; ad suam gloriam pertinere arbitrabatur, vrbem in medio Turcarum strame esse

quæ suo imperio nõ pareret, tantoq; maius inde nõ
 suo decus accedere, si eam urbẽ expugnaret, quanto
 pgenitores sui idem conati, turpius a ceptis destitit-
 sent. Cũ paucis igitur participato consilio, castellũ
 iuxta litus ad ostiũ Bosphori paulo ab vrbe remo-
 tius aliud dissimulãs in crebilitate celeritate extruxit, ac
 q; munivit, bellũ deinde vrbi non modo indixit, sed
 contra multa fœdera cõtra iusiurandũ intulit simul
 & gerere cœpit. Sen serãt eius animũ Græci, diffiden-
 tesq; suis viribus ad Latinorũ opes cõfugerãt, lachry-
 mis auxilia expectãtes. Surdã (Proh pudor) nostrũ
 principũ aures fuere, cœci oculi, qui cadente Græcia,
 ruiturã Christianę religionis reliquã partẽ nõ vide-
 runt, quibus priuatis quẽq; aut odijs aut cõmoditati-
 bus occupatũ, salutẽ publicã neglexisse magis credi-
 derim. Mahumetes interea coactis vndiq; copijs, mi-
 rabili apparatu, formidãdo animo & impetu, terra-
 mariq; regiã urbẽ aggressus, cuniculis ac latentibus
 fossis altissime actis, aggere late edito, ponte, qua Pe-
 ram oppidũ versus mare muros alluit vrbis, lõgitu-
 dinis ad duo millia passuũ raptim extructo, turrib⁹
 ligneis eousq; erectis, vt muros quibus altissimos exce-
 derent, machinãtorũ tormẽtorũq; multiplici ad-
 hibito genere oppugnata est vrbs, defensãq; sum-
 mis vtrinq; viribus. Nõ paucis diebus ad extremum
 voce præconis toris castris in clamatũ est, quinto Ca-
 lend. Maij milites omnes ieiuniũ sanctificent, sequen-
 ti die in armis adsint. Urbẽ extremis viribus oppu-
 gnaturi triduo, ciuitatẽ militũ direptioni futurã, cõ-
 stituta die ieiuniũ ad noctem vsq; seruatũ. Exin lu-
 centibus stellis inuitationes ac conuiuia passim ha-
 bita, & quisq; amicũ propinquũ notumq; habuit,

cum eo hilaris epulatus est: atq; vbi satis adhibitum,
 tanq̄ se deinceps nunq̄ viisuri essent, amplexari, exo-
 sculariq; simul vltimū vale dixerunt. In vrbe autem
 sacerdotes sacras ferentes imagines, sequente popu-
 lo, urbem lustrare, auxiliū de cælo petere, affligere
 corpora ieiunijs, atq; orationibus vniuersi ciues in-
 tendere. Subsecuta nocte, ad sua quisq; loca defen-
 denda redire. Erant muri vrbis & altitudine & cras-
 situdine toto orbe celebres, sed ob vetustatem &
 Græcorū incuriā pinnis ac propugnaculis nudi. An-
 temuralia vero opportune communita. In his Græ-
 ci salutem posuere. Armati milites inter muros &
 antemuralia pugnā sustinere decreuerunt. Triangu-
 larem pene vrbis formam fuisse tradunt. Duas par-
 tes alluit mare. Nec muri desunt ad pulsandos naua-
 les impetus idonei. Quod reliquum est, ad terram
 vergens post alta mœnia & antemuralia (quæ anno
 tauimus) ingenti clauditur fossa. Cœptum est præli-
 um paululum ante lucem, cum miles Turca pericu-
 li q̄ moræ patientior esset, ac vulnera & sanguinem
 prædarum dulcedine pensaret, pugnatum est in te-
 nebris maiore Turcarum pernicie, in quos tela su-
 perne librabantur. At postq̄ illuxit, dato signo vn-
 diq; non solum Constantinopolis, sed etiam ipsa
 quoq; Pera, ne quid auxilij Græcis præstaret, oppu-
 gnari cœpta est. Sua cuiq; legioni murorum pars,
 ac portarum attributa, vt discretus labor fortes atq;
 ignauos distingueret, & ipsa contentione decoris
 militum virtus magis ac magis accenderetur: pari
 modo & nauales focij attributas partes innadere
 iussi. Admouentur vrbi lignæ turre. Conuectant
 milites dolabras, falces, scilasq;. Et iam elatis super

Cōstan-
 tinopo.
 pene tri-
 angula-
 ris dua-
 bus par-
 tibus ma-
 ri allui-
 tur.

*Cōstan
tinopo.
oppu-
gnatur*

capita scutis, densa testitudine succedunt. Græci sa-
xorum pondera prouoluunt, disiectam fluitantem
testudinem lanceis contisq; perscrutantur, donec so-
luta compage scutorum exangues lacerosq; pro-
strauerunt, fit strages. Et iam Turcæ deficientibus
animis, languidius pugnant. Sed adest Mahumetes
fortissimum queng; nominatim vocitans, utq; in
prælium redeant adhortatur: hos præmijs allicit, il-
los minis deterret. Instauratur ex integro certamē,
Turcæ rursus subruere murum, portas quater in-
nixa humeris, & super iteratam testudinem scanden-
tes, præhensare hostiū tela brachiaq; nituntur. Ite-
rum integri cum saucijs, semianimes cum expiranti-
bus euoluuntur. Cernitur varia pereūtium forma,
& plurima mortis imago: Ioannes Iustinian^o apud
Genuam Ligurum metropolim nobili loco natus,
qui superioribus diebus solus urbem defendisse vi-
debat, in hoc certamine vulneratus, ubi fluitare
sanguinem suum animaduertit, ne cæteros deterre-
ret, medicum quærens, clam sese pugnae subtraxit.
Sed imperator ut abesse Iustinianū cognouit, quo-
ierit percontatur. Inuentumq; rogat ne pugnam de-
ferat. Ille nihilo magis flexus aperiri portam iubet,
qua curaturus vulnus in urbem redeat. Erant enim
obseratae urbis ianua, quibus ad antemuralia pate-
bat iter, ne qua fugiendi facultas militi esset, ac pro-
pterea fortius hosti resisteret: fit interea remissior
defensio, qd Turcæ aduertētes, acrius incumbūt. Et
qm pars muri iā tormētis æneis disiecta, fossam ma-
gna ex parte oppleuerat, per ruinas ipsas scandētes,
antemurale conscendunt, Græcosq; loco deturbāt.

Porta quæ Ioanni pa:uerat om̃ibus aperia, fugã p̃
 fufiorẽ reddit. Tũc imperator nõ vt regẽ decuit pu-
 gnando, fed fugiẽs in ipsis portę angustijs cũ cecidif-
 fet, oppreffus calcatusq; obiit. In tanta multitudine
 pugnatõrũ duo tm̃ reperti sunt, qui se viros ostende-
 rint, alter Gręcus, alter Dalmata, Theophylus Pale-
 ologus, & Ioannes Schlauus, qui fugere turpe putã-
 tes, cum diu Turcæ impetũ sustinuiffent, multosq;
 obruncassent, deniq; nõ tam victi q̃ vincendo faci-
 gati, inter cadauera hostiũ occubere. Iustinian⁹ in
 Peram cum diuertisset, inde Chium nauigauit, ibiq;
 seu vulnere seu mœstitia morbũ incidens, in gloriũs
 vitam finiuit. Felix si in ipsis Byzantiĩ mœnibus ani-
 mã exhalasset. In ingressu portæ octingenti circiter
 milites ex Latinis Gręcisq; periere, partim vulnerib⁹
 a tergo confossi, partim conuersione oppressi. Et iã
 hostis superiorẽ murũ tenebat, saxaq; in ciues deuol-
 uens, ingrediẽtibus suo auxilio erat. Tum subito ca-
 pta vrbe, cæsis om̃ibus qui resistere ausi sunt, in rabi-
 nas est itum. Erat victõrũ infinitus numerus, in libi-
 dinem, in sæuitiã corruptior, nõ dignitas, non ætas,
 non sexus quenq; protegebat. Stupra cædibus, cæ-
 des stupris miscebant. Senes exacta ætate, fœminas
 viles ad prædam in ludibriũ trahebant: vbi adulta
 virgo, aut quis forma cõspiciuus incidisset in manus
 rapiẽtiũ diuulsus, ipsos postremo direptores i mu-
 tuam perniciẽ agebat. Dum pecuniã vel grauiã rem
 plorũ dona sibi quisq; traheret, maiore aliorũ vitruu
 cabatur. Cumq; in exercitu maximo ac dissono ex ci-
 uibus socijs atq; externis conflato, diuersæ linguæ,
 variĩ mores, atq; cupidines essent, & aliud cuiq; fas,
 nihil illicitum toto triduo in Constantinopoli fuit.

*Costan-
tino. ca-
pitur.*

Templum Sophiae Iustiniani Caesaris opus, toto orbe famatum, & cui comparari alterum nequeat, nudatum sacra suppellectile, ad omnes spurcicias parum: ossa martyrum, quae fuerant in illa vrbe pretiosissima, canibus obiecta & suis. Sanctorum imagines aut luto foedatae, aut ferro deletae. Altaria diruta. In templis ipsis aut lupanaria meretricum facta, aut equorum stabula. Coacti sunt serui verberibus ac tormentis dominorum abdita scrutari ac eruere. Inuenti non pauci thesauri, quos in ipso belli principio infelices suffoderunt ciues. Quibus si pro defensione vrbs vti fuissent, suam fortasse vitam, & patriae libertatem seruassent. Sed auaro in aurum nulla potestas: captiui omnes in castra deducti, pudet dicere Christi anorum dedecus, dicam tamen & posteritati tradere non verebor, quando persuasum mihi est futuros aliquando & fortasse antequam moriar, qui tantam saluatori nostro illatam ignominiam vlciscantur. Simulacrum Crucifixi quem colimus, & verum deum esse fatemur, tubis ac tympanis praeeuntibus raptum ex vrbe, hostes ad tentoria deferunt, sputo, lutoque foedant, & ad nostrae religionis irrisionem iterum cruci affigunt. Exnem in pileo, quem sartulum vocant, capiti eius imposito, corona vndique facta, Hic est (inquiunt) Christianorum deus. Tum lapides, lutumque iactantes, miris deonestant modis. Sed nihil haec obsunt deo nostro caelum tenenti. Nec maiestatem eius quomodo imminuere possunt, cuius ea gloria, ea sublimitas est, ea beatitudinis perfectio, ut nec laudibus humanis extolli, nec humiliari vituperijs ullis possit. Nos ista laedunt atque confundunt, qui per ignauiam atque desidiam, dum veri dei cultum perire sinimus, & in hoc seculo bonum

*Pie lector
huc et
oculos
et animam
uertite.*

nomen & in altero spem salutis amittimus. Post hæc conuiuatus Mahumeres, cum forte plus solito adhibuisset, vt sanguinẽ mero adderet, principes optimaresq; ciuitatis captos crudelis & sanguinari⁹ carnifex fœde misereq; iugulari iussit. Rire lucas qui apud imperatorem plurimum poterat, cæso ante oculos maiori filio, altero ad illicitos vsus reseruato, securi percussus est: duo eius alij filij occiderant in bello. Isidorus cardinalis in eo tumultu captus, cum veste mutata non fuisset cognitus trecentis asperis sese redemit, id est genus pecuniæ admodum leuis. Multi & Veneti, & Genuenses, & Latinorum, alij gladio cæsi sunt, quidam multo redempti auro. Insignis hic annus fuit expugnatione Constantinopolitana, tam Christiano populo fœdus ac lugubris, q̃ Turcarum genti faustus lætusq; qui ab ortu saluatoris Christi secundus & quinquagesim⁹ supra milenum quadringentesimus cucurrit. Perenses vetus colonia Genuensium, qui & Galatæ nuncupantur, cognita Byzantium clade, priusq; rogarentur, Mahumeti deditioem fecere. Muri vrbs diruti, multorum bona contra fœdus direpta, fœminæ pueriq; ludibrio habiti.

An. ab
ortu do
mini
1452.
Cōstan
tinop. à
Turcis
capta.

De Mahumete in Hungariam ad Sati
vsq; flumen exercitum ducente, & ab Alba vulnere
sub papillam accepto turpiter refugiente.

Caput VIII.

CAlibassæ, qui ad eũ diem non sine Mahumetis displicentia vixerat, tanq̃ Constantino im-

peratori Turcarum consilia prodidisset, p̄ miseris cruciatus vita erepta, ingētes quas cumulauerat opes, exitio ei fuisse tradunt, & q̄ Amuratē dimisso imperio ex priuata vita reuocauit ad regnū. Auctus eius pecunia Mahumetes, tanto reu. successu tumens, in Hungaros expeditionē parare cepit, qua per triennium circiter instructa, accersitis ex om̄i regno provincibus, penetratis Thraciæ montibus, cū maximis atq; infestissimis copijs ad Saum vsq; flumē peruenit: centū quinquaginta millia hoīm in eius exercitu fuisse tradunt. Pleriq; tertiā partem huic numero subtraxere. Calixtus tertius, qui per idē tempus Romanā cathedrā sortitus erat, Ioannē cardinalē sancti angeli, cuius supra meminimus præstati virtute virū, qui Germanos in arma contineret, Turcarūq; compesceret imperum, ad eas partes legatū misit. Is promissa peccatorū indulgentia, cunctis qui contra Turcas militare vellent, adiuuante Ioanne Capistrano, qui per idem tempus Hungaris euangelizabat, cruce signatorū haud paruum congregauit exercitum, non diuitū ac nobiliū, sed inopis atq; incompositi vulgi. Surdæ opulentum aures euangelio, nec diuinus sermo principibus audirus. Contenti presentium statu potentes, futurū Christi regnum non nisi morientes inquirunt: credula paupertas facile prædicatoribus obedit. Supra quadraginta millia, signum crucis accepere. Tecta magis fide, quā ferro acies. Huniades quoq; non paruas copias in armis habuit. Appropinquabat spe plenus & incredibili superbia tumens Mahumetes, nec iam sibi vel montes, vel flumina obstare putabat, gloriari inter suos Hungariam iam p̄ne victam asse-

*Mahu-
metes
sub pa-
pilla
uulne-
ratus
trepidus
aufugit*

rere, Latinorū imperatorē in propinquo esse dicere,
 deleto Græcorū imperio, Latinorū instare finē, Tur-
 cis omnia paritura, spolia ingentia promittere, Ger-
 maniā atq; Italiam milicū direptioni offerre, perui-
 cuncta Turcarū armis iactare. Sed q̄ gl'oriosus eius
 aduentus, tam turpis atq; infamis recessus fuit. Albā
 ad confluētes Danubij Saviq; sitam parūā urbē op-
 pugnare adorsus, obrinere nequaq̄ potuit, perfre-
 gis machinis priores muros. Irrupere in urbem eius
 acies, pugnatū est interdū noctūq;. Nunc victi, nūc
 victores visi hostes, ad extremū vulneratus sub pa-
 pilla Mahumeres, relictis impedimētis, per noctem
 trepidus aufugit: huius pugne seriem in historia Bo-
 hemica comprehendimus. Non est cur hoc loco la-
 tius insistamus. Autores victorię tres Ioannes habi-
 ti, Legatus cardinalis, cuius auspicio res gesta est, Hu-
 niades & Capistranus, qui prelio interfuere. Verū
 neq; Capistranus Huniades, neq; idem Capistrani
 Huniades mentionem fecere, in eis literis, quas deo
 obventa victoria, siue ad Romanum pontificem,
 siue ad amicos scripsere, per suum quisquam mini-
 sterium deum dedisse Christianis victoriam affir-
 mauit. Auarissima honoris humana mens, facili-
 us regnum & opes quā gl'oriam partitur. Potuit
 Capistranus patrimonium contemnere, voluptates
 calcare, libidinē subigere, gl'oriam vero spernere nō
 potuit. Dicat forsitan aliquis, nō suum illi honorem
 curę fuisse, sed dei, qui per pauperes & inermes rem
 Christianam saluare voluerit. Cedimus huic asser-
 tioni, quamuis & Huniades ministrum se victorię,
 non autorem dixerit: ferunt Mahumerem ab eo
 tempore nunquam postea eius cladis meminisse,

quin mentum barbâmq; manu demulcens, quas-
 fansq; caput, ei dici maledixerit, qua pugnam ad Al-
 bam conferuit.

De Macedonia, urbibus, fluminibus,
 mōtibus, & alijs in ea rebus,

Caput IX.

Proxima Thraciæ ad occidentem ac meridiem
 coniungitur Macedonia, terrarū imperio quō-
 dam potita, quæ inter duo maria protenditur, Ae-
 gæum & Adriaticum. latus eius meridionale Thes-
 salia atq; Magnesia terga protegunt, partem septē-
 trionalem Pæonia & Paphlagonia excipit, quâuis
 & ipsæ regiones in Macedonum postea iura cōces-
 serint, Macedonia additæ, Epirus quoq; Macedoni-
 am attingit, ex Ill yrica terra, altera meridiem, septē-
 trionem altera excipiens. In Adriatico littore Dy-
 rrachium vetus ciuitas iacet, ab Cherroneso vbi sita
 est nacta vocabulum, Epidamnus antea dicta, & à
 Corcyreis olim condita. Nec procul infra Apollo-
 nia fuit optimis instituta legibus, Augusti Cæsaris,
 qui Græcas ibi literas didicit studio memorabili. In
 altero littore Thessalonica est, potens quondam ci-
 uitas, quâ cum epistolæ Panli apostoli, tum magni
 Theodosij præceps atq; implacabilis ira famatâ red-
 didere. Indignatus enim ob cæfos in eo iudices, alio-
 qui demētissimus imperator, vniuersum vrbis po-
 pulum trucidari mandauit, vndecim millia virorū
 cæsa traduntur. Non tulit Ambrosius Mediolanen-
 sium pontifex tam immane facinus incorruptū. Im-
 peratorem ab ingressu templi prohibuit, subire pœ-
 nitentiam cōpulsit. Nec maximus princeps pastoris

subire iudiciū recusauit. hinc lex promulgata, vt facta super morte hominis sentētia, ante dies triginta nō exequatur. hanc vrbē liberæ cōditionis fuisse Plinius tradit. Strabo conditorē eius Philippū Alexandri patrē affirmat, ambo eam attribuunt Macedonię. Andronicus Emanuelis imperatoris Constantinopolitani filius, hac in parte hęreditatē accepit. Demumq; Ioannis fratris odio qui patri successit in imperio, Venetis tradidit. Amurates Turcarū (vt ante diximus) imperator eripuit, hic reliquā Macedoniam vsq; ad montes Pęonia, & quā modo Albaniam vocant, imperio suo subiecit. Mira rerū mutatio & fluxa humani imperij gloria. hęc est Macedonia quę duobus indyta regibus Gręcia Thraciaq; subacta imperiū protendit in Asiam, Armeniam, Iberiam, Albaniam, Cappadociā, Syriam, Aegyptū, Taurū, Caucasum subiugauit. hęc in Bac̄tris, Medis, Persis dominata, toto oriente possessa, Indię quoq; vicētrix, per vestigia Liberi patris atq; Herculis, signa circūtulit. Hęc eadem nostra ætate spurcissimę Turcarum genti subiecta, tributum pendere, iugum ferre miserrimum cogitur. Magnesium quoq; ac Thessaliam nostro tempore Turcarum arma inuasērūt. Nobilissimi montes Olympus, Pierus, & Offa: Pindus insuper & Othrys, Lapitharū quondam sedes, Turcarum imperio parent, penes quos quinq; & septuaginta vrbes fuisse olim Plinius affirmat. Torū Peneum Turcæ possident, inter flumina Thessalię clarissimum, iuxta Gomphos hic fluuius oritur, interq; Offan & Olympum, nemorosa coualle defluens, quingenta ferme stadia percurrit, dimidio eius spacij nauigabilis. In eo cursū Tempe vocātur, quin-

que milliū passuum longitudine, vltrovisum homi-
nis attollētibus se dextera leuaq; leniter connexis iu-
gis. Intus sua luce viridante allabitur Peneus, viri-
dis calculo, amœnus circa ripas gramine, canorus
auium concentu. Arripit amnem Euroton, nec reci-
pit, sed olei modo supernatantem (vt dictum est ab
Homero) breui spatio portatum abdicat; pœnales
aquis, dirisq; genitas, argēteis suis misceri recusans,
hæc Plinius de Peneo. Tot Christianis bona Turca-
rum arma eripuerē, quamuis nostrā magis desidi-
am incusauerim. In Thessalia regem fuisse tradunt
nomine Græcum, à quo Grecia dicta sit. Helenum
quoque in eodem loco regnasse, à quo Helena nun-
cupata est. Homerus tribus nominibus Thessalos
appellauit. Myrmidonas, Helenas, & Achæos. hic
Termopilarum angustiae Persarum cæde insignes.
Quæ licet olim Xerxis impetum tenuere Turcarū
tamen armis claudere transitum minime potuere.

Græc^o
rex à
quo
Grecia

De Boëtia, Thebis, montibus & fontibus sacris in ea.

Caput X.

Post Thessaliam Boëtia succedit ab ortu in oc-
sum porrecta, Euboicum mare Oetaneumq;
finum contingens, Thebarum claritate apud omnes
ferme historicos nominata, hæc musis natale in Heli-
conis nemore, hic saltus Cithæron, & Ismenius a-
mnis, & fontes Dirce, Arethusa, & Aganippe. Quæ
patria quondā Liberipatris atq; Herculis fuit, quæ
fortem produxit Epaminundam. Non cedens
Athenis claritate, ciuitas, ea nostra ætate exiguum

castellum Thebarum est, & à Turcis proximis annis cum reliqua Boetia occupatum.

De Hellade, quæ & Græcia & Attica est dicta.

Caput XI.

Sequitur Hellas, quæ à nostris appellata Græcia ^{ἁκτίη}, id est littus præscivocavere. Mutato dein de nomine Atticam dixere. Homerus cunctos Atticam incolentes appellavit Athenienses, cum non ædificata forent Megara, protenditur autem Attica ex Boetia usque Isthmum, ubi columna fuit, in qua hic inerat titulus, in parte Peloponnesum spectante: Hæc Peloponnesus, & non Ionia. In parte vero Megara intuente: Hæc non Peloponnesus est, sed Ionia. Idem enim Attici & Iones fuere, qui tum de finibus cum Peloponnesiacis sapissime disceptassent, hanc tandem Romano consensu columnam erigi obtinuerunt. Atticam quamvis saxosam & sterilem plerique tamen mirificis laudibus extulerunt, deorumque domicilium esse dixerunt loca ipsa possidentium & parentum heroum. In hac ciuitas Atheniensis quondam nobilissima fuit, nullius indiga præconi: tanta eius superfuit claritas. Eadem nostro tempore parvi oppidi speciem gerit. In eo tamen saxo quo vetustum Mineræ templum fuit, arx est per omnem Græciam nominata, cum operis magnitudine, tum difficultate oppugnationis: hanc Florentinus quidam Mahumeti tradidit, cum imploratis Latinorum auxiliis nullius opem inueniret. Rura ei ob eam rem tradita, in quis æuum ignobile ducat.

De Peloponneso & eius forma, de Isth

mo, Examilio muro ab Amuraro diruto.

Caput XII.

Peloponnesus Atticæ iungitur, totius Græciæ
 arx quondam dicta. Nam præter habitantium
 in ea gentium nobilitatem atq; potētiam, ipse loco-
 rum situs principatum designat & imperium. Multi
 finis insunt, & promontoria multa: insignes etiam
 & permagnæ vrbes. Cherronesus ipsa locorum va-
 rietate iocunda. Formã eius platani folio simillimã
 dixere, longitudine ac latitudine ferme parem. Ab oc-
 casu in ortum stadiorum mille & quadringenta Pe-
 rimetros siue ambitus omissis finibus (vt Poly-
 bio placet) stadia quatuor millia continet, Artemi-
 dor⁹ q̄dringēta sup addit, cui & Plinius cōsentire vi-
 detur, Isidorum autorem cōsecutus. Idem duo ma-
 ria terrã ambire dicit, Ioniũ & Aegēũ. Angustia, vn-
 de protendit Isthmos appellatur, quinq; millia pas-
 suum latitudinis cōrinentes. has angustias perfode-
 re Demetrins rex, dictator Cæsar, Caius princeps,
 Domicius Nero infausto (vt omnium exitu patuit)
 incepto tentauerūt. Hic Corinthus nobilis colonia
 fuit. Græci principes postq̄ Turcarum potentia in-
 Europam penetravit, ex mari ad mare producto p̄
 angustias muro, Peloponnesum à reliqua Græcia
 distinxerūt. Murum Examilium apellauere. Hanc
 prouinciã hodie Moreã Latiui vocāt. In ea Achaia
 continetur, Messenia, Laconia, Argolis, & Arcadia,
 quæ medium peninsulæ obtinet. Amurates expu-
 gnata Theffalonica, subacta Boëtia, & Attica, præ-
 ter Athenas ad Examilium vsq; profectus, pro terri-
 tis Græcis, diruit murum, tributumq; annuũ exegit,
 dedentibus se Pelopōnensibus imperauit. At cum

*Pelopō
 plata-
 ni folio
 similis.*

Hungari instante Iuliano cardinali sancti Angeli aduersus Turcas arma sumpsissent, confectisque nonnullis feliciter praelijs, amplius instarent, vrgerent que hostes, Constantinus qui postea apud Constantinopolim imperauit, ibique necatus est (vt ante diximus) huius prouinciæ Despotus, animo auctus, & negare Turcis tributum, & Examiliū instaurare non dubitauit. Ob quam rem magna deinde pecunia multatus est, & Examiliū denuo destructū, cum victor Amurates apud Vrnā Hūgaros deleuisset, deuicta Constantinopoli, Albani, qui plures Peloponnesum incolebant, sumptis armis, Demetrium & Thomā Constantini fratres regno deicere annexi sunt, nobile quendam greculū ad regium fastigium assumētes. Vtraque pars Mahumetis auxilium implorauit. Illi nobilior pars visa iustior. Auxilia aduersus Albanos Demetrio fratrique tradita, Albani subacti prioribus dominis paruere. Mahumeti. xvij. millium aureorum tributum pensum. Thomas quamuis hereditario iure imperatorem se dicere posset, cuius maiores longa serie Græcorum nomini imperauerāt, metu tamen Mahumetis eo titulo abstinuit. Cum Calixtus pont. maxi. Christianos principes, in sui pontificatus initio, aduersus Turcas iuitaret, existimauit Thomas Turcarum imperium proculdubio ruiturū, Mahumetique tributum negauit. Cum vero non tam magna facta quam verba esse animaduertit, pro saluto tributo & adiectis donis Mahumeti reconciliatus est. Nunc vero (si vera est fama per hos dies allata) violatæ fidei maiorem subire poenam compulsus, Mahumeti prorsus subiectus est, Peloponnesus tota Turcarum imperio adiecta, Egreienti Peloponne

sum per angustias Isthmi ad reliquã Græciam, Strabo & Plinius occurrere Atticam tradunt, Ptolemæus Achaïam, cuius fines hoc modo describit: ab occasu Epyrum, à septentrione Macedoniã, & partem Aegæi pelagi collocat. ad orientẽ eiusdẽ maris terminos ponit, vsq; ad Suniũ promontoriũ. ad meridiẽ Adriaticũ pelagus iuxta littus, quod Achelous amnis irrumpit, in Corinthiaco sinu. Quod si ita est, Atticam, Boeciã, Phocidem, Thessaliã, Magnesiã, Aetholiam, & Acarnaniam Achaia ipsa complectitur. Idem tamẽ Ptolemæus alio loco mediterraneas Peloponnesi ciuitates enumerans, Elicẽ, Buram, Helenã, Pheream in Achaia esse dicit, & propriam esse Achaïã intra Peloponnesum affirmat. Nobis qui pro nostri operis instituto res Peloponnesiacas & Atticas breuiter absoluiamus, & ad occidentem festinamus.

De Acarnania, & strage memoratu digna à Io. Vintimilio in ea facta.

Caput XIII.

A Carnania prior occurrit, inter Epyrum Boeciãq; protẽsa, cui Aetholia vel coniũcta vel commista esse videtur. hæc hodie Ducatus appellatur. Ioannes Vintimilius natione Siculus, filiam suam Desporo Acarnaniã in matrimonium dedit. ex in vexantibus Acarnaniam Turcis, ac generum obsidentibus, cum paruo equitatu mare traiecit obfessores inuasit, stragemq; memoratu dignam edidit. nam parua manu ingentes fugauit copias, saluẽque genero peperit. Qui tamen paulo post per insidias captus à Turcis, regnum amisit Epyri

tamen adhuc eius nomine teneri ferunt.

De Epiro XIII. gentes autore Theopompo continente, quod apud eam Paulus Aemilius imperator Romanorum vrbes LXX. funditus euerit, quodq; in sinu Ambracio Cæsar Augustus Antoniū & Cleopatram bello Attico deuicit.

Caput XII.

Epirus in occidua parte ab Acroceraunijs montibus incipit, protenditurq; versus orientem usque ad Ambraciū finem, per stadia mille trecenta Septentrionalē eius partē Ptolemæus Macedonig coniungi tradit: orientale Achaia, usque ad ostia fluminis Acheloi: occidentale latus Ionico excipi pelago asserit. Strabo Ansonium hoc idem mare appellauit. In Epiro XIII. fuisse gētes Theopompus tradidit, quarum celebratissimæ Chaones & Molossi. Regnum enim quandoq; tenuere prius quidam Chaones posterior Molossi, qui propter regum cognationem ex Aeacidarū sanguine prognati, missi in modum amplificati fuerunt, penes quos Dodonæ vetus oraculum ac nobile viguit. Oram huius terræ maritimam felicem atq; vberē tradidēre. Multaq; olim vrbes & oppida munitissima in Epiro fuerē. Sed propter populorum rebelliones, qui cū Romanis contenderunt, prouincia vastata est. LXX. enim Epirotarū vrbes à Paulo Aemilio Imperatore funditus euerfas esse autor est Polybius, victis Macedonibus, & Persa rege superato. Ex quibus maximum numerum viris Molossorum extitisse, & mortalium centum quinquaginta millia in seruitutē reducta. Plinius Veronensis hanc cladem Macedoni-

Epiro
tarum
urbes
70. à
Paulo
Aemi
lio funditus e
uerse.

bus attribuit, duasq; vrbes ruinae adiecit. Credo quae
 Macedones Epiratorum imperium obtinebant, utranque
 gentem vno nomine Plinium comprehendisse. Apud E-
 pirum Aetiaica pugna late memorabilis commissa
 est, in qua Caesar Augustus Marcum Antonium navali
 praelio vicit, & simul Aegypti reginam Cleopatram.
 Nam & ipsa huic certamini praesens interfuit: ob qua-
 rem victor Augustus in Ambracio sinu urbem com-
 didit, eiusque vocabulum indidit Nicopolim .i. victoriae
 ciuitatem. Ambracii sinus ostium, paulo quae stadia qua-
 tuor maius est. Circuitus stadia trecenta amplectitur,
 optima omni ex eius parte statio. Ingredientibus oc-
 currebant olim a dextra habitates Graeci Arcarna-
 nes & Apollinis Aetii templum quoddam in tumulo ad
 ostium eminens, cui campus subiucuit, lucumque ha-
 bens & naualia, in quibus Caesar vnde viginti naues
 decimaeque nomine reposuit, ab vno remorum ordine
 usque triremes adiungens. Sinistra vero Nicopolis est,
 & Epirotarum colonia Cassiope, nostra aetas Epirum
 Artam appellat. Circa littus eius paucis ante annis
 praefectus regiae classis nomine Villamarina triremes
 Venetorum insecutus comprehendit, atque incendit. In
 eodem littore apud Acrocerauneos montes finiri
 Adriam vel Adriatici maris nauigationem, & Ionium
 incipere pelagus, Straboni visum est, apud quem ma-
 re Ausonium, idem quod Ionium esse apparet, cum Epi-
 riorum Ausonio ablui pelago affirmet.

De Albania, inter Dyrrhachium &
 Apolloniam, regione.

Caput XV.

γ

QUæ nunc Albania dicitur, olim Macedonię portio fuit, ad occidentem versa inter Dyrrhachium & Apolloniã fuisse prodidim⁹, nõ in celebres prisco seculo ciuitates. Sermo genti neq; Græcis, neq; Illyricis notus. Credimus hoc genus hoim ex Albania quondam venisse, quæ vicina Colchidi in Asiatice Scythia memoratur: vt sæpe barbarorum inundatio nationum, Græciæ atq; Italiæ prouincias occupauit. In hac terra potēs Camusa fuit, qui Christianis parentibus ortus, parum tenax catholice fidei, ad Mahumetis insaniam declinauit. Sed q̄ leuiter Christum deseruit, tam facile Mahumetis sacra contempsit. Redijt enim ad paternam legem, & quæuis utranq; religionem contempserit, neutri fidus, Christianus tamen mori q̄ Turca maluit, paulo post Constantinopolitanam cladem morbo extinctus. Georgius Scanderbechius eius hæreditatem accepit, nobili loco natus, qui ætatem pene omnem in armis pro Christi nomine pugnando consumpsit, multas & magnas Turcarum turmas bello vicit atq; deleuit. Solusq; quodammodo regionem illam in euangelio Christi continuit, quæ hodie toties hostili ferro petita, magna ex parte deserta ferat. Rex Alphonsus sæpe milites in Albaniam misit, & Troiam urbem in potestatem receptam à Turcis deseruit. Nepos Scanderbechij ex fratre, cum Turcarum parti fauens insidias patruo moliretur, ab eo capt⁹, & ad Alphonsum missus in carcerem coniectus est. Calixtus quoq; Romanus pontifex auxilia pecuniaria Scanderbechio non pauca misit. Valona in Albania non magna ciuitas est, in portu maris sita, qua breuissimus est in Italiam tractus. Hanc Pazai-

tes primus ex Turcis occupauit. Rebellantem Amu-
rates recuperauit. Nescio quod malū minatur Italię.

De Illyricis gentibus, de Manichæis
hæreticis, deq; Matronis certo tempore post infir-
mitatem cum monachis promiscue manentibus.

Caput XVI.

Post Albaniã Illyricę sequuntur gentes, ad occidē-
tem septentrionemq; versę. hoc genus hoim
nostra ætas Schlauos appellat, & alij Bosnenses, alij
Dalmatę, alij Croacię, Istri, Carnięq; nuncupantur.
Bosnenses introrsus ad Pannoniã vergunt septen-
triõ expositi, reliqui adiacētes mari ad Timauiviq;
fontes, prædunt, hinc Ausoniã, illinc Pannoniã intuē-
tes. Timauus aut in intimū Adriatici maris sinum ex-
currit, cuius fontē matrē appellari maris Strabo pro-
didit. In Bosna rex gentis Despotus Stephanus no-
mine (sic em reges appellare suos consueuere) quibus
Christi religionem sectaretur, diu tamen Baptismi
sacramento abstinuit. Sed anno superiore vocato
ad se Ioanne cardinali sancti Angeli, cuius sæpe me-
minimus, ab eo baptismatis vnda perfusus, & sacris
nostris rite initiatus, Turcis (quibus cū fœdere iun-
ctus erat) bellū indixit. Nunc paululū nutare affir-
matur. In hac regione quæ plurimū hæretici possunt, *Mani-*
quos vocant Manichæos, pessimū genus hominū, *chæi*
qui duo principia rerum produnt, alterum malorū, *hæreti-*
alterum bonorū. Nec primatū Romanę ecclesię te- *ci.*
nent, neq; Christum æqualem consubstantialēq; pa-
tri esse fatent; horum cœnobia in abditis montiū cō-

uallibus sita ferunt, in quibus agrotantes matronæ feruituras sanctis viris, si euaserint, ad certū tempus deo uouent. Redditæ sanitati permittentibus uiris uota persoluunt, promiscue inter monachos præfinito tempore uiuentes: hanc labem nulla sedis apostolicæ decreta, nulla Christianorum arma delere potuerunt. Sinit ad nostram exercitationem regere hæreticos deus.

De Dalmatia & Croacia, & ubinam Liburnia.

Caput XVII.

INDalmatia Raguseos magnis affecit cladibus Stephanus, inter Bosnenses & Dalmatas ducatum possidens, & Manichæorum veneno infectus, qui & si Christianos per insidias captos sæpe Turcis uendauerit, mittere tamen oratores Romam, & auxilia sedis apostolicæ petere non erubuit: eius belli sumptus ex Christianis petens, quod gesserat in Christianos. Nec defuere qui iam impijs uerbis aures accommodarent. ¶ In Croacia mulier australis, quæ nuptias comitis, cum esset inferior sanguine, morum præstantia & formæ elegancia meruit: dum laxandi animi gratia ex castello in castellum obequitat, subito Turcarum interuentu capta, & apud eos aliquamdiu detenta, impatientia tandem mariti non paruo auro redempta est. ¶ Quærat fortasse aliquis: ubinam Liburniam dimiserimus, quam permeasse Antenorem Italiam petentem insignis poëta commemorat: Confusi sunt admodum prouinciarum fines, nec expedire noua facile est, ne dum quis uetustissima possit absoluere. Plinius Li-

burniæ finē initiū esse Dalmatię dixit, & Tragurium marmore notū in ea esse. Solonā quoq; coloniā, q̄ ab Iadera. ccxxij. millibus passuū absuit. Iaderā vero .clx. à Pola distare. Ex quo fit, vt inter Croatinos & Dalmaras Liburni sedes habuerint: forsitan & Croatini nouū gentis nomen Liburnorū loca inuaserūt. Nobis hæc indicasse sufficiat. Si quis certiora desiderat, priscos euoluat autores. Ptolemęus Liburniam & Dalmatiam atq; Ill yridem simul confudit. Et Ill yridi quidem à septentrionali plaga Pannoniā occurrere dixit, ab ortu, superiorem Mysiam, ab occasu Istriam, à meridie Macedoniā & Adriaticū litus.

De Istria hodie Schlauonia dicta, & q̄d

Pomp. Mela & Nepos Istrum amnem à Danubio in Adriam fluere falso crediderunt.

Caput XVIII.

Istriam veteres Italiæ tradiderunt, in qua Parenium & Pola est, & Iustinopolis, quam caput Istri vocant. Inconuenienter Italiæ tamen iungitur Adriatico sinu dissecta, & in peninsulæ modum circumdata mari, qua continenti applicatur à tergo, lapidea est & montana regio, quam prisca Albiam vocauerunt. Plinius Istriam adhærere Liburniæ dixit. Ex quo palam fit, Croatinos Liburnorum loco succedere. Istriam ab Istro amne dictam ferunt, quem à Danubio in Adriam fluere falso credidere. Cui errori & Pomponius Mela, & Nepos Padi accola aures adhibuit. Nullus enim ex Danubio amnis in Adriaticum effunditur mare. Argonautarum eos fabula decepit, quos per Istrum ex mari Pontico in Istriam vectos memoriæ proditum est. Sed constat

eos in Istro in Sauum aduerso flumine nauigasse, deinde Naupontum, quem Labacum hodie appellari putauerim, cuius paludem Lugeum Strabo appellat. Ex Naupōro vero per montes humeris uecta, nauis in Adriaticum prouenit. Istri hodie Schlaui sunt, quibus maritimæ vrbes Italico sermone uentur, utriusque linguæ peritiam habentes: pars prouinciæ melior ea Venerorum, quæ maritima imperio subiecta est. Mediterraneam domus Austriæ possidet. Oppidum sancti Viti, quod ad flumen Tiritum est Valenses habent, ex quo loco ad Aquileiam mille stadia esse Tutidanus, qui domuit Istros tradidit: finem Italiæ Musiæ fluuium tradidere. In hac terra nihil ætate nostra memoria dignum gestum esse accepimus, quam quæ australes & Venetos magna de finibus contentio agitauerit, & utriusque partis subditi armis contēderint: ad quas lites componendas nos aliquando ab imperatore missi, quibus inducias belli fecimus, & novos terminos constituimus, uniuersam tamen litem amputare nequiuimus.

De Carnis, & Lapidibus.

Caput XIX.

CArni inter quos Lapides enumerant Istros sequunt. Schlaui tamē, quorum sermo regionē obtinet, Carnos bifariam diuidūt, duplicem Carniolam esse dicentes: Alteram siccam & aquarū indigam, in qua Istros ponunt, & Tarsos qui medios inter Labatū & Tergestū incolūt montes, & ad Timauum usque proferuntur: Alteram irriguam, in qua flumen Sauus ortum habet & Naupontus, qui La-

batus hodie appellatur, & alij plures fluuij. In hac prouincia dum Fredericus imperator coronam regni Teutonici apud Aquensem ciuitatem peteret, Ulrichus comes Tiliæ, & Albertus imperatoris frater coniunctis viribus Labatum insigne oppidum ex flumine cui adiacet dictum obsidione cinxere, diuq; machinis omnis generis oppugnauere: sed à Frederici militibus non sine clade repulsi, & castris exuri, diuitem supellectilem perdidere: hoc oppidum Schlaui & Itali Lublanam vocant, ex Lugea palude sumpto vocabulo.

De Carinthia, ritu apud eam in nouo principe creando, quomodo nobiles ex Ingonis principis conuiuio ad Christi fidem fuerunt inclinati, de consuetudine in fures, & de comite Henrico, viro corruptissimo.

Caput XX,

Carinthia mōrtana & ipsa regio Carnis applicatur ad ortum ac septentrionē, Stiria iuncta ad occasum ac meridiem Alpes Italos & forum Iulij contingit. Multa in ea valles collesq; feraces tritici, multi lacus, multi amnes, quorū præcipuus Drauus, qui per Stiriam ac Pannoniã in Danubium fertur, haud inferior Sauo. imperiū prouincię australes obtinent, & archiducem appellant, cui ea regio paret. Quoties nouus princeps reipublicæ gubernationem inuit, solennitatē nusq; alibi auditam obseruat. Nō lōge ab oppido sancti Viti, in valle spaciosa, vestigia ciuitatis reliquæ visunt, cuius nomē temporis aboleuit antiquitas. Iuxta in pratis late patentibus marmoreus lapis erectus est, hunc rusticus ascendit, cui per successionē stirpis id officiū hæreditario iure

*Creatio
nou
princi-
pis.*

debetur. Ad dexterā bos mater nigri coloris extat, ad sinistram Paramatiæ deformis equa, frequēs circa eum populus & omnis rustica turba. Tum princeps ex aduersa pratorū parte procedit, purpurati circū proceres ambiunt. Vexillum ante ipsum, & in signia principatus. Comes Goritiæ, qui palatii curā gerit, inter .xij. minora vexilla præcurrit. Reliqui magistratus sequunt. Nemo in eo comitatu nō dignus honore videt, nisi princeps ipse præ se rustici speciem ferens. Agrestis ei vestis, agrestis ei pileus; calceusq; & baculus in manu gestantis pastorē ostendit: quē postq̄ rusticus ex lapide venientē conspicatus est, sermone Schlauonico (Sunt em̄ & ipsi Carinthiani Schlauia) Quis hic est in clamat, cuius tam superbū incessum video? Respondent circumstantes, principem terræ aduentare. Tum ille: Iustus ne iudex est, salutem patriæ quærens: liberæ conditionis dignus honore: est ne Christianæ cultor fidei & defensor ac propagator? Respōdent omnes: est, & erit. Rursus ille: Quæro igitur quo me iure ab hac sede dimoueat? Ait Goritiæ comes. lx. denarijs abs te hic locus emitur. Iumenta hæc tua erunt, bouemq; atq; equam ostendēs. Vestimenta quoq; principis quæ paulo ante exiit accipies, eritq; domus tua libera & absq; tributo. Quibus dictis rusticus leui alapa principi data, bonū iudicem esse iubet: & surgens, iumentaq; secum ducens, loco cedit. Princeps vero conscenso lapide nudum gladium manu vibrans, ad omnem se partem conuertit, æquū iudiciū populo promittēs, ferunt & aquam frigidam rustico illam pileo bibere, tanq̄ vini vsū damnat: deinde ad templū solenne pergit, qd̄ in propinquo tumulo sitū est, san-

etæ Mariæ vocabulum habens, & olim pontificale
 fuisse traditur: vbi peractis sacrificijs, princeps rusti-
 ca indumenta deponit, paludamentumq; induit,
 conuiuatusq; splendide cum proceribus, in prata
 reuertitur, ibiq; pro tribunali sedens, ius perenti-
 bus dicit, & fundos confert. fama est anno .dcccxc.
 post Christi saluatoris ortum, imperante Caralo
 Magno, ducem gentis Ingonē nomine, ingens con-
 uiuium prouincialibus preparasse, & agrestibus qui-
 dem ad conspectum suum intromissis, in vasis aure-
 is atq; argenteis, nobilibus vero ac magistratibus, p-
 cul ab oculis collocatis, fictilibus ministrare iussit: s-
 interrogatū cur ita faceret, respondisse, nō tam mū-
 dos esse qui vrbes & alta palatia, quam qui agros &
 humiles casus colerent. Rusticis qui Christi euange-
 liū accepissent, baptismatis vnda purificatis, candi-
 das & nitidas esse animas: nobiles ac potentes, qui
 spurcitas idolorum sequerentur, sordidas ac niger-
 rimas: sic vero pro animarum qualitatibus instru-
 xisse conuiuium, castigatosq; ea re nobiles caterua-
 tim sacri baptismatis vndam querentes, breui tem-
 pore sub Vergilio & Armone Iuuaniēsibus episco-
 pis, vniuersos Christi fidem accepisse. hinc honos in-
 uestiendi principis rusticitati datus. Fuit autē dux
 Carinthiæ venator imperij, ad quem lites venatorū
 omnium deferebantur. vocatus in iudicio corā im-
 peratore querelantibus nō nisi schlauonica lingua
 respondere tenebatur. multa huius prouinciæ orna-
 menta fuisse cōmemorant, multa priuilegia, facile
 id creditum est, quando imperatorem Ludouicum
 eius terræ ducatum filio suo Arnolpho primogeni-
 to cōtulisse nō est ambiguū. Est & alia prouinciæ hu-

*Hericus
Comes
uir mu-
licie
corru-
ptior.*

ius consuetudo, in oppido quod Clagesfurtinū ap-
pellant, cōtra fures durissima. Si quis in furti suspiti-
onē inciderit, mox captus laqueo suspensus vitā fi-
nit. Sumpto supplicio, post tridū de suspitione iudi-
cant. si reū fuisse necatū inueniunt, pēdere cadauer
infame sinunt, donec sua sponte cōsumptū decidat:
sin vero depositū in cemeterio condunt, iustūq; fu-
nus à publico faciūt, & animæ gratas exeqas. in hac
prouincia Comes Goritię Hēricus vir muliere cor-
ruptior, impuberes filios media nocte ad potum fu-
gere cōpulis, increpitans q sine siti somnū agerēt. cū
pastoribus ac rusticis sepius, quā cū nobilibus diuer-
satus est. senex super glacie cū pueris lusit. Inter vul-
gata scorta frequentissime lauit, raro in aula prāsus
est, solus coquū adieus offulas in ipsa popina vora-
uit. Vestes induit viles ac perunctas, pectus nudum
& apertū ostēdit. Oculi semper lachrymātes fuēre.
quē cum aliqñ ad se venientē Fredericus imperator
ex fenestra intuitus esset, me vocitans: age (inquit)
Aenea, principem, qui ad nos properat, contempla-
re, si quem mundiorē pulchriorēq; videris aliquan-
do, effare. Mihi, cū satis principē Comitesq; confide-
rassem, fœda rusticitas visa est, q̄ dominatū affecuta
egregiā nobilitatē seruitio p̄meret. huic vxor natio-
ne Hungara forma præstanti, & audacia plusq; vi-
ri, cui vincula indidit, mox Vlrici comitis Ciliæ au-
xilio liberatus, vxorem domo pepulit. Nec diu post
vita functus, filios bonæ indolis adolescentes & ma-
tri quam sibi similes reliquit hæredes.

De Stiria olim Valeria dicta, quod Fre-
dericus Comes vxorem suam amore concubinae p̄-

pria manu interfecit. Item quod nobilis quispiã qui seipsum laqueo suspendere sepe cogitabat, optimo in missa audienda est vsus remedio.

Caput XXI.

STiria quã quondam Valeriã inuenio nũcupatã, ad orientẽ Pannoniã iungitur, latus eius septentrionale Austriã respicit. ad occidentẽ & meridiem Carnis & Carinthianis occurrit. eadẽ quoq; mōtana prouincia est, quã in orientẽ porrecta, planities nō paruas habeat. Drauus ac Mura insignes fluuij terrã irrigat. Mura in Drauũ exonerat, ille in Danubiũ. Vrbiũ populi plerũq; Teutones Schlanii, q̄ citra Drauũ rura colũt, imperiũ Australis familia. Est in ea verus oppidũ quod Ciliã vocant, nōnulli Syllacem appellatũ existimant, & opus fuisse L. Syllæ, de qua re nihil nobis exploratum est. Multæ ibi vetustatis reliquiæ visuntur, & Romanorum nomina, principũ sepulchralia marmora referũt. In eo præfuit etate nostra Fredericus comes, qui cum esset in libidinem pronissimus, & olim Veronicæ concubinæ incensus amore, legitimam coniugem ex comitibus Croatiæ natam, sua manu interemisset, concubinã vero pater eius Hermannus (vt est potentum iustitia) in profluentem demersisset, vxores passim maritis abstulit, puellarũ greges in palatiũ rapuit, puinciales p̄ m̄cipijs habuit, ecclesiarũ bona diripuit, monetarũ falsatores, veneficos, ariolos, nigromãtas vñdiquã ad se cõsciuit. & quã anno iubelei iam nonagenarius, indulgentiarum causa Romam petisset, reuersus tamẽ nihilo melior visus. interrogat⁹ quid sibi Roma profuisset in pristinos mores relapso, &

calceator meus inquit ad consuēdas ocras post vi-
sam Romam redijt. Huic vita functo Vlricus filius
successit per cætera similis, ingenio tantū & eloquē-
tia maior. Quo (sicut dictum est) interfecto quatu-
or & viginti cōpetitores fuēre, vt qui viuens vndiq;
bella consciuerat, moriens quoq; seditiones excita-
ret. Sed optimates terræ possessionem Frederico i-
peratori tradendam censuerunt ea lege, vt cōpetito-
ribus secundum prouinciæ cōsuetudinem in iudi-
cio responderet. Relicta Vlrici armis defendere q̄
possidebat decreuit. Fredericus manu potenti quū
plura castella obrinuisset, in Cilia tandem receptus
est, arces loci tradente Ioanne Viconitio natione
Bohemo, qui cum fuisset magister militiae comitis,
accepta Cæsaris pecunia, à coniuge eius defecit. Sed
mox pœnitentia ductus grande ausus & inexpla-
bile facinus tanq̄ scelus scelere redempturus, Imper-
ratorem iam sibi securum, & cum paucis Ciliæ mo-
rantem nocte concubia interripere aggressus est.
Corruptis namq; oppidanorū plerisq; qui sibi adue-
nienti partem oppidi traderent, hora constituta cū
oçtingentis equitibus intromissus, cuncta miscere
armis cœpit. Affuit diuina pietas Frederico, quæ illi
præter consuetudinem in arce superiori à natura &
humana ope munitissima, ea nocte dormiendum
suaserat. proceres qui remanserant in oppido capti
omnes, inter quos & Ioannes Vngnadi cunctis Sti-
riensibus opulentior, cū Georgio fratre abductus
est. Nec Vlrico Austriæ cancellario, quamuis esset
episcopus, & ad templum confugisset parsum est.
Vsq; adeo apud homines nostri seculi diuina & hu-
mana perierunt. Fama est, eaq; celebris, inter Stirien

Io. Vi-
coniti
grāde
scelus ē
ausus.

ses nobilem quempiam fuisse, cui sæpe in animū ce-
 ciderit, seipsum laqueo suspendere. Id ægre ferentē
 ex docto quodam viro remedium petiuisse aduer-
 sus eam tentationem. Cōsilium datum, propriū vti
 sacerdotem conduceret, qui sibi manenti in arce q̄-
 dam solitaria singulis diebus rem diuinam faceret,
 paruisse nobilem, atq; annum ferme cōtinuasse, nul-
 la suspēdij cogitatione interueniēte. Postremo ro-
 gatū a sacerdote, vt presbytero vicino, qui tem-
 pli dedicationem in proximo monte habiturus eēt,
 auxilio esse posset, licentiam dedisse, proponentem
 in animo paulo post sequi & sacris interesse. Stetisse
 diu postea, nunc vna, nunc altera causa retentū. De-
 niq; circa meridiem profectū agresti cuidam in ne-
 more occurrisse, qui rem diuinam in mōte peractā
 esse, & populū omnem abiisse diceret. Contrista-
 tum eo nuntio, ignobilem infelicemq; se esse, dicen-
 tem, qui eo die sacrum Christi corpus nou vidisset,
 agrestem consolari cœpisse. Vēditurum, si vellet no-
 bilis emere p̄mīum quod inter existendum diuinis
 meruisset, sagumq; nobilis petiuisse pretij nomine.
 Venditione facta, nobile nihilominus montē ascē-
 disse, atque orasse in templo. Reuersum autē, in pro-
 xima arbore suspēsū agrestē inuenisse, sed postea
 diris cogitationibus haud quā vexatum fuisse. In
 prouincia decoctum sal ad vicinas regiones impor-
 tatur. Ea & ferri mineras locupletes habet, & argen-
 tifodinas non ignobiles, quibus incuria principum ar-
 gentum haud multum effodiatur.

De Austria, & aliq̄t rebus gestis in ea,

Caput XXII.

AVstriã describere hoc loco haud necessariũ existimamus, de qua propriã historiã edidimus. in ea prouinciales post obitũ Alberti Cæsaris Frederico se cõmiserunt, ea lege, vt si masculũ prægnãs regina pareret, tutor ei⁹ eiset. Si fœminã, terræ dominus. Nato (vt p̄dictum est) Ladislao, tutelã ei⁹ Fredericus accepit. Milites q̄ sub Alberto meruerãt, cum stipendio se fraudatos dicerent, prouinciam latrocinij ac incēdijs vastauēre. Eorum vexatio lxx. millibus aureis à Frederico redempta est, cum Bohemi & Hungari excursiones in Austriã facerent. Ex sororibus Ladislai maior natu Vilhelmo duci Saxonię nupsit. Ioannes Huniades cum regni Hungarię coronam à Frederico frustra repetisset, cum duodecim millibus equitum ingressus Austriam, omnem agrum inter Viennam & Stiriaẽ montes diripuit atque incendit. Petentem Italiam Cæsarem rogauerunt Australes, vt Ladislauum qui iam prope modũ adoleuisset, in paterna hereditate apud se dimitteret. Reiecta petitiõne, autorib⁹ duob⁹ Vlcicis, altero Ciliaẽ comite Eyzingero, sumptis armis rebellauerunt. Redeuntem ex Italia Fredericum apud nouam ciuitatem obsidione cinxere, quib⁹ & Henricus Rossensis natione Bohemus cum ducentis equitibus & mille peditibus sese adiunxit. Et quamuis à Nicolao Pontifice maximo iussi essent, ne tutelam Cæsaris impedirent, contemptis apostolicæ sedis mandatis, & tantæ maiestatis autoritate derisa, sceleratũ propositum tenuere. docta eo tempore Viennensis schola in doctam sententiam prorulit, quæ per appellationẽ ad futurũ conciliũ interponendam suspēdi posse Romani præsulis mandata rescripsit.

Vexatio militum
70. millibus aureis à Frederico redempta.

Ciuitas Viennensis & omnis Austria ex eo tempore semper in armis fuit, temeratae religionis poenas p̄dens: Cessit furenti populo Fredericus, pupillūq; adhuc tenerum ea lege in manus comitis Ciliæ tradidit, vt conuocatis ad urbē Viennam vtriusq; partis cōsanguineis & amicis, de tutela, de oppidis, de que cæteris contentionibus principū, qui vocati cōuenissent, arbitriū diffiniret. Ladislaus summa populorū alacritate apud Viennenses exceptus, cuncta ex volūtate comitis administravit. Ad constitutum diē cōcilij Ludouicus Bauariæ & Vilhelmus Saxoniæ duces, Albertus quoq; Brandeburgensis, Carolus Badensis Marchiones conuenēre. Tum multi ex Bohemia, plures ex Hūgaria Barones. Imperator legatos misit, quibus & nos adiuncti fuimus, diu de re partium disceptatū. Sed cum omnia ex arbitrio victoris agerētur, nec leges defenderent quæ arma nō protexissent, infectis rebus discessū est. Negata sunt oīa que promiserāt Australes impatori, dictū omne indictū fuit, neq; lris neq; sigillis autoritas habita, barbara fide actū. In eo cōuentu Ladislaus Ioānē Huniadē q; sibi regnū à Turcarū inuasiōe seruaſset, ad principatus honorē euexit, q; suggesto in magno foro apud Carmelitas erecto, sede sedēs aurea regali paludamēto ac diademate ornatus, comitatu ei Bistricēsem cōmisit, quod eo in loco minime licuit, neq; enim regni vngariæ sub imperio Romano maiestatem gerere ius est: sed tanta reuerētia legū q̄nta eis p̄ arma siue dat siue relinquitur. Comes Ciliæ, cū regē quo liber impellit, & ad se cuncta rapiens Eyzingerum Viennensesq; cōtemnit, concubinā quā viro iterfecto sustulerat, reginali pene honorē

dignatur. Ex favore tandem regio cadit, & annite-
 te Eyzingero è curia pellitur: què in exilium profi-
 ciscentè, quatuor tantū equites comitati sunt, Alber-
 to marchione Brandeburgensi, ne per contempnū
 à populo lapidaretur, ad portam vsq; vrbis securi-
 tatem præbente. Sed q̄ fœda & miserabilis eius fu-
 gam, tam superbus & favorabilis reditus fuit. nam
 post annum cum iam ex Bohemia rex redisset, sua-
 dentibus primoribus Austriæ baronibus, reuocatur,
 cum mille equitibus argento & auro fulgētibus Vi-
 ennam repetijt, cui ad portas vrbis & rex ad mille
 ferme passus exijt, & omnis nobilitas redeunti gra-
 tulata est, plebs quoq; quæ paulo ante lutum ac lapi-
 des in fugientem iactare tentauit, sternere viam flo-
 ribus qua redeunti transitus fuit, minime dubitauit.
 Vt est in vtrāq; partem immodica, siue amauerit, si-
 ue oderit, mira rerum mutatio, & ludentis fortuna
 iocus. Eyzingerus extra gratiam regis factus, in ca-
 stella sua recedens, imperatori quem grauiter offen-
 derat, reconciliatus est. nec diu postea adeo superbi-
 erant, qui Ladislai regis partes sequebantur, vt no-
 uæ ciuitatis suburbia, in qua Cæsare absente iacebat
 puerpera imperatrix, intrare præsumpserint, & urbē
 expugnare contenderint. Quod vbi non successit,
 exustis quæ obtinuerant locis abierunt. fuit sepe in-
 ter Cæsarem & regem incassum tractata concordia
 neq; enim comes Cilię dum vixit, ex re sua existima-
 uit, vnanimis esse Austriæ princeps ac eo mortuo,
 cum Eyzingerus è Bohemia missus ad Cæsarem le-
 ges pacis vtrique parti gratas dixisset, & iam quieru-
 ra propediem Austria videretur, interitus regis sub-
 ito nuntius, non solum concordiam perturbauit,

sed magnarū rerū & reipublicæ Christianæ salutariū
 ex orientē spem prorsus abruptit: australes & à Cæsare
 & ab Alberto fratre de tradenda gubernatiōe re-
 quisi, prouincialiū conuentum habuere, in quibus legati
 Cæsaris seniori Austriæ principi (is erat Imperator)
 debere prouinciā dixere. Albertus suo & Sigismūdi
 patruelis noīe regiæ partem hereditatis exposcens,
 suasq; calamitates & inopiā tanto sanguini alienā
 referens, cōmiserationē inducere conatus est. Con-
 uentus responsio fuit, facturos prouinciales quod ius
 equitasve dīctaret. Postquā fratres inter se conuenis-
 sent, interea latrones trans Danubiū in Austriā ad
 Morauæ fluminis ripā munitū locum occupauere,
 oēmque circa regionē rapinis atque incēdijs vexare cœ-
 perunt. Aduersus quos profectus Albertus latrones vi-
 cepit, interfectisq; pugnādo cō pluribus, quingētos
 & quinquaginta captiuos abduxit, ex quibus. lxxx.
 furca suspendit. Quæ res magnū ei apud Australes
 & nomē peperit & fauorē. Vlcricus verō Eyzingerus
 cum visitato apud nouā ciuitatē Fredericō im-
 peratore, cuius parti studebat, Viennā repetisset, vo-
 catus ab Alberto nihil mali suspicans fidenter eum
 adiit, à quo mox captus in vincula coniectus est, &
 in priuato carcere clausus. Indigna res visa ciuibus,
 murmurare, damnare oēs factū, nemo tamē auxiliū
 misero afferre. Imperator sæpe rogatus Viennā pe-
 tere aliquādiu distulit, veritus ne qua fraus inesset.
 Interim Sigismūdus ex Arthesi ad Viennā descendit,
 deinde ad nouā ciuitatē profectus, principatus infi-
 gnia ab imperatore accipiēs, pro veteri cōsuetudi-
 ne in eius verba iurauit. In qua solēnitate & Albertus
 affuit, qui paulo post cū Sigismūdo Viennā repetijt.

Vlcricus
 Eyzingerus
 ab Alberto
 uocatus
 in vincula
 coniectus est.

Et ambo aduersus imperatorē conspirantes, Austriam sibi subigere conati sunt. Quorū studia sentiens imperator, Viennā petere statuit. Et accersito Ludouico, Bauariæ duce, magni noīs principe, eo se contulit, imperatrice sequente. Appropinquant, vrbanus populus obuiam perrexit. Albertus quoq; & Sigismundus nobili comitatu extra urbem imperatorem salutauere. Habebat Albertus tria circiter equitum millia in armis expedita, quæ nō longe à Viennā in quodā tumulto imperatori se ostentauerunt, magnūq; metum venienti incussere. Suspicionem auxit Albertus, qui sæpe ad eos profectus ac seorsum locutus, insidias apparasse Cæsari videbat. Ferunt eius militiæ duce Alberto dixisse, facile si libet hodie Viennæ te dñm atq; Austriæ facio. Nam quis prohibet quo minus Fredericū imperatorem eiusq; comites intercipiā? In me tantum soluta deinceps hereditatis questio erit. Victori leges atq; hoies fauent. Subdubitasse Albertū aliquantisper, demū respōdisse: Poteram ignoscere, si quod ais me ignorante fecisses, at mandare turpia nō possum. Postq̄ introgressi urbem sunt Albertus & Sigismundus, in domo quæ Pragensis appellat, simul habitauere, Imperator priuatas ciuū ædes incoluit. Arx prouincialium noīe custodiebat. Conspirauere Sigismundus & Albertus eam noctu aggredi, atq; irrumperē. Armataq; militū manu iter ingressi, iureiurando se astrinxere, non redituros domū, nisi arcem intrassent. Senferē ciues, moxq; arma sumentes, præsidium in arce maius collocauere. Instabat ciu. le bellū, & atrox pugna pro arce. Nec dubium videbat quin magno suo malo principes cōmissuri præliū essent: stetit diu res

in ancipite. Ciuibus tueri arcem stabile propositum erat, ducibus (qui arcem intrare iurassent) turpe videbat infecta re domū reuerti. Et vim inferre, plenu periculi erat. Postremo conuentū est, vt ingressi principes, arcem paululū immorati, potato vino exirēt: atq; ita delusa magis q̄ impleta religio est. Postridie arx consensu prouincialiū, in tres partes diuisa, duas accepere Albertus & Sigismundus, reliquā imperator: delectiq; prouinciales sunt, qui lites fraternas dirimant: & summa illis potestas data, sed graue iudiciū contra potentes est. Nobilitas & ecclesiā principes imperatori fauētiores sunt, plebs Albertū praefert. Magno se iudice quisq; tuetur. Multa sunt ī hoc Cæsare, quę laudare possis: Corpus egregiū, & specioses imperatore digna, animus sedatus & trāquillus, ingeniū perspicax, memoria tenacior, religionis ardens zelus, ingens cupiditas pacis & otij. Singularē virtutē in quouis hoīe diligit, dignaq; premio ducit, ædificat splendide, hortos tamen ac gemmas plus æquo admiratur & amat, & in rebus gerendis tardior ac remissior est. Tenacem pleriq; accusauerunt, & ad rem nimis attentum. Id fecere proximi antecessores Sigismundus atq; Albertus Cæsares, quorū prodigalitati cuiusuis comparata liberalitas videri auidia potest. Cæterū Fredericus nec sua profundit, nec aliena diripit, verbis factisve temperans. Albertus frater eius longe dissimilis, celer in aggrediendis rebus, belli ac glorię appetens, periculi cōtempor, audax, laboris patiens, manu atq; ingenio promptus, pecunias inter amicos partitur ac profundit. Inter opes pauper, in paupertate diues, nullius rei magis q̄ famę auarus.

*Lal-
des im-
perato
ris.*

*Alber-
ti fra-
tris Fre-
derici
impe-
mores*

De Morauia, per quam nulli, propter
latronum insidias transitus patet.

Caput XXIII.

PROcedenti per austria in aquilonē Morauia occurrunt, gens ferox, & rapinā auida, inter Hungaros Bohemosq; trans Danubiū sita: hanc prouinciam æuo nostro Sigismundus imperator Alberto genero suo, qui postea imperauit, dono dedit. Rebellantē & imperata facere recusantē, Albertus magnis affecit cladibus. Nam supra quingentas villas excursionē combussit, mortales multos neci dedit, pecus pene omne abegit. Iugumq; ferre perfidā gentem coegit. In hac prouincia ciuitates & oppida Romanæ ecclesiæ ritū tenent, & catholicæ fidei consentiunt. Barones ferme omnes Hussitarū labe infecti sunt. Hic cum verbū dei prædicaret Ioannes Capistranus, & in errores Hussitarū vehementius inueheretur, Baronis non parui noīs quē Ezerahorā vocant secuta conuersio est, qui relicta priore perfidia cum duobus millibus subditorū veritatem Romanæ sedis amplexus est: filius eius doctrina & moribus clarus, nō diu postea Olomucensis ecclesiæ pontificatum obtinuit. Ea est vnica ciuitas Morauorū Episcopalis. Regnū inter Morauos aliquñ fuit latissimum ac potentissimū, quod vsq; ad filiū Suatocopij durauit, cuius fortunā in Bohemica conscripsimus historia. At cū filius Suatocopi ecclesiā dei sperneret regnū genti ademptum est. Quod postea Romani Cæsares in Bohemiā transtulerūt. In hac prouincia complura sunt oppida plena populo, & opib; abundantia. Inter q̄ Pruina principatū obtinet, & Znoynea, Sigismūdi obitu memorabilis. Hac nulli trans-

ius patet, nisi armato potentioriq; latronibus oēs aditus obsidentibus: sermo genti mistus est Teutonius ac Bohemicus: superāt tñ Bohemi quorū est regionis imperiū. Quę gentes olim Moraviā incoluerint, nō facile dixerim. Quantū vero ex lectiōe Prolemæi accipere licet, Marcomāni & Sudini, Candięq; Moraviā & Austriam quę trans Danubium iacet incoluisse videntur.

De Slesia prouincia, de mira apud

Vratislaviā urbem seditione, deq; Bulcone Opiliensi, viro neq; inferos neq; superos esse dicente, animamq; cum corpore interire putante.

Caput XXIII.

Slesia post Moraviā sequit, haud ignobilis prouincia, quā fluuius Odera perlabit, inter amnes Germanię loco cognitus; fontes eius in Hūgaria, q̄ Slesię ad orientē iungit. Mare Balticum cursum terminat. lōgitudō regionis. cc. ferme passuū millia continet, latitudo circiter. lxxx. Caput gentis Vratislavia est amplissima ciuitas, ad ripam Oderę sita, priuatis ac publicis ædificijs magnifice ornata. Cuius episcopatū maiores nostri aureū vocauerunt, Hussitarum bella luteū reddidere. In hac vrbe (regnāte apud Bohemos Vncelao) orta seditiōe, cōsules quorū prima potestas, p̄ fenestras ex p̄torio in forū p̄cipitati, Vratislavia se ditio. gladijs ac lanceis iratę plebis excepti, dirū spectaculū p̄buere. Cuius rei autores Sigismūsus imperator paucos post annos securi percussit. Duces Slesię multi ad modū numero, inter q̄s paterna hæreditas p̄ capita diuidit: hinc scissa multas in partes, prouincia frequentes calamitates incurrit, crebris exposita atrocinijs. Inter hos duces vnū eē ferūt noīe Bulconē, Opoliensem appellāt, q̄ Glogonię residēs delicijs ac volupta

tibus deditus, vsq; adeo insaniuit, vt neq; inferos neq; superos esse diceret, aīasq; cum corporibus simul prorsus interire putaret. Ecclesiā vel nunq̄ vel raro ingressus est, sacramētis Christianis prorsus abstiniit, nisi q; abusus matrimonio, vxore q̄ sibi ingrata esset relicta, alterā superduxit. Quē ne pellex appellari posset, nō nisi per solēnia matrimonij cōiūgi voluit. Sclesia sub imperio Bohemorū cōstituti sunt, nūc tamē imperata facere detrectāt, Georgiū nouū regē admittere recusantes, Vvilhelmū Saxoniae ducē secuti, qui regnū Bohemię ad se pertinere affirmat propter coniugē, q̄ Ladislai Hūgarię atq; Bohemię regis soror fuit. Gladius eius litis arbiter erat. Sermo gentis maiori ex parte Teutonicus est, q̄uis trans Oderam Polonica lingua p̄ualet: ob quā rem nō immerito quidā hoc in loco Germanię terminū esse Oderam putauēre, q̄uis idem fluuius in septētrionē vergens, germanicas gentes ripis ambabus alluit. Liber in hac parte Germaniæ relinquere fines, & ad orientē ac septentrionem Sarmaticas inuisere gentes.

De Polonia regione uasta, quod in ea domus luto & maceria componant, equi syluestres & viri inueniant, de Vladislao cum regno baptismū suscipiente, deq; Frederico Brandenburgensi, & Alberto Bauario regnū quodlibet pro se recusante:

Caput XXV.

Polonia vasta regio est, q̄ Sclesia ad occidentē terminat, Hungaris, Lituanis, ac Prutenis conqua liberalium artium schola floret. Sbigneus huic vrbi p̄afuit episcopus, literarum doctrina & morū

suauitate insignis, à quo plurimas accepimus epistolas, multo sale & Romana elegantia conditas, cui ob singulares virtutes Romana ecclesia insigni cardinalatus honoris rubentem pileum misit. Ciuitates Polonię præter Crocaviã parũ nitidæ. Ex materia domos ferme omnes cõponunt, plerasq; luto linunt: plaga regionis nemorosa est: potus genti ceruissa, ex tritico atq; humulo factus. Vini rarissimus vsus, nec vinearũ cultura cognita, ager cereris ferax, multa genti armenta, multa ferarũ venatio, equum syluestre præter cornua ceruo simile edunt, fer os boves venant, q̄s prisca viros vocauere. Pisce ac volucribus abundant, argenti atq; auri inops terra. Vectigalia regi parua. Regnũ in quatuor partes diuisere maiores: has cũ per circulũ anni rex ambiuit, q̄libet partibus mēsis regẽ ac curiã pascit: quib⁹ exactis ad alterã partẽ fit trãsit⁹. Statuta sunt, q̄ p̄stare puinciales oportet. Si mãserit vltra p̄finitũ tẽpus rex, suo viue sumptu cogit. Cũ rex gẽtis patrũ nostrorũ tẽpore state obiisset, relicta filiam Vvilhelmus dux Austrię in matrimonium accepit, illiq; regno præfectus est. Non placuit Polonis rex Teutonicus, Vladislau ex Lituania vocauere, eiectoq; Vvilhelmo, coniugem eius & regnũ nouo regi tradidere. Gẽtilis fuerat Vladislau, & idola coluerat, sed baptismũ cũ regno suscipere non recusauit. Cõuersus ad C̄ristũ, religiosum principẽ gessit. Multos ex Lituaniis ad euangelium traxit. Põtificales ecclesias nõnullas erexit, Episcopos magno honore profecut⁹ est. Inter equitandũ q̄tiescũq; turres templorũ inspexit, detracto pileo caput inclinauit, deũ, q̄ coleret i ecclesia venerat⁹. Cũ Tartaris regni limites infestãtib⁹ feliciter dimicauit,

*Domus
mace-
ria et lu-
to com-
posita.*

*Vladis-
laus cũ
regno
bapti-
smũ su-
scipere
nõ recu-
sat.*

Prutenos maximo bello vicit, de q̄ inter res Pruteni-
 cas memorabimus. Ex priori coniuge prolē nō su-
 ftulit, cū qua matrimoniū haud legitimū fuit. Ex se-
 cūda iam ferme nonagenario duo nati sunt filij, Vla-
 dislaus & Cassimirus, is Lituaniæ ducatū cōsecut⁹ ē,
 prior patri regno Poloniæ succedēs, ad Hungariæ
 q̄q; regnū accersitus, in bello Turcarū (vt ante narra-
 tum est) cecidit. Quare cognita, solliciti Polonię pro-
 cures de successore Frederici, cū marchionē Brāden-
 burgensem, q̄ pueritiā in regno trāsegerat, linguāq;
 gētis & mores tenebat, vt regnum acciperet rogane-
 runt. Respōsum datū est Cassimirū Lituanię ducē, q̄
 frater esset, defuncti hāredē extare. Sciscitari eius ani-
 mū oportere, cui fraternū paternūq; regnū cupienti,
 impedimentū asferre ē dignitate sua Fredericus non
 duceret: pari moderatiōe & Albertus Bauariæ dux
 erga Ladislāū Alberti filiū vsus est. qui Bohemiæ re-
 gnū sibi oblatū recusauit. Fredericus q̄q; imperator,
 & ab Hungaris, & à Bohemis ad hāreditarē Ladis-
 lai vocatus, nunq̄ audire sustinuit, q̄ patriuoli præiu-
 diciū faceret. Ingens laus nostræ ætatis, & magnū de
 cus germanici noīs, q̄uis nō ambigo esse aliquos q̄
 non tam iustitiæ, q̄ ignauitæ tradunt, alienis regnis
 quempiā abstinere. Ego quod boni speciem habet,
 non laudare nō possum. Cassimirus autem, & si
 difficile à Lituanis dimitteretur, qui suum ad se prin-
 cipem retinere cupiebant, in Poloniam veniens pa-
 cificam regni gubernationem accepit: nec diu po-
 stea sororem Ladislai regis duxit vxorem. Multa ei
 aduersus fratres Teutonicos, qui sanctæ Mariæ ap-
 pellantur bella fuere, de quibus in rebus Prutenis re-
 feremus.

Frede-
 ri. mar-
 chio
 Brādē-
 burgen-
 sis re-
 gnū re-
 cusauit

De Lituania regione, Vitoldo uiro facile sanguinario in ea regnante, de soli ad transitum aestiuo tempore difficultate, gentis in moribus qualitate, & quæ super sacrorum diuersitatibus Hieronymus Pragensis eremita denarrauit.

Caput XXVI.

Lituania & ipsa late patens regio Polonis ad orientem conexa est, palustris ferme omnis ac nemorosa. Vitoldus huic profuit Vladislai frater, qui relicto deorum cultu, cum regno Poloniae Christi sacramentum accepit. Magnum Vitoldi nomen sua tempestate fuit, quæ subditi adeo timuerunt, ut iussi laqueo se suspendere, parere potius, quam in principis indignationem incidere uoluerint. detrectantes imperium insutos uersina pelle uiuentibus uersis (quos eam ob causam nutrebat) dilaniandos obiecit, crudelibusque alijs affecit supplicijs. Equitans arcum semper rensu gestauit. Si quem conspicatus est aliter incedere quam uoluit, confestim sagitta confodit, multos que per ludum interemit. Sanguinarius carnifex, ut esset inter populares & ipsum principem certum faciei discrimen, radere barbam omnibus imperauit. Id ubi non successit (facilius enim ceruicis quam barbae iacturam Lituani ferebant) totus ipse mentum & caput prodijt, capitale interminatus, si quis prouincialium pilos faciei capiti suo deponeret. Rex a Sigismundo Cæsare Lituanorum appellatus, prius obiit quam legati diadema ferentes se conuenirent. Successor Suidrigal uersam nutrebat, quæ sueta ex manibus eius panem accipere, saepe in syluas vagabatur. Rediuntque ad thalamum principis, ostia quæque patebant.

Attēde
uiri sā
guina
rij mo
res.

Ibi confricare ac pulsare pedibus ostiū, cum fames affuit consuevit, cui princeps aperiens cibum præbuit. Conspirauere nobiles aliquot adoleſcētes aduersus principem, atq; viſæ modū secuti, sumptis armis cubiculi præcipalis ianuam confricauēre. Credit Suidrigal yrfam adesse, ostiumq; aperuit, ibiq; mox ab insidiantibus confossus interiit. Prouinciæ deinde gubernatio ad Cassimirum peruenit. Ad Lituanos æstiuo tempore difficilis transitus est, palustribus aquis cuncta ferme obsidentibus, hyems præbet aditum astrictis gelu lacunis. Mercatores super glaciem ac niuem iter faciunt, plurium dierum cibaria in vehiculo ferentes, nulla certa via: meatus (si cut in mari) siderum cursus ostendit. Rara inter Lituanos oppida, neq; frequētes villæ. opes apud eos, præcipue animalis pelles, quibus nostra ætas Zibelinis armellinisq; noīa indidit. Vſus pecunię ignorus, locum eius pelles obtinent: viliores, cupri atq; argenti vices implent, pro auro signato pretiosiores. Matronæ nobiles publicæ concubinos habent, permittentibus viris, quos matrimonij adiutores vocant. Viris turpe est ad legitimam coniugem pellicem adijcere. Soluuntur tamē facile matrimonia mutuo consensu, & iterum atq; iterum nubūt. Mulrum his cere ac mellis est, quod syluestres in syluis apes conficiunt. Vini rarissimus vſus, & panis nigerimus. Armenta victum præbent multo lacte vten- tibus. Sermo gētis Schlauonicus est. latissima est em hæclinga, & in varias diuīsa sectas. Ex Schlaus em aliq Romanam ecclesiam sequuntur, vt Dalmata,

Croatini, Carniac Poloni. Alij Græcorum sequunt
 errores, vt Bulgari, Rutheni, & multi ex Lituaniis.
 Alij, pprias hærefes inuenere, vt Bohemi, Morau,
 & Bosnienses, quorum magna pars Manichæorum
 imitatur insaniam. Alij gentili adhuc cæcitate te-
 nentur, quemadmodum multi ex Lituaniis idola co-
 lentes. Horum magna pars æuo nostro ad Chri-
 stum conuersa est, postquam Vladislaus ex ea gen-
 te Poloniae regnum accepit. Noui ego Hieronymum
 Pragensem sacris literis apprime eruditum, vitæ
 munditia & facundia singulari clarum, qui annos
 supra viginti in eremo Camalduensi in Apennino
 Hetrusco pœnitentiam egit. hic (oriente apud Bo-
 hemos Hussitarum hæresi) fugiens pestiferum vi-
 rus, in Poloniae transiuit. Vbi acceptis literis ab
 Vladislao rege commendatitijs prædicaturus euan-
 gelium Christi, ad Vitoldum principem in Litu-
 niam penerrauit, multosque populos Vitoldi fauo-
 re fretus, ad salutiferam dei Christi fidem conuertit.
 Venitque tandem ad synodum Basiliensem, voca-
 tus à Iuliano sancti Angeli Cardinali, cum de reb^s
 Bohemicis ageretur, narrabat hic multa de Litu-
 nis, quæ pene incredibilia videbantur. Audiebam
 ego ex alijs eius dicta, nec mouebat vt crederem. li-
 buit adire hominem, atque ab eius ore lata cogno-
 scere, comites mei fuerunt Nicolaus Castellanus,
 qui tum cardinalis Iuliani domum regebat, Bar-
 tholomæus Lutimanus Archiepiscopi Mediola-
 nensis scriba, & PETRVS Noxetanus Cardi-

Hiero-
 nymus
 Pragē.
 heremi-
 ta
 Litua-
 nos ad
 Christi
 fidē cō-
 uertit.

*Narra
tio de
Litua
nis.*

nalis, Firmiani secretarius, viri graues & docti, hos
minem in cella sua trans Rhenum apud Carthusiē
ses conuenimus, cuius hæc narratio fuit. Primi q̄s
adij ex Lituanis serpentes colebant, pater familias
suum quisq; in angulo dom^o serpentem habuit, cui
cibū dedit, ac sacrificiū fecit in fœno iacenti. ho s Hie
ronymus iussit oēs interfici, & in foro adductos pu
blice cremari. Inter quos vnus inuentus est maior
ceteris, quem sæpe ad motus ignis consumere nul
lo pacto valuit. Post hos gentem reperit, quæ sacrū
colebat ignem, eumq; perpetuum appellabat. Sacer
dotes templi materiam ne deficeret ministrabant,
Hos super vita ægrotantium amici consulebant. il
li noctu ad ignem accedebant, Mane vero consulē
tibus responsa dantes, vmbra ægroti apud ignē
sacrum se vidisse aiebant. Quæ cum se calefaceret, si
gna vel mortis vel vitæ ostentasset, victurum ægro
tum facies ostensa igni, contra si dorsum ostētasset,
moriturum portēdit. Testari igitur & rebus suis cō
sulere suadebant, delusionem hanc esse Hieronym^o
ostendit. persuaso populo, delecto templo, ignē dissi
pauit, Christianos mores induxit. Profectus inror
sus aliam gentem reperit, quæ solem colebat, & mal
leum ferreum raræ magnitudinis singulari cultu ve
nerabatur. Interrogati sacerdotes, quid ea sibi vene
ratio vellet? Responderunt olim pluribus mēsis
non fuisse visum solem, quem rex potentissimus ca
ptum reclusisset in carcere munitissimæ turris. Si
gna zodiaci deinde opem tulisse Soli, ingentiq; mal
leo perfregisse turrim, Solemq; liberatum homini
bus restituisse. Dignum itaq; veneratu instrumentū
esse, quo mortales lucem recepissent. Risit eorū sim

*Solē et
malleū
alij*

plicitatem Hieronymus, ianemq; fabulam esse mō-
 strauit. Solem vero & Lunam & stellas creatas esse
 ostendit, quibus maxime deus ornauit cælos, & ad
 vtilitatem hominū perpetuo iussit igne lucere. Po-
 stremo alios populos adiit, qui sylvas dæmonibus
 consecratas venerabantur, & inter alias vnam cultu
 digniorem putauere. Prædicauit huic genti plurib⁹
 diebus fidei nostræ aperiens sacramenta, deniq; vt
 syluam succideret imperauit, vbi populus cum se-
 curibus affuit, nemo erat qui sacrum lignum ferro
 contingere auderet. Prior itaq; Hieronymus assum-
 pta bipēni excellentē quandā arborem detrūcauit.
 Tū secuta multitudo alacri certamine alij ferris, alij
 dolabris, alij securibus syluā deiiciebant. Ventū erat
 ad medium nemoris, vbi quercum vetustissimam, et
 & ante omnes arbōres religione sacram, & quā po-
 tissime sedem esse putabāt, percutere aliquādiu nul-
 lus præsumpsit. Postremo vt est alter altero audaci-
 or, increpans quidam socios, qui lignum rem insen-
 satam percutere formidarent, eleuata bipenni ma-
 gno ictu cum arborem cedere arbitraretur, tibiā su-
 am percussit, atq; in terram semianimis cecidit. At-
 tonita circum turba flere, conqueri, Hieronymū ac-
 cusare, qui sacram dei domū violari suassisset, neq; iā
 quisq; erat qui ferrum exercere auderet. Tum Hie-
 ron ymus illusiones dæmonum esse affirmans, quæ
 decepræ plebis oculos fascinant, surgere quem ce-
 cidisse vulneratum diximus imperauit, & nulla in
 parte læsum ostendit, & mox ad arborem adacto
 ferro adiuuante multitudine ingens onus cum ma-
 gno fragore prostrauit, totumq; nemus succidit.
 Erant in ea regione plures syluæ pari religione sa-

Syluā
 alijs ue-
 nerabā-
 tur.

cræ, ad quas dum Hieronymus amputãdas pergit,
 mulierũ ingens numerus plorans atq; eiulãs, Vitoldũ
 adit, sacrũ lucũ succisum querit, & domũ dei adẽ
 pram, in qua diuinam opẽ petere cõsueſſent, inde
 pluuias inde ſoles obtinuiſſe, neſcire iam quo in lo
 co deũ quærant, cui domiciliũ abſtulerint, eſſe aliq̃s
 minores lucos, in quib; dii coli ſoleant, eos quoq; de
 lere Hieronymũ velle, qui noua quẽdã ſacra intro
 ducens, patriũ morẽ extirpet. rogare igitur atq; ob
 teſtari, ne maiorũ religionũ loca & ceremonias au
 ferri ſinat. Sequũtur & viri mulieres, nec ſe ferre poſ
 ſe nouũ cultũ aſſerunt. Relinquere potius terram &
 patrios lares, quã religionẽ à maioribus acceptã di
 cunt. Morus ea re Vitoldus, veritusq; populorũ tu
 multum, Chriſto potius, q̃ ſibi deeſſe plebẽ voluit.
 Reuocatisq; literis, quas preſidibus prouinciarũ de
 clarat, iubẽs parere Hieronymo, hominẽ ex prouin
 cia decedere iuſſit. hæc nobis Hieronymus cõſtant
 vultu nihil hæſitans, ac per iuramentũ affirmauit: di
 gnũ fidei & grauitas ſermonis, & doctrina oñdit, &
 viri religio. Nos q̃ accepimus imutata retulimus, ve
 ripiculũ non aſſumimus, pſuaſitũ & nos & comites
 ab eo receſſimus.

De Ruthenis, & quomõ principatus a
 pud eos ſoleat aſſequi. Caput XXVII.

Rutheni q̃s appellare Roſanos Strabo videt,
 Lituanis cõterminiſunt, gens barbara, incõ
 pra, apud quã opulentã eccleſiã obtinuit Iſi
 dorus Cardinalis Sabinẽſis, cuius ſupra mentionẽ
 fecimus. In hac gente ciuitatẽ permaximam eſſe tra
 dũt Nogardiã appellatã, ad quã Teutonici merca-

tores magno labore perueniūt. Magnas ibi esse opes fama est & multū argēci, pellesq; p̄iosas, vendētesq; argēmentes ponderato argento, non signato vtuntur, lapis in medio fori quadratus est, quem q̄ ascendere potuerit, neq; deiectus fuerit, principatū vrbis assequitur. Pro ea re in armis dimicant, sæpeq; vna die plures conscendisse ferunt, vnde sæpe seditiones in populo emerfere.

De Liuonia semiferos homines in una
sui parte continente. Cap. XXVIII.

Liuonia deinde Christianarum vltima prouinciarū ad septentrionē Ruthenis iūgitur, Tartari eam sæpe incurrunt. In qua nostra ætate magnas acceperunt strages fratres Teutonici, qui beatę Marię vocātur. hanc armis quęsiuere, & Christi sacra suscipere coegerunt, cum esset antea gentilis & idola coleret. Eam alluit ab occidenti mare Balticum, quod pleriq; veterum oceanum esse putauerunt. nondum septentrio (vt hodie) cognitus Græcis atque Italis fuit. Christiana religio hęc orbis partem nostro generi aperuit, quę fortissimis gentibus deterfa barbaris mitioris vitę cultum ostendit. Balticus sinus adeo late patet, vt incomperte magnitudinis apud aliquos esse videatur. Origo eius ex Britannico mari ducitur, quod Germanicum appellari potest. Nam & Germanię magnam partem alluit. Ostium eius in occidenti est, non longe à Cheroneso Cimbrica, quam Daciam hodie vocant. Excurrentem autem in orientem, in septentrionē pandit, insulasq; maguas ambit. occidentale litus, Noruegi occupāt. Ad septentrionē semiferos hoīes esse tra-

dunt, cum quibus nullum linguæ commercii nauigantes habent, signis tantum & nutibus cōmutare merces feruntur. Meridionale littus Saxonibus ac Prutenis traditur. orientale (vt diximus) Liouones tenent. Inter Liuoniam & Prussiam paruum terrā esse ferunt, vnius ferme diei latam itinere, quā Masagetæ colunt, gens neq; gentilis neq; verè Christiana, Polonorum imperio parens, atq; hinc regnum Poloniæ ad mare protenditur, & Baltheum quem diximus finem.

De Prutenis, & quo modo fidem Christianam à Teutonicis fratribus sanctæ Mariæ sumpserint.

Caput XXIX.

Redeunti Liuonia Germaniam, per littus Balthei maris post Massagetæ Pruteni sese obijciunt, qui ripas vtrasq; Vistelæ amnis accollunt, is est Sarmatiæ ac Germaniæ terminus, qui ex orientem in montibus qui Poloniam Hungariamq; dirimunt, partem Poloniæ irrigat. Prussiam vero quā longa est percurrit, ab oppido Torni vsq; Gedanū, q̄ in loco Baltheum influit. hunc fluium alij Vistelā, vt diximus, quibus ætatis nostræ sermo cōgruit, alij Iustulam, quidam Istulā vocauere. Quod vltra fluium est, Sarmatici iuris fuit: quod citra, Germanici ad orientem ac meridiem Masonitæ Poloniq; rura colunt. occidentem Saxones occupant. aquilonem Balthei maris excipit littus. Frumenti ferax regio ē, aquis irrigua & plena colonis, multa ambitiosa opida, multi maris sinuosi reflexus amœnā efficiunt. Pecorum ingens vis, multa venatio, piscatio diues. Vlmerigos olim hanc terrā incoluisse Iordanus tra-

didit, quo tempore Gothi ab insula Scādauiā in cō-
 tinentē descendere. Qui (vt ille ait) Vlmerigorū ter-
 ras inuasere. Pto' emaus aut̄ Amaxobios, & Alanu-
 os, Venedes, ac Githones penes Istulā flumiū habita-
 re affirmat. Barbara hæc gens & idolorū cultrix, vsq̄
 ad Fredericū imperatorē eius noīs secundū fuit. Sub
 eius vero imperio, cū amisissent Christiani Ptolema-
 idem Syriæ ciuitatē, fratres Teutones, quos sanctæ
 Mariæ diximus appellari, inde fugati in Germaniā
 rediere, viri nobiles & rei militaris periti, qui ne per-
 ocium marcerent, Fredericū accedentes, Prussiā Ger-
 manię conterminā Christi cultū spernere dixerunt:
 sæpe illius gentis hoīes in Saxones ceterosq̄ vici-
 nos excurrere, ingentē vim pecorū atq̄ hoīm abige-
 re, esse in animo sibi compeicere barbaram gentem:
 annuat tantū imperator, provinciāq̄ fratribus per-
 petuo iure possidendā tradat, si eam armis acqui-
 rant. Iam em̄ Masouia dices, qui eius se terræ dños
 affirmabant, ius suum fratribus concesserant: grata
 oblatio Frederico fuit, qui collaudato proposito,
 quas voluere fratres, sub aurea bulla literas concessit.
 Illi sumptis armis breui tempore quicquid Pruteni
 citra Vistelam fuit occupauere. Exin trana-
 to fluuio, vetustam & late patulam quercū in castel-
 li modū erectis propugnaculis iuxta ripam munie-
 runt, ibi collocato presidio vlteriores Prutenos ve-
 xare cœperūt. Pugnatū est sæpe pro quercu, & ingē-
 res Paganorū copię fugatæ ac deletæ sunt: bellū plu-
 ribus annis productū est. Ad extremū fortuna fra-
 trum imperio arridens, omnem eis Prussiam subie-
 cit. Victæ Barbaræ nationes, iugum subiere. Ex illo
 tempore lingua Teutonica introducta est, & cultus

*Quer-
 cus in
 castelli
 modū
 munita*

Christi gentibus imperatus. Ecclesiæ q̄q̄ pontifica-
 les crectæ, trans Viselam Pomesaniensis, Culmēsis,
 Sambiensis, & Varimiensis, ad quā defuncto Fran-
 cisco episcopo paruitatē nostrā postulauere canoni-
 ci. Calixtus Pont. Max. eam nobis annuente senatu
 apostolico cōmendauit. Quæ vna est illis in partib⁹
 iure suo vtens, nec subiecta fratribus, reliq̄s episco-
 pos religionis habitū gestare oportet. Quo in loco
 munitā quercū diximus fuisse. Nobile oppidū ædifi-
 catū est, quod Marienburgū vocant, & arx nobilis at-
 q̄ amplissima: hic sedes magni magistri, qui cunctis
 fratribus præest Prussiā incolētib⁹. Sunt & alij duo
 in eadē religione magistri, alter Liuoniā regit, alter
 cōuentus Alamania gubernat. Teutones huius reli-
 gionis inuentores fuere, ac propterea nemo recipiē
 ad eam, nisi Teutonicus nobilib⁹ ortus parentib⁹,
 & cui propositū sit pro tuendo Christi euāgelio ad-
 uersus salutiferæ crucis inimicos armis depugnaret
 ob eam rem vestimētis albis vtunt, nigra cruce insur-
 ta. Barbā omēs nutriunt, exceptis qui sacris altarib⁹
 seruiunt. Pro canonicis horis dñicam orationē vsur-
 pant, neq̄ literas discūt. Magnæ his opes, nec minor
 potentia q̄ regibus: sæpe cū Polonis de regni limiti-
 bus accepris atq̄ illatis cladibus contendere, nec to-
 tis viribus belli fortunā experiri recusarunt. Cū Vla-
 dislao Cassimiri qui modo regnat patre, contraxe-
 rant ambæ partes validissimas atq̄ ingentes copias.
 Polonis Lituani & Tartari adiuncti erant, quos du-
 xerat Vitoldus. Teutonici fratres ex tota Germania
 vires conciuerant: post q̄ prope ad. xx. ferme stadia
 vterq̄ confedit exercitus, spe plenus & impatiēs mo-
 ræ. Prutenorū magister ca duceatorē, qui bellū regi

Ritus
 fratru
 Teuto-
 nicorū.

denunciaret, & duos enses, in quis staret victoria mi-
 fit. facta potestate, vt quē veller hostis eligeret, altere
 sibi remitti iussit. Accepit Vladislaus alacer nunci-
 um, donatoq; caduceatore, vno retento gladio re-
 misit alterum. Mox iussi milites arma induere, bel-
 liq; signū datum quadraginta millia equitū in am-
 bobus castris fuisse proditum inuenio. Vladislaus
 Tartaros ac Lituanos primum inire certamē iussit.
 Ex Polonis subsidiarias acies elegit. Contra Prute-
 nos auxilia in postremis habuit: florentem ordinis
 sui militiam in exercitus fronte collocauit. Commis-
 so praelio inermes quodāmodo Tartari ac Lituani
 magna strage cæsi sunt. Urgebat tamen multitudo,
 nec terga dare Polonus metuens audebat, atrox pu-
 gna super cadauera occisorū edebatur. Nec tam vul-
 nerare Prutenus alacer, q̄ vulnera recipere Tartarus
 videbat: protractū est diu certamen, peracta ingens
 occisio. Lituani Tartariq; veluti pecudes maçtaban-
 tur. At cum nouus semper hostis emergeret, defessi
 tanta cæde peracta Teutones, versare ferrū vix pote-
 rant & iam remissius pugnabāt. Quod vbi Vladis-
 laus animaduertit, tum primū Polonorū aciē validā
 ac ferro rigentē immittit: fit subita irruptio, instaura-
 turq; praeliū: non tulere Teutones recentis agminis
 impetū: impar pugna recentis ac fatigati militis fu-
 it: oritur mox fuga ex parte fratrum, ferit terga Polo-
 nus. Magister ordinis vbi suos cedere videt, nec iam
 vllam in auxilijs spem esse animaduertit, cum lecta
 militū manu hosti sese obiectans occiditur: fit cædi-
 or fuga, nec prius Teutonicus fugere q̄ Polonus
 persequi destitit. Perierūt in eo bello ex parte fratrum
 multa hoīm millia, inter q̄s viri primarij, q̄s vocant

*Bellum
atrox.*

*Magi-
ster or-
dinis
fratrum
Teuto-
occidi-
tur.*

Cōmendatores, equestri dignitate insignes, cū ipso Magistro circiter. DC. Nec Polonis incruenta victoria cessit, Tartaris ac Lituanis magna ex parte cōfissis. Bellū hoc, anno trecētesimo decimo supra millesimū est post Christi saluatoris ortū. Prussia fortunā regis secuta, omnis excepto Burgomariæ ad victorē defecit. Sed interueniente Sigismūdo Cæsare, pax inter fratres & Polonū constituta est: percussum fœdus: pecunia Polono data. Prussia reddita fratribus: nec deinde vsq; ad Frederici tempora, qui modo imperat, in possessione agri sui turbata religio est. Sub eius vero imperio cū populares graue sibi iugū fratrum existimarent, fœdus inter se iniēre in hunc ferme modū: vt quindecim viri singulis certis in locis conuenirent, qui prouincialiū querelas aduersus fratres audirent, nec finerent quempiā indigne vexari. Ex his quatuor ex religione viros assumi voluerē, quatuor ex prælatis ecclesiæ, pariq; numero ex nobilibus ac ciuitatibus, hisq; parere omēs voluerē. Per idem tempus diuisa inter se religio fuit: alij magnū Magistrū sequebant, alij quosdā commendatores, qui Magistri regimē improbabant. Magister, vt populares sibi alliceret, fœdus ipsum inconsulto fratrum conuentu approbavit. Fredericus quoq; imperator eidem fœderi robur adiecit, cautione tamē inserta, ne per suas literas ius religionis læderetur. Mortuō deinde Magistro, qui fœdus acceperat, & altero in eius locum successo, Nicolaus Pont. Max. legatū misit, qui prouinciā Prussiæ inspiceret. Cognitoq; rerū statu, quantum legatus retulit, populariū fœdus damnauit: vtq; ab eo discederent, anathema interminatus, acriter imperauit: quibus pertinacius in eorum

Reli-
gio fra-
trum
Teuto.
diuisa.

sententia perseverantibus, ex consensu partium, lis ad Fredericū imperatorē deducta est. Ad quē rursus causa cognita, damnato eorum fœdere, iussi Pruteni sunt ad obedientiā fratrum redire: qui eam provinciam è manibus infidelū suis armis vëdicassent, multoq; sanguine coëmissent. Quare ciuitatibus nūciata, mox arma in fratres populariter recepta sunt. Ex quibus plures capti atq; occisi, castella eorū euersa, arces à fundamentis eiectæ, quinquaginta & quinque oppida in eam rebellionē conspirauere. Sed cū nō satis rem suā cōtra religionē sine externa ope tutam putarent, Cassimirū Poloniae regem sibi dñm ascuerunt, deuotum fratribus sanguinē, qui fortunā patriæ eius experti fuisset. Ille cum exercitu provinciam ingressus, dedentes sese ciuitates in potestatē accepit, cum quo fratres diu varia victoria dimicarunt. Plures fuere congressus, inter quos memorabilior, qui apud Coninitium oppidū habitus est. Duodeuiginti millia Polonoꝝ obsidionem in eo loco tenebant, in quis & rex ipse Cassimirus fuit. Oppugnabāt oppidum dies noctesq; machinis admotis. Rudolph⁹ princeps Sagoniæ, vnus ex Slesiciæ ducibus, tum religionis ductabat exercitū, qui laturus obsessis opem, cum septem millibus militū aggredi regem nō dubitauit. Commissum est præliū in conspectu oppidanorum summa vtrinq; contentione atq; ardore, cæsis hinc atq; inde compluribus. Cum suos referre pedem Rudolphus animaduertit, increpans ignauitiam, fugientiū interminatusq; necem, aciem sistit. Et progressus in mediū cum recenti pugnatore manu, acerrimam instaurat: hos sternit, illos confodit: fit subita rerum mutatio. Vrgente Rudolpho, cedit Polo-

Rebel-
lio Pru-
tenorū
in fra-
tres.

nus. Rursusq; Cassimir^o suos retinet, pugnaq; seipm
 miscet, & tanq̄ ex integro pertinaci cōtentione cer-
 tatur. Occidit in pugna Rudolphus, rex vero equo
 deijcitur, meliores ex vtraq; parte occumbūt. Postre-
 mo cęsum credentes Poloni suum regē, desperata vi-
 ctoria, fugā arripiunt. Rex ab amicis adiutus, vix ex
 clade ereptus est. Rudolphus morte sua, victoriā re-
 ligioni peperit. Ex Polonis supra sex millia cecidisse
 ferunt, ex Teutonibus q̄q; nō pauci periere. Post eā
 cladem, res Polonica nutare apud Prutenos cępit,
 eo inclinantibus populis, quo belli fortuna quærit̄.
 Stat tamē adhuc anceps exitus, & alterius martis iu-
 dicium morat̄. Ferūt inter hos fratres olim mortuo
 Magistro, cū de successione ageret, v nū fuisse, q̄ roga-
 tus eligere quē putaret religioni vtiliorē, seipm ele-
 gisse dicentem nolle deierare. Scire se cogitationes
 suas, aliorū corda ignorare. Si magistratus sibi cōmit-
 tatur, nō dubitare quin reipublicæ bene consultum
 eat. Motos eius verbis reliquos administrationē illi
 credidisse, quæ saluberrima deinde fuerit.

*Frater
 Je in ma-
 gistrū
 ordinis
 elegit.*

De Saxonīa, fluminibus, gentibus, &
 oppidis in ea.

Caput XXX.

Post Prutenos Saxonīcū nomē incipit, gens va-
 lida & latissima, cui ab occidenti Viscera fluii^o
 terminū facit, pleriq; vsq; ad Rhenū protendi Saxo-
 nes arbitrati sunt. Aquilonarē plagā Dauī obtinent
 & mare Baltheū: ad meridiē, Francones, Baioarij &
 Bohemi siti sunt: orientalem plagā, Silesitæ simul ac
 Pruteni obtinēt. In his terminis inclusi sunt Turingi,
 Brandeburgēses, Maxinenses, Lusarij, Pomeraneij,

quos omnes saxonici iuris esse volunt: priores tamen Turingos in ea terra confedisse quæ Saxones, aiunt: hos enim græcā sobolem esse affirmāt, ex Macedonia classibus aduectā, quæ Turingos multis bellis defatigatos paternis agris eiecerit. Quod mihi nō fit verisimile. Est enim vetustissimū in Germania terra Saxonum nomē, cuius omnes veteres meminere. Turingos nemo antiquorū nominat, qui Germanicas gentes enumerant. In aduentu primo Francorū, qui tempore Valentiniani Cæsaris, Germaniam intrauere, Turingos nominari reperio: ob quā rem male quædrat historia veritati, quæ Turingos priores Saxonibus in Germania fuisse contendit: fatebor tamē Saxoniarū limites aliquādo minores fuisse, aliquādo maiores. Nam sicut imperia, ita & prouinciarū limites ex tempore variantur. Carolus Magnus imperator, multa cū Saxonibus bella gesserit, priusquā Christi cultum reciperent, eosque magnis afflixit cladibus: postquā vero deficiente apud Francos Caroli Magni genealogia, Romanū imperiū ad Teutones orientales rediit, Saxonū aucta dignitas est: inter quos plures imperatores fuere, singulari prouidentia & rerum gestarū magnitudine clari: maxime vero tres Othones, qui sibi inuicem successere, de Romana ecclesia optimi meriti, quorum virtute prolatos Saxoniarū fines minime dubitarim. Inter Pomeranos qui orientem Saxoniarū incolunt, oppida sunt digna nomine. Vismaria, & Sundis, Gripsuoldia, Stettinimum, Röstochium, in quo schola liberalium artium haud contemnenda, & hæc quidem mari proxima, multis ac diuinitibus negotiatoribus habitata est: & in mediterraneis Caminum pontifica-

lis ciuitas, cuius diocesis latissima est, nec minor Maguntina creditur. Episcopus loci Romano duntaxat praesuli subest. Braburgenses in duas marchias diuiduntur, quarum altera vetus, altera noua vocatur. Veterem marchiam perlabitur Albi fluuius, in cuius litore Stendalum est oppidum, & Gardeleuum, & Soltuedleum, & Osterburgium. Noua marchiam intersecat fluuius Odera, haud multo inferior Albi, in eius litore Francfordia est diuesemporium, & Lubucensis ciuitas. Sproua quoque fluuius eandem prouinciam irrigat, aquandus Tiberi, Berlinum in eius litore oppidum iacet. Est & aliud flumen Honela nuncupatum, quod Brandeburgensium, ex quo Marchia nomen habet, in duas partes diuidit, veterem ac nouam ciuitatem efficiens. Ibi episcopalis sedes est, & marchionum tribunal. Ad eiusdem fluminis ripam Habelbergium quoque situm est, Pontificalis ciuitas: circum nobile territorium, cui Prigeniza est nomen, multis refertum oppidis, & martiali populo plenum. Caput Mixnensium ciuitas Mixna est, vnde nomen regioni datum, hanc quoque Albi alluit fluuius, hic valida arx, & in ea cathedralis ecclesia, in qua quoque prouincia multa sunt oppida martiali populo plena, & Martinopolis in honorem martis a veteribus condita, Merburgium hodie vocant.

De Turingia, oppidis, & nobilibus tepis in ea, de ritu mirabili super homine grauioribus vicijis inquinato.

Caput XXXI.

IN Turingia nobile oppidū & caput gentis Herfordia, Maguntino subiecta pontifici, studijs liberalium artium insignis. Nuenburgensis quoque parua ciuitas, duci Saxoniae parens, haec omnia iure Saxonū vtuntur, & lingua & iisdē moribus freti. Caeterum veri Saxones Madeburgenses nullo dubitante habentur, Bremenses quoque, Halberstattenfes, Hildemenses, Verdenses, Brunsvidentes, Lunenburgenses, & Lubecenses. in Madeburga Archiepiscopalis sedes habetur, & in honore sancti Mauricij ex quadrato lapide diues templum, Othonū nobile opus, & in eo sancti Florentini corpus. Credunt quoque vnam esse hydrijs ibi esse, in quibus vinū ex aqua factū a domino Saluatore euāgelistae tradit historia, hanc plebibus onduunt, materia marmorea est ac pellucida, vini capax quantum equus ferre possit. Alteram ac minorem apud Hildemenses affirmant. vexillum quoque sancti Mauricij hic quotannis ostenditur. magistratus vrbis ius ciuile Romanoꝝ abbreviatum, & Saxonica lingua conscriptum, non sine reuerentia custodit, quod Magni Caroli autoritate firmatum tradunt, eoque in decisione causarum circūvicinae gentes recurrunt. magna & venerabilis eorum lege autoritas habetur. Bremenses gloriam suam ducunt, Danorum gentem ad Christum esse conuersam. Non est omittendum quod de Halberstadio traditur, hanc ciuitatem Oltenna perlabitur fluiuis, in medio ferme tumulus assurgit, in cuius cacumine planities est, duorum ferme stadiorum contingens longitudinem, in cuius extremis angulis duo templa sita sunt, altera pontificale, alterum quod beatae virginis appellant. In medio late patet forum magnificis

canonicorū ædibus vndiq; cinctū. Vrbis hæc. quod sub tumulo iacet, Suburbium appellat. In mōte nulla laicorum habitatio, Carolus Magnus huius templi fundator habetur, cuius festiuitas quotānis celebratur. xij. hic dignitates, xxiiij. præbendæ Archidiaconatus, supra vigesimum primum feruntur. In hoc tēplo singulis annis vnus ex populo deligitur, quæ peccatis grauioribus inquinatum putant, hunc veste lugubri induunt, & obuoluto capite prima ieiunij die ad templum ducunt, indeq; peractis diuinis officijs eijciunt. Is quadraginta diebus nudis pedibus perambulat urbem, & ades sacras circuit, neq; ingreditur, neq; quenq; alloquitur. Inuitatus à canonicis per vices, quod apponitur comedit. Sōnus ei post medium noctis in plateis permittitur, die Iouis sancta post consecrationem olei, rursus ad templū introduciur, & oratione facta à peccatis absoluitur, pecuniasq; ei populus offert, quæ tamen templo dimittuntur, hunc Adam vocant, & omni crimine liberum putant. Circa Halberstadium ager optimus ferax tritici, maturescentibus frugibus, culmorum altitudinem equo insedentem hominem ferunt excedere.

De aliquot alijs in Saxonía oppidjs, & rebus in ea gestis scitu dignissimis.

Caput XXXII.

Brunsvica oppidum tota Germania memorabile, magnū & populosum, munitū mœnibus ac fossatis, turres quoque & propugnacula excellūt, magnificæ domus, perpolitæ plateæ, ampla & ornatissima templa. Quinq; hic fora, quinque

prætoria, & totidem consulatus iura ciuibus dicunt, hinc appellari duces Brunsvicensis tota Germania nobilissimos, Othonum soboles, quorum claritas cum potentia labente tempore defluit. Lubecensium ciuitas potentissima est, sine cuius auxilio vix vnquam Dacia reges continere suos subditos valent. Duodecim viri reipublicæ præsum, quos consules appellant. quorum perpetua potestas est, & in equestri dignitate constituti sunt. Popularibus nisi vocentur, nulla de regimine vrbis consulendi facultas, nec tamē seruire plebs videtur. Sua cuique substantia tuta est, & libertas, saluis legibus, vt velint viuere. Aequum iudicium consules agunt, ab his Cæsar, si excesserint appellatur. Saxoniæ nostra ætate duces habentur Fredericus & Vvilhelmus fratres, quorum alter electorem imperij gerit, alter regnum Bohemiæ sibi asserit, vt supra retulimus. Fuit cum Brunsvicensibus de electoratu dissensio. Sigismundus imperator licentiam diremit. Sententia vt sæpe fit, potentior allussit. Alter horum natu senior, robustissimus venator fuit. Junior alter, belli appetens & in armis exercitatus. crudelia inter eos diu bella exarserunt, hæreditatis paternæ causa. & quamuis de pace sæpe mentio fieret, impediens tamen Apollonio quæ Vicedominum appellant, & alijs plerisque potentibus, quibus ea discordia quæstui erat, frustra omnis tractatus abiit. Sed cum vastatis iam agris, tota prouincia pessum iret, Apollonius vero fraternalum incensor discordiarum, per annum Iubileum Romam petisset, rogauit Fredericus germanum suum, vt ad se Libercam veniret, secum de pace actum. Annuit Vvilhelmus, iter ingressus dixere consiliarij paratas sibi & quæ cum eo irent infidias

*Bella
inter
fratres*

*Fratrū
inimico
rū pul
chra,
recōci
liatio.*

esse, caueret ne se perditum iret, ne ve suos ad necē traderet. Quibus ille: At ego inquit libens moriar, si vos prius necatos videro, qui fraternas contentiones alitis. Atq; ita locutus, sequi iussis qui se arment, yrgensq; calcaribus equum, festino cursu fratrem adiit. Quo cum semotis arbitris euestigio pacem composuit, fœdusq; pepigit. Magnus vir qui se tam liberaliter in potestatem dederit hostis. Magnus & alter qui hostem ex fratre factū, rursus fratrem atq; amicum reddiderit. Apollonius interim Roma & qui cū eo sentiebant, ex Turingia vbi plurima oppida possidebant, exterminati sunt. Apollonius in Coburça, quod est Franconiæ oppidū, aliquandiu se defendit. Sed cū salutē in eo loco desperaret, nullius auxilio fretus, cum thesauris suis clam fugiens, ad Bohemos migravit. Ex illo tempore getem habuere Saxones, quamuis Bohemi castella quædam ab eis repetentes, sæpe bellum minati fuerint. Induciæ in hanc vsq; diem arma partium tenuere. Lis maior nunc oritura videtur. Quādo Vvilhelm⁹ regiæ sororis maritus ad Bohemiæ regnum aspirare fertur, quæ uis terræ proceres aliū sibi regem assumpserint. Libet hoc loco audax priuati hominis inferre facinus. Conradus Raufes nobili loco apud Saxones natus, bellicæ rei peritus, manu promptus, & animo imperterritus, cum se patria pulsum & paterna hereditate priuatum per iniuriam Frederici ducis existimaret, scelus incredibile nostra ætate perpetravit. Arx est in Mixna in alto monte & abruptis vndiq; rupibus sita, Altumburgum prouinciales vocant, ad radices montis oppidum egregie munitum & populo plenum iacet. In arce duo Frederi

et adolēscētes Ernestus & Albertus educabantur. huc Conradus intempesta nocte magnis itinerib⁹ cum paucis comitibus contendit, & admotis scali⁹ prodente pedagogo arcem ingressus, dormientes adolēscētulos in cubili comprehendit. Interminatusq; mortem, si vocem emitterent, funibus colligatos extraxit, haud dubius quin productos in Bohemiam magno pretio venderet, suasq; contumelias eo pacto magnifice vlus videretur. Iam Syluam Herciniam (quæ Bohemiam à Saxonia diuidit) ingressus erat, iamq; periculum omne trāsmissum putabat, cum iunior captiuorū labore ac fame deficiēs & quietem simul & cibum poposcit. Cuius precib⁹ cōmotus prædo ad carbonarium diuertit quendā, afferriq; panem ac ceruissiam iussit. Interea apud Altumburgum cognita tanta rei nouitate clamor exoritur. Attoniti oppidani raptim arma capeffunt, & pretiosam vendicaturi prædam præcipiti cursu p̄ donis vestigia insectantur. Syluam ingressis fortuna blanditur, quæ inter multos tramites eum teneri suafit, qui recta duxit ad carbonarium. Ibi Conradus dum puero cibū ministrat, ex improviso capit, & oblatu⁹ principi, audacissimi sceleris capite pccnas soluit. Fredericus eodem pene nuncio quo captos atq; abductos filios audiuerat, recuperatos & domum reductos didicit. Saxonix ducibus, parua veræ Saxonix portio paret. Sunt enim in ea prouicia multi alij principes, multę ciuitates impertales multi episcopi proprium territorium habentes. Mixna vero & Turingiæ maior pars, Lusatiæ & Franconiæ pleraq; oppida his ducibus parent. Ius autem eligendi Romanorum imperatorem Saxonix duci

Fontes
amari
ex qui
bus sal
albū co
quitur.

bus ex paruo quodam principatu comperere asse-
rūt, inter Mixnam Sclēsiāq; iacente, cui⁹ caput, op-
pidum est Vuitenberg appellatum, Mons Albus.
In Saxonia argenti fodinas apud Glisariam Orho-
primus imperator inuenit, quarum magni fuerunt
redditus, ibi & palacium nobilis operis ædificatum-
habet & fontes amaros Saxonia, ex quibus sal cog-
tur album, quod ad vicinas gentes defertur. Salinae
vberimae atq; ditissimae apud Lunæburgium habē-
tūr, ex quib⁹ multi monasteriorum abbates & mul-
ti ecclesiarum praelati vitam ducere consueuerunt.
fuit enim quæstus salis vberimus, has salinas Lung-
burgenses violenter vsurpauere, ob quam rem & à
Nicolao Pont. Max. & à Frederico imperatore Au-
gusto damnati sunt. consulatus qui eius rei autor
habebatur, autoritate apostolica deiectus est, sed fa-
uore Bernardi ducis Brunsvicensis paulo postea in
pristinum statum redijt. Et qui nouiter consulatum
adierant, in carcerem conijciuntur, ciuitati rebellis &
ecclesiasticorum bonorum rapaci sacris interdictū
est, non tamen qui rem diuinam apud eos faciunt.
Tantus est æuo nostro & in populo & in clero auto-
ritatis ecclesiasticæ cōtempus. Est in Marchia Brā-
deburgensi non magni momenti ciuitas aquis cir-
cundata, Habelberga vocant. in eius diocesi loco a-
spero ac deserto, paruum oppidum est nomine Vil-
snacum, hic tres hostiæ habentur, ex quibus cruo-
rem sua sponte manasse tradunt, ob eam rem ma-
gnus populorum huc concursus, & nautarum vota
huc soluntur, vulgo locum ad sanctum cruorem
vocant. Excessimus scribendi modum Saxoniae ci-
uitates nominatim commemorantes. id fecim⁹ ga

Veteres scriptores parum de Germania locuti sunt, & tanquam extra orbem ea natio iaceret, somniantes quodammodo res Germanicas attingunt. ob eam rem dabitur mihi venia, fortasse & aliquis gratiam habebit, si Germanicas describentes provincias ut res oculis subiiciamus, paulo prolixiores fuerimus, propositi nostri metas egressi.

De Dania siue Dacia siue Suetia, & Noruegia, de Margarita trium regnorū insigni domina, deq; varia trium regū fortuna.

Caput XXXIII.

Hoc loco quoniam Saxonie Dania iungitur, priusquam Germaniae res, quas partes absoluo, de ipso Daniae regno vicinisq; in Aquilonem versus aliqua referre institui non indigna cognitum. Tria sunt in Septentrionem vergentia regna sibi inuicem coherentia, Danorum, quod hodie Dacum appellant, Suetiorum ac Noruegiorum. Dania siue Daciam dicere volumus consuetudini seruientes, Germaniae portio est Cherronesi habens formam. hanc quondam Cimbri tenuere, Vnde illa inundatio barbarorum emerfit, quam Marius Arpinas Italiam petentem, & res Romanas euertere minantem, ad internecionem deleuit. Possidonius (ut Strabo refert) coniecturam facit quod Cimbri latrocinando incertis errabundi sedibus ad paludem vsq; Maotim militiam agitarint. ab eis enim Cimmericum, vocati Bosphorum arbitrat, quasi Cimbricum, cum Graecorum lingua Cimmericos Cimbro nominet. Suetia cincta vndiq; mari, plures insulas habet in quibus Scandauia est apud veteres late memora

bi'is. hīc quoq; populorū innumerabilis multitudo egressa, omnem olim Europam armorū turbine ac procella inuoluit. Nam Gothorū (qui Hunnos bel- lo uicere, Pānoniam, Mysiam, Macedoniā, & oēm Illyridē occupauēre: Germaniam, Italiam, ac Galliā uastauēre & demum in Hispania cōsedere) hinc fuit origo. Noruegia quæ de ipso Septentrione sortita est nomen, continenti per Ruthenos iungitur, & in arcton protensa, incognitæ terræ, seu stricto glacie oceano (ut pleriq; fabulātur) contermina est. Ad orientis partem ac meridiem Baltheo mari alluitur ad occidentem Britannici finit oceanus. Daciā Teutones hodie Danorum appellant Marchiam, cuius lingua Germanis incognita est. Ex Noruegia uenisse putant, qui Cimbrorū occupauerint loca. In hac terra patrum nostrorū memoria, Voldimarus regnauit, in Suetia Magnus, Aquinus in Noruegia, quæ ferunt diuinum fuisse hominem, miro prouincialium amore atq; obsequio cultum. huic coniunx Margarita fuit Voldimari filia, ex qua natus Olaus patri succedens, breui tempore uita functus regnum matris reliquit. Ea & paternū adeptā est, extincto Voldimaro. At magnum Suetia hominem exigente, Albertus dux Monipōlensis uocatu populi diadema suscepit. Qui dominatum uicinæ fœminæ contem- nens, bello Datiam Noruegiamq; laceffere cœpit. occurrit ei Margarita coactis copijs. In campis late patētib; pugnatum est, tanq̄ ipsa uiri hostis fœminæ animum induisset. Victus Albertus, captusq; & in triumphum ductus, regnum amisit. dimissus tandem, infame senium in paterna domo finiuit. Margarita clarissima mulier tribus imperans regnis ad

senectutē vsq; magnifice ac religiose subditos guber-
 nauit, demū senio confecta cum tm̄ per se ferre ne-
 quiret imperiū, Henricū Pomeranię ducē, quatuor
 & .x. annos natū, filiū sibi adoptauit, regnaq; illi com-
 misit, & Philippā regis Anglię filiā dedit vxorem. Is
 cū, coniuge sine prole defuncta, ducere vxorē vlteri-
 us noller, iamq; .lv. regnasset annos, ad extremū sub
 imperio Frederici populari tumultu ex regio solio
 deturbatus est. Et Christophorus dux Baiarię sibi
 ex sorore nepos in eius locū suffectus, qui auunculū
 suum decem annis quibus ipse imperauit insula Go-
 thica regnare permisit. Christophoro aut̄ ex hoc se-
 culo abeunte, Danię ac Noruegię coronā Christi-
 gernus accepit. Sueui vero in electione regis discor-
 dantes, alij Carolū equestri dignitate insignem, alij
 Canutū eius fratrem natu minorē, regno præficiūt.
 Pendente adhuc electionis negotio, Carolus immis-
 sis militibus, Stocolnum oppidū clam occupat, in
 quo regia sedes habetur. Canutus per amicos arcē *Bellum*
 inuadit, hinc bellum inter fratres de regno ortum, *inter*
 & pugna diu anceps, occisis vtrinq; pluribus, ea de- *fratres*
 mum lege inducię pactę, vt potestas eligendi regē, *de re*
 exclusa nobilitate plebi fieret. In qua cum Carolus *gno ha-*
 gratiosior esset, maiestas regni ad eum defertur, Ca- *bendo.*
 nutus priuatam vitam degit. Carolus vero nouo re-
 gno tumidus atq; insolens, armatis nauibus Henri-
 cum ætate confectū, nulli noxium, sibi ipsi uiuentē,
 è Gothia propulsauit. Qui etiam hodie in humanis
 apud Pomeraneos, vnde illi origo fuit, paruo con-
 tentus vitam agere fertur. q̄ sint incerta mortalia, &
 q̄ inania suo exemplo docens, qui tribus potentissi-
 mis regnis exurus, nec paruam insulam in qua de-

*Carol^o
prælio
superat^{us}, re-
gno pel-
litur.* cem annis deliquerat vsq; ad mortem retinere potuit, ætate plenissimus. Sed neq; Carolo scelera sua impunita fuere, qui dum Christi ecclesias persequitur, religionem contemnit, sacerdotes dispoliat, festos dies obseruari prohibet, iura diuina & humana confundit, à Iohanne benedicto filio V salentium præfule viro cordato & impigro, à quo nobilitas regni excitata est, magno prælio superatus est, ac regno pulsus in parua insula non longe ab ostio Vistelæ exilium agit. Christigernus in locum eius assumptus, pietate ac iustitia melior, iterum tria regna nostro tempore in vnum rededit, cui & Gothia parerit Gothorum quondam sedes ac patria.

De Bohemïa succincte.

Caput XXXIII.

Bohemorum modo res gestas attingere, ac fructum referre locorum ratio exigeret, qui Saxonibus ad meridiem iuncti sunt. Multa apud eos ætate uostrâ memoratu digna emerferunt, multa prælia gesta sunt, multus ibi sanguis effusus, deletæ funditus ciuitates, spreta & conculcata religio. Exorta est Hussitarum hæresis, Adamitarum pullulauit insania, debacchati sunt Thaboritarum & Orphanoræ exercitus, duo fulmina belli, Rysca & Procopius prouinciam ex arbitrio suo dirripuere, Iohânes ac Hieronymus populum decipere, in Canstãtensi magna synodo demum combusti, Iacobellus, Conradus Ratazana, & Petrus Anglicus euangelij corruptores, tanq̃ magistri veritatis habiti. Quatuor reges extirpare pestiferum virus non potuerunt,

Vnceslaus, Sigismundus, Albertus & Vladislaus, qui apud eos veneno extinctus creditus est. Postremo Georgius rex creatus, qui Hussitarum labe infectus putatur, magnus vir alioqui, & rebus bellicis clarus. Sed omnia hæc in historia quam de Bohemishis diæbus edidimus, conscripta sunt. Ibi quoq; de situ regionis, & gentis moribus, pro captu nostro mentionem fecimus, inde igitur assumendum erit, quicquid huic operi de rebus Bohemicis deesse videbitur. Nos cæptum sequentes iter, inferioris Germaniæ provincias absoluemus, deinde ad superiores reuertemur partes.

De Phrisia, moribus gentis eius, & soli qualitate.

Caput XXXV.

Phrisones ad oceanū siti, ab oriente Saxoniam contingunt, ad meridiem Vvestphalos, ad occidentem Traiectensium terræ iunguntur, quæ & ipsos Traiectenses pleriq; Phrisones esse volunt. Inter quos Othonem inuenio Phrisingensis ecclesiæ præsullem, qui res Germanicas haud imperite conscripsit. Albertus episcopus Maguntinus, qui Fuldense monasterium erexit, cum religionem Christi persuadere Phrisijs niteretur, ab eis interfectus & martyrio coronatus est, gens eadem ferox & armis exercitata, robusti & proceri corporis, securi atq; intrepidi animi, liberã se esse gloriatur, quæ Philippus Burgundiæ princeps eius se terræ dominum vocet. Re vera libera Phrisia est, sui vtens moribus, exteris nec parere sustinet, neque dominari cupit: haud inuitus Phriso pro libertate mortem appetit. Di-

gnitas in hac gente militaris inuisa. Sublimem virū qui se cæteris efferat, nō ferunt. Magistratus annuos eligunt, qui rempub. æquo iure disponāt. Fœminarū impudiciā seuerius puniunt. Sacerdotes ne aliena cubilia polluat, sine coniuge nō facile admittūt. Vix em̄ continere hoīem posse, & sup naturā arbitrant. In pecoribus om̄is eorū substantia est, ager planus ac palustris multo gramine fœcundus, ligno caret. Bituminoso cespite, & sicco stercore bouum, ignes fouent. Ex hac gente tradit Cornelius Tacitus imperante Nerone duos legatos Romā venisse Veritum ac Malorigem, qui Pompeij theatrū intrantes, cum vidissent quosdam cultu externo inter senatores sedere, & intellexissent id honoris eorū gentium legatis dari, quæ virtute & amicitia Romana præcellerent, nullos mortalium aut armis, aut fide ante Germanos esse exclamauerunt, ac digredientes inter patres confedere, ob quam rem ambos Nero ciuitate donauit.

*Phriso-
nū sum
ma au-
toritas*

De Hollandiā & Traiectensibus, & quo modo Friburgium in ius Sabaudensium sit cōuersum.

Caput XXXVI.

Hollandia quoq; prouincia Germaniæ à septentrione Oceano alluit mari, quod reliquum est Rheni fluminis brachia intercipiunt, insulamq; conficiūt, palustris, pascuosa, pluribus stagnis ac maris interfusa sinibus. Nec desunt qui Traiectū nobile vrbē in Hollādia sitam dicāt, nobis haud alie num esse videt aliquādo Phrisiæ Traiectēses, aliquādo Hollādig traditos esse, vt saepe regionū terminos

dominantium imperia mutant: nostra quidem ætate
 neque Phrisiæ neque Hollædiæ dant. Principatus eccle-
 siæ Traiectensis imperatori tñ subiecti, latamque pos-
 sidet terram, diuersis Rheni meatibus interclusam, cui
 ab oriente Phrisi, à meridie Vestphali iungunt, Hol-
 landia septentrionem excipit, ab occidente ducatur Gel-
 riam, de quo suo loco dicemus, Rheno flumine dissi-
 gitur. Imperitissime vero, ne dicam fallacissime, nonnul-
 li ætate nostra Traiectum Galliarum nationis ciuitatem esse
 dixerunt, cum de pontificis ageretur electione. Nam quo
 pacto Traiectum Galliarum dabimus trans duo Rheni
 brachia situm, quoniam & qui cis Rhenum habitant Colonien-
 ses, Cluensesque constat esse Germanos. Traiectensium
 quippe situs, mos, sermoque, germanicus est. Traie-
 ctum diues & populosa ciuitas est. Episcopus urbis. xl.
 millia pugnatorum, si quoniam necessitas ingruit, educit ad
 bellum: forma uiris ac mulieribus egregia. Ab extero-
 rum incursum, & aquarum inundatione, & propria uirtu-
 te defendunt: potus genti ceruisia, uinum mercatores
 afferunt. In ea ciuitate memoria nostra multas sediti-
 ones fuisse, cum episcopum uni parti acceptum, altera recu-
 sare. Desiderius aliquando quietum episcopatum tenuit, dein
 à ciuibus eiectus, Romani pontificis & uicinarum pri-
 cipum aduersus subditos auxilia implorauit, illi Die-
 foldiam quandam contra insasque sibi presule assumpse-
 re. Martinus Pont. max. anathema in eos promulga-
 uit. Contempserunt ecclesiasticum gladium obstinati homines,
 experiri arma oportuit, ingentes Burgundorum ducis vi-
 cinorumque principum copiam aduersus Traiectenses ductam
 infelicitate pugnare. Victor contumax populus,
 septem annis ecclesie mandata contempsit, Desiderius in
 exilio obiit. Canonici quoque propter eum patria pulsi fuerant,

Deside-
 rius ab
 Episco-
 patu
 pulsus.

Valramum Morsensem archiepiscopi Coloniensis germanū successorē elegerūt. Agitata est in concilio Basiliensi causa, cōfirmata electio. Iterꝫ damnata in synodo traiectensū rebellio. Iterꝫ frustra pugnātū. Postremo missus ab Eugenio legatus Ioannes Conoronensis episcopus, q̄ postea ad cardinalatus honorē vocatus, Morinensis appellatus est. Cū retulisset vnicā pacandæ prouinciæ viam esse, Diefoldio ignosci, eiꝫ gentis p̄sulatū cōmitti, excluso Valramo rebelli populo satisfactū est pulchre, sane nullæ victis leges fauent, sacrosqꝫ canones potētia vincit. Voluerūt Calixti qꝫqꝫ imperiū eludere Traiectenses, qui mortuo Diefoldio episcopū ab eo datum recipere recusarunt. Sed apparatus Philippi Burgundiæ ducis ac potentia territi, & primis conatibus infelicitervsi, furore deposito paruerunt. In Hollandia nobile oppidū (Friburgiū vocant) in potestate domus Austriæ multis seculis fuit. Sed cū Lodouico Sabaudia duci tantā pecuniā deberet, quantā nec priuatim, nec publice dissoluere ciues possent, nostra demum ætate, & dum Fredericus imperat, in ius Sabaudiensium factum est, quo in loco & sermo germanicus terminatur. ¶ Vltimi Germanorꝫ ad septentrionē & occidentē versi Hollandini sunt, insulares populi, Rheni ostiis obiecti, inter q̄s præcipui Dor-dracenses habent. Ea ciuitas est egregie munita, diues opum, negotiationiqꝫ maxime accommoda, cuius haud paruum partem anno superiore incendiū absumpsisse relatum est. Incuria ciuium id euenisse constat, q̄ q̄ pleraqꝫ miracula referunt, q̄ p̄tereo, quia nō satis digno testimonio cōproban̄. Est & Brielū oppidū nō ignobile, aquis circumdatū, in quod etiā

mercatores multi nauibus applicāt. ¶ Nō transibo
nunc Rhenū, germanicas quæ ibi habitant gentes
cōmemoraturus. Dabitur suo loco de his quoq; di-
cendi facultas, prosequar veteris ac certæ Germanie
populos, & qui iungunt vel Traiectensibus vel Phri-
sijs ad meridiem expediā. Vvestphalia Rheno flu-
uio ab occidenti claudit, Visurgi ab oriente, quæ Vi-
scerahodie vocant, à septentrione Phrisiam habet,
& Traiectensium terrā, meridiem Hassiæ montes
excipiunt, quos Abnobios Ptolemæus appellare vi-
detur, ex quibus Amasis fluuius oritur, qui Padebur-
nam & Monasteriū non ignobiles ciuitates alluens,
mediā ferme prouinciā intersecat, & per Phrisiā de-
fluens fertur in mare. Salas q̄q; fluuius Vvestphaliā
irrigat, inter quæ & Rhenū cum Drusus germanicus
belligeraret, domitis hostibus victor oppetit. Quo-
modo aut̄ cultores huius terræ vocauerit antiqui-
tas, difficile dictu est, discordantibus autoribus. Stra-
bo vicinos Rheni accolas hoc loco Sicambros ap-
pellare videtur, qui duce Milone cum Romanis bel-
la gessere, victiq; datis obsidibus pacē obtinuerunt, q̄-
uis calcata fide ac proditis obsidibus rebellauerunt.
Ptolemæus quoq; à parte primū septentrionali Ger-
maniae circa Rhenū fluuiū Busactores habitare tra-
dit, Paruos appellatos. Sicambros Oquenos & Lō-
gobardos. Inuenio apud Strabonē circa Amasim
fluuiū Buēteros habitasse, quos Drusus nauali præ-
lio superauit. Buēteros aut̄ bello victos, ab Austro
in Aquilonē & Oceanū dilapsos: ob quam rem cōie-
ctura capere possumus, hos esse, q̄ hodie Pruteni ap-
pellant, aquilonares populi, de quib⁹ supra dixim⁹:
facile nanq; Buēteros in Prutenos sermo conuer-

Carol^o Magn^o Vuestphalos ad Christi fidē cogit. tit. Carolus Magnus multa cum Vuestphalis prelia gessit, eosq; magnis affecit cladibus, coegitq; Christi religionem amplecti. Relicto idolorum cultu, quā quum sæpius abnegassent, nec iusiurandum aduerterent, vt metu penæ rebellionem compesceret, occultos instituit iudices, quibus potestatem dedit, vt q̄-primum deierasse aliquē comperissent, aut fregisse fidem, aut aliquod aliud flagitiū commisisse, mox illum supplicio afficerent, vbi primum comprehendi posset, nulla citatione præuia, aut defensione præmissa. Elegit viros graues, & recti amantes, quos plerete innocentes haud verisimile fuit. Terruit ea res Vuestphalos, ac demū in fide cōtinuit, cū sæpe in nemoribus & proceres & mediocres viri laqueo suspensi inuenirent, nulla accusatione prius audita. Quæritibus tñ causam, cōstabat fregisse fidem, aut magnū aliqd scelus cōmisisse, qui necati reperiebantur. Id iudiciū vsq; ad nostrā perdurat ætatem, vocatione Veritū. Qui ei præsumunt Scabini appellant, quorum ea præsumptio est, vt per totā Germaniā iurisdictionem extendere velint. Secretos habent ritus, & arcana quædam quibus malefactores iudicant. Eanon dū quis q̄ repertus est, qui vel pretio vel metu reuelauerit. Ipsorum quoq; Scabinorū magna pars occulta est, qui per prouincias discurrentes criminosos notant, & inferetes iudicio accusant, probantq; vt eis mos est: damnati describunt in libro, & minoribus Scabinis committitur executio. Reus ignarus suæ damnationis, vbi cunque repertus fuerit supplicio afficitur: degenerauit autem hoc iudiciū. Nam & viles aliqua personæ admittuntur, quæ ciuilia negotia tractare audent, quibus erat solum de cri-

minalibus permiffa potestas. In hac prouincia no-
 stro tempore Susatenses ab ecclesia Colonienfi de-
 sciuerē, nec diutino vexati bello, multisq; cladibus
 affecti & obsidione pertinacissima oppugnati, ad
 obedientiā rediēre. Cuius rei causa & Theodoricus
 Coloniēsis antistes, q; Vvestphalorū princeps habe-
 tur, & Ioannes dux Cliuensis, nō paruis inter se odi-
 is contendēre. Cum Susatenses ad Cliuensium opē
 confugissent, cūq; Coloniēsis Saxoniae duces & nō
 paruam Bohemorum manum in auxiliū accersisset
 apud Monasterium quoq; eiusdem prouinciā ciui-
 tatem, propter ecclesiam quam Valranus Theodo-
 ri frater sibi debitam existimabat, acriter dimicatū
 est. in quo bello multis caēsis, vnus ex principibus, q;
 dux copiarū fuit interceptus est, & in potestate Co-
 loniēsis antistitiz factus. Est autē Vvestphalia regio
 admodum frigida, neq; frumenti abundans, pane
 vitur nigro, ceruisia potus est. Vinum quod Rhe-
 no vehitur magno emitur pretio. opulenti tantum
 eo vtuntur, idq; raro. populus martialis est, & inge-
 niosus, de quo prouerbiū esse dicūt. Viciosos ac fal-
 laces Vvestphaliā facili^o, q̄ stultos gignere. Hic quo-
 niam Theodorici mēfio incidit, non ab re pauca de
 eo referre, cui inter viros illustres nostri seculi nemo
 locum negauerit. origo eius ex familia Morfensi a-
 pud Germanos principes, honoratissima fuit. tres
 habuit, qui omēs supra. xl. annum vixēre: Henric^o
 natu maior paternū principatū gubernauit: Ioānes
 Monasteriensem ecclesiam multis annis vsq; ad exi-
 tum vitā suā summa cum laude administravit: Val-
 ranus & ad Traiectensem ecclesiam & ad Mona-
 steriensem defuncto fratre nequicq; aspirauit, q̄uis

ad Traiectum cōcilij Basiliensis fauore & ad Monasteriū Nicolai pontificis institutione vteretur. Theodoricus ipse cum Bononiæ iuri pōtificio operam daret, à Ioanne xxij. summo sacerdote Coloniensem ecclesiā obtinuit, cui iam xvij. annos nō sine plebis ac nobilitatis magno fauore præfuit. Qui & si plurima pro defensione ecclesiæ suæ vario euentu bella gessit, in quis modo strenui militis, modo fortissimi ducis officium impleuit, nunq̄ tamē domesticioralia munia, aut ciuile administrationē neglexit. Corpore pulchro, & supra omnem statura eminenti, animo magno & perliberali, cuius palatium illustribus semper hospitibus patuit.

De Hassia & aliquot reb. gestis in ea.

Caput XXXVII.

INter Vvestphalos ac Francones Hassia iacet, montana regio, quæ à Rheno in septentrionem porrecta, Turingiæ iungitur. princeps gentis Ludouicus Lādrafius etate nostra ad imperiū vocatus, imperatorē se esse dixit, q̄ tantæ rei molē sustinere posset. Maluitq̄ paruo imperio à parētibus sibi relicto vtiliter præesse, q̄ magnum accipiens dissipare. Id quoq̄ sibi obstare ad rem Christianam gerendā dixit q̄ literas ignoraret: fuit tamen legum cultor, q̄s sibi patrio sermone exponi iussit, quoties coram eo causa ventilata est, nec vnquam compertus est tulisse sententiā. hic dum reformaturus monasterium quoddam suæ ditionis ingreditur & inuitatus cum monachis edit, venenū pro cibo inter edendū sumpsisse creditus est. Nam & ipse & abbas, qui reformationem petierat, paulo post extincti feruntur.

De Francia nobili prouincia, origine
 Francorū, & q̄ primū duces & reges in ea fuerunt.

Caput XXXVIII.

FRancia huic succedit, nobilis sane prouincia,
 & admodū potens, ab incolatu Francorū sic
 appellata. Frāci quidem Troiani ab origine fuerūt,
 qui deletō Ilio duce Priamo Priami ex sorore nepo
 te, per Pontum Euxinum in Mæotidas paludes in
 Scythiam peruenēre. Ibiq̄ ciuitatē ædificarunt, quā
 vocauēre Sicambriā, ex qua dicti Sicambri. Constat
 eñ post euictam incensamq̄ Troiam, qui superfue
 runt excidio, in tres turmas diuisos in exilium pro
 fugisse, & alios quidem Aenea duce Italiam petiuis
 se, à quibus Albani prodierunt, & deinde Romanī
 qui orbis imperio potiti sunt. Alij sub Antenore per
 medios Achiuos elapsi, Illyricos penetrauēre sinus,
 & regna Liburnorum ad intimum Adriaticum pe
 lagus accessēre: Urbemq̄ cōdidēre Patauium, vbi se
 pultum Antenorem tradūt, qui Henerū fugiens se
 cum duxit, à quibus postea dicti Veneri, quorū est
 hodie ingens potestas terra mariq̄. Tertij (vt dixi
 mus) in Scythiā penetrarunt, quo in loco in magnā
 gentem coaluerunt. Cumq̄ Scytharum multi Ro
 mano imperio subiecti essent, & ipsi quoq̄ tributa
 penderunt, māseruntq̄ vectigales vsq̄ ad tempora
 Valentiniani Cæsaris. Quo imperante Alani impe
 rium vexare incœperūt. Imperator quidem propo
 sito edicto libertatem in decennium eis promisit,
 qui Alanorū ferocitatē cōpescerent. Allecti eo pre
 mio Sicābri arma sumpserūt, Alanosq̄ bello victos
 deleuēre. Ob quam rem libertate in decennium

imperatore donati sunt, & mutato nomine Franci appellati, quod atrica lingua siue feroces siue nobiles sonat, Itali Francos liberos vocant. Exacto de cennio cum Romani solita tributa repeterēt, Franci ipsa libertate effrenes facti, parere recusauerunt. Principes eo tempore Francis fuere Priamus & Antenor, antiqui nominis ac virtutis, quib⁹ copias duētantibus praelium cum Romanis confertum est, in quo Priamus ipse cum fortissimis suæ gētis cecidit. Qui cladi superfuerunt ex Scythia digressi sunt, & in Germaniam profecti in partibus Turingiæ conserderunt, cū principibus suis Priami & Antenoris filijs Marcomede & Sunone. Suno sine liberis decessit, Marcomedi filius fuit Faramūduus, quem sibi Franci regem creauerunt, & hic primus inter Francos regnauit. huic filius Clodoueus Crinitus, à quo Francorum reges Criniti sunt appellati. Per idem temp⁹ Gothi: qui iam urbem Romanam irruperant, ultra Ligerim fluuiū in Gallia sedes inuaserunt. Burgundiones quoq; iuxta Rhodanum habitabant, qui & ipsi paulo post reges habere cœperunt. Franci vero transmissio Rheno Romanos qui ea loca tenebant fugauerunt, paulatimq; aucti potētia Maguntium, Treuerim, Agrippinam, Tornacum, Cameracum, Remos, Suesonam, Aurelianum inuasere. Ita vt ab Aquitania vsq; in Baioariam imperium exenderēt. Clodoueo autem mortuo Meroueus successit filius à quo Franci Merouingi dicti sunt. Post Meroueuum Hildericus regnum adeptus, dum luxuriose ueretur, à suis pulsus est, Romano Egidio in eius loco sussecto. Hildericus regno priuatus, ad Bisinum Turingiæ regem confugit, cuius coniugem per adul-

terium polluit. Post octo autem annos reuocatus Agrippinam inuadens, eiectis deinde Romanis magnam regni sui partem recuperauit. Mortuo autem Egídio, filius eius Syagrius in ciuitate Suesona regnauit. Bisina autem regina cum accepisset Hildericum regnum recuperasse, relicto viro ad eum confugit. à quo recepta, & pro coniuge habita, Clodouicum ei peperit, qui postea regnum adeptus, primus Francorum regum Christi religionem accepit, à beato Remigio episcopo baptizatus. Illud autem veritate caret, quod plerique tradunt, Agrippinam ab incolatu Francorum vocatam Coloniam. Nam priusquam Franci Germaniam intrarent, Colonia Romanorum appellata est, à Claudio Cæsare condita, & ab eius coniuge Agrippina nūcupata. Fuerunt inter Clodouicum ac Syagrium aliquot bella, postremo victus Syagrius, ad Alaricum Gothorum regem confugit, qui nonus à magno Alarico regnabat. Reposcitur à Clodoueo Syagrius, atque obtentus occidit. Romani quoque reliqui per Galliam habitantes exterminantur. Clodoueus Alemanos sibi subiecit. Gothis quoque & Aquitanis bellum indixit, eosque superauit, occiso Alarico regem. Fertur cum ad bellum progrediretur, si victor euaderet equum beato Martino vouisse, qui. xij. & centum annis ante id tempus vita excesserat. Victoria potitus, equum tradidisse, eumque centum solidis redimere voluisse, sterisse equum immobilem, donec pretium duplicaretur. Qua ex re dixisse regem ferunt: Martinum bonum auxiliatorem esse, & negociatorem carum. Hic Clodoueus uxorem duxit Glodoinidam filiam regis Burgundionum, quæ cum esset Christiana adhuc ei paga-

Clodouicus Francorum regum primus Christianus.

no iuncta est, magnisque precibus virum orabat, ut baptizaretur, natosque filios clanculū baptizabat. Causa autē quæ Clodoueu Christianū fecit, hæc esse fertur: Quia cū pugnaret contra Suenos, & pene victus esset, votum vouit Christianum se facturum, si ex prælio euaderet. ob quam rem mutata fortuna, ex victo victor factus, subactis Suenis Christianæ religioni se credidit, cuius posterī in Francia vsque ad Pipinum nonum, patrem Caroli Magni regnauerunt. Tunc vero Hilderico secundo per ignauiam regnum ademptum est. Detonso enim eo, & in Monasterio recluso, Pipinus regnum accepit. Erant tunc in Francia maiores domus, quæ regnū gubernabāt. anno enim septingentesimo decimo, mortuo Dogoberto minore Francorum rege, filius eius paruulus in tutela Pipini Grossi, quē alij Ansgigi filium dicunt, in tutela fuit, & per insidias periit. Tunc Crimoaldus filius legitimus Pipini Grossi, regnum vsurpans Dagoberti regis defuncti, captus in custodia obiit. Per idem tempus Galli, qui intra Sequanam & Ligerim fluuium habitabant, aduersus Fracos bella mouere, & vsque Maguntium excurrentes, eam ciuitatem obsederunt. Franci rege carētes, Carolum Martellum ad regnum sublimare voluerunt. Qui regnum reuens, Ducatum accepit, Gallosque bello repressit. Prouinciam vero inter Ligerim & Sequanam, quæ tunc Gaudina vocabatur, à se Carlingam vocari iussit. Quod postea apud Teutonicos diu seruatum. hic Carolus ex Adelheida nobili concubina Pipini Grossi filius fuit, inclytus vir & bello potens, qui multa Sarracenorum millia gladio interemit. Et pater fuit Pipini Nani, qui Carolum Ma-

gnum genuit imperatorem toti orbi cognitum, ex coniuge Berta, quam duxit ex Græcia. Hoc ergo Fræcorum genus, cum è Scythia in Germaniam venisset, ibiq; diu consedisset, germanicum effectum est: adeo vt tota ferme Gallia, & magna Germaniæ pars, à montibus Pirenæis, vsque ad Pannoniæ terminos, Francia diceretur. Nam quicquid Francis suberat, Francia vocabatur. Ea in duas partes diuisa fuit. Nam quod est Galliæ, occidentalis Francia dicebatur. Quod est Germaniæ, orientalis. Et Germaniam quidem eatenus extenderunt, quantum sermo germanicus protenditur. Hæc gens sub Carolo Magno Romanum imperium meruit, qui afflictam Longobardico bello sedem apostolicam consolatus est. Carolus enim quamuis Galliæ potiretur imperio, Germanus tamen fuit, in Germania natus alitúsque. Cuius sedes plerunque in Aquisgrano fuit, quæ ciuitas Teutonica est, ibi palacium eius & caput ostenditur. Eius posterii imperium tenentes, in Gallia & in Germania regnauerunt. Deficiente autem masculina linea imperium ad Germanos, id est Francos orientales rediit, inter quos primus habitus est Otho. Est autem imperium apud Germanos nūceo modo, vt nemo imperare possit nisi Germanus. Sed quoniam imperatorum autoritas Germanis tradita est, plerunque Germanus eligitur. Eam ob causam cum vacasset imperium per obitum Ludouici Bossonis filij, Germani (quorum ea potestas erat) Germanum elegerunt, & Francum ex orientali Francia. Hæc præmississe volumus, quoniã, de Fræconia sermo incidit. Sūt enim multi qui Fræcos eos

solummodo esse volunt, qui circa Parrhisios habitant, & illis datum imperiū esse volunt, quos rectius Francigenas quis appellauerit.

De Franconia, ubi de Alberto uiro in armis dexterrimo & quod fuisse regijs factis Achilles Teutonicus sit cognominatus.

Caput XXXIX.

FRanconia uero (ut nostra ætate recipitur) à meridie Sueuis & Baioarijs iungitur, ab occasu Rheno, ob ortu Bohemis ac Turingis. Septentrionem iisdem Turingi Hassiq; excipiunt, prouinciā perlabitur, haud ignobilis amnis, quem Moganum uocant. Ptolemæus hunc fluuium Obrineam appellare uideretur, qui superiores Germanos ab inferioribus eundem diuidere affirmat, neq; enim alius fluuius est, qui eam diuisionem aptius q̄ Moganus efficere possit. & hodie quidem inferiores Germani usque ad Maguntium procedunt, abinde superiores uocantur. Moganus uero ex montibus Bohemie ortus, à regione Magūtij in Rhenum exoneratur. Ob quam rem non defuerunt, qui Magūtijum Moganū à Mogano fluuio dicerent. Perlabitur idem fluuius nō paucas ciuitates, quarū illustriores sunt Herbipolis, Francfordia. In Herbipoli nobilis episcopi sedes est, qui & Francoꝝ dux habetur. & cum rem diuinam facit, gladiū in altari nudū ante se habet. Francfordia nobile emporiū est, in quo supericū inferis Germani conueniunt, bis singulis annis. Ibi quoq; imperator eligitur ex ueteri consuetudine, ob quam rem palam est, imperiū datū esse Germanis, quando inter eos eligitur & coronatur, & si

demū ad culmē gloriæ Romæ & diadema suscipit.
 Et in Franconia nobile templū Banbergenſis ad Po-
 gnitium amnē ſitū, qđ fundauit Henricus ſecundus
 imperator, quē accolæ religioſe colūt, & ſanctū ha-
 bent. Ibiq; Berengarius ſepultus eſt, qui regnū Italię
 vſurpauit, & ab Othone primo captus, in Germani-
 am ductus, illuc exulās obiit: Supra ciuitatē in edito
 mōte arx eſt, & natura & arte munita, in qua nos ali-
 quādo cū epifcopo loci, prandiū fecim⁹. Albert⁹ no-
 biliſſimus Franconꝝ Comes, & Othonis Saxonię du-
 cis ex filia nepos, cū Conradū comitē occidiſſet, qui
 Ludouici regis fuiſſe filius dicebat, in hanc ſe arcem
 contulit, & aliquādiu regis obſidionē pertulit. Diffi-
 cilis expugnatio loci videbat, ad quā rem ad dolos
 reuſum eſt. Otho Epifcopus Magūtinus miniſter
 ſcleris inuentus eſt, qui proſectus ad Albertū, litiſ
 arbitriū ſe dixit, rogauitq; Albertū ad imperatorē in
 caſtra deſcenderet, quia vel pacem ei daret, vel in ar-
 cem reduceret incolumē. Credidit Albertus, & acce-
 pra iuriſiurandi religione Othonem ſecutus eſt. Vix
 arcem egreſſi erant, cum Otho: vereor inquit ne diu
 apud imperatorem morari oporteat. Vtilius fortas
 ſe conſilium erat, prius ſumpſiſſe cibum: laudauit Al-
 bertus verba præſulis, & in caſtellū rediens Othoni
 prandiū dedit. Quo ſumpto ad imperatorē cum eo
 perrexit, vbi mox captus eſt, & capitali ſententia da-
 mnatus: cui archiepifcopi fidem imploranti, respon-
 dit parum religioſus pontifex ſe fidei ſatiſſeciſſe, qui
 ſemel reduxiſſet incolumē cū ad prandiū introiuit,
 bis reducere nō promiſiſſe. Infelix Albertus gladio
 obtruncatus eſt. Melius Romani, qui pari fraude
 vſum vnum ex captiuis ab Hannibale Romā miſſis

Alber-
 comes
 Ceſari
 pditus
 obtrun-
 catur.

vincētū remiserē: fraus eīm (vt inquit Maximus orator) astringit periuriū, nō soluit. Prædia quæ Alber-
 tus habuit ecclesiæ Banbergensi postea cesserunt. Est autē Franconia partim plana, partim montōsa, mōtes ipsi haud difficiles sunt, ager nō admodū pinguis. Nam plerūq; arenosus est, multis in locis confiti colles vineis, gratū producunt vinū, maxime vero apud Herbipolim: multæ syluæ & multa venatio est, terra in multos partita est dños, quīs episcopum Herbipolenses ducem Franconiæ dicāt, vt ante relatum est. Maguntina ecclesia & Bambergensis pluri-
 ma obtinēt loca. Palatinus quoq; Comes haud par-
 uam occupat partē. Marchiones Orantes in ea sunt, multæ præterea ciuitates imperiales apud Francones florent. De Norimberga dubiū est, Franconiæ an Baioariæ cedat, ipsum nomen indicat ad Baioarios urbem pertinere. Norimberga enim Noricum mōtem significat, ob quam rem patet Noricorum ciuitatem fuisse. Noricis autem Baioariæ succedere, & nunc ea portio terræ Baioariæ quæ inter Danubiū & Norimbergam iacet, Noricū appellat. Ciuitas tamen in parochia Bambergensi est, quæ ad Francones pertinet. Ipsi Norimbergenses nec Baioarios, nec Francones videri volunt, sed tertium quoddā se paratū genus. Vrbs ea nobilis magnificis operibus publicis ac priuatis ornata est, amne Pognitio interlabitur, in agro celeri & arenoso condita, atq; ob eā rem industrioso populo: oēs eīm aut opifices sunt, aut negociatores: hinc multæ illis diuitiæ, & magnū in Germania nomen. Aprissima imperatorum sedes, libera vrbs, & in medio ferme Germaniæ sita. Inter Bambergam & Norimbergam Forchem iā-

et, famosum niueo pane oppidū, incolæ patriam fu-
 isse Pilati falso purant. In hac prouincia Fredericus
 Marchio Brandeburgensis fuit, imperatori Sigismū
 do inter charos amicos habitus, & quatuor filij fue-
 runt, Ioannes, Fredericus, Albertus, & alter Frederi-
 cus. Ioanni qui primogenitus esset, electoratus im-
 perij debebatur. Sed iudicium patris Fredericum
 prætulit, qui secundo genitus erat, & aptio ad obeū-
 da imperij munera vibebat, prius itaq; q̄ moreret̄,
 hæreditatem suam inter filios diuisit, Fredericū ele-
 ctorem instituit, neq; male iudicauit, nam Frederi-
 cus inter principes Germaniæ sapientia clarus habi-
 tus est, cuius consilio multæ sæpe prouinciæ pacatæ
 sunt, iusti quoq; ac honesti tenax habet, qui cum pos-
 set regnum Poloniæ consequi per electionem baro-
 num, recusauit (vt ante diximus) ne vero hæredi in-
 iuriam faceret. Albertus vero germanus eius cum
 Norimbergensibus bellū intulisset, omnes ferme Teu-
 toniæ principes traxit, ciuitates vero Norimbergen-
 sibus suppetias misere: graue & atrox bellū fuit, in q̄
 tot potentia concurrentes infensissimis odijs bien-
 nio certauere. Nouem prælia cōmissa ferunt, ex qui-
 bus octo victor Albertus confecit, in vno tm̄ victus
 succubuit, nec de pace conuenit, nisi post q̄ exustis
 agris, attritis villis, abactis pecoribus, ruricolis inter-
 fectis, cōmeatus ac pecuniæ contendentibus desue-
 re, tum quoq; pax ex Alberti sententia magis dicta.
 Hic Albertus ab ipsa pueritia ac teneris vt aiunt vn-
 guiculis educatus in armis, pluribus interfuit præ-
 lijs, q̄ alij sui temporis duces aut viderint aut lege-
 rint; militauit in Polonia, pugnavit in Silesia, castra
 posuit in Prussia, hostes in Bohemia fudit, nullus

in Germania terræ angulus, quæ non calcarit armatus, duxit exercitus innumerabiles, prostravit ferocissimos hostes, expugnauit munitissimas vrbes. In congressibus pugnam prior iniit, victor à prælio excessit vltimus, in oppugnationibus oppidorum sæpe murum primus ascendit. Ad singulare certamè crebrius à vicinis inuitatus, nunquam detrectauit, nec vnquam non stravit hostem. In militaribus ludis (quibus hasta contenditur) vnus omnium repertus est, qui nunquam equo deiectus sit, & omnes in se currentes deiecerit. Ex torneamentis nunquam non victor exiuit. Septies ac decies, solo reclusus clypeo ac galea, cætera nudus (vt est apud Teutonicos duelli quedam species) in prouocatores pariter armatos, acuta lancea currat, nullo vnquam damno affectus, cum aduersarios nunquam ipse non equo deturbauerit. Quibus ex rebus non iniuria, Teutonicus Achilles appellatus est. In quo non solum militares artes & Imperatoriæ virtutes singulari quadam gratia reluxere, sed nobilitas quoque generis, proceritas corporis, ac venustas, & virium robur, ac facundia linguæ, admirabilem cum ac penitus diuinum reddidere.

De Baioaria & unde gens ipsa secundum Strabonem sit deducta.

Caput XL.

BAioaria ad ortum æstiuum ac meridiei partem Franciæ proximat, ea quoque perlata & diues terra est, cui ad meridiem Alpes Italiæ iungunt, Sueui decidentem eius solem recipiunt, Australes orientem, ac Bohemi septentrionem. Danubius mediâ ferme perlabit inter Austriam ac Baioariam. Alij Amasum,

alij Enum terminū posuere. Sueuos à Baioarijs Ly-
 cus difterminat amnis; hanc olim regionem Norici
 tenuere. Citius adhuc portio trans Danubium sita
 (vt ante diximus) Noricum appellatur. Baioarij au-
 tem vnde dicti sunt, & vnde originem traxerint, nō
 facile dixerim. Verum cum reperiam vetustissimos
 codices Baioariam appellare quam moderni Baua-
 riam dicunt, Non difficile trahor, vt Baioarios à Bo-
 ijs dictos, gallicam fuisse olim gētem credam. Huic
 opinioni Strabo quinto commentario fidem adhi-
 bet, ita inquit: Priscis igitur (vt dixi) temporibus,
 plurimæ Gallorū gentes fluuiū incolebant (de Pado
 loquitur) è quibus amplissimi fuerāt Boij, Insubres,
 & qui olim cum Gæfatis, Senones, Romana per im-
 petum potiti sunt vrbe. Hos Romani posterioribus
 annis funditus deletos perdiderunt, Boios vero è fi-
 nibus eiecerunt. Inde migrātes, circūadiacētes Istro
 locos cum Tauriscis habitarūt, bellū assidue contra
 Dacos gerentes. Constat igit, Boios in Pannonia cō-
 sedisse. Quo ex loco facile successu temporis in No-
 ricū conterminā regionē migrare potuerūt. Idē q̄q̄
 Strabo lacū, qui modo Cōstantiensis appellat, desi-
 gnans, paululum ab eo distare Rhetios ait, amplius
 Heluetios & Vindelicos, desertā aut Boiorū regionē
 esse affirmat, vsq; Pannonios: ob quā rem satis indi-
 cat Baioariorū terrā à Boijs cultā fuisse. Idē Strabo
 Germaniā describens Boios prius Hercyniā habitas-
 se syluā asserit, & Cimbros agmine facto eorū inua-
 sisse locū, atq; à Boijs reiectos fuisse. Itaq; satis psua-
 sum esse potest, Baioaricū nomē ex Bois descēdere:
 ager em̄ eorū trans Danubiū, Hercyniā syluā nō par-
 ua ex parte occupat. Ea nūc germanica gens est, ser-

Ludo-
uicus
gibbo-
sus et
strumo-
sus, im-
pia cō-
tra pa-
trem
bella su-
scipit.

monē vtens Teutonico: neq; deserta regio, vt Stra-
bo tradit, q̄d suo fortasse tempore fuit, nunc cultissi-
ma est, magnas ac ambitiosas ciuitates habēs & op-
pida nobilissima, quorū splendorē nescimus tota Eu-
ropa, quę vincere possint. Pontificales vrbes. v. in ea
sunt, quarū vna metropolitana est (Saltzburgam vo-
cant) ex flumine cui adiacet. Veteres Iuuaniā voca-
uerunt. In Baioaria Ludouicus Ludouici filius Gibbo-
& struma deformis, impia cōtra patrē bella suscepit,
venerandūq; senē, & autoritate insignē, qui quondā
regnū Francię gubernasset, in arce munitissima ob-
sedit: sed superis vltionē tanti sceleris petētibus, pri-
us febre percussus, q̄ patris animū in suā traheret sen-
tentiā. Ille in potestātē Henrici eiusdē familię ducis
postea factus, breui tempore vitā finiuit. Nec Hen-
ricus diu superuixit. Qui cū prohibuisset subditos in
anno iubileo Romā perere, veritus ne prouincia pe-
cunijs exhauriret, eodē modo ad patres suos addit⁹
est. Successit ei Ludouicus filius ex sorore Alberti Cę-
saris natus, magni animi adolescēs, glorię cupidus,
& pecuniarū contēptor: qui Iudeos oēs, publice posi-
tis edictis, ē suis dominijs exterminauit; vxorē de Sa-
xonia duxit, neptē Frederici Cęsaris. Multas Germa-
nię lites autoritate sua composuit, q̄ quis saepe & mul-
tum conatus reconciliare Cęsari Ladislaū regem ne-
quiuerit. Albertus eius terrę ac familię princeps,
post q̄ pater eius Ernestus puellā balnei custodē ab
eo perditē amatā, & in spem matrimonij susceptam,
apud Sprauingā Danubiū fluentis demersit. Cum
diu vitam in męrore peregisset, tandem luētū per-
acto, vxorē de domo Brunsvicensi duxisset, ex qua
sobolem pulcherrimā sustulit, sub imperio Frederi-

ei podagra laborans, sepositis cæteris curis, sectatus
 musicam, assiduè cantibus ac sonis animã oblecta-
 uit, interdũ & venationi operam dedit. In Saltzbur-
 ga, quã Metropolitanam in Baioaria sedem obtine-
 re diximus, tres archiepiscopi fuere, quorũ vltimus
 Sigismundus nomine, dum scismatis procella defæ-
 uit, cum esset adhuc præpositus, Romanam eccle-
 siam magnifice iuuit. Sed archiepiscopus à Nicolao
 pontifice creatus, literas apostolicas quibus censu-
 ra in Australes imperatori rebelles fulminabatur,
 in ecclesia sua publicari non siuit, siue metu poten-
 tiæ illorum, siue & anathemate suspensio, pacem me-
 lius inueniri putauit. Ad quam componendam &
 ipse descendens in Austriam, non paruam operam
 impendit. ¶ Circa Rhenum quã flos Germaniæ no-
 stro tempore visitur, inter Theodoricum Magun-
 tinensis ecclesiæ præsulem, & Ludouicum comitem
 palatinum rheni crebræ dissensiones fuere, & sæ-
 pius ad arma ventum est, totaque circum regio
 rapinis atque incendijs vastata. Cum Maguntino
 Marchiones Badenses ac Brandeburgenses opem
 ferrent, Palatino Iacobus Treuerensis antistes, &
 nonnullæ ciuitates assisterent, mortuo Ludouico
 Palatino, qui relictam Ludouici regis Cypri vxor-
 em duxerat, filium ex ea natum infantẽ adhuc Fre-
 dericus frater eius, consentientibus terræ optimati-
 bus, adoptauit. Gubernatorẽ prouinciæ tanquã dñs,
 electorem imperij se dixit, celibatum perpetuum
 promisit, ne erogato filio, vxorem ducens præiudi-
 cium faceret. Rogatus Nicolaus Pontifex quin-
 tus id genus adoptionis confirmauit, recusauit Fre-
 dericus imperator sæpe multumque requisitus.

¶ In Sucula Albertus Frederici frater imperatoris, cum pluribus ciuitatibus variante victoria bellum gessit. Ab Ulmensibus ciuitatem Rotenburgensem litigando per sententiam obtinuit.

De in marchionatu Badensi nonnullis rebus gestis. Vbi de Suitensium in hostes deuictos mira crudelitate.

Caput XLI.

IN Marchionatu Badensi princeps Iacobus iustitiae ac prudentiae fama inter Germanos clarissimus, cum sibi ad humanam felicitatem solam literaturam peritiam deesse videret, quos ex coniuge legitima liberos sustulit, ediscere literas copulit: inter quos diuiso patrimonio, cum Carolo primogenito singularis industriae iuueni imperatoris sororem matrimonio collocasset, plenus annis haud inuitus e vita decessit. Tyrolenses, qui valles Eni & Athesis incolunt, cum Sigismundum principem suum in tutela Frederici Caesaris existentem iam grandiusculum ad se remitti frustra periuisissent, sumptis armis praefectos provinciae, quos Caesar instituerat, deiecerunt. Et cum Tridētini epi, cuius erat subditum, in fide Caesaris perseuerarent, cum exercitu eo peruenire, ciuitatemque metu percussam proditione ceperunt, & arcem oppugnatione fatigatam ad ditionem compulerunt. Exin pactationibus cum Cesare convenientes, minori quam crediderant felicitate suum dominum obtinuerunt. Suitenses moriani & feroces populi, cum Thuricenses ex foedere, quod cum eis pepigerant, desciuissent, composito exercitu in eorum agrum cuncta vastantes exierunt. Quibus cum Thuricenses proelio cogredi presumpsissent

sent vsq; ad interneconẽ cęsi sunt. Tãtaq; Suitensũ in victos hostes crudelitas ac rabies fuit, vt eo ipso in loco partę victorię e pulantes, congestis necatorũ corporibus, & męsalia & sedilia ex illis apparauerint, & aperientes hostium cadauera cruorem biberint, corda dentibus lauiauerint.

*Mira
Suiten
sũ cru
delitas.*

De Ludouico Delphino uiennensi bel
lumin Basilienses mouente, de Amedeo Sabaudig
duce, ex ducatu eremum, ex eremo summũ pontifi-
catum, & ex summo pont. Cardinalatum subeunte
Item de Bolomero in lacum demerso, & Io. Segobi
ensi Alcoranum Mahumetis traducente.

Caput XLII.

IN Alsacia cui quõdam Heluecia nomen fuit, tũ Gallię nunc Germanici iuris prouincia. Cũ Ludouicus Delphinus Viennẽsis in agrum Basiliẽsem omnem ferme militiam Gallicam eduxisset, ingentemq; metum Basiliensibus incussisset, Suitenses ex fœdere socię ciuitati quatuor millia militum lectissimę iuuentutis auxilio misere. Quos cum Delphinus appropinquare animaduertisset, medium inter Basileam & Suitenses cum toto exercitu se opposuit. nec detrectauẽre illi certamen, quũ pedibus pugnatũ triginta millia equitũ stare contra se in acie cernerent. pugnatum est summis vtrinq; viribus, ad extremum non tam victi quã vincendo fessi, Suitenses nimis audacis pręsumpti facinoris pœnas dedere. Nam pauci fuga dilapsis obrũcati omnes in campo iacũere. Rarus tamen ex Suitensibus inultus in-

terijt, ex quibus plures experti sunt, qui lanceis perforati ad obtruncandū hostē per medias hastas dilapsi vindictā accepti vulneris expetiēre.

¶ Amedeus in Sabaudia dux prim^o eius gētis, cum annis ferme .xl. post patris obitū prouinciæ gubernacula tenuisset, & admirādus adaucto paterno imperio parua vndiq; pace formidādus, cumulatis opibus, sapientia plenus, vicinis populis ac principibus videretur, ac demum relictis principum & glorię fastibus in eremum se recepisset, & sumpta penula, ac retorto baculo, cū sex viris equestris ordinis ætate prouectis mundo & pompis eius renunciaasset, ad extremum summi pontificatus honorem ex Basiliensi congregatione sibi delatū in ecclesiæ diuisione superis parum fauentibus accepit. barbam totondit, quam promissam nutriuerat, ducatum primogenito suo tradidit, ecclesiasticas ceremonias & orādi morem repente didicit. Stipatusq; magna nobilitate caterua, & illustri comitatu circumdatus, Basileam perrexit, vbi ab ijs qui generale concilium facere arbitrant in maxima populi multitudine, q̄ vndique ad spectaculum tantæ rei confluxerat, inter duos filios egregia facie adolescentes, alterum Sabaudia ducē, alterū Gebennarū comitē, solēnibus p̄ more seruatis, pontifex Romanę ecclesię coronatus ē. Celebrauit sepe diuina. Benedixit plebibus. Officia curiæ ordinauit. Cardinales doctrina & autoritate præstantes assumpsit. Fuerunt ei cū rege Frāciæ Carolo, cū Astolfo rege Aragonum qui tum hostis Eugenij pape fuit, cum Philippo duce Mediolani, cum pluribus alijs de recipienda eius autoritate tractat^o qui omnes incassum abiēre. Fuit & Fredericus im-

perator apud eum in Basilea, sed clam nocte intempesta ne adorasse idolum videretur, abiit. Reuerentiam ei tanquam vicario Iesu Christi subditi eius tantum & Suintenses populi, & Basilienses, & Argentineses, & qui Alberto parebant Baioariae duci, praebuerunt. fuit enim magna spes obrinendae Germaniae. Cum sex principes electores in eam sententiam foedus iniisset, ut nisi Eugenius postulatis eorum annueret (postulabant autem res prorsus negandas) in Amedei (quem Felicem quintum appellauerunt) obedientiam transfirent. Sed cum illorum consilia Fredericus peruertisset, & qui sub nomine Synodi Basileae debebant abire iussisset, desperato meliori successu, interueniente per legatos suos Carolo Franciae rege, ecclesiae pacem dedit. Nicolao pontifici maximo reconciliatus, relicto nomine papae, Cardinalatus honorem retinuit. In quo paulo postea non sine boni viri opinione decessit felix princeps, & nimium, si senium suum ecclesiasticis titulis non foedasset. Bolomerus qui eius quondam & primus & dilectissimus consiliorum particeps fuerat, ingentesque opes apud eum cumularat, cum nobilitatis odium incidisset, proditionis reus factus mortis sententiam tulit, & in lacu Lemani precipitatus, magno saxo ad collum suspensus demersus est. Nobilitas exinde noui ducis indignatione subiens, ad regem Francie confugit, cuius opibus adiuta in patriam rediit. Ioannes Segobienensis homo Hispanus, moribus & doctrina illustris, qui cum summos theologiae preceptores doctrina aequaret, ab Amedeo dum se papam dixit, Cardinalatus eminentiam accepit. Et deinde vnioni consentiens Nicolao

pontifice maximo cardinalatus dimisso titulo, Cæsariensi ecclesiæ præfectus fuerat, in altissimis recõditus montibus paruo monasterio contentus. Vocatis ex Hispania legis Arabicæ magistris, librũ quẽ vocant Alchoram & in q̃ Mahumetis $\mu\epsilon\upsilon\lambda\omicron\pi\rho\phi\eta\tau\omicron\upsilon$, non tam mysteria q̃ deliramenta cõtinentur, in nõstrã linguam de nouo cõuertit, & ineptias eius veraciuu rationibus & argumẽtis explosit. ¶ In Arclate ad sepulchrũ Ludouici cardinalis sanctæ Cecilie, eius vrbis episcopi, quem Basileæ in confessu patrum præsentem vidimus, magna miraculorũ opinio orta est, & inualidorũ frequens vndiq; cõcursus spe fanitatis factus.

De Ioanna uirgine Lothoringensi, Anglorum copias e Francia fugante, de Flochetõ pontem arcis nouo cõmento inuadente, deq; Thahoto Anglo duce cum filiis ad Burdegalam in bello cadente.

Caput XLIII.

Ioannes comes Armeniaci incæsto Germanæ sororũ amore percussus, nuptias eius tentare conatus, haud indignus existimatus est, quem paterna hæreditate Carolus rex Franciæ armis eiiceret: In regno ipso Frãciæ, quod nostra ætate Ioanna virgo Lothoringensis diuinitus (vt credũt) admonita virilibus indumentis & armis induta, Gallicas duccens acies, ex Anglorum manibus magna ex parte (mirabile dictu) prima inter primos pugnans victoriam eripuit, cum iam Philippus Burgundiæ dux paternæ necis iniuria remissa, relictis Anglis ad Francos defecisset, ingentes inter Carolum regem & fili-

um eius Ludouicum Delphinum Viennensem con-
 tentiones atq; inimicitiae succreuerunt. Carolus An-
 degauensis eo tempore Delphini auunculus apud
 regem plurimum poterat, cuius potentiam cum Io-
 annes Alenconij dux ferre non posset, Borbonij q̄-
 que princeps, & frater eius spurius Andegauensem
 gubernationem ægris animis intuerentur, Delphi-
 no vt à patre discederet suaserunt. sic em̄ fieri posse,
 vt rex desiderio filij Carolū à se reijceret, regnumq;
 quod in eius manibus pessum ire videbatur, melio-
 ri consilio regeretur. quibus permorus Delphinus,
 in salutato patre ad Niuernenses discessit, quare cō-
 perta rex comparato raptim exercitu in Alenconiū
 duxit, & expugnatis non magno negotio plerisq;
 munitionibus, ducem in deditioem accepit. Exin
 contra filiū profectus, cum ciuitates Niuerniæ Del-
 phinum aduersus patris imperium tueri non aude-
 rent, eum vt à se abiret rogauerunt, ille in Borboni-
 um se recepit, nec diu post metuēs dux Borbonij re-
 gis iram, filium patri recōciliauit. quæ res fratri suo
 spurio haud bene cessit. Nam is paruo post tempo-
 re captus, in profluentem demersus, violati paterni
 iuris in filium pœnas dedit. Interiecta deinde non
 longa temporis mora, Rhenatus è regno Siciliae, p-
 pulsatus, filiam suam Henricō regi Angliæ in matri-
 monium collocauit, haud abnuente Francorū rege,
 qui eo coniugio inducias belli sibi ac regno suo salu-
 tares cum Anglis pluriū annorum obtinuit. Quib⁹
 conclusis, securus iam domi rex, vt Franciā militari-
 bus spolijs atq; incendijs diu agitaram tantisper si-
 neret requiescere, Delphinum cum magna parte cō-
 piarum ad Heluetinos supra relatam dimisit, ipse

*Spurio
 demer-
 gitur.*

cū reliquo exercitu in Lothoringos profectus, Me-
 tensem, Tulensemq; agrum vexauit, oppidumq; nō
 parui momenti quod Spinale vocant deditib⁹ op-
 pidanis ab ecclesia Merensi abstulit. Exin Frāciscus
 Aragonensis capto furtim oppido Fosersi, quod in
 Normannia situm in potestate ducis Britanniae fu-
 it, duorum potētissimorum Franciae ac Angliae re-
 gum interrupisse pacem visus est. De quare dū mis-
 sis vltro citroq; legationibus contenditur, Flochet⁹
 cum nō paucis equitibus à rege Franciae profectus,
 quadrigas fœno oneratas in quo milites armati late-
 rent, pontem arcis quo Sequana fluuius iūgitur, qui
 Normanos à Francia dirimit, doctos rusticos edu-
 cere iubet, atq; in medio pontis portæ arcis subsiste-
 re, ipse in insidijs cum cohortibus signum expecta-
 uit, quo recepto cum milites è fœno dilapsi portam
 inuasissent, trucidatis custodibus tam diu locū tenu-
 ère, donec Flochetus aduolans & pontem & arcem
 in potestatem recepit. cuius rei percepto nuncio, &
 rex ipse per eundem pontē in Normaniā copias tra-
 iecit, & ex alia parte Franciscus Britanię princeps ex-
 ercitū duxit. Dux Sūmerseti eā prouinciā pro rege
 Anglię cū imperio tenebat. Qui post q̄ tāti belli mo-
 lem in se verti cognouit, Talbotū copiarū ducem fa-
 ma clarū, & rebus gestis infigūē, Rothomagi apud se
 esse iussit, sperans eius consilio atq; armis ciuitatem
 atq; animos vt animaduernerat in fide cōtinere. Sed
 frustra eius consiliū fuit. Nam Rothomagēses post
 quam regem appropinquare didicerunt, missis ad
 eum legatis sententiā suam ac fortunā suarum pa-
 cti salutē, exercitū intra urbē recipere & imperata fa-
 cere promiserunt. Quibus à rege collaudatis, & do-

mū cum p̄sidio militū remissis, vrbs regi dedita est.
 Talbotus cū duce suisq; omnibus in arcem sese rece-
 pit. quæ cū oppugnari recepta esset, interuētū Rhe-
 nati regis, ea compositio facta est, vt Angli quæ in
 Normānia retinebant oppidis excederent, dux ac
 Talbotus cum suis liberi essent. Sed cū p̄fecti oppi-
 dorū nō parerēt, dux Somerseti dimissis in arce Tal-
 boto & duobus priuignis suis clam recessit in An-
 gliā. Arx postea dedita est, & priuigni ducis cū Tal-
 boto in potestātē regis facti sunt. Talbotus vero cū
 esset clara apud omnes fama, quā non malis artib;
 sed robore corporis & ingenij dexteritate in aperto
 Marte quæsiuisset, data fide quod aduersus Fran-
 cos deinceps arma non gereret, libere dimissus est.
 Hic anno iubilei indulgentiæ causa Romam venit,
 vt quidam putant absolutionem quæsiturus eius, p̄-
 missi, quod regi Franciæ fecerat. mihi hoc minime
 compertum est. illud constat, Talbotum cum in An-
 gliā redisset, iamq; rex Franciæ victa omni Normā-
 nia Burdegalā q̄q; armis subegisset, à rege suo non
 sine magnis copijs in Gasconiā cū impio missum, &
 Burdegalā recuperasse, & alia pleraq; castella q̄ ab
 imperio Anglicano descuerāt, partim vi expugna-
 se, partim deditione voluntaria recepisse. quæ cum
 rex Franciæ rescuisset, è uestigio duos exercitus in-
 struxit, quorū alterum, cuius p̄fectus erat gener-
 suus comes Clarimontis, ac ducis Borbonij filius, cū
 quindecim millibus pugnatorū, in quis totius mili-
 tiæ robur fuit, ad urbem Burdegalā recto itinere cō-
 tendere iussit. Alterum quē ipse ductauit, ex purpu-
 ratis suis cōscripsit, qbus & comes de Strāpis annu-
 meratus est, quem lecti iuuenes. D. equites. ccc. ex

Britonia sequebantur. iussit & hunc exercitum retē
 to apud se comite rex preire, qui cum septem vt aiūt
 leucis à Burdelaga constitissent, paruum quoddam
 castellum oppugnare cōperunt, turri quadam iter
 Burdegalam & castellū ipsum occupata, ac sagittari
 orum præsidio munita. Talbotus vero, post q̄ sibi
 duobus exercitibus pugnādum esse intellexit, cum
 prius aggrediendum cēsuit, quem minori negotio
 superari posse confidebat. Egressus igitur cum ro-
 bore sui exercitus, iam vespere ad turrim quā dixi-
 mus occupatam peruenit, qua primo impetu expu-
 gnata, sagittarios omnes ibi captos circiter quin-
 ginta interemit. Exin mane profectus, cum accepit
 set regium exercitū pugnam parare, veritus, tanquā
 sibi ē manibus præda dilaberetur, iussis alijs seq̄, cū
 quingentis galeatis militibus, octingētis sagittarijs
 prope hostes aduolans, tumultuarium præliū inijt.
 Consultauerant aliquādiu inter se hostes, an retro
 pedem fugiendo referrent, sed pudore propinqui
 regis experiri belli fortunam decreuerant. Erant eis
 trecenta circiter tormenta ænea, id est bombardę q̄
 curribus aduexerāt. ea via, per quam Talbotus ad-
 uenturus erat opposuerunt, multas præterea ma-
 chinas hinc atq; inde collocauerunt, quibus ignari
 hostes confici possent. Vt ergo furētes Talboti mi-
 lites, itinere, quod vnum patebat in castra hostium,
 nescij machinarum procurrūt, dato tormenti igne,
 primo congressu trecenti ferme milites ictu lapidū
 ex Anglis periēre. Quod vbi Talbotus animadu-
 erit, filium qui se sequebatur vt abiret, & ad meliora
 tempora se reseruaret, admonuit. At cum filius dice-
 ret non esse sibi ex eo prælio fugiendum, in quo pa-

ter periclitaturus esset. Ego, inquit, filii multis rebus clarissime gestis, nec mori sine dedecore possum, te nunc militare incipientē, nec fuga infamē, nec mors clarū faciet. Sed cū filiū plus pietas quā cōmonitio paterna moueret, coartatis socijs vt forti animo pugnā redintegrarēt, testudine suorū facta in hostes, quā nunquā munitiones castrorū exire præsumpserāt, audacibus inuectus animis, haud parua illorū stragem edidit. Sed cū hostes partim loco, partim tormentis ac numero militū superiores essent, & iam crus Talboro lapis ē tormento missus arripuisset, caesis maiori ex parte suis, & ipse tandē cum duobus filijs, altero legitimo, altero extra matrimoniū nato, & vno genero procumbēs cecidit: hic post sumptas ex hoste victorias clarissimi viri exitus fuit, quē Britonū potissimū constantia & audacia prostrauit. Butdegala iterū in potestate regis facta est. Britannicū ducē, eius germanū qui nunc rerū potitur, cum diu sobole caruisset, votū vouisse ferunt, liberos si superi darēt, priores duos alterū Minorū, alterū Prædicatorū religionē consecraturū. Ex in voti compotē, primū qui sibi natus est Franciscū appellauit, secundū Dominicum. Natus est ei & tertius filius quē in Angliam nuntriendū misit. Is cum mortuo patre in Britoniā Francisco regnante redisset, ab eo captus & in carcere necatus est. Fama est eum, cum neci traderet, impietatē fratris accusando, qui non contentus regnum sibi debitum occupasse, sed animam quoque sibi nephariū auferret, Franciscū coram diuino iudicio de paricidio responsurū infra annū citasse. Ob quā rem cū infra præfinitū tempus Franciscus hydropisi laborās obiisset, vt est religiosa Gallorū natio, correctū cum

Frāci-
scus Bri-
tonum
dux
fratrē
in car-
cere ne-
cat.

diuina censura vulgo creditū est. Dominicus ei successit, qui cum hoc anno sine liberis decessisset, Arturum Francorū militiæ principem patruū suum successorem habuit, non minus prudentia quā annis grauem. Carolus dux Aurelianensis, qui magno quondam prælio ab Anglis captus fuerat, iam senex in patriam dimissus, defuncto Philippo Maria Mediolanensis ducatus, tanquā sibi ex successione debiti sese titulis adornauit.

Quod Gandauenses supra uiginti milia ciuium amittentes Philippo duci Burgundiæ se submisere, quodque Delphinus Viennensis Agnetem occidere tentauerit.

Caput XLIII.

IN Flandria Gandauenses aduersus Philippum Burgundiæ ducē rebellantes pluribus prælijs victi, ad extremū supra viginti millibus ciuū vna pugna amissis, confessi errorem Philippo manus dēdere, legesque victoris acceperunt: idem Philippus & oppidum Lucenburgense maximum ac munitissimum, quod in Saxonum potestatem dotis noīe uenerat, non sine indignatione Ladislai regis armis accepit. Delphinus Viennensis, cum mulierem quamdam noīe Agnetem forma præstantem ac patri dilectam occidere tentasset, iterum regis odium incurrit: cumque nusquam alibi se tutum arbitraret, ad florentes Philippi opes confugiens, ut primū eum conueniret Miserto mei consanguineæ (inquit) qui sine terra est (ait) caue te sine terra dixeris. Nam quæ mihi prouinciæ parent, eadem tuæ sunt, nec minus tibi quā mi-

Delphinus Viennensis Agnetem occidere tentat.

hi obediant volo. Post hæc ei & Brabãtiæ florentissimæ oppida, & ambitiosas Flãdrię ciuitates ostendit dñm eũ & principẽ in cõspectu suo nũcupari iubẽs.

De Angliã insula, & q̃ olĩm Britãniã, q̃q̃ Albion fuerit dicta. De rege Henrico, Sofulso, Eboracensi & Somerseto, ducibus. Cap. XLV.

VEntum modo est in eum locum de quo breuissimus est in Angliam traiectus, neq̃ enim plus q̃ triginta millibus passuum id mare latum est, quod Flandriam atq̃ Angliam interluit: absolutis Gallię rebus, haud inconueniens fuerit trãsmisso pelago, Angliã (cui quondã Britannię nomẽ fuit) q̃ breuissime mutationes sub Frederico factas, cõmemorare. In Angliã quã tum Albion tum Britãniã veteres vocauẽre, rex Henricus solitudinis & otij cupidus, alieno magis q̃ suo iudicio regnũ gubernauit. Potens apud eum, & in primis auditus dux Sofulsi fuit, qui leges pro suo arbitrato, & populis & principibus dixit. Suppressit q̃s odiuit, & itere quos amauit erexit. Sed cũ res Anglica apud Francos imminui cõcepisset, & iam imperiũ Gallicũ in pristinam gloriã emergeret, dux Eboracensis coactis nõ paruis copijs, nec paucis stipatus baronibus, Londoniã venit regis consiliũ mutaturus, atq̃ (vt ipse dicebat) regis & regni saluti consulturus: non expectauit eius aduentum dux Sofulsi, sed nauigio raptim correpto, per Themisiam fluuium salutis suę fuga cõsulere adorsus est. Sed destinatam quis mortem fugiat? Missi qui eum comprehenderent, per compendia itinerũ cursum eius p̃uenẽre, ipsũq̃ mox interceptum, in prora nauis qua uehebatur obruncauerunt. Dux quoque Somerseti, qui perdita Nor-

dd ij

mannia in Angliam remeauerat, potensq; apud regem credebatur, in carcerem coniectus est. Nobiles viri quod plures necati, nec sacerdotio preclatis parum est: inter quos & amicus noster Adam Molines secreti regis signaculi custos & literarum cultor, amisso capite truncus iacuit: nec diu postea cum dux Eboracensis, domum redisset, Somerseti princeps e carcere missus, permittente rege, gubernare regnum inccepit, que res supremæ sibi cladis causa fuit: irritatus enim ob eam causam princeps Eboracensis, cum maioribus copiis quam prius, Londiniam properauit: cui cum rex obuiam una cum duce Somerseti exiisset, putans illum aut verborum lenocinio placare, aut regis maiestatis auctoritate deterrere, nihil profecit. Eboracensis enim cum esset longe potentior, iussu rege ut in partem se reciperet, Somerseti ducem ac eius equitarum arripuit, eumque mox captum, detruncato capite interfecit.

De Scotia & mirandis apud Orcades arboribus, suos fructus in aues mutantibus. Item de Hybernia.

Caput XLVI.

Scotia eius insule in qua est Anglia suprema portio est, in Aquilonem versa, fluminibus haud magnis, & monte quodam ab Anglia discreta: hic nos brumali tempore fuimus, cum sol paulo amplius quam tres horas terram illuminaret. Iacobus eo tempore regnabat quadratus & multa pinguedine grauis, qui cum olim in Anglia captus undecim annis in custodia fuisset, ac dimissus tandem suscepta ex Anglis coniuge domum reuersus, complures regulos gladio percussit, & ipse tandem a suis domesticis interfe-

Dies
trium ho-
rarum.

ctus. In quos vltione peracta, filius eius regnum suscepit. Audiueramus nos olim arborē esse in Scotia, quę supra ripam fluminis enata, fructus produceret anetarū formā habentes, & eos quidē cum maturitati proximi essent, sponte sua decidere, alios in terram, alios in aquā, & in terrā deiectos putrescere, in aquam vero demersos, mox animatos enare sub aquis, & in aere plumis pennisq; euolare: de qua re cū auidius inuestigaremus, didicimus miracula semper remotius fugere, famosamq; arborē nō in Scotia, sed apud Orcades insulas inueniri, illud tamē nobis in Scotia miraculū repræsentatū est. Nam pauperes pene nudos ad templa mendicātes acceptis lapidibus elemosynę gratia datis letos abiisse conspeximus: id genus lapidis siue sulphurea siue alia pingui materia præditū, pro ligno, quo regio nuda est, comburit. ¶ Hybernia nunc nobis absoluēda esset, quę paruo à Britannia disuncta freto, partim libera Scotorū amicitia & societate gaudet, partim Anglicano paret imperio. Sed quoniā nihil dignū memoria per hoc tempus, de quo scriptio est, gestum accepimus, ad res Hispanicas festinamus.

Attēd. miraculū arborū quarū fructus in aquam decidētes mutantur in aues.

Quod Hispania sit in quinque regna diuisa, & qđ apud ipsam nōnulla scitu digna sint gesta.

Caput XLVII.

Latissima regio Hispania & terra optimis comparanda, viris armisq; potens, hoc anno nostro in quinque reges diuisa est. Primū ac maximū Castellę regem appellant. Proximū ei Aragonū. Tertiō Portugalem. Quarto Nauarrę. Granatę, qđ ab euangelio Christi alienum est, vltimū ponunt. In

Castella pre nobili ac late domināte regno, cuius re-
 ges Gothorū sanguine creti, nunq̄ genus variarunt.
 Aluarus de Luna, natiōe Aragonensis nobili gene-
 re, q̄uis extra matrimoniū natus, cū olim Ioanni re-
 gi adeo se insinuasset, vt vnus oīm regni regisq̄ po-
 tens videre ē, Ioannēq̄ Nauarræ regem & Henricū
 magistrū militiæ sancti Iacobi, potentia sua oppri-
 mere, ac regnū gubernare conatos armis deturbal-
 set, postea tñ aduersante sibi regina, redeūtibz illis,
 ac regem in potestatem suā recipiētibus, ē curia pul-
 sus, in possessionibus suis aliquādiu priuatus vixit
 felix si cōcessō frui ocio nouisset, sed nulla est regno
 deiectis quies. dum ergo sublimē locum de quo rur-
 sus maiori cum ruina præcipitei vendicare conatur,
 regi clam suadet, vti per speciem venationis in saltus
 sibi propinquos egrediat, secum potenti manu futu-
 rum obuiā. Nec dubiū quin regni optimates libera-
 tem regi asserant, nō fuit difficilis persuasio. Rex cū
 paucis egressus parum custoditus, (nam Aluari iam
 pene nomen extinctum erat) vbi ad insidiarū locum
 peruenit, mox clamore edito, Aluarus inter lectos
 exultans milites libera regem saluere dixit, eumq̄ se-
 cum adduxit, quare vulgata confestim mira inclina-
 tio regni facta est, & iterū ad Aluarū regni guberna-
 tio deuoluta: nec diu post cum eisdem Ioanne atq̄
 Henrico atrox prælium cōmissum est, in quo plures
 vtrinq̄ cecidēre, victoria penes Aluarū fuit. Henri-
 cus nō multis post diebus ex vulnere manus, quod
 in ea pugna receperat, mortē obiit. Magistratū eius
 Aluarus obtinuit, & aliquādiu postea regis pariter
 & regni moderator est habitus, ad extremum tñ po-
 tenti inuidiæ succubuit. Nam cum nobilē quempriā

Henricus
 rex ex
 vulne-
 re ma-
 nus
 obiit.

Iussu regis ingrata sibi quaedam renunciantem, e fenestra suae domus precipitari iussisset, mox captus, & in medio foro capitali sententia damnatus est: non tamen ut igneus occubuit, sed numeratis suis in regem regnumque meritis, non lachrymas aut eiulans, sed alacri vultu & quasi ad epulas inuitatus, cervicem gladio praebuit: vir alti spiritus, non minus domi quam belli clarus, & cui magna semper in mente federint. Ioannes deinde aliorum annis per se regnum administravit, quo vita functo, filius eius Henricus regnum accepit. Adolescens animo plenus, & recti cupidus, qui relicta priori coniuge velut infœcunda, alteram ex Portugallia duxit imperatricis sororem, & in regnum Granatae cum exercitu profectus, magnam hostibus terrae partem diripuit atque pertrivit. Ioannes cardinalis Ostiensis, summa vir integritate, & scientia iuris eminens, cui iuuenis in dictandis epistolis seruii senio confectus, in eo regno unde illi origo erat animam deo dedit. In regno Navarrae & filius in patrem & pater in filium arma suscepit, filiusque tandem regno pulsus ad Alphonsum patrum Aragonum Siciliaeque regem, peragrata prius Gallia, confugit. Nunc Ludovicus Montefiae magister, & Ioannes Deseritanus viri praestabiles, ab Alphonso missi, reconciliare patri filium student. Ioanna Alphonsi & soror & coniunx, absente viro multis annis Aragonum & Valentiae regnis tot potentiae civitatibus, tot nobilissimis principibus iura dixit, casta & sancta mulier, & digna quae prolem peperisset Alphonso. In Portugallia Petrus cognoscitur infans (sic enim filij regis antequam regnent appellantur) magni nominis princeps, qui totam ferme Europam peragraverat, suae virtutis documenta demonstrans, cum

Aluarus cervicem alacri vultu gladio praebuit.

regnū tutorio noīe aliquādiu summa cum laude ad ministrasset, nec minori fide Alphonso ex fratre nepoti simul & genere suo restituisset, tandē subortis vtrinq; dissensionibus, cum odio crescente ad praeliū ventum esset, sagitta in incertū missa transsossus interijt, vir magnorū operū, & qui olim sub Cæsare Sigismundo stipendia faciens non paruam sibi gloriā in Turcas pugnando parauerat. Alphonsus exinde mansuetissimus princeps, alti cordis & prudentia (neq; enim in stultos vnq; regius Portugalliae sanguis deriuatus est) post regnum vtrunq; tenuit, cui cum obiisset dilectissima coniunx eadem soror, patruelis hortatu vt aliam superduceret non suaderi potuit, sed omīs eius cura eo conuersa est, vt aliquid agat quod sibi laudem & Christianae religioni fructum pariat. Quapropter inuitatis regni procerib; suscepto publice crucis signo, classem in Turcas & expeditionem promisit.

De Genuensibus, & eorum crebris in principatu reipublicae mutationibus.

Caput XLVIII.

VLtimis Europae finibus peragratis, & quantum propositi nostri fuit, septentrione decurso, in partem tandem reuersus, nouitates Italiae, cum iam referendae occurrant, ab ea nimirum vrbe incipiendum esse arbitror, cuius creberrimas mutationes & oriens simul & occidentes admiratur. Ea est Genua Ligurum domina ac regina, quae ciuilibus agitata discordijs, memoria nostra imperium maris amisit. In ea cum excluso Philippo Mediolanensium duce, eiusque praetore Opicino Olgate nece-

ro, autore Frãcisco Spinula, viij. libertatis capitanei creati essent, eisq; paulo post sublata libertate exactis, Isnardus Guarro ducatum accepisset, annos supra septuaginta natus, autore Thoma Fregoso, qui & ipse olim ante Philippi dominium ducali honore functus fuerat, cum homo grandævus ad gubernationem inutilis videretur, vix septem diebus regnare permissus est, Thoma eius honorem surripiente: quem cum quatuor gubernasset annis, german^o eius Baptista ad, xvi. circiter horas regno expulit. Nam Thomam resumptis viribus confestim fratrem palatio deturbavit, tres annos postea & nonnullis mensibus urbem regens, donec autore Ioanne Antonio Flisco iterum ciuitas libertatem asseruit, deletis octo capitaneis, priori ex more rem publicam administraturis, qui Thomam Fregosum in carcere coniecerunt, cum iam ter patriæ suæ ducem gessisset. horum principes fuere Ioanes Antonius, quem pnominauimus, miles equestris ordinis, & Raphan^o Raphael Aduanus iuris interpres. Sed hæc quoque paucorum mensium libertas fuit, cum Raphaeli, non tam capitanei quæ ducis nomen placeret. Is enim gentibus suis ac Spinularum primoribus in suam sententiã tractis, collegas suas magistratu abdicauit, ducalesque fasces assumpsit, quibus paulo supra duos annos usus, à Barbana gentili & patruale suo è re publica deiectus. Barbanam vero nondum mense toto principatu potitum, Ianus Fregosius Ioanne Antonio Flisco & Aurianis fauentibus regno pepulit. Qui paulo post Antonio pro suscepto beneficio necem parauit. Interposito Ioanne Philippo eius gentili, qui cum permetteret, cui & castella defuncti condona-

Raphael
el colle
gas ma
gistra
tu abdi
cauit.

uit. Iano vero cū rexisset annis paulo amplius duobus, in magistratu satis functo, frater eius Ludouicus successit, q̄ à Petro patruale suo è dignitatis culmine deiectus est. Is est Petrus Fregosius, qui modo regnat, multa vi animi & corporis, sed optimatibus ciuitatis & omni ferme nobilitati odio habitus, qui & gentilem & patrualem suum Nicolaum Fregosium honestis moribus præditū, & philosophiæ studijs insignem, ob suspicionem affectati dominij, vocatum à se in palatium paratis percussoribus intemit. Hinc, cum regnassent annis quatuor, tam suæ q̄ aliarum nobilium familiarum principes, in vrbe Ludouico patruale suo quem ipse ante deposuerat in eius locum suscepto, cum se parum gratū magnatibus esse intellexisset, eundem Petrum quem regno deturbauerat, in auxilium accersiuit, ille tertia post exilium die reuersus, & patrualem ducatu amouit, & omnes aduersarios vrbe pepulit. Quorum principes ad florētes Alphonfi Aragonum & Siciliae regis opes cōuersi, magnam & formidabilem classē ab eo impetrauerūt, cum qua iam ferme duobus annis terra mariq̄ Genuam oppresserunt. Ventum est sæpe ad mœnia ciuitatis, & aliquando intra suburbia pugnatum. Hoc autem anno, cum signo dato & in iplo portu & pro mœnibus vrbis vndique pugnaretur, ingressi sunt Aragonenses ducisq̄ milites & magnam vrbs partem fugauerunt, passim cædibus, passim rapinis ciuitatem fœdantes. sed adfuit præsto cum delecta iuuentute Petrus, qui fugientes suos sistere compulit, & in Aragonēses dilapsus, ingēti edita strage, urbem penè captam, recuperauit. Actum tamen de eo fuerat, si porram quam cepe-

rant hostes ita communissent, ne concludi superne potuisset, & aditum sequētibz naualibus socijs potentem retinuissent. Nunc ambæ partes quasi ex integro ad bellum se parant, quãuis fama est Petrum animo fractum Gallorum implorare auxilia, eorū regi patriæ suæ principatum, quem retinere nō potest, pecunia venditurum.

De Mediolanēsis, & uarijs apud eos rebus gestis, Philippo Maria, & Francisco Sfortia, ducibus.

Caput XLIX.

A Pud Insubres urbemq; toto famatam orbe Mediolanum, Philippus Maria dux gentis, qui Genuam ditioni suæ quondã subegerat, Amedei Sabaudia ducis filiam matrimonio sibi coniunxerat, Alphonsum potentissimum regem cum duobz fratribz, altero rege Nauarrae, altero militiæ Compostellano magistroq; multisq; regulis nauali prælio victum, captum, & ad se vsque deductum, insolita vsus liberalitate, magnificentissime donatū libertati dimiserat. Sigismundum Cæsarem Romã petentem, cum Mediolani ageret, visitare contempserat. Bononiam, Forliuium, Imolam è manibus tyrannorum armis ereptas, sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ restituerat. Atrocem Suitensium gentem bello domuit. De Florentinis ac Venetis per suos duces sæpius triumphauerat, totãque quondam Italiam tremore affecerat. Iam recedente fortuna, perdita Genua, Nicolao Piccinino in quo maxime fidebat defuncto, exercitu suo ad Casale maius iuxta flumen Padum duce Micheletto

Veneti
Philip
poter
rorē in
civ. iiii.

Carimiola ab hostibus prælio fuso, & castris exuto, magno numero equitum peditumq; capto, eo deductus erat, vt non modo Venetis, sed omnibus p circuitum populis ac principibus contemptui esset. Et Veneti quidē Abdua flumine trāsmissō, in agro Mediolanensi castrametati, tantum ei terrorem incussere, vt de relinquendo imperio cogitauerit, quæ sunt vltra & citra montes auxilia regni deposcens. Sed quæ fortunatum atq; hostibus insultantē omnes honore ac fauore dignum existimauere, idem in calamitate cōstitutus ab omnibus tanq̄ odio dignus relictus est. Vnus tamen omnium Alphonsus accipi beneficij memor ad opem ferendam sese accinxit, sed cum serius iter agit, interim Philippus primū ob aduersam valetudinem oculis captus, deinde ex ipsa arce hostiū armorū fragore audito vehementer commotus, vitæ redio simul & languore mortē obiit, ipso Alphonso hærede instituto, fuit aut̄ Philippus ingenti corpore, in iuuentute macer, in senectute pinguiſſimus, deformi facie ac terribili, instabilibus ac prægrandibus oculis, ingenio peracri & calido, in largiendo profusus, in parcendo facilis, in audiendo difficilis. at vbi in colloquium venisset mitis ac placidus, cultus corporis ac munditiarū omnisq; lenocinij negligens, venandi cupidus, equorum studiosus. Cæterum quietis impatiens, atq; imperitandi auidus, in pace bellum, in bello pacem quæsiuit, simulandi atq; dissimulandi egregius artifex, in milites q̄ in ciues indulgentior, raro in publicum prodijt, delatoribus facile credidit, in suspiciones adeo pronus, vt sæpe fidissimos à se amicos leuissimis de causis alienauerit. Pulchris indutus vestibus ægre

ad se venire permisit. Sermonem de morte audiuit inuitus. Tonitrua ac fulmina mirum in modum expauit. Tabifica lue percussos ex vrribus migrare in agros iussit, eorumq; domos incendio tolli, qua cura innumerabilem illum Mediolani populum multis annis intactum quodammodo ab ea peste seruauit. huic cum vita decessisset, funus nec tanto principe dignum, nec suis maioribus ductum est, nec sepulchri decus additum. Populus cognita duct; morte in libertatem sæpe proclamauit, duodecim uiris electis qui rem publicã administrarent. Castrũ portæ Iouis instar excellentissimę regię captum ac dirutum est, & testamentum Philippi dilaniatũ. Ad dominium Mediolanense multi aspirauere, sed qui coloratis vterentur titulis quatuor tantũ fuere. Fredericus imperator deuolutũ ad se principatum Philippo sine liberis legitimis vita subtracto contēdebat. Alphonsus ex testamento hæreditatem petebat. Carolus dux Aurelianensis ex sanguine vicecomitum natus, ab intestato sibi deberi ducatum aiebat. Frãciscus Sfortia Vicecomes coniugem suam, quæ Philippi filia fuerat, hæredem patri suscipiendam affirmabat. Audite sunt legationes omniũ in senatu Mediolanensi. Quar; aliquę sermone directo dominiũ petiere, aliquę per simulationem oblari contra Venetos auxilij insinuarẽ se populo, atq; inde paulatim vendicare dominium satagebant. Sed ciuitati, quæ iam libertate gauderet, & imperandi cupiditate demortui principis militiam cõduxisset, nulla conditio placuit, quo iugum quouis pacto in capita ciuiũ videretur inferre. Obtulit tamen imperatori cẽsum quotannis, aureum poculum, si libera suis legibus

dimitteret. Dilaniabat interea vndiq; Philippi hære-
 ditas. Veneti Placentiam, Cremam, Laudam occu-
 pauere, & multa præterea minora oppida. Dux Sa-
 baudia Ludouicus Valentiã & Confluentiam inua-
 fit. Astenses ad ducem Aurelianensem Carolum de-
 fecere, qui susceptis à rege Franciæ non paruis auxi-
 lijs, Alexandrinor; agros vexare cœperunt. Papien-
 ses intestinis agitati discordijs diu ancipites fuere, q-
 bus se potissimũ ptibus iungerent. Nouarienses, Co-
 menses, Alexandrini, ac Terdonenses Mediolanen-
 sium imperium subiere, Parmenses in societate quo-
 dammodo recepti sunt. Franciscus Sfortia per idem
 tempus in Piceno agebat, quã maiorem eius pro-
 uinciã partem iam amisisset, quẽ Philippus nõ mul-
 to anteq; moreretur, sibi per cõmunes amicos recõ-
 ciliatum, vt ad se rediret in Venetos pugnaturus ac-
 cerfuerat, rogato Alphonso rege, sibi vt septuagin-
 ta millia auri nummum suo noie numeraret, quo
 facto iam paratis atq; instructis copijs, itineri se ac-
 cinxerat, cum mors Philippi enunciata, eum qui lon-
 go tempore ad Mediolanenses inhiasset, magis ac
 magis properare compulit: quem vt Lombardiam
 primũ ingressus est, Mediolanenses incerti quo mēs
 eius inclinaret, ne vel per seipsum vel cõiunctus Ve-
 netis suis cœptis obuiam iret, missis oratoribus, &
 oblati non paruis stipendijs conduxere, moxq; du-
 ce sui exercitus facto, vt Placentiam om̃ibus copijs
 obsideret imperauerunt. Ipse dicto parens, dum ad
 Placentiam in obsidione sedet, Papienses quia iam
 Mediolanense imperium tanq; fastidiosum & inso-
 lens detractarant sese sibi dedentes accepit: quã res
 Mediolanensium animos haud mediocriter con-

turbauit, qui per conuentiones inhibitum Franciscus dicebant quāpiam ex vrbibus, quam olim Philippus tenuisset, occupare. Franciscus vero nō se occupasse, sed dedentem, & vltro se offerentem ciuitatem recepisse aiebat. At Mediolanēses cum eius potentiam vererentur, dissimulādum potius statuere. Ille continuata apud Placentiam obsidione, tandē summa vi oppugnare adorsus vrbem, quāuis magna & forti militum manu munitam, armis tamen oppugnauit ac diripuit. Mediolanense regimen per id tempus penes nobiles fuit, & apud eos qui Philippi quondam consilium direxere. Itaq; res prosperae sapientium ductu cedebant iam non parua Gallorum manus. Nam circiter tria millia equitum delecti roboris, quæ Alpes trāsierāt, apud Alexandriam profligata deletaq; fuerāt, & Veneti apud Caruagium magno prælio superati, omnes penē copias amiserant, & Lauda ab eorum imperio erepta in potestatem Mediolanēsiū redierat. Cum Franciscus Sfortia ad infestādum Brixienfes missus, siue quod principatum Mediolanensem, cuius opinionem sibi iā pridem finxerat, alio modo consequi non posse sperabat, siue q̄ Mediolanenses cum Venetis amicitiam societatemq; clam sequentes ne solus vtriusque populi præda relinqueretur, præueniendos censuit, prior cum Venetis fœdus iniit, in quo cum multa hinc atq; inde p̄missa eēt, illud int̄ cætera cōuenit, vt ad vrbē Mediolani, ditionēq; eius obtinendā, Franciscus cum copijs p̄fisceti senatus Venerus & pecunijs & armis auxilio eēt, q̄ re firmata mox in Mediolanēsem duxit. Militabāt eo tpe apud Mediolanenses Bracciani, q̄ cū Ludouicū de Verme, ac nōnullas

alias Francisci copias apud Modoetiam fudissent, tandem relictis Mediolanensibus ad eum defecere. Franciscus filiam suam Iacobo Picinino vxorem despondit. Carolus vero Gonzaga haud ignotus copiarum ductor, qui paulo ante à Mediolanensibus deficientes ad Franciscum venerat, postquam desertos eosdem Mediolanenses, & sine vlllo duce relictos animaduertit, iterum ad Mediolanenses relicto Francisco transiuit. Erat hic vasto corpore, formaque pene gigantea: viribus vero, quae magnitudini responderent, dicendi copia clarus, literis graecis ac latinis instructus, sed animo inconstanti, & ingenio ad omne facinus siue honestum siue necessarium parato, cui non parua spes fuit oppressa in Mediolano libertate dominium vrbs arripere, sed fortuna iam Mediolanensibus nouercante, Piacentini, Therdonenses, Nouariensesque populi ab eis deficientes, Francisci praesidia receperunt. Alexandrini cum nullam in eis spem sitam esse cõtuerentur, Vvillhelmi Mõtisferrati principis fratris imperio se commiserunt. Respublica medio tempore ex nobilitate in plebem defluerat, lectique viri duodecim qui vrbi de more praesent, ex fece populari ignobiles atque incogniti magistratum gerebant. Hi cum ignobilitatem, quam multis modis offenderant, suspectam haberent, neue cum Francisco sentirent, suadente Gonzaga, qui eam viam ad principatum vrbs arripendum comodissimam existimauit, septem primarios ciues, genere nobiles, & opibus abundantes, raptim interceptos per noctem obruncauere, ac deinde in foro plebi spectaculum obiecerunt, inter quos Iacobinus Bossius egregius adolescens, placidus moribus, & literis eruditus, &

Septem
uiri pri
marij
noctu
obrun
cati.

nobis amicitia iunctus, prorsus innocēs, supinus trū
 cusq; iacuit. Nec diu post Ioannē Caynū venerabilē
 senem, & filiū eius Franciscū egregia forma iuuenē,
 nō alio crimine irretitos, nisi q̄ illustrissimæ Blancae
 Mariae Francisci coniugi sanguine iuncti erant, cru-
 delibus affectos cruciatibus necauēre. Exin Georgi
 us Lampugnanus iuris interpres, sub specie legatio-
 nis tanq̄ ad imperatorē mitteret̄ in Modoetia, capt⁹
 atq; interfectus est, magnus libertatis assertor, & q̄
 testamentū olim Philippi (populari fauens regimi-
 ni) Ianiasset. Nec Theodoro Bossio admodū in ciui-
 tate gratioſo pepercerūt, quē cū diu in vinculis tenu-
 issent, tandē interemerūt. Galeothus q̄q; Thuscan⁹,
 & ipse natu nobilis atq; opulentus ciuis intercisus
 occubuit. Quibus ex rebus cum iam nulla libertatis
 forma relicta esset, & duodecim viri ausu tyranni-
 co vrbe cædibus ac rapinis fœdarent, successorūq;
 comitia prohibentes, inuito populo sibiipsis impe-
 riū prorogarent. Commota deniq; atq; incensa ciui-
 tas, correptis armis, nouo magistratu ex nobilitate
 creato, tyrannos è repub. deiectos in carcerē conie-
 cit. At cum neq; hoc modo respirare populus posset
 (Nam perditis om̄ibus, excepta ciuitate Comensi ac
 Parmensi, quę in officio ad vltimū perstaret,) Frāci-
 scus dura obsidione ciuitatē premebat) iterū plebs
 incensa nobilitatē è palatio pepulit, tyrannos dem-
 ptis vinculis, tanq̄ libertatis amatores, & optime de
 repub. meritos, in priorē locum restituit. Illi ad prio-
 res artes reuersi, cum satellites magno numero sibi
 assumpsissent, multaq; suadente Carolo spolia per-
 petrarent, nobilitatemq; prorsus opprimerent, non
 tamen ei viam ad inuadendum principatum permi-

*Tyrānī
 Medio-
 la. ī car-
 cerē cō-
 iecti,
 subinde
 eiecti.*

Carol'
Goza-
ga Me-
diolanē
ses pro-
dit.

fere. qđ cum ipse animaduertisset, & iam sibi periculo-
sam apud Mediolanēses morā intellexisset, per inter-
nuncios Francisco reconciliatus, ac magnis allectus
premijs, Laudā illi prodidit, tertioq; iam fidem fal-
lens, non sine magno Mediolanensiu damno, ac ple-
bis consternatione, ad eum transiuit: non tñ defuit
tyrānis animus, quin postularis vndiq; subsidijs Frā-
ncisci iugum iam prope ceruicibus imminens excute-
re conarent. Sed cum alios frustra rogassent, Vene-
tos tandē ne se derelinquerent, peruicerunt: nam ne-
q; illis ex vsu videbat Franciscum etate florentem rei
bellicæ peritissimū, cuius iam vires atq; arma nō sine
grauis iactura sensissent, eo imperio potiri, quo suo
par tandem videretur: percusserunt igitur fœdus Ve-
neti cum Mediolanensibus, legesq; quas tota citeri-
or Gallia sequi deberet, præscripserunt, mandantes
Sfortiæ, vt certis contentus viribus ac terminis, Me-
diolanenses in pace dimitteret. Ille haud ignarus se
breui periturum vbi Venetis paruisset, imperiū eorū
contempfit, & q̄uis deserrus ab omnibus videretur
(nam soli Florentini, & hi quidem parce opem fere-
bant) in obsidione tñ perseuerare decreuit. Iam mor-
tuo Francisco Picinino, frater eius Iacobus cū Brac-
chianis ad Venetos transierat, iam Leonardus Ve-
nereus à senatu Veneto missus, Mediolanum ingres-
sus, auxilia & commeatus magnā copiam, quibus ci-
uitas indigebat, propediem affore pollicebatur: erat
& in exercitu & in ciuitate summa oīm rerum indi-
gentia, ita vt dubium videri posset an obsidens Frā-
nciscus, an obsessus dici deberet. Vix ei bis mille equi
supererāt, qui ferre incessorem possent, & milites sti-
pendio fraudati, pro cibis sese armis exuerant. Neq;

eñ Francisco argentum erat, quo stipendiari militi
 posset. Sed inter spem metumq; dubius, obsidionem
 de die in diem verba pro factis ostentans, produce-
 bat. In ciuitate vero, cum iam frumentū omē absum-
 ptum esset, nec aliud genus edulij restaret, & iam ca-
 nes, equi, cæteraq; id genus animalia manducarent,
 nec ferre amplius famem multitudo posset, collecti
 in vnum apud portā Vercillinam, correptis armis,
 in forum prorumpunt, obuiumq; Leonardum Ve-
 netorū legatum gladijs cōfodiunt ac discerpunt: ex-
 in palatium fufis tyrannorū satellitibus aggrediunt,
 quo sine resistantia occupato, quos inuenerunt tyrā-
 nis vincula indidēre. Ex in missis ad Franciscū legatū,
 principatum ei ciuitatis obrulerunt, qui mox ingres-
 sus dominiū vrbis accepit: & deinde nō multis inter-
 iectis diebus, cū liberis ac cōiuge versus, ducalib⁹ in-
 signibus exornatus, in triumphantis modū vrbē in-
 trauit: qui cū iam Comū Parmāq; in deditiōnē acce-
 pisset, Vvilhelmocq; Mōteferratenfi Alexandriā ade-
 misset, nō parū deinde bellū Florentinis socijs cum
 Venetis & Alphōso rege diutius gessit: in q̄ cū acrius
 premeret, (neq; eñ tantę potentię par esse poterat)
 Rhenatū regem fortissimis equitū cohortibus cin-
 ctum ex vltiori Gallia magnis stipendijs ac p̄mis-
 sis allectū in auxiliū accersiuit: qui cum superatis mō-
 tibus in Italiā descendisset, ac Vvilhelmū è Mōtefer-
 rato arma ponere per amicitia ac necessitudinē com-
 pulisset, & iam castra sua Francisci castris coniungēs
 in hostilē agrum descendisset, expugnatisq; raptim
 nōnullis castellis, more Gallico mortales oēs in eis
 cōprehensos trucidasset, tātus mox terror Venetos
 inuasit, vt iā castra castris cōferre ampli⁹ nullo pacto

Leo-
 nardus
 Veneto
 rū le-
 gatus.
 Medio
 lani di-
 scrupi-
 tur.

Arx
Medio
Lanēsis
prius
destru-
ta, refi-
citur.

præsumerent, nec iam retinere posse vel Brixiam vel Bergomum agris amissis confiderēt. Cumq; Turcarum bellū res eorum maritimas infestaret, repente præter omnium opinionē pax quæ diu in senatu apostolico frustra fuerat agitata, deniq; apud Laudam interuentu cuiusdam (sed probatæ & integræ vitæ monachi) inter Venetos & ipsum Franciscum clam rege facta est: quæ res vt regi molesta, ita Francisco utilis, Venetis necessaria fuit. Arcē deinde insanientis populi fauore dirutam Franciscus breui restaurauit, mira fortunæ siue cuncta regentis dei prouidentia nobile ac magnificū opus hisdē manibus subito resectū est, quibus fuerat paulo ante reiectum. Franciscus Philelphus nobilis Satyrarū scriptor, per idem tempus ad Heroicum carmen conuersus, res Sfortiæ scribere cœpit, Leodrisius Cribellus soluta oratione ac metro clarus haberi cœpit.

De Venetis, & q̄ Franciscus Foscarius
dux ab imperio depositus, animam indignatus statim emisit.

Caput L.

A Pud Veneros terra mariq; potentissimos, q̄ nomē Italicū apud barbaras nationes lōge lateq; claræ fecere, filius Francisci Foscaris ducis veluti quippiā in rempub. molitur esset, in exiliū actus, deinde reuocatus, & iteq; in suspitionē criminis adductus, & crudelissime tortus, cum nihil mali confiteretur, relegatus in Pelopōnesum, miserā ibi vitam finiuit. Gener eiusdē ducis Andreæ donatus, dū Cretam insulā pro Veneto imperio gubernat dux insulæ appellatus, reuocatus domum, honore priuatus, &

magna mulctatus pecunia, in exiliū mittit. Armila-
 us inter Venetos dignitate & autoritate potens, dū
 ex concilio ad multā noctem domū reuertit, iaculo
 transsossus occidit, nec qui tm̄ scelus patrauerit inuē-
 tus est, q̄ id filio ducis crimini dederint. Franciscus
 Barbarus studijs humanitatē excellēs, editis nō pau-
 cis neq; illaudatē opusculis senio cōfectus, nō sine ce-
 lebris noīe vita decessit. Imperator Fredericus cū Ro-
 ma rediens, eo secū cōiuge & rege Hūgarię Ladislao,
 totoq; comitatu recepisset, libēter & amice visus in-
 credibilib⁹ honoribus cumulat⁹ est. Franciscus dux
 gentis, q̄ annos. xxxv. summa cū laude ciuitatē rexe-
 rat, Philippo Mediolanensium duci Brixiam Bergo
 mūq; ademerat, copias eius pluribus in locis fude-
 rat, Franciscū carminiolā clarū ducē copiarū de pro-
 ditione suspectū securi percusserat, Marsiliū Carariū
 cuius maiores diu Parauū per tyrānidē tenuissent,
 dū paternā hæreditatē vendicare conat, interceptū
 necauerat, pacē cum Turcis nō tam honestā q̄ neces-
 sariā fecerat, Imperiūq; Venetū terra mariq; longe
 ampliauerat, Gubernationi tandē cedere compul-
 sus est, tanq̄ præsenio reipub. videret inutilis. Ille ve-
 luti contumelia affectus, ingratię patrię aspectū non
 ferens, eamq; vitā recusans q̄ careret imperio, è pu-
 blico palatio in priuatā domū se recepit, vbi cū prin-
 cipatū suis ciuibus reddidisset, agram q̄q; confestim
 aiā naturæ restituit. Cuius casum tanq̄ præuidisset
 Baptista Blasius Cremonēsis astronomus pluribus
 antea mensibus prædixerat. Erat aut̄ Franciscus cū mo-
 reretur nō longe ab anno suæ vitæ nonagesimo, ve-
 nerabilis senex, præcipua corporis maiestate deco-
 rus, memor oīm quæ post infantiam aut vidisset,

*Armi-
 laus ia-
 culo no-
 tu trās
 foditur*

aut audiuiſſet, facundia copioſus, & ingenio pröpto ac dexterrimo, & q̄ moderari frena ſenatus optime noſſet, eius pater in Aegypto negociat⁹ cū prophetam regiöis illius quēpiã de futuris interrogaret, reſponſum ab illo accepit, filiū ſibi eſſe qui aliqñ ſuæ ciuitatis principatū aſſequereſ. Frãciſco ſuffectus Paſchalis, vir ſingulari prudētia, & moribus humaniſſimis, cuius ducatū nulla putant bella ſuſcepturæ, niſi vel neceſſaria, vel admodum glorioſa.

De Mantuanis.

Caput LI.

Ludouicus Marchio Mantuanus inter principes noſtri ſeculi famæ nō mediocris, literis eruditus, & rebus militaribus exercitatus, in eö bello quod Veneticum Franciſco Sfortia poſt dominiū Mediolani ab eo captum geſſere, partes illius ſecutus, magnū momentum rebus eius acceſſit. Carolus frater eius qui fidem Franciſco ſefellerat in vincula coniectus, ſub eius fideiuiſſione dimiſſus, cum neq; ſic promiſſionem ſuæ faceret ſaris om̄ibus, quæ in mantuano agro tenebat oppidis priuatus eſt. Sed cum ſtipendia Veneris faceret, non paruas eorū copias in Mantuanum duxit, vbi vaſtatis late atq; incenſis agris, cum fortuna principium eius belli ſecūdum feciſſet. Et cū iam Mantuani metu percuſſi rebus ſuis diſſidere viderent, Ludouicus accerſitis ex Mediolano auxilijs, milites ſuos in aciem producēs, fratri copiam pugnæ fecit, nec ille certamē detrectauit. Commiſſum eſt atrox præliū, in quo duo fratres ambo ætate florentes, ambo rei militaris periti, ambo corporis atq; animi viribus præſtantes, de gloria,

*Bellum
intus
fratres*

de imperio, de vita summis conatibus contendere. Deniq; victor Ludouicus fuso fugatoque Carolo, omnes eius copias duces ac primores equitum, caesis plurimis intercepti. Ille deinde patria extorris atque egenus morbo confectus interiit.

De Ferrariensibus, & disputatione apud eos inter Græcos & Latinos facta.

Caput LII.

A pud Ferrariam mortuo Nicolao Estensi principe, oim nostri seculi fortunatissimo, nisi conjugis adulterium, & in ea, & filio dilectissimo vindicare olim coactus fuisset, Leonellus domi natu suscepit, princeps pacificus, literarum peritus, & musicarum cultor, quo decedente, Borfius frater eius & ipse Nicolai filius ex concubina Ptolemæa Senensi ad principatum vocatus est. Egregia forma iuuenis, & in armis cum laude versatus, dicendi & agendi peritus, qui cum Cæsare Fredericum Romam petentem, & inde reuersum magnificentissime accepisset, super Mutinam & Regium ciuitates ducatus honorem accepit, primusq; oim in Estensi familia dux appellatus est. Eugenius Pontifex dum Ferrariam cum Græcis consilium ageret, Hugo Senensis qui per id tempus medicorum princeps habitus est, omnes qui ex Græcis studiosi philosophiarum eodem conuenisse crediti sunt, apud se inuitauit, quos cum opipare magnificeq; pausisset, finito prandio epulis mensisque remotis, eos in disputationem pederentim placideque pellexit. Cum iam Marchio Nicolaus adesset, & multi in synodo excellentes philosophi aduentassent, cunctos in medium philosophiarum locos adduxit,

*Vdulte
rij uin-
dicta.*

de quibus inter se Plato & Aristoteles in suis operibus contendere ac magnopere dissentire videntur, dicens eam se partē defensurum quā Græci oppugnandam ducerent, siue Platonē illi, siue Aristotelē sequendum arbitrarentur: cum Græci certamen minime recusassent, protracta est ad multas horas disputatio, postremo cū rex conuiuij Hugo Græcorū philosophos alterū post alterū argumētis & dicendī copia victos tacere cōpulisset, palam factum est Latinos hoīes, qui iam pridē bellicis artibus & armorū gloria Græcos superauerant, ætate nostra etiam literis & omnium doctrinā genere anteire: fuit autem domus Estensis viris semper doctis amica, nostræ ætate non solum Hugonem (de quo præfati sumus) magnis ad se præmijs traxit, sed multos in iure civili, plures in ceteris facultatibus honorauit. In studijs vero eloquentiæ Ioannem Aurispam Siculū græcis ac latinis literis edoctum, & qui versu prosæq; clarus, inter familiares habitum, ditem beatumq; facit. Guarinus autem Veronensis omniumq; ferme pater ac magister, qui nostræ ætate græcas literas didicere, admirabilis, & omni honore dignus senex, qui omnem ætatem suam legendo, docendo, scribendo percurrisset, vnicum senectutis suæ refugium, & illud quidem honestum, dignumq; suis exercitijs ac virtutibus inuenit.

De Bononiensibus, et factione inter Baptistam Connerulum & Hannibalem Bentiuolum.

Caput LIII.

IN agro Bononiēsi pirū quandā aridā ex minoribus formicis pastus causa complures ascen-

derant, superuenere maiores non paruo numero q̄
 illas partim occiderunt, partim deiecerunt. Post du
 as ferme horas tāta minorū formicarum vis exor- *Mira*
 ta est, vt totus ager nigro tectus agmine videretur, *formi*
 accessere stipatae omnes, & arboris vndiq; stipitem *carum*
 circumdantes paulatim ascendere cœperunt. Maio- *pugna.*
 res formicæ vbi hostes adesse animaduertērūt, con
 globatae supernae pugnam expectauerunt. Postq̄ si
 mul acies conuenere, cōmissio praelio maiores mor
 su rabido, modo illas modo istas è minoribus inte-
 remere, totoq; breui spacio confecerūt, vt cadentiū
 morientiumq; cumulus ad piri radices non paruus
 in terra succreuerit. Sed cum pertinacius instarent
 minorens, semper q; acies aciem premeret, vigintiq;
 aut plures vnam ex hostibus circūdarent, & à tergo
 & à fronte pugnantes vndequaq; latera confode-
 rent. victa tandem maiusculæ & ad vnum omnes
 necatae, illati prius temere praelij pœnas dedere. Hec
 acta sunt, spectantibus Romanæ ecclesiæ copijs, cū
 Petri cathedram Eugenius quartus teneret, ea no
 bis qui se vidisse ait vir fide dignus & autorite retu-
 lit Nicolaus Pistoriensis vtroq; iure cōsultus, qui tū
 in castris apostolicis Nerij Senensis epidices agebat.
 Simile hoc illi est, quod in Gallia Belgica non longe
 ab vrbe Leodio constanti fama gestū ferūt, nidum *praeliū*
 siue in arbore, siue in rupe falco sibi parauerat, ouā *inter*
 que fouēs pullos auidus expectabat. hunc corui su *falco*
 peruenientes loco deturbauere, ouis eius effractis *neset*
 ac voratis. Spectauerunt id è proximo bubulci, fugi *coruos*
 entemq; trepidum falconem annotauere. Postridie
 (mirabile dictu) falcones coruiq; quasi ex toto or-
 be ad pugnam vocati, isti septentrionem, illi meridi

onalē partē tenentes, ordinatis aciebus & tanq̄ rat̄
 onis capaces essent, alijs q̄ cornua obseruarent, alijs
 qui media ducerent agmina dispositis, atrox ac fe-
 rocissimū praelium in aere cōmiserunt. In quo cum
 modo corui, modo falcones cederent, & iterū resum-
 ptis viribus, certamen instaurarēt, torus vndiq; sub-
 iectus ager & pennis & cadaueribus obiectus est.
 Ad extremum victoria penes falcones fuit, qui non
 solum rostris, sed etiam vnguibus acerrime decertā-
 tes coruos omnes ad internecionem deleuēre. Ex in-
 paruo tempore interiecto, cum duo de Leodiensī
 ecclesia contententes, alter à Gregorio tertio deci-
 mo, alter à Benedicto duodecimo in episcopum ele-
 ctus, erant enim inter illos de Romano Pontifice di-
 sceptantes, ambo cum copijs in eundem locum pu-
 gnaturi venerunt. Ioannes dux Burgūdiæ alterum
 armis iuuit, alterum Leodiensī populū sequeba-
 tur. Pugnatum est collatis signis summa vtrinque
 contentione, horrendum cruentumq; praelium fa-
 ctum. In quo tandem victor Ioannes dux triginta
 millia hostium cecidit. memorabile eius rei fanum
 conditum est, quod nos illac postea transeuntes
 caëtorum ossibus plenum vidimus. Sed de illo falco-
 num atq; coruorum suam cuiq; opinionē relinqui-
 mus, veri periculo penes famam dimisso. Bononia
 quæ non tam studiorū mater, q̄ seditionum alitrix
 appellari potest, soror & ipsa ciuitatis Genuæ, ac so-
 lus inconstantia constans, cum factionem Lambe-
 cariam non sine cæde multosq; ciues domo pepu-
 lisset, Comū Cinerulorum consilio regi cepit. Prin-
 cipes factionum Baptista Conerulus & Hannibal
 Bentiuolus fuere, ambo sanguinarij, ambo parrae-

ris cædibus insignes, qui licet simul compatratus sacramento iuncti essent, nihil tamen inter se meliores fuere: nam Hannibal leuato de sacro fonte Baptistæ filio, visurus puerperam compatrē sequit̄, eiq̄ manu preno pro nouo nato congratulat̄, ab irruentibus ex improviso Baptistæ satellitibus obruncat̄, vt manifeste apparuerit Baptismi sacramentū non tam fœderis retinendi, q̄ cædis patranda causa à Baptista quæsitum fuisse: sed non inulta mors Hannibalis fuit, nam qui partes eius sequebantur, sumptis paulo post armis fugatis aduersarijs plateā obtinuere. Baptista iudicio tandē puerili in specu quodam subterraneo, cum plerisq̄ complicibus suis latitans, repertus, & fumo compulsus exire, mox pluribus vulneribus confossus est: Cadauer eius in forū tractum, & diu ludibrio habitum. cum pleriq̄ more ferarum cor eius dentibus laniassent, cruoremq̄ bibere non horruissent, tandem exustum est. Apud Florentiam per id tempus Xanct̄ hus latebat Hercules Bentiuoli, quem quondam Eugenius pontifex max. interfici siue iusserat siue permiserat, filius extra matrimonium natus, pauperē vitā in lanificij exercitio ducens, nec satis gnarus quo patre genitus esset: hunc Bononienses è vestigio vocant, recusantem & quodammodo inuitū in patriam ducunt, equitem ex lanifice faciunt, tutorem Hannibalis filio reipub. principē tradunt. Cuius ea in rebus aduersis fortitudo, ea in secundis moderatio hæctenus ostensa est, vt Herculis filium omnes norint, qui cum exules per prodicionem nocte quadā vrbē intrassent, ac exercitus rumore quasi victores insultassent, haud quāq̄ destitut̄ animo, excitis amicis, correptis armis, i eos

*Horre
da in
cada-
uer se-
uitics.*

profiliit. nec mora victos cæsis captisque pluribus ex ciuitate deturbauit. Bessarion eo tempore cardinalis Nicenus, natione Græcus, prudentia singulari, & nra suaq; lingua peritissimus, Nicolai quinti pont. max. in ea vrbe vices gerebat, qui vsq; ad ipsius pontificis obitum legatione functus, nobilitati plebitq; iuxta charus fuit. quamuis eo deducta ciuitas est, vt legati Papæ rogare magis q̄ imperare queant. quod plane nunc experitur Ludouicus sanctoꝝ quatuor coronatorum Cardinalis legatus. qui quamuis ingenio valet, & ea præditus est autoritate, quæ summi sacerdotis nepoti deberetur, nō plus tamē in vrbe potest q̄ senatui placet & Xanctho.

De Florentinis, & diuersis apud eos rebus gestis,

Caput LIII.

FLorētiam vrberu in Fesulanis ruinis ad ripas Arni fluuij conditam prisca homines Fluentiam vocauere. quæ cum auspicijs fundata felicibus vicinas per circuitum ciuitates excellere, mirisque modis imperium ppugnare cœpisset, Florentia longe melius q̄ Fluentia dicta est. In hac vrbe pont. max. Eugenius quartus, id concilium quod Ferrariæ cū Græcis cœperat, magnifice cōsummauit. Erant plures inter Græcos ac Latinos super arcanis orthodoxæ fidei contentiones, quarū maxima ac difficillima fuit de sancti spiritus processione, cum Græci paraclætum ex patre duntaxat, nostri ex patre filioq; procedentem assererent. Post multas ac diuersas disputationes in quibus tanq̄ interpretes Nicolaus Saguntinus vtraq; lingua disertissimus ingenio fa-

cundiaq; iuxta promptus illustre nomē adeptus ē,
 tandem cum latina ecclesia in vno fidei symbulo cō
 sensere, ciuitas in imperatorem Græcorū, & Patriar
 cham Constantinopolitanū, & omnes eorum comi
 res abunde lateq; patuit, patriarcha illic senio conse
 ctus decessit, & apud prædicatores in templo huma
 t^o est, cui Maffeus Vegius poeta Laudensis nō igno
 bilis epitaphiū versibus imparibus edidit. Nicolaus
 Picininus illustris copiarū ductor, ab exulibus Flo
 rētinis inuitatus, Fefulanum ingressus agrum, qui à
 Florentia decem millibus passuum abest, hostiliter
 cuncta diripuit. nec diu postea in agro Aretino cū
 Eugenio simul & Florentinis bellū intulisset, apud
 Angleriam magno prælio victus & profligatus est.
 Ludouicus Archiepiscopus Florentinus apostoli
 cis tunc copijs præerat, quia ea victoria nobilitatus
 ad cardinalatum paulo postea prouectus est. Euge
 nius enim, & vnione Græcorū facta, & Picinini me
 tu deposito, mente atq; animo auctus septendecim
 cardinales necauit, viros autem genere illustres, aut
 virtute præstantes, aut viræ sanctitate conspicuos.
 Inter quos & duo Græci assumpti sunt, Isidor^o Ar
 chiepiscopus Ruthenorum, Bessarion Nicenorū pō
 tiffex, quorū supra meminimus. Alphonfus rex Ara
 gonū rogat^o à Philippo Maria (vt antea dictū est) si
 bi aduersus Venetorū potentiam opem ferret, coa
 cto nō paruo exercitu, profecturus in Galliam iter
 ingressus est. Sed ante Philippus obiit, q̄ ipse Tiburi
 quō iam appulerat digrederetur, audita vero amici
 morte, & q̄ ab eō nuncupatus hæres esset, in Sabinos
 profectus magnificentissimo illi funere iusta p
 soluit. deinde transmissio Tiberi, recta via in Florent

tinum duxit, eo vt aiebat animo, vt Florentinos reuocare suas copias ex Gallia cogeret, atque ita per Thusciã pacatam & sibi amicam ad opem Mediolanẽsibus ferendam, quos Veneti bello premebant, proficisceretur. Noluerant Florentini ab Alphonso rogati Rege, Venetorum societatem deserere. Quapropter Alphonsus in agrum Volaterranũ pfectus, Pomaratium haud ignobile oppidum portas claudere ausum, eo ipso q̄ venerat die copijs circumpositis vi cepit ac diripuit. deinde ad castrum nouum in agro mouit, cuius incolæ audita Pomaratij clade, confestim absq; certamine in deditionem venerunt. Idem fecere aliquot castella circũiecta. Exin Montecastellum natura & opere munitum obsedit quo tempore ea imbrium magnitudo, eaq; vis ventorum exorta est, vt neq; extra tẽtoria quiescere milites possent, multis eorũ discerptis ac per inane raptatis. quibus ex rebus & quod annonæ inopia laborabat, mouens inde Alphonsus Cãpiliam duxit. sed quoniam Florentini id oppidum præsidio & annona firmauerant, frustra ibi contendit. Castella tamen aliquot finitima in Gerardisca (id ei regioni nomen est) recepit, atq; illis restituit, quibus Florentini prius ademerant. Erat in comitatu regis Simoneus mille ducens equites, qui finito Florentinorũ stipendio ad eum transuerat. Sigismundus aut̄ Malatesta, quem rex anteq̄ Thusciam ingrederetur, cum equiribus mille & octingētis, peditibus vero sexcentis conduxerat, cū ab eo indies expectaretur, ad Florentinos transiit. Fredericus quoque Vrbinatum princeps notus & clarus in armis florentinorum stipendia faciebat, qui cum essent equitatu pedita tuq;

haud inferiores rege, omnemque illi expugnando-
 rum oppidorum facultatem præripere, non fuit
 regi consilium in obsidione Campilæ perseuerare,
 & præsertim quòd in montibus commeatus penu-
 ria premebatur. diuertitur igitur ad loca maritima,
 & apud Populonium olim fama celebrem, nunc di-
 rutam urbem confedit, quo in loco facile sibi ex re-
 gno Neapolitano & frumenta & bellica tormenta
 nauibus afferri poterant. Abest inde tribus fer-
 me millib⁹ passuum Plumbinum nobile oppidum,
 in cuius obsidione (de qua postea dicemus) La-
 boranti regi, Castilionum & ipsum non parui mo-
 menti oppidum prodente Florentinorum præsi-
 dio traditum est, præter arcem, quam cum Simone
 obsedisset, paucis post diebus per deditiorem
 accepit. dum vero rex paulo ante apud Aquam vi-
 uam hybernia ageret, à legatis Mediolanensibus
 aditus est, qui opem eius implorantes in eo loco de-
 cerni bellum aduersus Venerum senatum obtinè-
 re. Iam enim Franciscus Sfortia Mediolanèsi popu-
 lo indignatur, Venerorum auxilio fretus, eos subi-
 gere sibi summis conatib⁹ nitebatur, quorum pau-
 lo ante fines & arma promouerat. Cum vero rex
 soluta Plumbini obsidione Neapolim redisset, &
 deinde in Pelignos secessisset, Florentini legatos
 ad eum misere, pacem petentes. Quibus accepta
 fide in castra profectis, postquam mandata expo-
 fuerunt, bellumque excusarunt, Antonij cardinalis
 Hilerdensis, nominati inter primos theologi ope-
 ra, qui id negotij de Pontificis voluntate susceperat
 paucis post diebus ea lege pax Florentino populo
 reddita est, vt Calionum & insula Giliij, quæ ipsius

belli tempore Florentinis erepra fuerant, in potesta-
 tem regis remanerent. Sed cum Franciscus Sfortia
 Mediolano potitus esset, omnesq; pontes & arces
 apud Abduam tanq̄ Mediolanenses à Venetis repe-
 teret. Alphonfus qui cum Francisco esset infensus, è
 re sua esse ratus, illum, ne radices in tanto imperio
 ageret, impedire, per Leonellum marchionem Estè
 sem reconciliatus Venetis, & cum eis amicitia socie-
 tateq; facta, Florentinis, Frãncisci fortunam securi &
 armis & pecunia eum iuuabãt, secũdo bellum indi-
 xit, Ferdinandum filium in expeditionẽ contra eos
 mittendum duxit. Erat is eo tempore admodũ ado-
 lescens, ingenio eximio, & ad cũctas optimas artes
 docili ac parato, liberalibus disciplinis institutus, ar-
 morũ tractandorum scientia edoctus, gloriæ cupi-
 dus, inediq; ac laboris patiens, cui pater sex millia eq-
 tum, duo millia peditum commisit. fuerunt & in ex-
 ercitu eius comes Euerfus & Vrsinus Neapoleos
 haud contemnendi copiarum duces, Fredericus q̄-
 que Vrbinas, qui superiori bello Florentinorũ arma
 secutus erat, in eius exercitu militauit. Florentini ve-
 ro postquam imminere sibi belli tempestatem sen-
 serunt, Estorem Fauentinum Symonetum (quem
 supra nominauimus) ac Sigismundum Malatestã,
 postremo Alexandrum Sfortiam conducere, qui si-
 mul iuncti supra decem millia equitum, peditũ ve-
 ro magnum numerum in castris habuerunt. Ferdi-
 nandus tamen per agrum Cortonensem in Areti-
 num copias duxit, vbi castellis aliquibus nõ magni
 nominis vi captis atq; direptis, Folianum nõ parui
 momenti oppidum cum oppugnare cœpisset, nec
 hostes auxilium ferrent, post dies octo per deditio-

nē accepit, equitatū Estoris apud montē Politianū plurib⁹ captis, nōnullis occisis, fudit ac fugauit. Reu ciniū in agrō Florētino vi expugnauit, Castellinā ve ro cū obsedisset, hyberno rigore inuale scēte recessit, & i maritima loca ad Aquā viuā patris exēplo sese recepit: q̄ tēpore & Antonius Olzina Vadā in litto re maris sitam nauibus occupauit, & ampliori fossa à terra cōmuniuit, q̄ ex loco Pisanū & Volaterranū agrū infestū reddidit. Cūq; in terra Florentinorū du ces ad Folianū castra mouissent, vellentq; Ferdinād⁹ auxiliū obsessis ferre, iamq; itineri se cōmunisset, tan ta in castra lues consecuta est, vt p̄ languentiū nume ro, nō modo ad rem gerendā, sed vix ad mouēda ca stra fatis esset. Ob quā rem Folianū interea summa vi expugnatū, nec minori virtute defensum, tandem ab oppidanis clam p̄sidio traditū est, q̄ tñ paulo post & ipsi victorū p̄da fuere, oppidum incensum ac solo equatū. Per idē q̄q; tempus Gerardus Gābacurta dū castella quatuor q̄ pater à Florētinis acceperat, intra Apenninū sita, Ferdinādo tradere vult, ab vno è su is, p̄ditus, castellis amissis diu regē mendicādo secu rus est. Exin pace apud Laudā (vt dixim⁹) facta, reuo catus à patre, Ferdinādus i regnū cōcessit. Florētini q̄ amiserāt, cūcta receperūt. Baldatius pedestriū copi arum haud ignobilis ductor, mauu promptus & au dax, cū diu Florētinoꝝ si ipēdia meruisset, in palatiū tandē accersitus, dū magistratui cōtumaciter respō det, captus ex altissimis fenestris in forū p̄cipitat, qui quīs magno casu iam expirasset, sibi tñ ceruix absci sa est. Inter Florentinos omēs q̄ nostra ætate florue runt, Cosmus cognomine Medicus, & prudentia & autoritate eminuit: is princeps vrbis habitus, senatū

*Lues ē
castris
Ferdinādi.*

quo voluit, impulit: ciuitati leges ex arbitrio dixit, inopes ciues complurimos ditauit. Matrimonia, cōstituitis ex argento suo dotibus, multa cōiunxit. Villas magnificentissime exædificauit. In sacras ædes ditissima dona cōtulit. Monasteriū sancti Marci & amplum & nitidū à fundamentis erexit. Parochiæ suæ templū, cum sibi parū placeret, prorsus diruit. Exin structurā admirādi operis ex lapide Fesulano suscitauit, ædes suas quibus ornatissimas erexisset, amplius tamē meditatus opus, palatiū & altum & ingens ex quadratis lapidibus insigni vrbis loco adeo pulchrū adeo amplū cōstruxit, vt alteri æquari totā ciuitate nō possit. Cōmendanda est multis in rebus Florentinorū prudentia, tum maxime quod in legendis Cancellarijs nō iuris scientiā, vt pleræq; ciuitates, sed oratoriā spectant, & quæ vocāt humanitatis studia. Norunt em̄ recte scribendi dicendiq; artem, nō Bartholum aut Innocentiū, sed Tulliū, Quintilianūq; tradere. Nos tres in ea vrbe cognouimus, Græcis & Latinis & conditorū operū fama illustres, qui Cancellarium alius post alium tenuere, Leonardū & Carolum Aretinos, & Pogium eiusdē reipublicæ ciuem, qui secretarius apostolicus tribus quondā Romanis pontificibus dictarat epistolas. Illos præcesserat Colucius, cuius ea dicendi vis fuit, vt Galeacius Mediolanensium princeps, qui patrū nostrorū memoria grauissimum Florentinis bellū intulit, crebro auditus est dicere, nō tam sibi mille Florentinorū equites quā Colucij scripta nocere. Disceptatū est diu inter Florentinos ob pecuniarū exactiōnes, qua tenuiores ciues magis quā opulenti vrgebantur. his diebus, consentienti Cosmo noua Catasti, id est, fortunarū cuiusq; ciuis

Florentini cancellarium magis oratorē quā iurisperitū ceperunt.

descriptio cœpta est, quã raro factã sine tumultu motuq; populi ferunt. At nũc quiete trãquilleq; transit. Tucenes q; nostra memoria bis Florentinorum obfidionem perpeffi, bis Philippi Mediolanensium ducis auxilio suam libertatem defendere. Ad extremum cum vicinis viribus pares esse non possent, nec facile inuenirent, qui quoties hostis premeret, toties ferret opem. Fœdus in quinquaginta annos cũ eis percussere, eas leges subeuntes, quas dixere potentiores. Inter Florentiam & Senam apud oppidũ, quod Cassiam appellant, anno post Iubileum sexto visã sunt nubes, viginti (vt ferunt) cubitis à terra sublimes, inter se mirabili ventorum impetu agitatz de pugnare, & alteraz alteras pellere, & mutatis sæpe vicibus pelli quaz pepulerant. Interea summa incredibili spiritus violentia domorum recta per inane iactari, muros deiici, & saxa ingentia loco moueri, vetustissimas oliuas & antiquissima quercuum roboradicibus conuelli atq; confringi, homines ac iumenta non paruis spacijs per cælum ferri, ac raprari. Hæc nobis, qui se vidisse aiebant retulere. Sed magis nos vt crederemus, epistolaz à grauissimis viris de his rebus Alphonso regi cum apud eum ageremus scriptaz, & in præsentia nostra lectaz, commouerunt.

De Senensibus & eorum aliquot bellis. Item de Hermophrodito.

Caput LV.

VRbs Sena vnde mihi origo est, secũdũ hodie locũ in Herruria obtinet, amœnissimo sita loco, & (si mihi fides habẽda ẽ) pp̃lo neq; rudi neq; iurbano. Hui⁹ rectores q; nobilitate postposita

ff ij

que fuit i ea ciuitate tota Italia memorabilis, & parte populi quā duodecim appellāt, prorsus cōculcata multis ānis in pace quieuerāt. Inter se tandē duas factiōes habere cōperūt, q̄ prout suā rei cōducere arbitrate sunt, ita se vel populis vel Italię p̄cipib⁹ cōiūxerūt. Cū vero rex Alphōsus i Florētinos (vt ātea relātū est) exercitiū duceret, factiōes ip̄e manifestius patefactę, altera, cū regiū bellū cōtra Florētinos iuuandum esse suadere nō auderet, dissimulādū esse censu it: vicerūt primo regis amici, & i eius castra cōmeat⁹ misere: sed cū rex ad sextū lapidē vrbi proximus castrametatus esset, disseminatibus in plebe q̄ Florētinis studebāt, Alphōsum nō tam Florētię q̄ Senę dominiū quærere, tota vrbe trepidatū est, & armati ad portas dispositi haud aliter Alphōsi milites q̄ liberi suā insidiantes obseruauere. Cōminuit aliquātisper eam populi suspiciōnē Frāciscus Martorellus, p̄stanti vir ingenio, & q̄ rex libenter vteret, legatus ad eos missus. Sed cū nō tam regis amore aut odio q̄ priuatis ciuū cōrentionibus reipub. concilia turbarent, adeo tenuiter annona in castra regis deportari permissa est, vt & Florentinis simul & regi videret illum. Idem factū cū Ferdinandus regis filius alio postea tēpore in eosdē Florentinos duxisset, neq̄ em̄ principio eius aduentus satis ei fauētes fuere, sed Veneti cum Senensibus ac regi fœdere iuucti essent, vsq̄ adeo Senenses legatiōibus agitarūt, vt & ipsi societatem tandē regis inierint, bellūq̄ Florentinis publice indixerint, q̄d breui sopitū est, Venetis apud Laudam incōsulto rege pacē recipientibus. Post hęc Senensibus aliud ē vestigio bellū exortum est aduersus Hildebrandinū Pitiliani comitem, in quo ducib⁹ vñ

sunt Sigismūdo Malatesta, & Gisberto Corrigiensi, quorū potentia nō hostibus tm̄ q̄tū ipsis Senensibus formidāda fuit. Suborta inter Sigismundū & Senenses discordia, cū sese ille suspectū esse aiaduerneret, nō sine suo & Senensiuū damno recessit, Gisbertus cū Senensibus p̄seuerauit. Interea comes Iacobus Picininus, q̄ iam pridē apud Venetos stipēdia faciēs, nō sine laude rerū gestarū eorū copias duxerat, cum pace vbiq; parta stipendio careret, in Hetruriā properās, Senēses iure paternę amicitię, vt sibi auri viginti milia mutuo dent missis legat; expetit, qd cū frustra fuisset, acies i eos cōuertit, & ingressus Senensem agrū, pleraq; oppida partim vi, partim p̄ditiōe recepta diripit. Calixt⁹ tertius, q̄ recens pontificatū inierat, copias suas Senensi auxilio mittit. Idem Frācisus Sfortia, idē Florentini faciūt. Veneti q̄q; p̄ fœdus requisiti auxiliū, q̄uis tenue p̄bent, cōmittit ex improviso p̄clū, ex q̄ sine magno partiū dāno discessum est. Iacobus cū exercitu coactus est Castilionū sese recipere, qd regis oppidū esse diximus, Florētinis priori bello receptū, vbi q̄uis acriter oppugnaret, expugnari t̄m nō valuit. Inter hac Gisbertus in suspicionē actus tanq̄ cū Picinino sentiret, cū eius rei tū parua extaret iudicia, vocatus ad vrbē in senatu Senensi trucidat⁹ est, & p̄ fenestrā in for̄ proiect⁹. Picinin⁹ paulo post Vrberellū natura loci munitissimū oppidū p̄ proditiōē obtinuit. Vna em̄ tm̄ modo via, eaq; arcūssima & arcis oppositiōe defensa potest adiri, reliquas partes stagnū claudit, paruis dūtaxat leuib; cimbis nauigabile: vbi cū frumenti viniq; copiā Picinin⁹ reperisset, tam diu se cōtinuit, do nec pace apud regē Aragonū firmata, in regnū sese receperit: sed ea pax exter

Gisbertus Corrigien. in senatu Senē sitruci datus ē

no Senēse soluit, interno magis ac magis implicuit. Nam regis amici tanq̄ belloꝝ causa fuissent, Picini- niq̄ studia fouissent, partim securi percussī sunt, par- tim in exiliū relegati. Multi cū sibi periculū in patria imminere cernerēt, spōte in exiliū abiere, adeoq̄ in eos q̄ suspecti habiti sunt, seueritas exercita est, vt eti- am Florētinis videat̄ esse sēuitū: nec dū maloꝝ finis, qñ in ciuitate parū pacata nouę indies machinatio- nes aut fingunt̄ aut inueniunt̄, & sanguis ciuilis forū dispergit. Hoc fortasse malū equulus ille prænūcia- uit, q̄ anno Iubileo ante portā eius vrbis que Romā vergit p̄gnās frequēti astāre ppl' odū pareret expi- rauit, erat em̄ Hermophroditus, q̄uis fœminei sexus nullū in eo vestigiū cernerēt. Inter alios q̄s urbe rele- gatos haud nocētes ciuitas existimauit, duo fuēre ab ipsa puincia socij, & studioꝝ cōmunionē coniuncti, q̄uis alter iuris ciuilis scientiā, p̄fiteret̄, alter poēticiā, Gregori⁹ Lollius & Frācisus Patricius, cuius plura extant poēmata q̄ doctissimi petūt, & q̄ sibi vitā re- tinuisse credunt̄. Marianus Sozinus per idē tempus scientia iuris non solum apud Senenses, sed tota Ita- lia late clarus habitus est.

De Plumbinensibus Galeatio Baldafino viro in armis dexterrimo.

Caput LVI.

Plumbinū nobile oppidū ex Populoniæ ruinis ædificatū existimat̄, nōnulli Populinū appellan- dum putāt. Id est in littore Thusci maris situm, Iluæ insulę oppositū, que ferri venis inexhausta ma- gnū quotānis vectigal Plūbini dño p̄ebet. Huic op- pido p̄æfuit Iacobus Appianus ex Paula nobilissi-

ma fœmina Martini quinti Romani p̄rificis sorore
 natus, pacificus quidē princeps, & à vicinis amat⁹; q̄
 cū ex cōiuge virilē sobolē nō susciperet, extra matri-
 moniū h̄redē querēs cōcubinā quā dā amare cœpit,
 cuius cū v̄ter intumuisset, & iā pariēdi p̄pe tempus
 adesset, īcredibili gaudio gestiēs, Florētinos ac Senē-
 ses, legatos vti ad se mitterēt, ac partū de sacro fonte
 leuarent, futuros cōpatres magnis p̄cibus inuitauit.
 Paritū est. Venēre ad diem dictā legati. Mulier inter
 obstetricū manus diu laborās, æthiopē tandē pepe-
 rit; q̄ res, vtrifum in pp̄lo cachinnūq̄ excitauit, ita &
 cōpaternitates & l̄citiā principis interrupit. Tibicen-
 tū forte Maurus in familia eius erat, ex q̄ natū puere
 credidēre, q̄ mox vbi detectū flagitiū intellexit, salu-
 ti suę fuga cōsuluit. Mortuo Iacobo Rainaldus Vrsi-
 nus peracri vir ingenio & rei militaris perit⁹ in eius
 locū succēt⁹ est, nō suo iure, sed cōiugis q̄ Iacobi filia
 fuisset. Hūc Alphōsus, cū in Thuscia Florētinos b̄l-
 lo distinerēt, fauentē hostibus reperit. Quapropter
 castris Plūbino admot⁹, cū intra mœnia clausum ter-
 ra mariq̄ summis virib⁹ oppugnauit. Sed nō mino-
 ri virtute ip̄e ab interiore parte ciues suos defendit,
 q̄ regis miles ab exteriori muros inuasit; pugnatū ē
 diu acri cōtentione, ita vt multi vtrinq̄ ceciderint,
 complures vulnerati in hostium manus peruene-
 rint. In eo pr̄lio multorum virtus enituit. Inter q̄s
 duo Antonij, alter Fuxanus, alter Condola ad mu-
 ros pariter vadentes inter cæteros pugnare fortiter
 animaduersi sunt. Sed om̄ibus pr̄elatus est Galeatius
 Baldaſinus natione Siculus, qui ter muri fastigio ap-
 prehensō, qua prius tormāta disicerant conatus est

*Partus
risu di-
gnus.*

oppidū irruere: ceteræ feruētis aquę viuęq; calcis, quę inter arma ingesta vbi ad corp⁹ penetrauerat perurebat artus, vi deterrit⁹, grauisq; saxi ictu, cū seuulsa aggeris parte deturbar⁹ est. Fuit autē Galeatius statura q̄ mediocrē excederet, robustis ac teretibus mēbris, corporis magnitudini vires respōdebāt, lucta, ictu, saltuq; nulli hoīm cessit, mēbroꝝ robori par anim⁹ erat, equo ac pede iuxta bellator acerrimus: armatura graui armat⁹ galeatusq; humi stās, sinistra sellam, dextra hastā equestrē tenēs, strenuo saltu grandi statura equū infiliebat. Singulari certamine quater preliatus, bis in Italia, bis in Gallia transalpina toties victor euasit, à tribus hostiū equitibus eo ipso Florētino bello petitus, vnū ex his gladij capulo seminecē equo decussit, aliū citato equo mediū amplexus ē sella extractū, humi strauit, tertiū cubito grauiter percussus in fugā vertit. Tāta porro modestia, vt nūq; ipse de se, vel rogātibus amicis diceret: vitę cultu morūq; elegātia oībus p̄terea gratus dilectusq;. Perstitit autē pluribus diebus ad Plumbinū Alphonfus, sed cū oppidi expugnatio difficilis videret, neq; iā cōmeatus in castris esset, & equi cōsumptis arborū folijs, fame perirent dissoluta obsidione, recessit. Nec diu postea Rainaldus morbo interiit, vxor eius Catherina verita, ne rex in se viri delictū puniret, missis ad eū oratoribus, tributū ei q̄tannis dū viueret aureū poculū quingētorū aureorū daturū p̄misit, ea mortua sollicitis oppidanis, quę sibi potissime legeret, vicini vero poteratus cū varijs artibus ad se trahere conarent, renunciatū est Manuelē Appianū adhuc ē principum suorū profapia superesse, cui scientiæ cōmittere possent: hic multos annos in militia versatus, nec tñ aut

opes congefserat, aut egregio aliquo facinore nomen quaeferat: ob qua rem dimiffis iam armis, vxo rem Troia inter Apulos ceperat, ibiq; tenuiter vitam agebat, nihil minus q̄ dominandi follicitus, cum à Plumbicenfibus publice vocatus eſt, quod ei primo nuncio velut ſomnium viſum eſt. Ex in fortunę ludum libenter amplexus, tanq̄ vitæ reliquum dormiuiffet in alterum virum mutatus, q̄uis ſenex principatum inijt, rexitq; poſtea pleriq; annis ciuibus ſuis gratus, & vicinis amicus. Alphonſo vero qui ei fautor fuiſſet, & ſtipendium fecit, & cenſum dedit; deceſſit autem duobus filijs extra legitimum coniugium ſibi natis. minore (quod eum ciuitas ſeniori præferret) hærede inſtituto.

De Viterbio.

Caput LVII.

IN Viterbio vero non parui motus fuere, ſedente nanque Nicolao quinto, Principales Garrus eius vr̄bis princeps dum Roma redit, apud lacum Vicenſem ab inimicis inuaſus obruncatus eſt. Ex in ſedente Calixto tertio Vvilhelmus eius nepos noctu domi necatus, ob quam rem ciuitas in vltionem ſolicita, dum malefactores inquiruntur, dum iſti fugiunt, illi plectuntur, magnas calamitates perpeſſa eſt.

De Roma, & apud eam Eugenio, Nicolao quinto, & Calixto tertio, ſummis pontificibꝰ, alijsq; viris multis percelebribus.

Caput LVIII.

VRbis Romę iã tandē nobis sese res offerũt, q̄
 bus suã narrationē petenibus, seruato bre-
 uitaris instituto satisfacere pergimus. Hic
 Ioannes Vitellicus Alexãdrinus patriarcha & cardi-
 nalis & legatus, & patrimonij beati Petri guberna-
 tor, & ductor apostolici exercitus, q̄ Fulginates, qui
 Camerinos tyrãnos, qui p̄fectum vrbis, qui comitē
 Antoniũ Picininũ, qui plures alios ecclesię insultan-
 tes bello victos neci dederat, dum Pontē Tyberis,
 quē sancti Angeli vocant, transire nititur, in Hetru-
 riã copias traducturus, ab his q̄ molē Adriani custo-
 diebant repente inuasus, vulneratus captusq̄ in ar-
 cē rapitur, vbi paucis post diebus siue hausto vene-
 no, siue ex vulnere vitã finiuit. Prouinciã deinde suã
 sortitus est Ludouicus, & ipse cardinalis Aquilegię
 sis patriarcha, iam rebus gestis & amicitia Pontificis
 late cognitus, qui pacatis in vrbe rebus, Eugenio re-
 ditum pręparauit. Cōprehenderãt Romani Buge-
 nium, ac libertatem asserētes apud sanctã Mariã in
 Transtyberina regione custodiebãt, eumq̄ cum de-
 ceptis custodibus per Tyberim nauigio fugeret, ia-
 culis ac sagittis peremerant. Fremebat em̄ populus
 cum externus miles infestis armis Romanos vasta-
 ret agros, homines atq̄ armēta surripiens. Sed cum
 pluribus annis Eugenius abfuisset, intellexerant &
 opulenti ciues & inopes Romani sine Pontificis cu-
 ra, non tam vrbem q̄ vastam ac desertam spelũcam
 videri. quibus ex rebus, missis ad eum legatis, vt in
 vrbem suam rediret, magnis precibus rogauēre. Re-
 diit ille nono post q̄ effugerat anno. Nec tam igno-
 miniose pulsus fuerat, q̄ exceptus est gloriose. fuit
 cum Francisco Sfortia, & in Piceno, de q̄ postea di-

cemus, & in alijs locis periculosum bellū, quod per
 Ludouicū cardinalem, & Nicolaum Piceninū iam si
 bi reconciliatum confecit. Alphonso rege opem fe-
 rente cogitauerat Franciscus Sfortia Tudertinā vr-
 bē sibi amicam, nam eius aliquando potitus clā-
 mentia ciues imperio rexerat, deinde Romam cū
 exercitu perere. Erant enim inter cardinales nōnul-
 li qui Ludouici potentiam indignātes, Franciscum
 non quasi aduersus Eugenium, sed contra eius con-
 filium inuitabant, inter quos Nicolaum Capuēsem
 in vrbe gratiosum ac potētem fuisse cōmemorant.
 Nam Eugenius per id tempus eum de ipsa re suspe-
 ctum Roma amouendum curauit, sed cū auxilia ec-
 clesiae propere aduenissent, Franciscus irritō propo-
 sito retrocessit. Eugenius vero, qui quōdam Vene-
 tis ac Florentinis studiosissimus fuisset, cum illi ho-
 stem suum Franciscū ad ecclesiam armis pecunijsq;
 iuarent, & ipse ad eorū hostes declinauit Alphon-
 sum regē ac Mediolanensium principē. Et rex quidē
 eius suasu vsq; Tiburem venerat, Philippo, cuius
 opes iā pene collapsę videbant, laurus opē, aut in
 Thuscā cōtra Florētinos, aut in Galliā cōtra Vene-
 ros pfectur⁹. Sed Eugeni⁹ cū quatuor cardinales creat
 set, ex quibus successorē suū assumendū esse p̄dixerat,
 in lectulo egritudinis iacēs, paucis post dieb⁹ migra-
 uit ad p̄s, & in Basilica beati Petri apud Eugeniū
 teritiū sepultus est. prius tñ q̄ obiret Germani q̄ post
 q̄ duos de summo p̄tifice contēdere animaduerte-
 rāt, neutralitate q̄dam vtentes, vtriq; recusauerant
 obedire. destinatis Romā legatus (inter quos & ego
 vnus eram à Frederico imperatore missus) obediē-
 tiā ei iamā morituro restituerūt. Ipse vero Theode-
 ricū Coloniēsem & Iacobum Treuerensem archie-

Vaticiniū de
Eugenio futuro
Papa.

Piscopos, quos pōtificiali dignitate priuauerat, mutata sententia ad pristinos reduxit honores. Magn⁹ profecto & clarus pōtifex fuit Eugenius, contempfit pecunias, virtutē apprime dilexit. neq; secūdis rebus intumuit, neq; succubuit aduersis, neq; spes ei gaudium, neq; metus tristitiā auxit. sedatus anim⁹, eundem semper eius vultū ostendit. sermone breui, eōq; grauissimo vsus est. durus & asper i hostes, prō prior in fidem receptis. Ad hęc proceritas corporis oris decor, & veneranda in senē maiestas. quibus fi dē adhibuit, plus aliquanto credidit, & maius imperiū q̄ par fuerat, cōmisit. Huius pater cū in Aegypto negociaretur cum patre Francisci Foscarī (de q̄ licet iam mentio facta est) ab eremita, quē pariter sciscitandū adorfi sunt, nō minus letū vaticiniū q̄ ille accepit. Ille em̄ filiū quē habebat futurę patrię principē, hic suum inter sacerdotes ad summū euasurū didicerat. Eugenio vero Gabrieli nomē in baptismo inditum fuit, qui cū adoleuisset, conditis parentibus, euangelij non surdus auditor, patrimonium quod ab illis non tenue acceperat, inter Christi pauperes erogauit. Exin Antonio Corario comite eiusdē feruoris adolescente religionē intrauit, in q̄ summa cū laude versatus, tamdiu cū illo vixit, donec Angelus Corario Gregorius tertiusdecimus appellatus sedē Petri sortitus, cū alter ab altero separari non posset, ambos ad se vocans genuensī eum, Bononiēsi Antoniū p̄fecit ecclesię, nec diu moratus, vtrūq; cardinalatus honore dignatus est, in q̄ ambo claruerunt. Sed hic summū pontificatū adeprus, magis enituit. q̄ etsi oriente scismate in principio sui pontificatus vsq; ad obitū cū Basiliensibus contenderit, corona-

ro tamen Sigismūdo Cesare, Græcorū & Armenio-
rū pacta cum ecclesia Latina vnione, ciuitatibus ec-
clesiæ (quas amiserat) recuperatis, tyrannis ꝑ circui-
tū deletis, contumacia Romanorū edomita, victor
inclutus, veterē hoīem exiit. hic me, quū quis aliqñ ad-
uersus eū, existimās deo sacrificiū facere, cū Bafilien-
sis senfissim (nam meo tpe tota nurabat ecclesia)
uentē ad se benigne recepit, inter secretarios col-
locauit, & apostolici subdiaconatus honore dona-
uit. Ecclesiā quoꝑ Tergestinā paucis diebus anteꝑ
moreretur, cū falso rumore vacantē audisset, multꝑ
illam petentibus, mihi vni ex oībus destinauit, qđ
postea successor eius impleuit.

¶ Nicolaus quintus natiōe Tuscus ex oppido Sar-
zana, patre medico, theologica doctrina illustris, &
omni ferme scientiæ genere insignis, post Eugeni-
um in Petri cathedrā susceptus est, qui paucis añ mē-
sibus cardinalatū ab eo cū Fodicē apud Germanos
legationē obiisset, nec diu prius episcopatū Bono-
niensem acceperat. Hic vrbē Romā multis ac maxi-
mis ædificijs mirꝑ in modū exornauit, cuius opa si cō-
pleri potuissent, nulli veterū imperatorū magnificē-
tiæ cessura videbantur. sed iacent adhuc ædificia si-
cut ruinae murorū ingentes. Scisma quod apud Sa-
baudienses adhuc in ecclesia vigeat, explosit. Ame-
deum papatui renuntiantē, in gratiā recepit, Cardi-
nalatus honore & ī paterno dominio legationē re-
liquit. cardinalibus aliqđ ab eo creatꝑ, dignitatē dimi-
sit. Romanos longa pace ditauit. Iubileum feliciter
gessit, nisi ꝑ in pōte sancti Angeli ex concursiōe po-
puloꝑ improvide facta, ducentos circiter homines
aut cōculcatos, aut in fluminē eiectos periisse con-

stat. Bernardinū Senēsem ordinis minorū professore, q pauloante obierat, in numerū sanctorū retulit. Fredericū tertium imperatorē, & Leonorā Augustam matrimonio iunxit, ac de more iunctos coronauit, eorū familias abūde & multa cū laude pascēs. Bis cardinales creauit, & primo quidem vnū tantū Antoniū natiōe Maioricēsem, ad titulū sancti Christi sogoni, quē sibi philosophiæ studijs & arcanorū sacræ theologiæ cognitione ex om̄ibus parē eligeret. Secundo sex creauit, aut doctrina p̄ celebres, aut generis claritate insignes. Inter quos & germanū suū Philippum sanctæ Susannæ cardinalem assumpsit, placidis moribus & incorruptæ fidei, iurium libros ex tota Græcia perquisitos, ad se iussit afferri, & in latinam cōuertī linguā curauit, magna præmia tralatoribus præbens. Acceptissimi ei fuerunt in transfereendis operibus Georgius Trapezōrius, Laurētius Valla, Petrus Candidus december, & Georgius Castellanus. Item Demetrius natione Græcus, qui soluta oratione vtentes, cum p̄tificis aures mirifice oblectarent, nihil ex eo quod pererent nō abstulerunt. In Homeri vero poemate quod Heroico carmine Latinum fieri magnopere cupiebat, cum plurimi morē ei gerere conarentur, vnus tantum inuentus est, qui acri eius iudicio satisfaceret. Horatius Romanus, q scribatum apostolicum ea de re cōsecutus, magnis que pollicitatiōibus illectus, Iliadem aggressus, nō nullos ex ea libros latinos fecit, dignos quos nostra miraretur, prisca non implorasset ætas. Nicolaus que Petrotus, Polybio ē Græcis cōmode atq; ornate ad nos traducto: Ioannes Tortellius Aretinus, libro de orthographia peritissime cōscripto: Albert⁹

Florentinus, conditis de architectura egregijs voluminibus, alijsq; pene innumerabiles noua cudentes opa, eius pontificis gratiã meruere. Adeo em̄ ingenia excitauit fouitq; Nicolaus, vt vix æuum inueniri possit, quo magis humanitatis & eloquentiã, cæterarumq; bonarũ artium studia, quã suo tempore floruerint. Illud certe nemo negauerit, Tor ei à doctissimis viris inscripta esse volumina, quot neque suorum prædecessorum, neq; imperatorum cuiuspiam nomini dicata comperimus. Vnum tamen è doctis ab eo neglectũ miramur Blondũ Flauium Foroliuensem, qui res à declinatione Romani imperij vsq; ad ætatem nostram toto orbe patratas mirabili ordine in tres digessit decadas. Romam describendo instaurauit, Italiam illustrauit, deinde triumphantem urbem scribere adorsus, omnem nobis vetustatem aperuit. Sed ita fuerant hominum mores nam perraro quenq; extollit pontifex, quẽ præcessor amauit. Cæterum Nicolaus & veteribus & nouis codicib; ornatissimam bibliothecam instruxit, in qua circiter tria millia librorũ volumina condidit. Sacrarũ apostolicũ vasis aureis atq; argenteis, sacerdotilibus indumentis mirifice decorauit. altaris ornamenta, aulea quoque ex auro contexta mirandi operis coemit, supellectilem toto palatione necessariam magnificentissime comparatam duplicauit triplicauitque. legationibus quas publice audiuit ita respondit, vt dubium esset sapientiam eius aut eloquentiam magis adimere. Si quos esse in vrbe peregrinos existimatione dignos accepit, confesti eos missis xenijs honorauit. nobiles domo sua extorres, qui ad se venerant, benigne confouit. pauperibus

Stepha
n° Por
carius
pōifici
insidiās
ad col-
ligādū
eū cate
nā au-
reā se-
cū attu
lit.

Christi largas elemosynas dedit. Religiosis mendī
 cantibus nihil ad necessitatē deesse sustinuit. in edes
 sacras vrbis plurima dona contulit. In patrimonio
 beati Petri plurimas ac munitissimas arces oportu-
 nis locis erexit. Huius tamen tam admirabilis tā ex-
 petendæ pontificis vitæ non defuerūt insidiatores,
 Stephanus em̄ Romanus familia Porcaria tenui cē
 su eques, res nouas sepe in vrbe molitus, ac propte-
 rea Bononiæ relegatus, clam inde excedens magnis
 itineribus Romā redijt, conuocatisq; mox amicis,
 mentem suā exposuit, turpe esse dictitās, eam vrbe
 quæ totū sibi subiecerit orbem, nunc sacerdotū im-
 perio subiaceret, quos rectius fœminas q̄ viros quis
 que appellauerit. Venisse se paratū patriæ iugū excu-
 tere, rem factu facilem si viri fuerint. Nicolaū ponti-
 ficē celebri epiphaniæ die in æde beati Pauli sacra
 facturæ, haud magno negotio cōprehendi posse, po-
 pulū libertatis amore, quā pclamari audierit, mox
 opem audientibus daturū. Ad colligandum aut̄ psū
 lē catenā aureā secum attulit, à se iam pridē paratā
 quā congregatis ostendit. Neq; enim mox occiden-
 dum præsulē ex vsu esse dicebat, sed obseruandum
 donec arcē sancti Angeli per eum recuperarent, atq;
 vt erat homo facundus facile in suā sententiā con-
 gregatos traxit, atq; eo facilius q; inopes ære alieno
 grauatos & ob patrata scelera iudicium formidan-
 tes, ad se vocauerat, quibus nihil erat in pace speran-
 dum. Sed præsensit insidias Nicolaus, missisq; mili-
 tibus, cōprehendi hoīem iussit. Illi eum iam animo
 fractum, & apud sororē in arca latentē inuenerunt.
 Complices eius in domo qua conuenerat expugna-
 ti captiq; sunt, e quibus vnus Baptista Sciarra manu

promptus, & animo intrepido, per medias pōtificis cohortes viā gladio sibi aperiens effugit. Stephanus in arce sancti Angeli, alij in Capitolio suspensi vitā finire, atq; ita pōtifex max. ingenti periculo liberatus Romane sedis dignitatē imperiūq; seruauit: felix pōtifex & oim iudicio beatissimus, nisi eo sedente Turcē (vt añ diximus) Constatinopolim expugnassent, Christianorū desidiā atq; ignauia memorabile perpetuū. Accessit & aliud, qđ nō parum eius gloriā imminuit. Nā cum pacis Italię (que tum vehemēter ferro vastabat & igne) ipse repertor & arbiter cōcordi partiū voto delectus esset, dum diē ex die in deliberationē ducit, suspectus esse Frācisco Sfortiæ iam Mediolanensiu principi ac Venetis cœpit, tanq̄ eam sententiā promere noller, q̄ alijs pacē, ecclesiæ bellū allatura videret: ob quā rem, intercedēte Simoneto monacho ordinis eremitarū sancti Augustini professore, obscuri antea noīs & prorsus ignoti, sed vitę integritate probato, Veneti cū Frācisco duce cōuenientes inter se concordiaē leges dixere, præstituta die intra quā bello socij pacem ratā haberēt. Visum est id oībus mōstri simile, humilem & incognitū monachū Italiam pacauisse. Sed recusante Alphonso pacem, que sibi inscio dicta erat, vanā esse Nicolaus, que de se habita fuerat suspicionē ostendit, misso ad Alphonsum legato dominico sanctę Crucis cardinali prudentia singulari & vitę integritate conspicuo, qui cum Caietā deinde Neapolim peruenisset, interuenientibus Venetorū & aliarū partium legatīs, differentijsq; oībus tanq̄ ex integro discussis, Alphonso regi non solum pacem suavit, sed fœdus in annos quinq; & viginti inter oīes Italiæ potētatus

Bapti-
sta Sci-
arra p
medias
pontifi-
cis co-
hortes
uiā gla-
dio sibi
aperuit

percussit, cuius Roma pontifex & cōseruator & iudex dictus est. Sed cū doloribus arthericis per oēm ferme pontificatū suū Nicolaus vehemēter laborās, indies magis ac magis opprimerēt, nec iam amplius mortalē pollutūq; comitatū candidior anima digna retur, è vita decessit. Ab eo quæ mihi pontifex Eugēnius munera crediderat, nō solum confirmata sunt, sed amplius pōtificialis dignitas adiecta, tergestinaq; primū ecclesia, deinde Senēsis cōmissa. ¶ Calixtus tertius post eum beati Petri cathedrā obtinuit, natione Hispanus, ex regno Valentie nobili genere nat⁹, vnus oīm qui suo tempore scientiam iuris, p̄fiterent̄ eminentissimus, & qui consiliū regis Alphonfi in q̄ multis annis præsiderat, illiusq; artes ac cautiones præ se ferret. Is vt primū pontificatus apicē adeptus est, mox animū ad delendā Turcæ & legem & gentem conuertit, votumq; vouit. Ad eam rem solēnes misit in Galliā, in Hungariā, in orientē legatos, primarios sanctę Romane ecclesię, cardinales, è quib⁹ nullus adhuc redijt. Alanum tñ cardinalē sanctę Braxedis, magno ingenio virū, & animo securo & potēti propediē è Galliā reuersurū purant. Naualia quōd antea inauditum fuerat Romę constituit, triremes, quas plures ad ripam Tyberis in ciuitate Leonina parauit, armavit, & in Turcas misit. Comitē Iacobū Picininū Senensibus (vt dictū est) armis insultātem, misso mili e suo repressit. Regi Alphonfo quærenti ex eo quo pacto inuicem victuri essent, regna sua respondit ipse regat, mihi summi apostolatus gubernationem relinquat. Veras eorum multis de rebus dissensiones, magna pars Italię simultates confictas esse credidit: qui fidem dedere contentioni, abj Cali-

xrum, alij Alphonsum, alij vtrūq; accusauere. Quorū
 alter regem sub q̄ natus esset, alter suū sacerdotē, cui
 tanq̄ vicario dei parendū est ferre nō posset. Bis car
 dinales à Calixto creati sunt, primo tres, ex quis duo
 nepotes eius fuere, q̄r & si fuit ætas aliq̄to minor q̄
 tāta dignitas videret exposcere, doctrina tñ & circū
 spectio & morū suauitas id honoris haud iniuria cō
 secuta cēsei. Tertius fuit Iacobus de Portugallia, re
 gio sanguīe natus, in q̄ ea modestia, ea grauitas, id
 acumē ingenij, id studiū literarū, is amor virtutis emī
 cuit, vt q̄uis iuuenis adhuc, tardius tamen opinione
 oīm ad eam dignitatem ascenderit. Secundo loco
 sex assumpti sunt, haud profecto indignissimi (vnū
 demas) tanto munere. Meo tamen iudicio nulli di
 gnus id honoris obuēnit q̄ Ioanni episcopo Zamo
 rensi, ciuilis sapientiæ cognitione sublimi, qui vno
 de quadraginta annis Romanā secutus curiam, per
 oīa ferme officia castus & innoxius transferat, can
 cellariam vero quæ à tempore Nicolai vacauerat,
 Calixtus nepoti suo sancti Nicolai in carcere tullia
 no cardinali ac Marchiæ legato cōmisit. Germanum
 eius Petrum Borgia egregia specie atq; indole iuue
 nem ecclesiasticę militię ducem præfecit, ex in præfe
 ctura vrbis ei commisit. Ludouico cardinali sancto
 rum quatuor coronator, & ipsi quoq; nepoti lega
 tionem Bononiensem demandauit. Vincentiū na
 tione Hispanū, & Osmundū Anglum miraculorū fa
 ma illustres inter sanctos redegit. Legatos in Scythi
 am & Persidē in Aethiopiam misit, qui Christianos
 per orientem in fide continerent, & aduersus religi
 onis hostes armarent. Scanderbechio in Albania,
 multisq; alijs per Græciam Turcarum bello labo

rantibus pecuniaria subsidia largitus est. Transfigurationis dñicæ festū instituit, & celebrari publice iussit. Assumptionē suā priusq̃ pontifex maxi. eligeret pluribus annis prædixit: cladē q̃q̃ quā Turcæ apud Albā in Hungaria sustinuerē, anteq̃ fieret vaticinatus est: nunc q̃q̃ de futuris multa & magna promittit, quæ diuina pietas nō abnuat velin. Mortuo Ioanne comite Taliacogio, qui è prosapia Vrsinorū fuit, cum mascula ei soboles nulla esset, Vrsini hæreditatem eius p̃pinq̃uitatis iure ad se traxerunt. Id ægrè tulit comes Euersus, cuius filia nupta esset vnica Ioannis filia, ventū est ad arma. Columnenses comiti Euerso auxiliū præbuere: deinde horante pontifice, Prosper cardinalis Martini quinti Romani quōdam sapientissimi & felicissimi Papæ nepos, eius gētis hostis honoratissimus, & literarū studio late clarus, cognitionem suā bello subtraxit. Inter Vrsinos & Euersum vsq̃ in pacatē durant inimicitie. Latinus sanctorū Ioannis & Pauli cardinalis illustris, Vrsinorum familiæ princeps, dexterrimo vir ingenio, iuris scientia & animo qui alta curet, parua despiciat, insignis, ex vrbe profectus ad oppida sua concessit, tanq̃ Romæ non se satis tutum existimaret, siue comitis insidias veritus, siue pontificis indignatione commotus, nec reuocatus in hanc usq̃ diem reuerti voluit. Calixto inter omēs cardinales duo ad hoc vsq̃ tempus imprimis auditi atq̃ accepti fuerunt. Vvillhelm⁹ Rothomagensis, amceno ingenio, & affinitate sanguinis clarus, ac Petrus sancti Marci Eugenij quarti nepos, patritia apud Venetos gente natus, & industria potens, siue q̃ eorum consilijs multum inesse crederet, siue q̃ alterum Franciæ regnum, alterū Vē

netorum rempublicam ducere arbitratus est. Simonem Romanam philosophiam studiis, & arte medica excellentem adeo dilexit, ut fratrem eius Iacobum episcopum Ferreranum, quique virtute praestantem, sua potissimum consideratione rubeo galero donauerit. In audiendis legationibus priuatorumque hominum causis antecessorum suorum facilitatem longe superauit, epistolas & regibus & amicis per se ipsum dictauit. In signandis supplicationibus libens et hilaris tempus absumpsit: de iure interrogatus per cupide respondit: leges & canones tam ei fuerunt in promptu, quam si heri aut nudiustertius scholam iuris primum exiisset: nihil enim memoria sua excidit, quod retinendum existimauit. Caeterum nulla facultas ei iuris cognitione potior visa est, in qua ipse ita excelluit, ut suorum praedecessorum, qui sibi possit aequari, vix vnus aut alter inueniatur. Hic postquam ordini cardinalium se inscripsit, Varmiensis quoque ecclesiam ad mare Baltheum inter Sarmatas sitam postulantibus canonicis commendauit. Cuius possessionem, frementibus ea in regione crudelibus & atrocissimis bellis, nondum assequi potui.

*Autor
de se
hic loquitur.*

De Umbria & Piceno & diuersis in
eis bellis a varijs ducibus confectis.

Caput LIX.

IN Umbria, quae hoc tempore sub ducatu Spoletano continetur, paucae ciuitates intestinis seditionibus caruerunt. Nursia Quinti Sertorij quodam patria, Guelforum partium insidijs saepius agitata, vix tandem respirare potuit. Narnia quam sulphureo gurgite conditus amnis circuit, ancipiti vix

adeunda iugo, Gibellinorū factione depressa Guelfo-
rum consilio & ductu quiescit: nō Amerinis, nō Re-
atinis, non Fulginatibus, non Ortanis, nō ip̄is deniq̄
Spoletanis suæ calamitates defuerunt. Sed Alifina
ciuitas omnium miserior inuenta est, quæ dum mo-
do Brachianam, modo Sfortianam factionem ad-
mittit, & nunc partem quæ superior, modo alteram
quæ inferiorē amplectitur, se procellis fortunę qua-
riendam prostituit. Picentium regionem, quam no-
stra ætas Marchiam vocat. Franciscus vicecomes,
Eugenio quarto pontifici maximo tum rebus Basi-
liensibus occupato, ac non solum Philippi Mariæ,
sed Alphonsi quoq̄ regis inimicitijs implicito, vna
quodammodo excursionē ademit, nonnullisq̄ post
annis continuata possessione retinuit. Interim capt⁹
amore puellæ, quæ inter virgines coniugi suæ serui-
bat, & sibi multarum molestiarum, & illi necis cau-
sa fuit. Perpetua ea vocata est, apud Nouarienses ho-
nestis parentibus orta, forma egregia, & ingenuis
moribus, nisi potentis dñi decepta blanditijs, virgi-
nitatem cum adulterio pmutasset: hæc cum iam pau-
latim intumesceret vterus, ad tegendū facinus quæ-
sito qui eam duceret viro despondetur: constituta
nuptiarū die, vocatis amicis, apparato grandi conui-
uio, sponsus in oppido (q̄ à Francisci curia non lon-
ge inhabitabat) lætus aduentum nouę nuptiæ prote-
stabatur: ducitur illa multis comitata nobilibus. Sed
ingressa oppidum, cum descendere in domo sponsi
crederetur, iussa vltterius pergere in arcem rapta est,
nec vltterius infelici viro videndæ sponsę, copia fuit.
Quod cū Blanca Francisci coniunx cordatissima mu-
lier cognouisset, nunq̄ deinde quieuit, donec dimis-

sis percussoribus puellā quā diligenter custoditam
 interfecit. Frānciscus quāuis eare valde cōmotus, vxorē
 tñ iusto dolori censuit ignoscendum. Exin pontifex
 Eugenius iam Philippo regiē conciliatus, Nicolaū
 Picininū cum exercitu aduersus Frānciscum misit, re-
 gemq; vt item in Marchiā duceret adhorrtatus est:
 annuit Alphonſus, delectūq; militū habito, cum flo-
 rentissimis equitū peditūq; copijs in Picenum perue-
 nit. Iunctisq; apud Bisium cum Picinino castris, eoq;
 totius exercitus duce constituto, conterritos oppi-
 danos in deditiōē ecclesie compulit: quorū exem-
 plum & sancti Seuerini incolæ secuti, clauēs portarū
 misere. Quē cum Franciscus accepisset, copijs suis p
 munitiora prouincię oppida distributis, protrahere
 bellum ēre sua arbitratus est. Exin cū Petrus Bruno-
 rus ē copiarū suarū ductoribus, cum oēttingētis equi-
 tibus ad regem transisset, Macerateses vero ac Co-
 lentinates deditiōem ecclesie fecissent, consentien-
 tibus Venetis ac Florentinis, redire se in gratiā Philip-
 pi ducis Mediolani, vt regis impetum euaderet, ami-
 cis interpositis simulauit: credidit Philippus, literisq;
 ac nuncijs vt copias in regnum reduceret, Alphon-
 sum frustra rogauit. Turpe em̄ regi videbatur inui-
 to Eugenio rem infectam relinquere: perseuerauit igitur
 atq; acrius instans Cingulum oppidum in dedi-
 tiōem ecclesie recepit, castrum planū vi captum mi-
 liti diripiendum dedit, nec territus est, quāuis Philipp⁹
 eare commotus pacem cum Venetis ac Florentinis
 fecisset. Sed Aesim cum exercitu petens, Troilum
 copiarum ducem, cui Franciscus maxime fidebat
 nam & multos annos in equitatu suo primos or-
 dines duxerat, & sororem eius in vxorem receperat,

tradita ciuitate sese deditē in comitatum suū rece-
 pit: deinde Roccham contratā cum defendente Ru-
 berto Francisci nepote pluribus diebus frustra op-
 pugnasset, ad Metaurū amnem supra Fortunę fanū,
 quo se Franciscus cū reliquo equitatu receperat con-
 tinuato itinere duxit. Ibi ad Alphōsum tubicen qui-
 dam à Frācisco in castra venit, impetratāq; à rege, p-
 sui ordinis more liberius loquendi venia, multa ne-
 faria in Nicolaū presentē Francisci noīe probra con-
 gessit, proditorem ac perfidū appellans, regemq; ad-
 monens, ne illi se credat, cui fallere potissimū sit. Po-
 stremo Nicolaū Francisci verbis, ad duellū prouoca-
 uit. In quo duces ipsi, eorumq; quaedā copix de glo-
 ria, de dignitate certarent, appariturā quidē vno pre-
 lio ducum simul atq; equitū virtutem, simul à rege
 petijt, vt æquus spectator pugne adesset. Nicolaus
 iam inde ab initio ea audiens, commotus, haud leui
 oribus conuitijs in Franciscū absentē coniectis, fidē
 suā multis exemplis comprobans, ægre sibi esse re-
 spondit, corpus suum vulnere in ceruice recepto de-
 bilitatum fuisse, ostensum se singulari certamine, vt
 eorum prodicionis infamia censendus esset, nisi hāc
 fortuna sibi facultatem abstulisset, oblatam tñ pu-
 gnandi cum exercitibus cōditionem, læto se animo
 cum bona regis venia accipere, postero die cum co-
 pijs suis sub ipsam vrbem sanum patenti campo fu-
 turū: qđ cum à se postulare Nicolaū decoris tuendi
 causa rex animaduerneret, vtriusq; partis securitati
 sese consulturę recepit, sed cum dicta die Nicolaus in
 campum cum suis processisset, atq; insultans vrbis
 mœnibus vsq; ad portas cucurisset, rex vero procul
 inde ad mille passus cum exercitu consedisset, libe-

*Tubicē
 ad Al-
 phon-
 sum ue-
 nit et ī
 Nicola-
 um pro-
 bra cō-
 gerit.*

rum vtriq; parti præstaturus campum. Franciscus siue regi parum fidens, siue gloriam suam de qua per id tempus haud dubie iactabatur, in discrimē adducere veritus, intra urbem suos continuit. Magna inter Franciscum & Nicolaum non æmulatio modo viguit ob rei militaris gloriam, cuius primas partes sibi vterq; arrogabat, verum & similtas ingens ob veteres inimicitias, quæ olim in Brachium & Sfortiam fuerant, quorū alter Francisco pater, alter Nicolaus magister ac dux fuerat: atq; idcirco, non tantum hostes, sed vt inimici in se bellum gerebant, nec sub vno eodemq; principe vt militarēt adduci poterāt. Nicolaus ex corporis breuitate Picinini nomen accepit, sed quanto mediocritate statura eius inferior, tanto animi magnitudo superior. pauca ei verba fuerunt, atq; parum compra, sed quæ multarum ac magnarum rerum sententiam comprehenderēt. In milites suos indulgēs, in amicos liberalis, in hosteis durus & asper, dimicandi cupidus, quietis impatiēs, gloriæ auidus, & in periculis obeūdis promptus ac securus, prælium ex occasione protinus sumpsit, hostem celeritate præuenit, excursionē fatigauit, leuis armaturæ, equite magis q̄ pedite vtebat, fortes atq; asperos milites amauit, hostium numero deterrei non potuit, diligens & expeditus in exercitu ductādo semper visus fuit. Quibus rebus cū plurimos & in Gallia Cisalpina & in reliqua Italia triumphos ex hoste duxisset, haud dubie rerum gestarum magnitudine & gloriæ magistro suo Brachio maior euasit. Franciscus autem honesto corpore fuit, & quod mediocritatem non parum excederet, amplo pectore, robustis membris & apte dispositis, facie grata,

iocundis oculis, caluitie venerabilis, faciēdia copio-
 sus, ingenio pacri, aīo reꝝ magnarū cupido. Solers
 in administrādis rebus, in laboribus pferendis infatigabilis, in occasionibus pspiciēdis acutus & sagax,
 in hostibus fallēdis versutus & vafer, in p̄sagiendis
 euitandisq; dolis ad hostiū consiliū p̄uertendū caut⁹
 atq; puidus. Deniq; ipse in oībus reb⁹ gerēdis adeo
 aptus, dexter & absolutus extitit, vt eius verā integri-
 ratē sufficientē dicere posse, homini etiā dicendi peri-
 tissimo, facile videatur minime. Raro, nisi ex desti-
 nato cōflixit, hostē sepius obsidēdo q̄ decertādo cō-
 fregit. Peditatū magno in p̄tio habuit. Argento atq;
 auro cultos esse milites voluit. In exequendis con-
 silijs celer ac pseuerans, ita vt in rebus q̄s aggredie-
 bai, sapius se virū prudētissimū oīderit. In omni re
 nouanda præsētia animi, laborum tolerantia, vsu,
 exercitatione, cōsilio mirifice instructus, quibus ar-
 tibus breuī adeo magnus effectus est, vt vnus ex o-
 mnibus copiarum ducibus inuentus sit, qui cum Ni-
 colao de rei militaris principatu concertare possit.
 Nam cum scientia rei militaris atq; autoritate pares
 viderentur, diu dubium fuit, vter alteri anteponen-
 dus esset. Sed hanc litem, fugatus paulopost Nicolai
 exercitus, & ingens victoriarum Francisci cursus, &
 Mediolanensium fortuna in eum pleno cornu tra-
 lata, prorsus diremit. Ceterꝝ Fani expugnationē cū
 rex difficillimam intelligeret, non Francisci solū ma-
 gni & peritissimi ducis præsētia defensi, verum qd
 etiā vrbs mari adiacens claudi, ne com meatus intra-
 rent, haud quāq; potuit. Inde abiens in Ermanum
 duxit, quo in loco cum Alexander Francisci frater
 eruptione facta postremū agmen eius inuaderet,

conuersis in eū signis hostē intra urbē repulit, atroci pugna pro muris facta, & antemurali quod pro vallo stabat vi capto. deinde ad turrim palmarum cōposito agmine perueniēti, Francisci epistola reddita est nuncio intercepta, quę Troilo ac Petro Brunoro inscripta, inter cętera ea verba continebat, ne amplius differentes iam tandem cogitata mutarent, quod propter ambos de prodicione suspectos armis equisque & oī quantumuis magna supellectili priuatos in vincula coniectos, in Aragoniā misit, & in arce Sarabia Valentini agri custodiri mādauit. Nec diu postea, cum Temaritani deditiōne fecissent, in regnū suū diuertit, duobus millibus equitum ad Picininum, qui ad montem aureum cum exercitu extiterat, transmissis. Sed postquam illi aduentassent, Picininus repentino Francisci aduentu inuasus, proelio fusus pulsusque fuerat. Cliuus, in quę castra posita erant, & oppidum proximū dissipatos fuga seruauit. Franciscus ea victoria simul & profectiōne regis elatus, Picenum vndique veluti victor percurrere & infestare cępit. Rogatus ab Eugenio Alphonso eo reuerti, cum iam se itineri accinxisset, nouis regni motibus domi retentus, Lupum, Virreum, Vrsinum, Carsiamque cum non paruis copijs aduersus Sfortiam misit. Interea Nicolaus Picininus à Philippo in Galliam reuocatus, Franciscum filium cum parte copiarum in Piceno dimiserat, quem Sfortia ad montem Vlmum prius pugna superatum interceptit, quām regis auxilia ei aduenissent. Post hæc Ludouicus Aquilegiensis patriarcha eam prouinciam ab EUGENIO sortitus, Iohannem Vintimilium inter belli duces fama præstantem, cum magna equitum peditumque ma-

nu à rege missum omnibus copijs suis præfecit. Cuius industria Aufidã oppidũ obsidione clausum, in deditiõẽ accepit. Erant eo tpe non parua Philippi copiat apud Cingulũ oppidũ, contra Franciscũ missa. Nam Philippus cũ Francisci reconciliationẽ iam rãdem simultatã intellexisset, Italianũ Forlanũ in rebus bellicis late cognitũ, qui Pontificis partes adiuuaret, eo transmiserat. cui cum patriarcha & Vintimilius per rectã viã coniũginon possent, nã media loca Franciscus obtinebat, magnis itineribus p mōrana ad eũ peruenẽre. quo cognito Franciscus è Pice no descendens, in vrbinate agrũ sese recepit. Patriarcha montem Melonẽ obsedit atq; obtinuit. deinde oppidũ sancti Angeli vi expugnans, diripiendũ militi dedit. Vintimilius paulo post ab eo in regnũ ad hiberna recedẽs, per agrũ Firmianũ nõ pcul à Mōre sancto constitit. Cuius aduentu cõterriti oppidani, emissis oratoribus deditiõẽ fecere: similiter circumiecta castella, deinde ad mōrem altũ profectus, dies aliq; ibi mansit. Interim Firmiani cõiuratione facta, spe propinqui auxiliij à Francisco defecerũt. Alexandro fratre cũ magna equitatus parte in arcẽ compulso, quib; & Vintimilius & Pontificis copig mox auxiliũ præbuẽre. Sed cum arx eiuscemõĩ esset, vt sola fame vinci posset, p̄munitis vrbis partibus, ne descẽsus ex arce fieret, Vintimilius vti constituerat, in hyberna concessit. Sequẽti anno Alphonsus Re nundũ Buillũ, & cũ eo mille equites, & totidẽ pederes ad Patriarchã in Picenũ misit. Qui vbi cũ Iacobo Caynano in ecclesig castra puenit, mox Talian; Forlanus mandante Philippo Maria cõprehensus est, at postriduo iussu patriarchæ apud Roccham con-

irratã securi percussus. Mõtem fabrũ deinde cepere, & aliq̃t Castella Frederico Vrbinatiũ principi eripuerunt. Sed cũ iam duo millia eq̃tum à Florentinis ac Venetis missa Francisci exercitiũ auxissent, Philippus vero exercitũ suo ad Casale maius iuxta flumen Padum à Venetis pugna fuso ac castris exuto copias suas è Piceno reuocasset, & amplius Eugenij ac regis auxilia postulasset, ad quẽ duo millia & quingenti equites ex castris ecclesiã iubente Pontifice transferunt, Franciscus iã bello superior, Mõtem aureũ, & alterum ei, proximũ castellũ Sigismundi Malatestã, quĩ iã ab eo defecerat, ecclesiã fortunã secutus expugnauit, & eiusdẽ oppidũ Gradariã obsedit. Interim rex alia patriarchã auxilia misit, cum quibus in Picenum reuersus Iacobũ Caynanũ proditiõis suspectum apud Rocchã contratã, vbi & Italianũ Forlanũ irrefici iusserat, capitali supplicio affecerat. Exin nihil memoria dignum ab eo gestum, donec Franciscus Philippo recõciliatus, illius stipendia facturus, & iã dux contra Venetos designatus, ex Piceno recessit. Nam postea nõ solum arx Firmiana, sed ois ferme prouincia in eius potestatem facta est.

De Iosia duce Asculano.

Caput LX.

IN Asculo Iosias nobilibus ortus parentibus ad modũ adolescens, Ioannẽ Francisci Sfortiã fratrem magno animo iuuenẽ, & quĩ eã urbem per omne belli tempus egregie defendisset, cõspiratione cum paucis inira incautum obruncauit. Sed cũ & ipse tyrannum in patria gereret, in exiliũ actus est. Ciuitas deinde sub ecclesiã quieuit. quĩ anno ab hinc superi

ore idē Iofias arcem quandā naturali ficu munitant
& vrbi, p̄pinquam, cum plerisq; latronib⁹ occupās
non paruas curas illi populo ingesserat: quā res ei
parum prospere processit. Nam Rhodericus sancti
Nicolai Cardinalis, eius p̄uinciae legatus, obsidio-
nem loco admouens, post q̄ arce positus est, captū
ipsum vinctumq; Romam misit.

Quod apud Vrbinates dux Oddo, & p̄
thonotarius Carpēsis p̄pter suā in fœminas libidi-
nē fuerunt interfecti. Cap. LXI.

IN Vrbinō dux gētis Oddo matre Colūnensi no-
bilissima nat⁹, cū p̄ libidinē in matronas nobiles
debaquaret, nec modū licentiæ faceret, popula-
ri tumultu interfectus est. Incēsor neqtiae & adole-
scētiae suae corruptor, Prothonotarius Carpēsis, no-
bili gñe ortus, sed ingenio pessimo, q̄ nuptis ac virgi-
nibus q̄ plurimis vim intulerat, q̄ per oīa scelera ad
summā vitioꝝ p̄uenerat, eadē nocte cum discipulo
suo necat⁹, inexhaustae libidinis pœnas dedit. Cada-
uer eius in forū delatū, defecta virilia in ore mordi-
cus tenuit. Guido pater Oddonis priusq̄ coniugem
ex Colūnensi familia duceret, cū proles ei nulla viri-
lis esset, anxius quonā pacto in gēte sua imperium
propagaret, cōcubinā ex se pregnantē assimulauit.
Exin Bernardini Cardensi agnati sui, p̄clari copiarū
ducis filiū, tum forte natū supponi pro suo nutritiq;
iussit, Frederici nomine indito. Sed cōiugio deinde
contracto, cū filium legitimū sustulisset, cōuersa in
eum cura Fredericū adhuc puerū militiae tradidit, in
qua ille ad ætatem vsq; virilem perseuerauit. Deinde
de Oddone mortuo, vocatus à populo, Vrbinatū

factus est princeps. Clarus vir & Castrisibus disciplinis apprime institutus, cui nec administrandis rebus bellicis consiliū, nec in capescendis periculis animus vnq̄ defuit, nec vero factis q̄ fide clarior, queq̄ dem vel maxime patuit, cum bello Picenti Franciscū Sfortiā qui ad eū se recepat, fortunæ afflatu iam pene desertū, cōstantissime iuuuit ac fouit. Indignus p̄fecto, q̄ militariludo dextrū perdidit oculum.

De Sigismundo Malatesta duce Ariminensi.

Caput LXII.

A Pud Ariminum Aemiliae urbem, Sigismundus Malatesta sceleribus insignis, imperium tenuit. qui cum Sfortiæ filiam matrimonio sibi adiunxit, partes eius in Picenti bello aliquādiu secutus est. deinde sub ecclesia stipēdia fecit. militauit in Gallia contra Veneros, & in Tuscia contra regem Aragonum, quæ res postea magno sibi detrimento fuit. Nam cum de pace Italiae apud Neapolim ageretur, rex huius iniuriæ memor, eum qui sibi fidem non seruasset, extra communem pacem esse voluit. deinde comitem Iacobum Picinum, & Fredericum Vrbinatum principem, cum copijs in eum misit, qui aliquot ei non parui nominis oppida abstulerūt, eiusque agrum ferro & igne vastarunt. ipse cum auxilia frustra implorasset, ad extremum (quod vnum salutis erat remedium) Alphonso misso, ad eum recōciliari cōstituit. cuius nō dum preces exauditæ sunt q̄uis spem concordiaē regis clemētia non paruam effecit.

De Fauentia, & Fabriēnsibus.

Caput LXIII.

IN Fauentia mortuo Guidone Antonio, principatum fra *er*cius Nestor arripuit, qui Florentinis contra Rege militans, haud alia ratione q̄ Sigif mundus ab Alphōso declaratus hostis, extra cōmunem pacē factus est. Fabrienneses q̄ dudum tyrānide oppressi, necatis tandē quindecim ex familia que principatū inuaserat, fugiētibus reliqs ad ecclesiae imperiū redierant, multisq; post annis in pace quieuerāt, hoc anno de rebellioē tentatos, seu cōsentientes seu suspectos ciues aliqs in vincula adiecere. Ex inter tormentis ac q̄stionibus prodito & expresso crimine, vltimo supplicio affecerunt.

De Aquila Marforum urbe, ubi de diuo Bernardino Senensi. Caput LXIII.

IN Aquila Marforū vrbe, apud quā memoria nostra Brachius Perusinus dux belli formidatissimus, dum per anni temporis obsidionem tenuisset, Martini quinti Pont. Maxi. ac felicissimi armis victus interiit. Diuus Bernardinus Senensis, post q̄ Italiā oēm Christi nomen p̄dicando peragrasset, vitæ cursum peregit, eo in loco sepultus clarere miraculis affirmatur. Fuit autē Bernardino clara inter Senenses origo, nec vera est assertio eorū qui patriā illi Massam fuisse tradunt, quibus pueritiæ nōnulla rudimenta peregerit. Cæterū pater ac maiores sui longa serie inter nobiles Senēses habiti sunt, vbi & ipse natus, & maiori ex parte educatus, cum adoleuisset iurisdictione pontificio ediscendo operā dedit. Sed cum sepultis parentibus fallaces huius mundi blandicias, & inania eius esse promissa animaduertisset, distributa

Inſt Chriſti pauperes ſubſtãtia, diui Frãciſci religioẽm ingreſſus, traditã ſibi regulã exactiſſime obſeruauit: declinãſq; maiores cõuẽtus, eorũ ductor ac ingĩ eſſe ctus eſt, q; fratres obſeruãtes appellanĩ. Maximũ autẽ ei ſtudiũ in edocẽdis pplis fuit. Qui cũ eſſet faciũdia copioſus, & doctriua inſignis, incredibili oĩm attentione audiebat, & quaſi alter Paulus eſſet vas electionis i admiratiõẽ ac feuerẽtia habitº. Tres eũ ppli ſibi pontificẽ elegerũt, Vrbinates, Ferrariẽſes, Senenſes. Sed non fuit ei conſiliũ linguã quã toti poſſet Italiaẽ conſulere vnam vrbeẽ concludere.

¶ De Neapolitano regno, & multis prelijs per Alphõſum Aragoniẽ regẽ, & alios duces nõ paucos, in ipſo regno Neapo. & alijs locis factis. Ca LXV

Regnũ iam neapolitanũ ingreſſi, ad felices Alphonſi mirabilesq; rerũ curſus ſtilũ conuerſimus. Poſt bellũ nauale qd ipſe cũ Genuẽſibus infeliciter geſſit, tanq; cognorit fortuna ſuũ errorẽ, quẽ tanto principi moleſta fuiſſet, nouercaie odium in maternũ nutriuit affectũ, & quã illi aduerſiſſima fuerit, ſecũdiſſima facta eſt. Nã Philippus Mediolanenſiũ princeps, vbi captiuũ regẽ ad ſe ductũ & ſe victorẽ lõge minorẽ victo añaduertit, mox ex hoſte factus amicº, libera eẽ iuſſit, ſocietateq; ſecũ equis cõditionibus facta, magnis muneribus donatũ ad ſe dimiſit. Iſabella interea cõiunx Rhenari Lothoringiẽ ducis, q; cũ Alphõſo de regno cõtendebat, & p id tẽpus in captiuitate Philippi Burgũdiẽ ducis deſtinabat, cũ duobus paruis filijs Caietã venerat, eaq; præſidio firmata, Neapolim ſe cõtulerat. Sed Petrº Arrago frater Alphonſo q; ex bello nauali cũ paucis triremibus euaserat, reparata i Sicilia claſſe, pter ſpẽ inuitatº ab altera factiõẽ Caietanorũ, nocte profectº, ea Caietã

obtinuit: & expulso hostiū p̄sidio, suū imposuit, mis-
 sis ad Alphonsum nauibus, q̄ illū ex portu Venetiꝝ
 adueherēt: appulit paulo post Caietā in eisdē nau-
 bus Alphōsus, dein Capuā perijt, quę licet medio tē-
 pore ab Isabella & Iacobutio Candola acriter op-
 pugната fuisset, virtute tñ Ioannis Vintimiliꝝ eius lo-
 ci p̄fecti, in fide perstiterat. Ibi Renūsus Nolanus
 regulus Alphōso reconciliatus est, & mox Scapha-
 tum i insula Sarnisitū Castrūq; maris in deditiōē ac-
 ceptū. Isabella vbi se viribus Alphōsi imparē esse co-
 gnouit, ab Eugenio Roma. pontifice auxiliū petijt,
 qui Ioannē Vitelliscū patriarchā Alexandrinū cū tri-
 bus millibus equitū ac pari numero peditū ad eam
 misit: profectus in Campanū Patriarcha aliq̄ castel-
 la vi cepit, obsidissetq; Capuā nisi Ioannes Vintimi-
 lius octingentos equites quos regina ad eū trāsmise-
 rat, ex improviso inuadens fudisset, cepissetq;. Ag-
 gressus est tñ i dē Patriarcha Ioannē Antoniū princi-
 pem Tarentinū ad montē Fusculū, ac eū expugnatis
 vi castris captiuū abduxit, eaq; demū lege dimisit, vt
 frater eius quingētis equitib⁹ stipendia pōtifici face-
 ret. Gerebāt Patriarcha & Iacobutius Cādola com-
 muni consilio & amicis animis pro regina bellū, sed
 interuenientibus simultatibus copias separarūt. In-
 terea duorū mensū inducię inter Patriarcham & Al-
 phōsum factę, quibus durātib⁹, Patriarcha Iacobu-
 tio recōciliatus, cum eo iuribus prius opprimere Al-
 phonsum statuit, cuius reconciliationis cū ad eū no-
 titia perueniret. Erat Alphonsus apud vicū Iulianū,
 tribus miliaribus ab Auerſa securus in castris, cū sibi
 nunciatū est hostes rupto induciarū fōedere aduenta-
 re, sibiq; minime tutū expectare imperū, ob quā rem
 sublati signis, mox Capuā se recepit, nō tñ absq; da-

mno suorum, qui postremū agmē duxere. Exin cū Patriarcha Auersam sibi ad inhabitandū tradi ab Isabella peteret, Iacobutius impediret, rursus inimicitie inter eos subortę sunt. Sed cū Trameses excepta arce Alphonsum dñm appellassent, & arx oppugnari cępisset, Patriarcha cū exercitu eō profectus obsidionē firmavit, cui & Iacobutius Candola ab Isabella rogatus, & Ioannes Antonius Vrsinus & multi alij se coniunxerunt. Firmata obsidione, cū Ioannes Antonius haud ex animo bellū gerere crederet, & naues regis aduentare Tranē sibus auxilio narraretur, veritus Patriarcha intercluderet, cum paruo nauigio ingressus mare, tanq̄ pecunias ab Eugenio petitus, in Picenum ad nauigauit, deinde Romā se contulit. Milites eius sine duce relictī ad Candolā se contulerunt. Arx deinde Alphōso dedita est, & Ioannes Antonius ad eū redijt. Inter hęc Rhenatus ē captiuitate dimissus, cū decem triremibus Neapolim venit, & vocato ad se Iacobutio Candola, & eius cōsilio Sca phatum petens, in deditiōnem accepit: deinde in Sulmonensem profectus, cum frustra urbem obsedisset, agrum vastauit incendio. Nec Alphonsus interea quiescebat, sed Albano ac Celano agro subactō ad Castrū vetus peruenerat, in valle Subleria situm, cui Rhenatus oblata pro militari more Chirotheca prælium indixit: accepit Alphonsus: sed quæsiuit singulari ne certamine an collatis signis cum toto exercitu dimicandum esset, se ad vtrumque paratū esse, cumq̄ Rhenatus respondisset vniversi certaminis cum toto exercitu fortunam se velle subire, Alphonsus renunciauit placere id quidem. Sed quoniā veteri more eius fuerit qui prouocetur, diem & locum prælij dicere, se cū exercitu inter Aerras ac No-

Iam p̄ficisci, q̄ cāpus lata planitie vtriusq; idone^o eēt, ibiq; eū ad diē octauā p̄stolatus. Hinc orta dissensio ne, cū Rhenatus locū in q̄ Alphōsus esset cōstituēdū diceret, p̄griū impeditū est. Alphōsus in Nolanū per rexit, Rhenatus in eū locū vbi Alphōsi fuerāt castra, duxit exercitū, atq; ita suo satis honori iteꝝ factū putauit. Exin Rhenatus in Pelignos ducēs Castrū vet^o subegit. Alphōsus ī vallē Cardinā p̄fectus Arpariū oppidū vī cepit, et Marinū Boffam vallis dñm captiuauit, Casertinū regulū in fidē recepit. In Lucaniā du cens, oppidū Anglū obsidiōe fatigatū obtinuit. Nuceriam dedētibus oppidanis accepit. Iam. xv. milliā equitū in castris eius erāt, quibus fretus absente Rhe nato Neapolim petēs cū Petro fratre binis castris vrbem obsedit, decē triremibus in portu collocatis, oppugnāt vrbis magnis viribus, nec ciues seipsos negligūt. Sed dū Petrus paululū à castris speculādī grā in littore vagat̄, è Carmelitano tēplo caput tormento ictus, repēte occubuit. Vir apud oēs ordines gratio sus, ad rem militarē natus, animi magnitudine & cor por̄ robore excellēs, ad subeūda pericula impaud^o, acer & manu prōptus, cuius interitu cōsternato exercitu eius diei dimissa ē oppugnatio. Alphōsus vbi germani iacere truncū cadauer inspexit: Ad hęc (inquit) ego te frater stipendia duxi, vt esses q̄ mihi tuo sanguine, tuāq; nece regnū parares, reconditq; loculo corp^o iussit, & in arcē maritimā deportari, cui post tēpora nactus idonea dignū suo genere fun^o duceret. Sequētib^o vero dieb^o cū oppugnatio repararet̄, tāta vis imbriū cecidit, vt necessario ab obsidione disces sum, & res in religionē sit versa. Exin Caynanū oppidum, tradente quodā milite, multis oppidanis occis, ab Alphonso receptū est, & arx fame coacta in de

ditionē venit. Rhenatus interea ex Pelignis reuersus Neapolim, vbi quę acta fuerāt didicit, turrim sancti Vincētij opportune in mari sitam ad tutelā regię arcis vi expugnauit: deinde arcē ipsam pluribus dieb⁹ oppugnans, dedente p̄fecto, cui annona profus deerat, in potestatē suā accepit. Alphōsus vero cum frustra obsessis auxilium ferre conatus esset, in Lucanos trañciens, Salernitanos, totāq; ferme provinciā & Brutiorū multos in deditiōē accepit. Iacobutius autē Candola p̄stati ingenio, & à literarū studijs nō abhorrens, atq; in primis rei militaris peritus, qui sub Brachio stipendia fecerat, dum castellū quoddā Iacobi Lagunissę oppugnare nititur, catarri p̄fluuiō correpus occidit, clarus p̄fecto regulus, & ingenti laude dignus, si q̄ra industria & rei bellicę cognitio, tanta illi fides & in p̄missio constantia fuisset. Ioānes Vintimilius & ipse per idē tempus Acerras proden- tibus oppidanis, & arcē fame laborantē in potestatē recepit. Auerfani q; q; à Rhenato deficientes Alphonsum intromisere, q; arcē apprime munitā, & forti p̄sidio defensam, cū expugnare facile nō posset, fossatis ingēribus exclusit, & oppugnari q̄tidie iussit. Rhenatus ad Antoniū Candolę filiū in Apuliā profect⁹, cū nihil propterea ab oppugnatiōe arcis Auerfę cessari ai aduerteret, per Candimā vallē, & deinde ab Alphonso q; occurrerat impeditus, per transversos mōtes, sequente Antonio, in Nolanū descendit: nec tamen obsessis apud Auerfam opē ferre p̄sumpsit, cum Alphonso in castris illic potentior videreſ. Sed reuersus Neapolim, Antoniū Candolā de proditiōne suspectū comprehendit & in carcerē trudi iussit: q; res magno ei detrimento fuit. Nam cū castra illi⁹ sub urbem posita tumultuarēt, ducēq; suū reposcerent,

D E S C R I P T I O

Antonius dimissus est, qui contumeliam sibi arrogam iniquo ferens animo, mox ad Alphonsum transiuit, & arcem Auerfianam septimo iam mense obsessam ei tradi curauit. Persuasoper epistolam Xantho, qui cum patre suo militauerat, præfectusq; ibi præsidij erat. Desciuit tamen paulo post Antonius ab Alphonso. Deinde apud Beneuentum cireconciiliatus est, cum arce per proditionē tradita, ciues q; consternati in Alphonfi potestatem venissent: quo tempore & Calathini adactis machinis ab Alphonso expugnati sunt, & castellum Padula & ante Vrsariam castra posita. Franciscus Sfortia Rhenato amicus Arrianum, Troiam, Mamfredoniā, Nuceriam, & alia pleraq; oppida per idem tempus in Apulia obtinebat: quorū custodiam Cæsari Martinengo, cū non paruo equitatu cōmiserat, ipse in Piceno agēs. Cæsar cum esset Alphonso infestus, bis extra mœnia Troiæ pugnare ausus, bis ab Alphonso ex acie fusus, turpi fuga in urbem se recepit: nec multo post Vicarum oppidum resistentibus oppidanis vi captum, præda militi permissa, foeminarum decus regio more seruatum. Alexander autem Francisci Sfortiæ frater, sub urbem Thetini Renundum Candolam, ac Riccium & Iosiam cum copijs ad Alphonsum euntem repente aggressus, leui certamine fudit: Riccium ac Iosiam præceps fuga saluauit. Renundus interceptus est, qui cum esset Antonij Candolæ patruus, illum secundo ab Alphonso alienauit. Venit & Ioannes cardinalis Tarentinus, in Rhenum aduersus Franciscum Aquinianum Eugenij copias ducens. Sed occurrens Alphonfus, retro eum repulit. Exin rupem

Vvilhelmii in alto monte sitam castellis circa occupatis fame coactam obtinuit, & paulopost Capreas oppidum in insula eiusdem nominis situm, Tyberij quondam Cæsaris siue delicias, siue latebras dicere malis, tradentibus oppidanorum quibusdam recepit: nec moratus castra ad Neapolim posuit, simulq; Puteolos obsedit: qui aliquandiu fortiter resistentes, tandem rei frumentariæ inopia & defectione regi portas aperuerunt. Turris quoque (quam vocant Ottatij) recepta est. Urgebatur interea rei frumentariæ inopia Neapolitani, nec spem aliam habebant, quàm vel Genuenses mari, vel Franciscum Sfortiam cum Antonio Candola auxilium terrestri itinere allaturos esse. Anellus interea faber quidam cõmentarius, quem fames Neapolim exire compulerat, ad Alphonsum profectus, si præmium adfit, urbem paruo militum periculo capi posse demonstrat. Deliguntur viri fortes ducenti, qui cum Anello eiusque fratre, per ostensum aquæductum, nocte urbem ingressi, mœnia occupent. Rex cum exercitu paratus, signum certaminis audaciter expectat. Illi ad domum quandam perueniunt, in qua vnica erat anus, & adulta cū ea virgo: mater cum exclamare cœpisset, celeriter oppressa vocem emittere inhibita, filia sua sponte conticuit: & iam sol exortuserat, nec amplius, quàm viri quadraginta ex omninúmero puteum inuaserant, qui nunciare ingressum regi debuerant, siue negligentia, siue aliam ob causam nihil regi significarunt. Existimabat Alphonsus, aut cæcos esse qui missi fuerant, aut metu exilire non auctos: profectusq; propius, urbē ab ea parte quæ occu-

pāda erat inuadit. Rhenatus cū ea manu, quā ad sub
 itos inopinatosq; calus parauerat, citato equo ad
 muros cōtendit, hostesq; pcul amouit. Ingēs vero
 pavor & cōsternatio eos cepit, q̄ è puteo euaserant:
 nec regredi ī puteū, ne armorū strepitu pderent, nec
 erūpere prop̄t paucitatē audebāt. Alphōsus vt vi-
 dit nihil ā suis intus misceri, desperatis reb^o in castra
 redijt. Rhenatus tanq̄ periculū depulsiſſet, relict^s cu-
 stodibus, & ip̄e in regiā concessit. Nec morā nunci^o
 ad Alphōsum currēs, multos è puteo prodijſſe, at-
 que in domo tacitos ob metū latere nūciat. Iterū igit̄
 ad mœnia succeditur, instauraturq; plū, vt erūpen-
 di animus latentibus acuarur. Interea filius ei^o, quē
 nominauimus aniculē, ā statione sua domū veniēs,
 pulsatis foribus aperiri sibi expedit. Mater, & q̄ int^o
 erant exanimati, quid agant nesciūt. Vincit tandem
 ea sentētia, vt reſeratis paululū foribus, manus ei in-
 ijctant, eūq; cōprehensum tacere iubeant. Sed ille re-
 pente vt armatos vidit, trepidus refugit, hostesq; in-
 tra urbem esse vociferatur. Ad Rhenatū vero subī-
 to peruolat, & quæ viderit refert. At qui intus erant
 vno agmine raptim è domo profiliūt, primoq; im-
 petu mœnia propinqua vno tantū vigile ibi reper-
 to, turrimq; occupant. Rhenatus eo nuncio ac tu-
 multu excitatus, ad mœnia celerrime reuersus, impe-
 tū in hostes facit. Alphonsus q̄ suis animos addat,
 scalas admoueri impat. Sed oppidani eā muri ptem
 facile tuebant, & q̄ p scalas in captā turrim euaderēt
 grauiū saxorū deiectu obsistebāt. dū pugnatur acriſ
 obequitans mœnia Alphonsus, locū quendā vrbis
 neglectū esse animaduertit, eoq; celeriter scalas ad-
 moueri iubens, murū obtinuit. Iā vero qui turrim
 occuparāt, partim grauiſ sauciati, pugnā remiserāt,

partim precipites è muro se dederāt. Eratq; Rhenat⁹ eā turrim recepturus, nisi à tergo subito cū ingenti clamore hostes inuecti terrorē intulissent. Auxit & trepidationē oppidanorū vnus ex Alphōsi militib⁹ qui p mœnia urbem ingressus, cōscenso equo quem vacuū forte inuenit, in hostē acerrime inuectus, opinionē præbuit proxime portę captę atq; infractę. non tū Rhenato defuit aniuus, sed cohortatus, qui aderāt in hostes fortiter irruens, eorū impetū paululū coërcuit atq; repressit. Mox vero, vt crescente hostiū numero, suos exterritos animaduertit, sensim referre pedē cœpit: atq; ingressisq; diui Ianuarij portā hostiū cō pluribus, in arcē regiā cū paucis se recepit. tū & à fori Boarij porta, & ab alijs diuersis muri partibus irruptio facta, atq; ad prædas discursus est à cœdibus tamē tēperatū. Mox vero ingressus Rex, & præda quoq; finis factus. Insignis huius anni memoria expugnationem tantę urbis, quæ eo modo capta est, quo annis antea mille per Belisariū è Gothorū manibus erepta fuerat, quadragesimo & quadringentesimo supra millesimū ab ortu saluatoris Christi, is annus erat ab initio cœpti belli vnus & vigesimus Postridie duæ ingentes onerarię naues à Genuensibus missę cum frumento applicuerūt quę cognita urbis captura sub arcē cōcesserūt, Rhenatū q; omniū spe recuperandę urbis abiecta inde auexerūt. Tres adhuc arces in fide Rhenati perseuerabant Capuana, Montana, Regia. Sed Capuana, pactis paucorū dierū inducijs, ante Rhenati abitū se dedit Regia aliquanto postea & Montana tardius receptę sunt, Rhenatus ad Eugenium Florentiæ morantem sese contulit. Exin in Galliam vteriorē abiit. Alphonus munita Neapoli, aduersus Antoniū Cădo

lā ducēs, ad Carpenonū castra posuit, vbi cū fctā pu
gnādi ab Antonio copia, in eundē certātē reguli di-
cerēt, nisi princeps adesset; ergo (inqt Alphōsus) qui
militi animū addere cōsueui, iā p̄ntia mea terrorem
adhibeo, absit a n̄o sāguine ea vccordia. moxq; ga
leā iduit, signūq; pugne dedit. Certatū est aliquādiu
nutāte victoria. Postremo fuso hostili exercitu, An
tonius ip̄e capt⁹ est, cui erroris veniā postulāti, non
mō ignouit Alphōsus verū etiā oppida q̄ a p̄re acce
pta hareditario iure possidebat, reliq; ceteris capti
uis phumanit̄ habitis, nec qcquā ex Antonij supelle
ctilis, q̄ ingens erat, p̄ter cristallinū calicē cepit. Post
hec Pelignos Marsosq; subegit. Māfredoniā & sub
inde arcē in p̄tate recepit, oēsq; belli reliq; in Apu
lia extinxit: ac pacato vbiq; regno, Neapolī rediens
in triūphāt; morē, exultāte pp̄o, magnificētissimis
apparatib⁹ ingressus ē vrbē. Post hec de pace int̄ Al
phōsum & Eugeniū actū. Ludovic⁹ cardinalis Ag
legiēsis & sua virtute & p̄tificis autoritate potēs,
idcirco ad regē missus, eā cōfecit. leges pacis in hunc
modū dictē. Eugeni⁹ p̄tifex Alphōsum regē Ne
apolitanū decernat, appelletq;. Ferdinādo regis filio
cui rex p̄ mortē regnū destinauerat, potestatē suc
cedēdi faciat, Terracināq; regno adiiciat. Alphōsus
cōtra Eugeni⁹ autoritari se subiiciat, atq; opituletur
ad agrū Picenū, quē Sfortia occupauerat vendican
dū: si qñ p̄tifex aduers⁹ Turcas aut Afros bellū su
scipiat, rex cū classe adiuuet. Sacerdotes regnorū suo
rū sub cōcilij p̄textu Basileā p̄fectos reuocet. Nec pa
riat tres ex suis q; cardinales sub Amedeo Sabaudien
si creati fuerāt, reuertētes, p̄ cardinalibus suscipi ha
beri ve Matricē ciuitatē ducalē, atq; Acumulum in
Marsis oppida Romanę eccl̄æ tradat. Traiecit de iñ

in Picenum Alphonfus, & quæ supra relata sunt, felici cursu perrexit. Exin domum rediens, cum Genuensibus duce Raphaele Adurno ea lege pacem fecit, vt bello ablata nemini petendi ius esset. Nec regis hostes Genuensis populus, nec rex Cenuensium reciperet, illòs ve com meatu adiuuaret. Genuenses regi quotannis dum viueret honoris gratia paterā auream dono darent, ac Neapolim mitterent. Post hæc Antonius paterna stirpe gentilis, per matrē Vintimillus, qui multa in Apulis egregia facinora Alphonfi gratia fecisset, ad Fontem populi non procul à Theano, quo iussi erant regni principes conuenire, cum equitibus trecentis profectus, tanquam vnus ex purpuratis autoritate maioribus interficere constituisset, apud regem accusatus, clam fugiens Cantanzanū ditionis suæ oppidum repetijt, extinctasq; regnilites excitare conatus, non solū vicinos proceres, sed Venetos & alios Italiae potentatus, vt in regem arma susciperent, & literis & nuncijs inuitauit, sed frustra illi cuncta successere. Nam rex cum copijs aduersus eum profectus, & Cretonē urbem & oēm ei reliquū agrū ademit, ipsumq; in Catanciano reclusum ad deditiōem nulla cōditiōe interueniente compulit. Ioannē vero Nucum, qui contumaciæ Antonij suasor fuerat, oppidis omnibus exutum, regno excedere iussit. Secura est paulopost profectio regis in Thusciam, de qua suo loco relatum est. Vnde reuersus, non multo tempore interiecto, Fredericum imperatorem, & Leonoram imperatricē ex sorore sua neprem ad se venientes tanto honore excepit, quātum referre vix oratori maximo facundia suppetat, donatosq; magnifice ambos à se remisit. Exin quīs pacem vt prædi

Etū ē, Florētīnis petētib⁹ dedisset, cū tñ capra Medio
 lanēsi vrbe à Francisco Sfortia, Leonelli marchionis
 Estēn iteruētū, cū Venet; posit; inimicitijs fœd⁹ inij
 set, alter; tñ ī Thuscīa bellū gessit, misso ī eā expeditio
 nē Ferdinādo filio, de q̄satis intres Hetruscas cōme
 moratū ē. Soluta ē & pax cū Genuēsib⁹ capta naue,
 q̄ de Chio īsula Genuā petebat, vt postea referem⁹.
 Ob quā rē cōmota rep. Genuensi, Ioānes Philippus
 Flisca gēre pgnatus, cū q̄tuordecī altissimis nauib⁹
 in portū vsq; Neapolitanū adnauigauit, ibi vt regis
 triremes onerariasq; naues incenderet. sed repulsus
 tormētis æneis, inglorius abiit. Nec multis post die
 bus classis regia ad montē Cyrceū sex Genuensū na
 ues insecuta, cū hoīes effugissent demersit, diuiti p̄da
 in eis recepra. Quibus ex rebus, q̄q̄ de pace tota fer
 me Italia cōuenisset, inter Genuēses tñ & regē cōcor
 dia fieri nō potuit: sed cū Genuenses exules ad regis
 opes cōfugissent, classis ei cōcessa ē, q̄ Ligusticū ve
 xans litus, etiā vrbē ipam, vt relatū est oppugnare
 nō dubitauit, & nunc maioribus viribus idē bellū re
 perit. Fuit aut Alphōsus cū Fredericus impator ad
 eū venit, annos circiter octo & quinquagīta nat⁹, cor
 pore gracili, vultu pallido, sed aspectu letō, naso aq
 lo, & illustribus oculis, crine nigro, & iā albicāti, ad
 aures vsq; p̄tenso, statura mediocri, cibi potusq; tē
 perās, nec vino vsus, nisi aq̄ multa p̄domitō. Liter; p
 oēm grātē opam dedit, grāmaticę apprime peritus
 quī latine perraro loq̄ret, historias oēs coluit, nec
 poetas aut oratores ignorauit, dialecticos nodos
 facile soluit, nihil ei abditū ī philosophia, arcana the
 ologię perscrutat⁹ oīa, de p̄ntia dei, de libero hoīs ar
 bitrio, de incarnatiōe verbi, de sacramēto altaris, de
 trinitate, de difficillimis q̄stionibus percūtat, & p̄st o

& sapiēter occurrit, in rñsionibus dandis quibus bre-
 uis & circūfusus nūq̄ tñ diminutus, sermōe blādus
 terfususq̄. Sūma ei cura, ne q̄spiā ab se abiret ingratus,
 petitiōes differre maluit q̄ negare, fauit religioni, rē
 diuinā diligēt curauit. Sacerdotalia idumēta & al-
 raris ornamēta cōparauit, q̄bus cōparari alia nulla
 q̄ant. Sacrā ac domesticā supellectilē aureā & argē-
 teā admirabilē & incredibilē cōposuit, margaritas, vni-
 oēs, adamātes, ceterosq̄ lapides p̄tiosos toto orbe q̄-
 fitos coēmit: sacelli in q̄ sacris interfuit, & aulae q̄s in-
 coluit, parietes, diuitib⁹ atq̄ aureis pān⁹ ornauit. Ve-
 stiuit seipm nitide magis q̄ p̄tiose. Serico raro vsus,
 aut ostreo paludamēto. Venatiōi magnā vitę sug p̄-
 tē cōsumpsit, in bello seuer⁹ & asp, in pace clemēs ac
 māsuētus, pepercit facile his q̄ cōtra se arma tulerāt,
 humanū sanguinē inuitus fudit. Scelera tñ odit, nec
 ip̄ne subditos delinq̄re passus est. Regnū, q̄d mult⁹
 añ seculis spelunca latronū fuerat, adeo pacatū secu-
 rūq̄ reddidit, vt quacūq̄ iter habeas nullus p̄donū
 metus adsit. Legatis oībus ad se veniētibus sumpt⁹
 opipare p̄buit. apostolicis q̄ Cardinales eēt obuiā
 extra vrbē p̄fectus, q̄si patres honorauit, naues ilo-
 lite magnitudinis fecit, & q̄si q̄ p̄cul inspiciat subli-
 mes eēt arces p̄ mare vadētes arbitret, ḡdificauit p̄-
 rib⁹ in locis. Sed Neapoli supra quā dici possit, splen-
 dide ac magnifice arcē regiā, cui nouo castro fuit no-
 mē, a fundamētis eiectā iterū crexit, tū ope mirabilē
 inexpugnabilēq̄, tū sumptu magnificētissimā, turri-
 bus orbiculari forma ex lapide q̄drato mirifica stru-
 ctura atq̄ artificio, muriq̄ crassitudine inaudita, &
 ingenti arcu triūphali ex marmore cādidiſſimo re-
 formauit. Arcē sancti Saluatoris in mari ex Ouo nū-
 cupatā, cuius inexpugnabilis situs ad vsum magnifi-

centissimæ regię redactus est. Ampliauit & vrbis portū, obiecta in profundum maris altissima mole crassissimo muro, turribus munita, salubritatē vrbi exiccatis paludib⁹ dedit. Magnus pfecto princeps, & in vtrāq; fortunę partē probatus, q̄ inter cętera si bi aduersantia etiā terrę motū anno ab hinc secūdo passus ē, toto ferme regno, q̄lem nec nostra nec patrū nostrorū memoria visum auditū ve ferūt. Nā & multa regni oppida funditus corruere, inter q̄ Arrianū ita absorptū est, tanq̄ caumate perisset. Raro ciuitas absq; insigni ruina superfuit, circiter triginta millia hoīm inter cadētia tecta perisse ferunt. Neapolitanorū nobiliores ædes disiectęq; sunt. Nec templū in eavrbē lęsionē non sensit. Sed hodie iā ciuitas ferme resecta est, ciuiū diligentia & regis liberalitate. ¶ Cęterę clarissimi regis, q̄ sæculū nostrū, veluti si dus q̄ddā pfulgidū illustrauit, haud ab re fuit q̄ breuissime velut in epilogo p̄clara facinora pcurrere, q̄uis t̄pis ā nobis recepti plerāq; modū excedant, ex q̄bus illustriora huiuscemodi sunt: Adolescens mortuo Ferdinando patre, Aragoniā, q̄ ab illo in Hispania regna suscepit, cū aliquādiu sapientē administrasset, adoptatus in filiū ā Ioanna Neapolitanorū regina, dissuadentib⁹ amicis, expeditionē in Italiā suscepit. Regina opem tulit, Ludouicū ducē Andegauensē, q̄ regnū sibi hereditario iure debitū affirmabat plurib⁹ p̄lijs afflictū expulit. Reginā q̄ malo vsa cōsilio ab se defecerat, non tā puniuit q̄ coērcuit. Rhenatū alterę regni æmulū armis victū cedere cōpulit. Ioannē Vitelliscū Alexādrię patriarchā, magnis cōpijs insultantē regno fugauit. Caietā bis cepit, semel acri pugna deuictā, & iterę ciuitatis parte vocante, cū defecisset. Neapolim q̄uis Rhenat⁹ & magn⁹ in

esset popul^o, expugnauit Ioānē fratrem Nauarræ regē
 in Hispania laborantē arm^{is} adiuuit: Massiliā in signē
 prouinciæ ciuitatē noctu adorsus obtinuit ac diripuit.
 Ad insulā Gerbini, quā veteres Lotophagiten appellauerūt, à cōtinenti Africę q̄tuor millia passuū
 distantē, obsidione admouit. Bosforiū prouincię re
 gē, cū copijs aduētātē in pximo littore victū, ex mi
 noribus castris ad maiora fugere compulit. Nec diu
 post ab eisdē tributa suscepit, ab Eugenio pontifice
 maximo, q̄ sibi de regno contrarius esset, q̄s tādē
 voluit leges pacis accepit. Franciscū Sfortiā ex agro
 Piceno armis deturbauit, & in Albania & in oriētē
 p̄ suos dūces Turcis infestus, nō parua eis dāna intulit.
 Bis Florentinos obres Gallicas armis afflixit. Bis
 eis pacē petētibus dedit. Sed manus om̄ibus est & ad
 miratione stuporeq̄ dignius, q̄ plio nauali à Genu
 ensibus (vt ante diximus) supatus, & in Philippi Me
 diolanensii ducis captiuitatē adductus, mox libera
 tus potētissimo regno potitus est, & à victoribus vi
 ctor tributū accepit, & adeo erga Philippū grat^o in
 uentus est, vt ab illo super^e voluntate hæres sit nun
 cupatus. Vera Gothorū soboles, ex q̄bus deriuarum
 esse regiū Hispanię sanguinē, vnde Alphonsi origo
 est, haudquaquā ambigunt. Illis & plio vincere & re
 gna sibi subicere propriū fuit. Quorū vestigia Ferdī
 nandus imitatus, haud dissimilē filiū genuit, qm̄ & ip̄e
 Aragoniā, Cathaloniā, Valenciā, Sicilia: Alphonsus
 vero eam Italię partē, q̄ olim Magna Græcia dicta
 est, pugnando, instando, vincendo sibi subiecit: &
 magister Italię pacis factus, Hispanicarum quoq̄ re
 rum moderator & arbiter esse videtur.

F I N I S.

The first part of the paper is devoted to a general
 introduction of the subject. The author then proceeds
 to a detailed description of the various methods
 employed in the investigation. The results of the
 experiments are then presented in a series of tables
 and figures. The author concludes by discussing the
 significance of the findings and their implications
 for the theory of the subject.